

9

4-0

32

2ⁿ 9 6

9.-4.e.32

HISTORIA ECCLESIASTICA VARIIS COLLOQUIIS DIGESTA

U B I

PRO THEOLOGICÆ CANDIDATIS

*Res præcipuæ , non solum ad Historiam , sed etiam ad
Dogmata , Criticam , Chronologiam , & Ecclesiæ
Disciplinam pertinentes , per breves In-
terrogationes , & Responsiones per-
stringuntur , & in præclaro
ordine collocantur .*

TOMUS OCTAVUS

PARS PRIMA

Complectens Sæculum Ecclesiæ
Decimum Septimum.

AUCTORE

FR. IGNATIO HYACINTHO

AMAT DE GRAVESON

Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore , & Collegii
Casanatensis Theologo , Ord. Fratrum Præd.

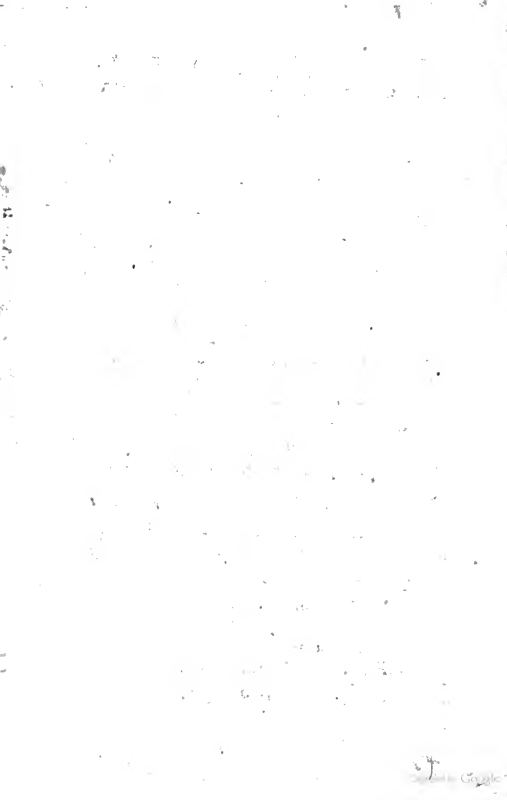

ROMÆ MDCCXXI.

Ex Typographia Tinaassii.

SUPERIORUM PERMISSU

MONITUM AUTHORIS

AD LECTOREM.

Hunc Octavum & ultimum Colloquiorum nostrorum in universam, quâ latè patet, Historiam Ecclesiasticam, Tomum ad umbilicum perduxeram, eumque, per sex Colloquia in Historiam Seculi decimi septimi continuatum: typis jam penè totum mandaveram; cùm præter expectationem meam, amicorum permotus consiliis, illum, nova additione auctum, coactus sum duas in partes dividere, ne in majorem, quàm par esset, molem excreceret. At enim, rogarunt me amici, ut ad calcem Colloquiorum, quæ in universam Historiam Ecclesiasticam institui, insererem generales Tabulas Chronologicas, in quibus præfigerem, juxta accuratiores calculos, tempus, seu Seculum aut annum, quo res præcipuæ, ad Historiam Ecclesiasticam attinentes, contigerunt, ut inde Lector, annotato semel anno, vel Saeculo, quod indicarent Tabulæ istæ Chronologice, faciliùs de iisdem rebus uberiores notitiam haurire posset, recurrendo ad Colloquia, quæ per singula quæque Ecclesiæ Secula accuratè digesta, & octo Tomis comprehensa, luce pu-

blica donavi . His amicorum Monitis , ad commune studiosæ juventutis commodum collimantibus , actutum morem gessi , & quatuordecim contexui Tabulas Chronologicas , quæ longiores cum essent , quàm ut in uno justæ magnitudinis Tomo contineri possent , consensi tandem , ut hic octavus Historiæ nostræ Ecclesiasticæ Tomus duas in partes tribueretur , quarum prima completeretur quatuor priora in Historiam Seculi decimi septimi Colloquia ; in altera verò parte duo alia posteriora in eandem Seculi decimi septimi Historiam reponerentur Colloquia , unà cum quinque prioribus Tabulis Chronologicis , quæ representant successiones Episcoporum præcipuarum Ecclesiæ Sedium , Romanæ videlicet , Alexandrina , Antiochena , Hierosolymitana , & Constantinopolitana . Hoc pacto Tomus iste Octavus duas in partes coaluit , indeque fluxit imposita mihi necessitas novem alias , quæ supersunt , Tabulas Chronologicas ad alium remittendi Tomum , quem propediem , benè fortunante Deo , publici juris faciam , ut Historiæ Ecclesiasticæ studiosus Lector , cujus utilitatibus consulere , maximè in votis habeo , quatuordecim illas Tabulas Chronologicas præ oculis habendo , possit absque ullo negotio Res præcipuas , ad Historiam Ecclesiasticam spectantes , confestim

*stim adinvenire in his octo Colloquiorum no-
 strorum in universam Historiam Ecclesiasti-
 cam Tomis, quos, juxta continuam Saculorum
 seriem, disponere, atque in præclaro ordine,
 pro mea virili parte, collocare studui. Cete-
 rum, te hîc obitèr monitum velim, candide
 Lector, ex his quinque Tabulis Chronologicis,
 quas ad finem secundæ Partis hujus octavi To-
 mi Historiæ nostræ Ecclesiasticæ inseri curavi,
 quæque exhibent successionem Episcoporum
 præcipuarum Ecclesiæ Sedium, Romanæ nimi-
 rum, Alexandrinæ, Antiochena, Hierosoly-
 mitana & Constantinopolitana, peremptorium
 posse elici argumentum ad probandum adver-
 sus Heterodoxos nostri temporis, solam Eccle-
 siam Romanam esse veram Christi Ecclesiam.
 Perspicias quippè in prima Tabula Chronologi-
 ca perpetuam & nunquam interruptam suc-
 cessionem in Sede Romana Episcoporum Catho-
 licorum à S. Petro, Apostolorum Principe,
 usque ad Innocentium XIII. Pontificem Maxi-
 mum, nunc sedentem. Hac autem continua
 & ab ipsis Apostolorum temporibus deducta
 Episcoporum Catholicorum successio, qua jure
 optimo gloriatur Ecclesia Romana, non solum
 non reperitur in Hæreticorum Sectis, sed nec
 etiam in Sedibus Patriarchalibus Orientis, Ale-
 xandrina, Antiochena, Hierosolymitana, &*

Conſtaatinopolitana, in quibus, ut ſole clariùs patet ex ſerie illorum Episcoporum, qui eis præſuerunt, ſapiùs interrupta eſt Catholicorum Episcoporum ſucceſſio, cùm inter illos alii fuerint vel Ariani, vel Eutychiani, vel Monothelita, vel aliis Hæreſibus infecti, vel Schismatici; adeò ut nobiliores quondam illæ, & Patriarchales Orientis Eccleſiæ, rupta ſemel, per intruſos Hæreticos, vel Schismaticos Antiſtites, linea ſucceſſionis Episcoporum Catholicorum, ignobiles progreſſu temporis evaſerint, & nunc penè deſtrueta ſint à Barbaris, quorum tyrannide, & duriffimo jugo oppreſſæ, ingloriæ penitùs jacent. Sola Eccleſia Romana hanc perpetuam Catholicorum Episcoporum, & à S. Petro uſque ad ætatem noſtram nunquàm interruptam ſucceſſionem exhibere poteſt, ſequè ſubindè ſolam eſſe veram Chriſti Eccleſiam manifeſtò probat, cùm, juxta concordem & conſtantem omnium Sanctorum Patrum, cùm Græcorum, tùm Latinorum, doctrinam, continua Episcoporum Catholicorū & nunquàm interrupta ſucceſſio, certa & indubitata ſit Nota ac Teſſera, qua vera Chriſti Eccleſia diſcernitur à Sectis Hæreticorum, quæ ſunt Synagoga Satanae. Sed de hoc argumento plura ſuo loco opportuniùs dicemus, idque tibi impræſentiarum indicaffe
ſat

*sat superque sufficiat, ut perspectam habeas
utilitatem, quam percipere poteris ex his quin-
que Tabulis Chronologicis, quas, obsecutus
amicorum consiliis, ad finem secunda partis
hujus Tomi Octavi Historiæ nostræ Ecclesia-
stica adjeci; quod quidem, ut spero, æqui bo-
nique consules, atque huncce ultimum Colle-
quiorum nostrorum in universam Historiam
Ecclesiasticam Tomum perindè læto animo &
serena fronte excipies, ac ceteros alios à me
jam in lucem editos pro tua singulari benigni-
tate hætenùs excepisti.*

NOS FR. AUGUSTINUS

P I P I A

Sacrae Theologiae Professor, ac totius Ordinis
Fratrum Prædicatorum humilis Magi-
ster Generalis & Servus, salutem .

Tenore præsentium nostrique auctoritate Officii
licentiam facimus Reverendo admodum Patri
Fratri *Ignatio Hiacynto Amat de Graveson* in Sacra-
Facultate Parisiensi Doctori, ac in Collegio Casana-
tensi Conventus Sanctæ Mariæ super Minervam de
Urbe Theologo, Provinciæ nostræ Provinciæ Alu-
mno, Typis edendi Opus in plures Tomos distribu-
tum, cui titulus est: *Historia Ecclesiastica variis Col-
loquiis digesta, &c.* dummodò prius approbatum fuerit
à duobus Ordinis nostri in Theologia Magistris, &
aliis servatis de jure servandis. In quorum fidem &c.
Datum Romæ in Conventu nostro Sanctæ Mariæ su-
per Minervam die 2. Septembris 1721.

FR. AUGUSTINUS PIPIA
Magister Ordinis .

Loco † Sigilli .

*Fr. Bernardus d'Arcet Magister ,
& Socius .*

Registr. fol. 83.

IM-

IMPRIMATUR;

Si videbitur Reverendissimo Patri Magistro
Sacri Palatii Apostolici .

T. Episcopus Heracliae , Vicegerens .

A P P R O B A T I O :

V Ir Clarissimus Fr. Ignatius Hyacinthus Amat
de Graveson , post emensa non sine labore
improbo , ingentique periculo sexdecim Eccle-
siae Sæcula , Deo tandem benè fortunante , de-
cimum septimum perduxit ad umbilicum, neve
Lectorem abire sinat vacuum quoad reliqua
quæ usque in annum 1721. quem , dum hæc
scribit , decurrit , contigerunt , summatim per-
stringit illustriora historiæ monumenta quæ ab
ineunte Sæculo XVIII. ad præsentem an. 1721.
contigere circa Pontificum , Imperatorum , &
Regum successiones , Regnorum mutationes ,
ac rerum eo genere præcipuarum toto orbe ge-
starum seriem . Attexit etiam ad calcem secun-
dæ Partis hujusce Tomi octavi successiones Epi-
scoporum præcipuarum Ecclesiæ Sedium , ni-
mirum Romanæ , Alexandrinæ , Antiochenæ ,
Hierosolymitanæ & Constantinopolitanæ , atq;
in altero Tomo, quem propediem in lucem edi-
ru.

turus est, Chronologicam seriem dabit omnium Imperatorum cum Orientis, tum Occidentis; Regum Galliae, Hispaniae, & Angliae, omnium Hæresum, Conciliorum, & Virorum Illustrium, totique Operi suo Historico coronidem imponet generali Indice accurato & copioso rerum omnium insignium ad hanc Historiam Ecclesiasticam variis Colloquiis digestam pertinentium, quò præclarum hocce Opus numeris omnibus absolutum publica donetur luce. Prodeat igitur in publicum tomus iste octavus in duas tributus partes, sanæ fidei, castisque moribus consentaneus. Datum Romæ in Conventu S. Mariæ super Minervam die 29. Augusti anni 1721.

Fr. Antonius Bardon, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctor Theologus, Catedraticus Casanatensis, Ordinis Prædicatorum.

A P P R O B A T I O.

ECce tandem aliquandò communibus Historiæ Ecclesiasticæ studiosorum votis factum fatis. En exoptatam clarissimi viri Fr. *Ignatii Hiacyntii Amat de Graveson*, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctoris, & Collegii Casanatensis Theologi, Historiam, ab ipsis Ecclesiæ primordiis ad hæc usquè tempora perductam, numerisque omnibus absolutam. Tomus hicce octavus, res Sæculo decimo septimo gestas describens, Opus longè præstantissimum claudit. Quem ex præscripto Reverendissimi Patris *Augustini Pipia*, totius Ordinis Fratrum Prædicatorum Magistri Generalis, cum sedulò, ac diligenter perlustraverim, nihil in eo detexi, quod germanam Ecclesiæ doctrinam, castosque mores non redolet. Nihil quod celeberrimi Concinnatoris stupendam eruditionem, gratam facundiam, singularemque in dicendo candorem, atque integritatem non demonstret. Nihil demùm, & rem compendio dicam, quod eximium Historicum, & cum veteribus componendum non celebret, decanterque. Quo circa, ut publici quam primùm is juris fiat, planè censeo, maximoperè cupio. Cæterùm, viris Historiæ Ecclesiasticæ sitientissimis, Author sim, ut præclarum hoc Opus manibus semper terant, legant, pervolvant, in paucis charum habeant. Nam, ut in Elogio ad hujus Historiæ Tomum primum appenso, jam præfatus sum: Quid-

Quidquid in priscis Ecclesiæ Historicis recondi-
tum magis , quidquid etiam in modernis sele-
ctum , scituque dignum reperitur , totum hoc
pleno , nobili , amænoque calamo hic diffusum
digestumque esse , perutili certè experimento
comprobabunt . Datum Romæ in Conventu
S. Mariæ super Minervam die 1. Septembris ,
anni 1721.

*Fr. Patricius Plonket Ordinis Prædi-
catorum , Sacræ Facultatis Pari-
sienfis Doctor , & Collegii Casana-
tensis Theologus .*

APPROBATIO

REVERENDI ADMODUM PATRIS

LEONIS A'S. FELICE

Carmelitæ Discalceati, Sacræ Theologiae Praeceptoris, & Definitoris Provincialis.

E Rudità sapientiā, sapienti eloquio, eloquenti Magisterio inceperat emittere eloquium suum terræ (a) Rev. Admodum Mag. Ignatius Hyacinthus Amat de Graveson, Doctor Sorb. ac Theol. Casanat. Ord. Præd. Majori Doctrina, Doctiori Notitia, notiori Scientia, velociter currens sermo ejus; ac concresecens ut pluvia Doctrina ejus, fluens ut Ros eloquium suum, (b) Discipulus Princeps auscultavit sermones suos, & ad eloquia ejus inclinavit aurem suam, ut ea quæ digna sunt Principe cogitaret (Isaiæ 32.) Maximā nunc tandem claritate, clarissimā profunditate, profundissimā elegantia de more, Historiæ suæ Ecclesiasticæ terminum feliciter attingens, tanquam imbres mittit eloquia Sapientia, & palam facit disciplinam Doctrinæ suæ, ut Sapientiam Magistri enervarent Populi, & collaudent multi Sapientiam Discipuli, (c) qui Magister factus, esto non sit supra Magistrum, sufficiat ipsi, ut sit sicut Magister ejus; (d) atque

(a) Ps. 147. (b) Prov. 4. (c) Eccl. 39. (d) Matth. 10.

atque si inter Principes sedentes loquuti sunt sapientiam, & solium gloriæ tenuerunt, glorificentur tandem ambo in conspectu Regum: Liceat nunc mihi gratulari Magistro tanti Nominis, qui jucunda felicitate insigne Opus ad ideatum finem adeò facilè conduxit; Gratulari etiam concedatur & Discipulo Principi magni Ominis, qui *attendens ad Sapientiam, ut Filius Sapiens, latificavit Patrem.* (a) Quam obrem, cum Tomum Octavum & ultimum Colloquiorum in Historiam Ecclesiasticā, duas in partes distributum (mandante Reverendissimo Patre Fr. Gregorio Selleri Sac. Apost. Pal. Mag.) attentè perlegerim, nihilque, aut Heterodoxo Dogmati favens, aut Fidei Catholico Romanæ, seu Morum Regulis adversum adinvenerim, idcirco Impressione dignum ipsum existimarem, ut coronidem similem principio Auctor imponat. Ita. Dabat Romæ in Collegio S. Mariæ de Victoria 26. Julii 1721.

(a) *Proverb. 10.*

Fr. Leo à S. Felice Carmelita Excalceatus Sac. Theol. Prælector, ac Definitor Provincialis.

IMPRIMATUR,

Fr. Gregorius Selleri, Ord. Prædicatorum,
Sacri Palatii Apostolici Magister.

INDEX

INDEX COLLOQUIORUM

Quæ continentur
IN PRIMA PARTE

Hujus Octavi Tomi.

COLLOQUIA

In Historiam Ecclesiasticam
XVII. Sæculi.

COLLOQUIUM PRIMUM.

DE *Statu Ecclesiæ sub Imperatoribus
Orientis & Occidentis, necnon sub Prin-
cipibus Christianis Sæculi XVII.* p.7.

COLLOQUIUM SECUNDUM.

*In quo describuntur Series, & Gesta Summo-
rum Pontificum, qui Sæculo XVII. Sedem
Romanam tenuerunt, & universæ Ecclesiæ
præfuerunt.*

p.107.
COL-

COLLOQUIUM TERTIUM.

*De Hæresibus , erroribus , & Controversiis ,
quibus Ecclesia Seculo XVII. exagitata
fuit .* p.204.

COLLOQUIUM QUARTUM.

*De Conciliis , quæ Seculo XVII. variis in locis
fuerunt celebrata .* p.303.

HISTORIA ECCLESIASTICA

Sæculi Decimi septimi ,

*Incipiens ab anno millesimo sexcentesimo , &
producta ad annum usque millesimum
septingentesimum vigesimum
primum .*

UAM voluptatem Naclerus
experiri solet, dùm, post lon-
gam navigationem variasque
procellas, diù exoptatum por-
tum jam jam tenere capit,
eamdem ipse in portum quie-
tis jam ingressurus in præ-
sentia perentio, qui, post
ementia non sine labore & pe-
riculo sexdecim Ecclesiæ Sæcula, ad decimum se-
ptimum tandem aliquandò perveni, ultrà quod
non sum progressurus, sed in eo ponam laborum
meorum metam, quam si, benè fortunante Deo,
semèl attingere possim, omnibus solutus curis, in
angulo mihi Musisque canens, posthàc latitabo,
jucundissimo in Sacræ Scripturæ, & piorum libro-
rum lectione jugique meditatione, otio, quod ne-
mo mihi invidere poterit, ad ultimam usque vitæ
meæ periodum fruiturus. Hoc enim initio fuit in
votis, cùm Historiam Ecclesiasticam in rem tuam,
charissime Discipule, & aliorum Theologiæ Can-

didatorum utilitatem compendiosâ narratione describendam suscepi, ut eam, si Deus Optimus Maximus captis adspiraret, ad annum millesimum septingentesimum perducerem, ibique ei coronidem imponerem; tùm quia res in Ecclesia gestas ab anno millesimo septingentesimo usq; ad annum millesimum septingentesimum vigesimum primum, quem, dùm hæc scribo, decurrimus, oculis nostris vidimus, auribus audivimus, & manus nostræ contrectaverunt, adeò ut nemo sit tam rudis Minervæ, qui in earum notitiâ hæreere possit aut debeat: Tum quia etiam par non esse duxi, nec legibus Historiæ aptum, viginti dumtaxat annorum Sæculi decimi octavi incipere ac delineare Historiam, quam longè opportunius, plenius & accuratius, finito isto Sæculo, cujus solùm, ut ita dicam, infantiam vidimus, periti id ætatis viri sincero & eleganti calamo describent, publicisque litteris consignabunt. Attamen, ne te vacuum penitus quoad reliqua, quæ usque in annum millesimum septingentesimum vigesimum primum gesta per Orbem fuere, abire sinam, summatim perstringam illustriora Historiæ monumenta, quæ ab ineunte Sæculo decimo octavo, ad præsentem annum millesimum septingentesimum vigesimum primum, quo hæc litteris mando, contigerunt circa Summorum Pontificum, Imperatorum, & Regum successiones, Regnorum mutationes, ac rerum eo genere præcipuarum toto Orbe gestarum seriem. Sed hæc, ut dixi, tanquàm futuræ Historiæ Indices, dumtaxat delibabo, ac levi brachio attingam, potissimum autem hærebo in describenda Historia Sæculi decimi septimi, in quo
Artes

Artes & scientiæ ad summum penè perfectionis suæ fastigium pervenerunt, & Viri in omni litterarum genere eruditissimi extiterunt, qui Ecclesiæ ac Reipublicæ Litterariæ immortalia beneficia contulerunt. Alii quippè, ut breviter dicam, Scholasticam Theologiam à certis quibusdam vanis, frigidis ac supervacaneis quæstionibus, quas subtiliora quædam ingenia pro innovandi libidine in Scholas invexerant, repurgarunt, pristino suo decori restituerunt, eamque humaniorum litterarum, eloquentiæ, ac universæ eruditionis subsidiis exornarunt, locupletarunt, illustrarunt. Alii Vitæ Sanctorum, aliorumque doctrinâ & pietate illustriorum Virorum in lucem miserunt, nobisque in exemplum posuerunt. Alii Sanctorum Patrum cum Græcorum, tum Latinorum doctrinam impensè coluerunt, & Linguarum, præsertim Hebræicæ & Græcæ, noticiam, usum & utilitatem ostenderunt. Alii certas Critices Disciplinæ Regulas tradiderunt, & de genuinis, dubiis, ac spuris Scriptorum Operibus, de illorum stylo & ætate, de manuscriptis codicibus sententiam, ac iudicium tulerunt. Alii Scripturas Sacras Scholiis & Commentariis perdoctè exposuerunt, ac veteres Ecclesiæ ritus, & Disciplinam indagarunt. Alii Fidei Catholicæ doctrinam à Majoribus acceptam uberiùs explanarunt, Controversias eo sæculo agitata excusserunt, & Catholicæ Religionis causam adversus Judæos, Gentiles & Hæreticos feliciter propugnarunt. Alii Ecclesiæ ortum ac progressum, resque in ea gestas, & cujusque sæculi Acta memorabilia, cum Geographiæ & Chronologiæ, quæ sunt duo Historiæ lumina, ratione exactissimâ pro-

diderunt, omnium Hæresum originem, incrementa, exitum, errores, ac deliramenta protulerunt, omnium Conciliorum Instrumenta, Leges & Statuta produxerunt in lucem, novisque accessionibus, Notis & Observationibus elucidarunt. Alii denique de Doctrina Morali, deque Asceticâ, seu Spirituali Vita, ediderunt utilissima Opera, quibus Ethices Christianæ puritatem illibatam conservarunt, modumque benè beatèque vivendi præmonstrarunt. Quò fit, ut Ecclesia Catholica habuerit Sæculo decimo septimo innumeros penè Scriptores, qui ejus vitam in Fide & moribus doctrinam egregiè admodum stabilierunt, defenderunt, eique maximum splendorem conciliarunt. Hæc eò tamen impræsentiarum non dico, quòd putem, nullos Sæculo xvii. in Fide & in moribus exortos esse errores, & omnes Scriptores saniori ac unanimi Theologorum calculo probatæ doctrinæ constanter adhæsisse; cum potius certissimè sciam, aliquos Sæculo xvii. in Fide emerxisse errores, nec defuisse Theologos, qui novitati studentes eam morum, doctrinam in Ecclesiam invehere conati sunt, quæ à Regulis constitutis à Sanctis Patribus penitus aliena, infinitis ac perniciosis laxitatibus, Disciplina Ecclesiasticæ everfis, scatebat. At, licet non inficias eam, aliquos Sæculo xvii. circa Fidem Catholicam prorupisse errores, quos in Colloquio tertio percensebo, constat tamen, illos actutum à Summis Pontificibus fuisse damnatos, & à doctissimis Viris omni argumentorum genere profligatos. Similiter, corruptelas & laxitates, quas ad Moralis Christianæ doctrinæ puritatem labefactandam Sæculo xvii. excogitarunt molliores quidam Theo-

Theologi, absque ulla cunctatione Vaticanis fulminibus protriverunt Romani Pontifices, gravissimis Censuris Episcopi confixerunt, Populi clamoribus, publicisque detestationibus illas explosērunt, Sacerdotes, Parochi, ac Doctores in easdem magnis animis insurrexerunt, & calamum acuerunt, denique, in his insectandis corruptelis Fidei ardorem ostenderunt multæ Familiæ Religiosæ, præsertim Dominicana, cujus Scholæ Thomisticæ tutela Gratiæ se ipsâ efficacis, & incorruptæ Disciplinæ Moralis, instar solemnisi Depositi, concedita est: *Laudandus est maxime* (inquit doctissimus Cardinalis *Josephus De Aguirre* in Præfatione, quæ extat in fronte primi Tomi Collectionis Conciliorum Hispaniæ) *inter Regulares Clarissimus Ordo S. Dominici, qui hortatu Alexandri VII. vexillum extulit adversus Moralem laxam, per doctissimos alumnos suos Joannem Martinez de Prado, Julium Mercorum, Vincentium Baronium, Vincentium Contensonum, Piccinardum, Gonetum, aliosque similes, amplissimo fructu: Et meritò quidem ita se gessit: cum nihil aliud discere potuerit ab incomparabili Magistro suo Doctore Angelico, immò & ab Augustino, ac cæteris Sanctis Patribus, quorum germanam mentem circa Fidem & mores, ille divino ingenio, & admiranda claritate explanavit, atque in methodum redegit. Quæ cum ita sint, nihil ex his circa mores erroribus, qui Sæculo XVII. enati sunt, adversus Ecclesiæ sanctitatem, & Moralis Doctrinæ in Ecclesia Romana puritatem elicere possunt hæretici, cum eos videant palam in eadem Ecclesia improbari; sed potiùs, velint nolint, tenentur agnoscere singularem Dei in Ecclesiam suam benignita-*

tem & curam, quâ veritatem multis malorum moribus obrui non finit, sed ei semper intrepidus defensor excitat, sicut sole clariùs constabit ex his, quæ in nostris Colloquiis dicturi sumus, in quorum primo, solitæ nostræ inhærentes methodo, ostendemus Statum Ecclesiæ sub Imperatoribus & Principibus Christianis Sæculi XVII. In altero, seriem ac gesta describemus Summorum Pontificum, qui eodem Sæculo Sedem Romanam tenuerunt, ac universam Ecclesiam rexerunt. In tertio, referemus Controversias & errores tam in Fide, quàm in moribus, qui Sæculo XVII. prodierunt. In quarto, cum nullum Concilium Oecumenicum, seu Generale, Sæculo XVII. fuerit celebratum, agemus de Conciliis Nationalibus, vel Provincialibus, & Diœcesanis, quæ eodem Sæculo variis in locis pro conservanda Fidei Catholicæ integritate, vel restaurandâ Ecclesiæ Disciplinâ habita sunt. In quinto texemus elogia Clarissimorum Virorum, qui doctrinâ & pietate Sæculo XVII. floruerunt. In postremo dabimus specimen Doctrinæ Fidei, Disciplinæ tam Ecclesiasticæ, quàm Monasticæ, necnon Moralis Christianæ ejusdem Sæculi. Quid superest, nisi ut Deum, qui est fons omnium bonorum & pater luminum, supplex exorem, ut me in his, quæ ignoro, erudiat; in his, quæ vera novi, custodiat; in quibus, ut homo falli possum, corrigat; in quibus titubo, fulciat; ac demùm ea faciat de ore, calamoque meo procedere, quæ sint coram ipso grata, tibi salubria, & Ecclesiæ Catholicæ, seu Romanæ, utilia. Eò dumtaxat collinat votorum meorum Summa.

COLLOQUIUM PRIMUM.

*De Statu Ecclesie sub Imperatoribus &
Principibus Christianis Sæculi
Decimi septimi .*

DISCIP. **U**T res, quæ Sæculo XVII. tam in Oriente, quàm in Occidente contigerunt, compertas habere possim, Colloquium nostrum incipere debemus à serie Turcarum Imperatorum, qui eodem Sæculo Orienti præfuerunt, dein, expendemus Gesta Imperatorum & Principum Christianorum, qui eodem Sæculo XVII. Summâ rerum in Occidente potiti sunt.

MAG. *Mahometi III.* Turcarum Imperatori, ex peste, Constantinopoli grassante, è vivis sublato anno millesimo sexcentesimo tertio, ut ostendimus in Colloquio I. in Historiam Sæculi XVI. successit filius natu minor *Achmetes* hujus nominis primus, qui imperavit annos quatuordecim, ac tandem obiit Constantinopoli die XV. mensis Novembris anni MDCXVII. Post ejus obitum, Imperii administratio delata est *Mustaphæ*, ipsius fratri, eò quòd *Osmannus*, filius primogenitus *Achmetis* Imperatoris, vix duodecimum ætatis suæ annum attingisset, adeoque moderandis Imperii habenis impar haberetur. Sed cum *Mustapha*, homo vecors & stolidus, quique, antequàm in Throno collocaretur, in Cella inclusus vitam solitariam degerat, in quoscumque crudeliter sæviret, coactus est post duos circiter menses pristinum suæ Cellæ incola-

tum repetere, & *Osmannus*, filius *Achmetis*, Imperator fuit salutatus. Hic vix ex ephebis egressus, & supra captum ætatis magnarum rerum cupidus, bellum denunciavit Polonis, & in hanc expeditionem juvenili ardore abreptus, contra suorum omnium sententiam, omnes vires opesque contulit. Sed cum magnâ sui exercitus jacturâ ignominiaque à Polonis repulsus est, & ad centum milia Turcarum variis in præliis cæsa sunt, præter cæteram multitudinem, quam per moræ diuturnitatem fames & morbus consumpserunt. Hinc Jannizzari, quorum seditionibus infaustum Polonica Expeditionis exitum imputabat *Osmannus*, contra ipsum rebellarunt, & iterum in Thronum evexerunt *Mustapham*, ejus patrum, tenebricosâ eductum custodiâ, qui timens, ne rursùm imperio abdicaretur, *Osmannum*, nepotem suum, annum agentem ætatis decimum octavum, Imperii quintum, strangulari jussit die xx. Maii anni mdcxxi. Ad hunc modum Turcarum Imperium denuò adeptus est *Mustapha*, qui tamen mense Septembri anni sequentis, ob imbecille ingenium, quo ad tanti imperii administrationem prorsus ineptus erat, iterum è solio deturbatus est, & in ejus locum successit *Amurathes* ejus nominis iv. frater *Osmanni*, superiori anno interfecti, & filius *Achmetis I.* Imperio potitus *Amurathes*, & in bellum adversus Persas ad Babyloniam expugnationem cum exercitu ducentorum millium militum profecturus, sibi magis à tribus, quos Constantinopoli relinquebat, fratribus metuens, minores natu & alterius matris duos *Bajazethum*, & *Orcanum*, arcto carcere detentos, ad se jussit adduci, eorum
ani-

animum exploraturus, quos ubi generosos, & Imperio dignos probavit, certæ morti addixit si ex Persicâ Expeditione victor rediret. Felicem belli exitum & expugnatam Babylonem duorum illorum innocentum fratrum, imperio dominantis Sultanz matris, mors secuta est, sed cum *Ibraino*, tertio *Amurathis* fratre, & ex eadem matre, Sultana videlicet regnante, nato, ob stultitiam seu veram, seu fictam, humaniùs actum fuit. At enim *Ibrainus*, à fratre suo *Amurathe*, ante discessum ad Babylonicam obsidionem, vocatus, Matris suæ, ut creditur, consilio, gravitèr stultum egit, & Imperatoris auditâ protectione cum ejulatu exclamavit, de se omninò actum esse, nisi aliquot *Aspras* (genus est monetæ apud Turcas minutioris) sibi relinqueret, quibus delicias suas, idest, Aviculas, suæ solitudinis socias, quæ se cantu recreabant, aleret. Stoliditas his verbis comprobata, seu ficta, seu vera, *Ibraino* saluti fuit. Posthàc, *Amurathes*, Turcarum Imperator, vino & promiscuè libidini deditus, subditorum cæpit inhiare sanguini, & qui omne sibi flagitiorum genus indulgebat, severissimè minima quæque in aliis castigabat. Innato odio tabaccum averfabatur, illiusque fumi hauriendi frequentissimum, apud Turcas usum gravissimo Edicto, & poenâ mortis prohibuit. Hariolum quemdam cum aliquandò consuluisset, & ab illo audiisset, sibi violentam impendere mortem, confestim totus cogitabundus & anxius, non aliandè sibi mortis, quàm à fratre suo *Ibraino* periculum timendum esse, mortemque impendere, certò sibi persuasit. Quare, ut tantum malum à se averteret, Eunuchorum Princip

cipi iussit, ut, fratre suo *Ibraino* perempto, se
quàmprimùm hoc metu & periculo liberaret.
Finxit Eunuchorum Princeps se pariturum, sed
cùm eâ de re Matrem Sultanam certiozem fecisset,
utriusque curâ consultum est Vitæ *Ibraini*, qui,
fratre suo *Amurathe*, non alienâ manu, sed nimîâ
vini comotatione & libidine anno millesimo sex-
centesimo quadragesimo è vita sublato, cùm unus
supersesset ex Ottomanica familia hæres, ad Solium
raptus est. Tantæ dignitati cùm impar esset *Ibrai-
nus*, & nimîâ indulgentiâ confirmaret conceptam
de se insani opinionem, quasi Rex aut stultus ex
veteri proverbio, aut veriùs uterque natus esset,
versâ in crudelitatem dementiâ, omnibus odio &
contemptui esse cæpit, nequidem Matre suâ excep-
tâ, quæ cum primis Imperii Administris, & ipso
Muphti, seu Summo Turcicæ Superstitionis Sacer-
dote, inito consilio, de medio tollendum *Ibrainum*
statuit, ubi filium Imperii hæredem genuisset.
Hujus conjurationis authores persuaferunt *Ibraino*,
ut se *Mahometi* adstringeret, si prolem masculam
daret, se missurum Medinam ad ejus sepulchrum,
religionis & gratiarum referendarum causâ pro
tanto beneficio. Duos filios, videlicet *Osmannum*
primogenitum ex *Bassæa*, & *Mahemetum* natu mi-
norem ex *Zaima* suscepit *Ibrainus*, qui proindè ex
tanta felicitate vix gaudio sui compos cogitavit
de voto, quod ediderat, implendo. Quod qui-
dem opportunissimè contigit Matri, aliisque in-
Ibraini Vitam conjuratis, qui metuebant, ne *Ibrai-
nus* subodoratus insidias, quas ejus Vitæ struebant,
sua saluti non solum conjuratorum cæde, sed
etiam filiorum morte consuleret, ratus, ut res
erat

erat, se ab omni periculo tutum fore, ipsâ orbitate, quamdiù solus absque liberis & hærede ex Ottomanica Familia superesset, qui Majorum virtute partas ditiones teneret, neque Turcas ex alia gente quàm Ottomanicâ Imperatori parituros. Hinc mater, & Muphti, atque Eunuchorum Princeps, *Ibrainum* vehementer urgebant, ut cujus rei reus factus fuerat, votum solveret, & citrà ullam cunctationem Primogenitum suum Medinam concessa prole gratias, uti sponderat, *Mahometi* relaturus mitteret. Consensit tandem *Ibrainus*, & omnis morę impatiens, navem magnificentissimo apparatu anno MDCXLIV. instruxit, cujus Dux erat *Stombolius* & ipse conjurationis particeps. Byzantio itaque solvunt appetente Septembri ejusdem anni, sed die XXV. ejusdem mensis in Meliten-sium Equitum manus veniunt Mater, & filius, post atrocissimum & cruentissimum quinque horarum certamen. Mater, seu *Bassea*, paulò post Melitæ mortua est, *Osmannus* verò ejus filius, & Turcarum Imperatoris *Ibraini* Primogenitus, Fidei Catholicæ rudimentis imbutus, Ordini FF. Prædicatorum nomen postea dedit, dictus *Dominicus Ottomanus*, qui fortunæ ludibrio mutatam sortem non solum forti animo tulit, quod ipsa immedicabilis & ineluctabilis mali necessitas etiam inertibus indicit, sed etiam ardenti sapientiæ & pietatis studio sic redemit, ut ad obitum usque religiosam vitam potiore & antiquiore habuerit Orbis Imperio, quod ipsum primogenitum Orientis Imperatorum manebat. Scio, fuisse nonnullos gloriæ Familiæ Dominicanæ æmulos, qui ausi sunt certa nostri *Dominici Ottoman*i originis argumenta elevare, & futi-

futilibus suspicionibus in dubium revocare, an
esset verus *Ibraini* Turcarum Imperatoris filius pri-
mogenitus? Sed hanc præposteram dubitationem
gravissimi Scriptores exsufflarunt multis evidentis-
simis momentis, quorum aliquot hinc perstringam,
ut intelligas, quàm perperam quidam æmuli hanc
gloriam Ordini Prædicatorum eripere moliantur.
In primis, narrant omnes Historici, *Ibrainum* Tur-
carum Imperatorem; statim ac nuntium accepisset
de captâ illâ ab Equitibus Melitenſibus nave, præ
dolore, irâ, ac vindictæ rabie, Melitem se fundi-
tûs everſurum Sacramento se obſtrinxisse, atque
ingentem classem, quadringentarum omnis gene-
ris navium, qualem hæcenus nec ullus decessorum
molitus fuerat, ornasse. Porro, dicant, quæſo,
isti æmuli, ad quid tantus belli apparatus, nisi ut
atrocissimam omnium, quas pati poterat *Ibrainus*
Imperator, creptâ filio & uxori libertate, cum
Religionis causâ ad sepulchrum *Mahometis* navi-
garent, injuriam Imperio & Religioni Mahometi-
cæ illatam vindicaret? Quorsum, amabo, adeò ob-
firmatus exſcindendæ Melitæ *Ibraini* animus, ut
Duces summos loco & dignitatibus abdicaverit, &
vix eorû pepercerit Vitæ, quòd Melitem non posse
capi, & à bello abſtinendum, aut aliò transferen-
dum prudenter monerent? Ut quid etiam *Ibrainus*,
postquàm vidisset Melitem extra periculum in tu-
to positam, munitiorem esse præſidiis & militibus,
quàm ut obſidione unius aut alterius anni expu-
gnari posset, arma vertit in Venetos, & longum
per viginti & ultrâ annos bellum accendit in Chri-
ſtianos, quorum excidium animo volvebat? Cer-
tè fatebitur quicumque erit à præjudiciis liber,

tot fragores armorum, tot urbium obsidiones, tot pugnas terrâ marique cruentissimas, unius dumtaxat libertatis, filio *Ibraini* primogenito, ejusque uxori ereptæ, vindicandæ, & indè nominis Ottomanici injuriæ ulciscendæ consilio contigisse. Præterea, nobilis ille & numericus Comitatus, qui aderat in hac navi, ab Equitibus Melitensibus captâ, manifestò probat, nostrum *Dominicum Ottomanum* fuisse primogenitum *Ibraini* Turcarum Imperatoris filium. In ea quippè navi, præter superbissimum famulatum Epheborum, supra quadraginta Matronas, ac famulas elegantissimis vestibus ornatas, duo aderant *Agæ*, seu Præfecti & Custodes Eunuchi Virginum, quorum unus in eo prælio inter pugnandum confossus, illo apud Turcas supremo honore sub tribus Imperatoribus defunctus erat; alter verò Eunuchus pugne superstes, aliquot postmodum mensibus morte imminente, jussit afferri ad se puerum, & inter ejus amplexus ac pedum oscula expiravit, hoc ultimo in suum Regem obsequio se se solatus. Ab his autem *Agis*, seu Custodibus Virginum, à Matronis, Servis, Ancillis, & Militibus didicerunt Equites Melitenses, hanc navim è Ginecæo Byzantino, quod Turcæ *Serail* vulgò vocant, solvisse, & puerum unâ cum Matre Sultana captum, *Ibraini* Turcarum Imperatoris esse filium primogenitum. Tertiò, *Ignatius à Ribera*, captivæ Sultanz custos & interpret, testatur, se, cum Officii causâ diù nocturne in domo Sultanz versaretur, sæpius per portæ rimulas explorasse, quid, semotis arbitris & extraneis, inter se agitent, & advertisse famulitium Sultanz, ejusque puero non inservire, nisi

ado-

adorantium more, corpore prono, flexisque genibus, quasi numen aliquod colerent. Rem totam *Ignatius à Ribera* Magistro Equitum Melitensium retulit, qui ei vix fidem cum haberet, iussit alios rem exploratum ire, & cum comperissent rem ita se habere, omnis de conditione captivorum sublata fuit in posterum dubitatio. Mitto, brevitatis ergò, alia Equitum Melitensium testimonia, præsertim Equitis *Lanfreduchii*, Itali, Turcicæ linguæ periti, qui asserit, se à Captivis, puero, post mortem Matris, ad famulatum servatis, inter se liberiùs agentibus, quòd se nec audiri, nec intelligi ab ullo crederent, totius Historiæ seriem pluriès excepisse, seque eos sæpiùs audivisse per diem, datâ quâcumque occasione, vicem Domini suamque dolentes, ac delinientes commemoratione ejus conditionis, aut expectatione redemptionis pretio aut annis conficiendæ: At prætermittere haud possum testimonia Tunetensis, Tripolitani, & aliorum Præfectorum Civitatum maritimarum, quæ Imperio Turcico subditæ sunt. Hi siquidem Præfecti, certatim Puero etiam Captivo, veluti Regi ac Domino parentes, quas exigebat pecunias liberalissimè suppeditabant, quibus cum ipse redimi non posset, pluribus ex comitatu suo libertatem restituit, alios exemplo ac persuasione ad Fidem Catholicam & Baptismum induxit. Hæc breviter dicta sufficiant ad vindicandam nostri *Dominici Ottomanii* originem contra nonnullos, qui rem aliter narrant, quos inter est dominus *Ricaut*, scriptor Anglus, qui in *Historia quatuor postremorum Familiae Ottomanæ Imperatorum*, quæ è lingua Anglica in Gallicam versa est, lo-

loquendo de Imperatore *Ibraino*, aſſerit (nullâ tamen adductâ probatione, nec citatis teſtibus) noſtrum *Dominicum Ottomanum* , ab Equitibus Melitenſibus captum , non fuiſſe filium Imperatoris *Ibraini*, ſed alterius filium, à Principe Eunuchorum ob inſignem ejus pulchritudinem adoptatum ; & Imperatori *Ibraino* cariſſimum. Quod quidem duobus momentis apertè falſi evincitur . Primò, quia altum eſt eâ de re apud Turcas ſilentium , cùm tamen ad ſervandam Majeltatem Imperii Turcici , & avertendam ab Ottomanica domo Primogeniti Captivitatis infamiam, neceſſarium fuiſſet hæc ſciri ab omnibus, per omnes nationes circumferri, & verum indicare hujus filii parentem , quo ſemel deſecto , evanuiſſent captivitatis Primogeniti Ottomanicæ domus rumores . Secundò , ſi noſter *Dominicus Ottomanus* non fuiſſet verus *Ibraini* Imperatoris filius , ſed alterius , ut pertendit ille Scriptor Angluſ , ut quid ergò dati ſunt Eunuchi, qui poſt Imperatorem primâ apud Turcas authoritate pollent , Matris & Filii cuſtodes ? Credibile ne eſt, ejuſmodi homines eâ in dignitate conſtitutos, & *Ibraino* Turcarum Imperatori à Conſiliis & Secretis, voluiſſe primas Aulæ Sedes deferere , ut alicujus Principum, aut Ducum longè ſibi inferioris uxoris , aut filii ad longam peregrinationem fierent Comites , & Servi ? Quis iſta credat ? Nec magis verofiſmile eſt , voluiſſe *Ibrainum* Turcarum Imperatorem , ob ereptam huic puero , & matri ejus libertatem , tam atrox & diuturnum in Chriſtianos movere bellum , ſi hic puer , ejuſque mater nihil ad ipſum pertinuiſſent .

D. Hæc , quæ adduxiſti , momenta indubi-
ta-

tatam planè reddunt *Dominici Ottoman*i originem . Sed scire optarem , quem tandem exitum habuerit hæc conjuratio , quæ , ut mox dicebas , contra *Ibrainum*, Turcarum Imperatorem, conflata est ?

M. *Ibrainus*, Turcarum Imperator , postquam à priori sententiâ Meliten funditus evertendi recessisset , & in Venetos arma vertisset , suos jussit Candiam, Venetę ditioni subditam, appellere, iique rerum omnium copiâ circumfluentes, *Canea*, munitissimâ Urbe, quam novam Candiam vocant, die xx. mensis Augusti anni MDCXLV. potiti sunt . At Jannizzari , cùm solita stipendia , exhausto ærario , non perciperent , ab *Ibraino* Imperatore defecerunt , ejusque imperio parère ac præcepto audientes esse recusarunt . Hanc conspirationem fovit *Muphti* , summus scilicet Mahumetanæ Superstitionis Pontifex , qui *Ibrainum* Imperatorem ad Supremum Senatum , quem Turcæ *Le Divan* appellant, in jus vocavit, cùmque *Ibrainus* in Curiam venire , seque coràm sistere detrectaret , die VII. Augusti anni MDCXLIX. damnatus est, mox in carcerem detrusus , decimo post die jugulatus est , ejusque filius *Mahometes* hujus nominis IV. Imperator est salutatus . At cùm *Mahometes*, filius *Ibraini*, ob teneram adhuc ætatem , rebus gerendis necdum maturus esset , Imperii procuratio *Zaimæ* , matri *Mahumetis* IV. permissa est , eique ad securiorem Imperii administrationem adjuncti sunt consortes & socii duodecim Viri . Bellum , quod cum Venetis *Ibrainus* susceperat , vario Marte egit *Mahometes* IV. Ragotzium , Transylvaniæ Principem , unâ cùm Vitâ Principatu exuit , & Varadinum anno MDC LX. deditione cepit. Ejus exercitus interneciâ
cla-

clade à Christianis cæsus est in prælio, quod die
 XI. mensis Julii anni MDCLXIV. ad fluvium Arrabo-
 nem commissum est, sed Candiam, viginti quinque
 annorum bello attritam, & à Christianis, præfer-
 tim Gallis, quibus præerat Dux *Belfortius*, incre-
 dibili fortitudine propugnatam, armis tandem
 devicit. Posthæc, Camenecum totâ cum Podoliâ
 anno MDCLXXI. in suam potestatem redegit, & à
 Polonis duram pacem extorsit. Tam prosperâ for-
 tunâ usus *Mahometes*, majora moliri cæpit, & per-
 fidi *Tekelii* suasu, ruptis cum *Leopoldo*, Occiden-
 tis Imperatore, induciis, bellum redintegavit,
 ac Duce *Mustapha Kara*, Viennam, Imperii Occi-
 dentalis Sedem, obsedit per omnia offensionum
 genera, quibus solet favire in urbes obsessas ar-
 matus furor. Ad duos menses protracta est Vien-
 næ obsidio, ac tandem die XII. mensis Septem-
 bris an. MDCLXXXI. adveniente cum Polonis Re-
 ge *Joanne Casimiro Sobieski*, à fæderatis exercitibus
 fusi fugatique sunt obsidentes Barbari, eo terrore
 & confusione acti, ut non ampliùs certamen, sed
 lanienam, tanquàm stolidia animalia sustinere vi-
 derentur. Præter oppipara Turcarum Castrorum
 impedimenta, generis omnis opibus & munitio-
 nibus referta, quæ Christianis victoribus cesserunt,
 hujus etiam insignis victoriæ fructus fuit *Strigo-
 nium*, non absque alterâ Turcarum clade, à Chri-
 stianorum exercitu captum ac subactum. Hinc ad
 frangendam omninò Turcarum proterviam, piis
Innocentii XI. Pontificis Maximi, anno MDCLXXXIV.
 auspiciis, sacro fæderi arma sociarunt Veneti,
 dùmque, *Neoselio*, Oppido munitissimo, anno
 MDCLXXXV. recepto, *Buda* die 2. Septembris an-

ni MDCLXXXVI. à Lotharingo Duce expugnatâ, repetitis Turcarum ac perduellium cladibus, universa ferè Hungaria cum Transylvania in potestatem *Leopoldi* Occidentis Imperatoris venit, haud minores Veneti in Dalmatia, Epiro, ac Peloponneso Victorias retulere. Nec hic sine laude prætermittere debeo *Joannem Sobieski*, magnum Poloniæ Mareſcallum, qui anno MDCLXXXIII. ingentem *Mahometis IV.* Turcarum Imperatoris, exercitum pugnâ commissâ internecione delevit, eundemque Imperatorem compulit, ut pacem Victori Polonorum Regi supplex offerret. Quibus glorioſè ac fortiter gestis, *Joannes Sobieski* Rex Poloniæ fuit die 2. Septembris anni MDCLXXIV. Cracoviæ acclamatus cum uxore suâ *Maria Casimira*, natione Francâ, è gente Bethuniâ, filiâ Marchionis *Arquini*. Hic est ille *Joannes Casimirus Sobieski* Poloniæ Rex, qui, ut mox dixi, in Viennensi obsidione, ubi universa Christianorum Respublica periclitabatur, validissimo cum exercitu accurrens, Turcarum agmina fudit, castra cœgit deserere, & de illis maximam post hominum memoriam victoriam reportavit, ac tandem ingens sui reliquit desiderium, dum obiit anno MDCXCVI. Regni XXI. Tot cladibus exanimati Turcæ, *Mahometem IV.* Imperio abdicarunt, illudq; ejus fratri *Solimano III.* die VI. Novembris anni MDCLXXXVII. detulerunt. Quò factum est, ut *Mahometes IV.* post annos Imperii XXXVII. carceri fuerit mancipatus, ibidemque anno MDCXCIII. apoplexiâ correptus diem clauſerit ultimum. Fratre suo *Mahomete IV.* nihilò felicior fuit *Solimannus III.* Turcarum Imperator, quippè qui, imperante in Occidente *Leopoldo*,

poldo, amisit *Agriam*, arcem inexpugnabilem, aliasque plures civitates, quas inter numerantur *Alba Regalis*, *Alba Graca*, *Sigetum*. Fuit etiam bis à Principe Badensi victus in Servia, quæ se *Leopoldo*, Imperatori Occidentis, submisit. Veneti quoque, Epidauro, vulgò *Malvasia*, subjugato, totâ Peloponneso potiti sunt. Obiit *Solimanus III.* hydrope consumptus die *xxi.* mensis Junii anni *mdxc.* Imperii sui quarto. *Solimanum III.* in Imperio Turcarum excepit ejus frater *Achmetes* hujus nominis *II.* qui ingentem exercitus sui cladem ad inferioris Hungariæ Oppidum, *Salankemen* dictum, à Principe Badensi anno *mdxc.* accepit, & *Varadinum*, firmissimum Hungariæ superioris munimentum, aliaque fortissima præsidia *Leopoldo* Occidentis Imperatori cedere cōactus est. Imperavit annos tres, mensesque septem, ac hydropico morbo affectus è vita migravit die *vii.* mensis Februarii anni *mdxcv.* Post ejus obitum *Mustapha* hujus nominis *II.* filius *Mahometis IV.* paternum adeptus est Solium. Christianos Bello aggressus fædâ clade die *xi.* Septembris anni *mdxcvii.* ab *Eugenio*, Principe Sabaudicæ Domus, ad Tibiscum animum, affectus est, ac pactis postea seu anno *mdxcix.* cum Principibus Christianis induciis, Cæsari suos cessit triumphos, Venetis suos, restituito Polonis Cameneco, Moscorumque armis in biennium suspensis, bello finem imposuit. Sed cum Hadrianopoli otio ac quieti indulgeret, Zanissari, factâ anno *mdcciii.* Constantinopoli seditione, tumultuariisq; turbis in dies plurimum auctis, cum die *xxi.* mensis Augusti ejusdem anni è Solio deturbarent, & in carcerem detruserunt, ubi octua-

ginta dies postquàm mansisset, ex hydrope Byzantii interiit, cùm regnasset annos octo, menses sex. Mortuo *Mustapha*, ejus frater dictus *Achmetes III.* ad culmen Imperii provectus est, quo etiamnum, dum hæc scribo, seu anno MDCCXI. adhuc potitur. Hic sancitam à fratre suo *Mustapha* cum Principibus Christianis pacem servavit usque ad annum MDCCXV. quo Venetis Bellum denunciavit, totamque Pelopponnesum, vulgò dictam *Moream*, eodem anno ipsis eripuit. Sed eo felici armorum successu elatus *Achmetes*, Turcarum Imperator, cùm toti Italiæ insultaret, & instructo terrâ marique validissimo exercitu, Corcyram, vulgò dictam *Corfu*, obsidione cinxisset, terrestri commisso prælio Turcarum exercitus ab *Eugenio* Principe Regiæ Domus Sabaudia, & Duce exercitus *Caroli VI.* Imperatoris Occidentis, fusus, dissipatus, ac tantùm non deletus est anno MDCCXVI. eodemque anno à Classe Venetorum, aliorum Christianorum fæderatorum deterriti Turcæ maturarunt fugam, jamque incæptam Corcyræ obsidionem, solvere cōacti sunt. Voluit tamen *Achmetes* Turcarum Imperator experiri adhuc anno sequenti martis aleam, quæ ei malè cessit, ejusque exercitu ab eodem Principe *Eugenio* die XVI. Augusti anni MDCCXVII. devicto ac penè profligato, perdidit etiam *Albam Grecam*, vulgò *Bellegrade*, Oppidum munitissimum. Hac geminâ clade prostratus *Achmetes*, Turcarum Imperator, pacem cum *Carolo VI.* Occidentis Imperatore, & cum aliis Principibus Christianis inire compulsus est, ac volens nolens, fasces submitit, herbamque porrexit Christianis, quos sub jugum mittere, durâque servitute opprimere animoolvebat.

D. Fe-

D. Felices nos ! quos Deus à Turcicæ immanitatis jugo speciali misericordiâ suâ servare, ac vindicare dignatus est . Quis enim non prius habeat in extremis solitudinibus inter Lynces, Lupos, Leopardos, ac Serpentes vivere, quàm di-ram, sædamque pati servitutem sub illis Barbaris, qui Christianam Religionem infensissimo odio prosequuntur, qui pestilentem ac scelerosum hominem *Mahumetem* Christo Salvatori nostro, in cuius nomine flectitur omne genu cœlestium, terrestrium, & infernorum, præferunt, qui denique Christianos non habent pro hominibus, sed pro jumentis, quorum si quis audeat adversus iniquas illorum, mutire leges, diris suppliciis ætutum exanimatur? Hujus itaque barbaræ Gentis Imperatorum seriem texuisse sufficiat, & ad gesta Christianorum Imperatorum, qui in Occidente rem Christianam contra Turcas promoverunt, describenda progrediamur.

M. Imperium Occidentis *Rudolphus* hujus nominis II. anno MDLXXVI. à Patre suo *Maximiliano* II. accepit, illudque pacificè administravit. Unum dumtaxat bellum cum *Amurathe*, Turcarum Imperatore, per annos quatuordecim gessit, hoc est, ab anno MDXCI. usque ad annum MDCVI. in quo ancipiti Marte ac mutuis cladibus hinc inde pugnatum est, paxque tandem per annos triginta propè Gomorram in Hungaria sancita est. Sed, cum in Hungaria, & Transylvania passim suborirentur seditiones ac tumultus, *Rudolphus* Imperator, tranquillitatis ac pacis amans, Hungaricum Regnum, & Austriæ Ducatum cessit fratri suo *Matthiæ*, obiitque ex ætate Pragæ anno ætatis suæ LIX. Impe-

rii xxxv. cum dimidio circiter, die xx. Januarii
 anni MDCXI. In ejus locum successus est *Matthias*,
 ejus frater, qui Imperator fuit Francofurti renun-
 ciatus anno MDCXI. Princeps bellicosus quidem,
 sed parum felix. Ipso quippe imperante, Luthera-
 na Hæresis, per Regnum Bohemiæ præcipue dif-
 fusa incendium ingens excitavit, totamque Ger-
 maniam exagitavit gravissimis turbis, quæ in
 causa fuerunt, cur *Matthias* Imperator Sedem Im-
 perii Viennam Austriæ transtulerit, copiasque
 collegerit ad compescendam Bohemorum rebel-
 lionem, cujus præcipuus author & instigator fuit
 Comes Turrensis, qui, occisis Magistratibus, ex-
 pulsus Catholicis, & in sua verba jurare cõactis ci-
 vibus, Bohemiam omnem, finitimasque Provin-
 cias Moraviam, Silesiam, Lusatiam ad defectionem
 sollicitavit, & ad arma concivit anno MDCXVIII.
 Verum, inter has turbas mærore confectus *Matthias*
 è vivis excessit XII. Kalendas mensis Aprilis
 anni MDCXIX. ætatis suæ LXII. Imperii anno sexto
 cum mensibus novem. Post *Matthiæ* Imperatoris
 obitum, *Ferdinandus* hujus nomini II. ejus patruelis,
Caroli Austriæ Archiducis ex *Maria* Bavara filius,
 jamque electus Bohemiæ atque Hungariæ Rex,
 Electorum suffragiis Francofurti proclamatus est
 Imperator anno MDCXIX. Rebelles Bohemiæ eodem
 anno sibi Regem præfecerunt *Fridericum* Palati-
 num, Regis Angliæ generum, qui, stimulante
 conjuge sua *Elizabetha*, Regis Angliæ filia (quæ
 Regni cupida vehementerangebatur, quòd Rege
 marito careret, sæpiusque querebatur, se impares
 natalibus suis nactam esse nuptias) stimulante,
 inquam, *Elizabetha* conjuge suâ, *Fridericus* Pala-
 tinus

tinus, electus in Confectu tumultuario Rex Bohemix, statim conjugis suæ consiliis morem gerens, Pragam festinanter accurrit, ibique sibi ac uxori coronam utriusque Regni Hungariæ & Bohemix imponendam curavit. Hujus tam avidè, tam incautè appetitæ Regiæ dignitatis *Fridericus* Palatinus, unâ cum ambitiosâ *Elezabetha* conjugè suâ, brevî gravissimas pœnas dedit; anno siquidem sequenti, seu millesimo quingentesimo vigesimo *Ferdinandus II.* Imperator, virtutibus clarus, Catholicæ Religionis acerrimus propugnator, cujus electio spes Catholicorum crexerat, commisso sub ipsius Urbis Pragæ mœnia die VIII. Novembris memorabili prælio, hæreticos ac perduelles Bohemos prostravit, atque insignem retulit victoriam, quâ dedita Praga, Bohemia subjugata, reducta Moravia, Silesia repressa, Hæresis domita, *Fridericus* verò, Comes Palatinus, hac suorum strage tantum timoris hausit, ut in fugam conjectus, proscripтус, & suo Palatinatu exutus, ad Batavos se receperit, ubi privatus deinde, & propè victitans precariò, unâ cum conjugè & liberis reliquam vitam traduxit, seròque intellexit, dissidiorum matrem esse ambitionem, ex qua tot inter mortales veniunt bella, tot lites, tot sectæ, tot opinionum discrimina. Nec solùm *Ferdinandus II.* Imperator hæreticos ac perduelles Bohemos, aliosque finitimos populos in ordinem redegit, sed etiam, anno MDCXXVI. ad *Luthram* commisso prælio Vicit feliciter, ductore Catholicorum Germaniæ Principum copiarum *Tillio*, hæreticos, quos Daniæ Rex *Christianus*, hujus nominis IV. instigaverat ac fovebat. His peractis, in Italiam anno MDCXXIX.

descendit *Ferdinandus* Imperator validissimo cum exercitu contra *Ludovicum XIII.* Galliarū Regem, & Mantuam, quam Dux Nivernensis Gallus post mortem Ducis *Vincentii* occupaverat, oppugnavit, ac cepit. Dolendum tamen, quòd hæc civitas (ut testatur *Spondanus* ad an. mdcxxx.) opulentissima, eademque munitissima, cujus nulla unquam extabat memoria quòd in manus hostium aliquandò incidisset, hæreticorum, qui in exercitu Imperatoris erant, crudelissimæ direptioni ac turpissimæ libidini fuerit exposita, tamque locis sacris, quam prophanis deprædatione ac grassatione exhaustis, penitus exinanita. Aliud, sed atrocius bellum annò sequenti, seu mdcxxx. *Ferdinandus* Imperator suscepit cum *Gustavo*, Sueciæ Rege, qui Lutheranam hæresim, quam cum lacte suxerat, latè propagare percupiens, post pulsos levi manu ex Pomeraniæ & Megalopoli Cæsareos milites, ad interiora Germaniæ, per sævas interjacentium strages, magnis itineribus progrediebatur. Ei alicubi obstitit quidam *Tillius*, Dux Cæsarei exercitus, qui Germaniam & rem Catholicam pro viribus tutabatur, cæsis etiam ad Magdeburgum hostibus, & Urbe illâ, ob ejus pertinaciam, funditus eversâ. Sed *Tillio*, fortissimo Duce, primùm ad Lipsiam sædè profligato, postea ad Lycum amnem, ita cæso, ut brevi post obierit; partam victoriam magno ardore prosecutus *Gustavus*, Rex Sueciæ, Erfordiam, aliasque urbes cepit, & in Franconiam movens, Herbipolim, Bambergam, Norimbergam, totamque provinciam subegit. Dein, Francofurtum ad Mænum, multas in Palatinatu superiori urbes, denique, transmissio Rheno, Moguntiam & alia Op-
pida

pida invasit, fulminis aut torrentis instar, obviamque diruens, quassans, abrumpens, confumens. Tot cladibus attritos Germaniæ Catholicos, ac indignè ferentes bonorum suorum directionem, expilationem Ecclesiarum ac Monasteriorum, pulsionem ac cædem Sacerdotum & Regularium, violationem Monialium, omnis sceleris, omnis sacrilegii, omnis flagitii perpetrationem, benignis tandem oculis aspexit Deus, & inclytam de impio hoste dedit eis victoriam. Nam, dùm *Gustavus* Sueciæ Rex, infaustas suas renovans excursiones, Alsatiæ, Bavariæ, Palatinatum, Sueciam, Westphaliæ, aliasque Provincias per se ac suos vastaret, Cæsareum exercitum contra ipsum anno MDCXXXII. movit *Walsteinus*, Frislandiæ Dux, qui demortuo *Tillio*, rei militaris peritissimo & plurium palmarum Duci, fuerat suffectus, in hostes totâ virium mole irruens, eos, datâ pugná ad Luzanam, non procul à Lipsia, die 16. Novembris devicit, & sub illius pugnæ initium *Gustavus*, Rex Sueciæ, strenuissimè dimicans, duobus vulneribus lethalibus confossus interiit. Eâ *Gustavi* Regis morte, & ruentibus in Germaniam Suecorum viribus, secundior *Ferdinando* Imperatori capit arridere fortuna, & ad ipsum pleræque Urbes redierunt, Spira, Wormatia, Frankendalia, Ulma, Meminga, Francofordia, Moguntia, & aliæ plures, quæ se Imperatoris Dominio subjecerunt, cujus potentia vehementer aucta est ex fœdere inter ipsum & *Joannem Georgium* Electorem ac Ducem Saxonie iſto Pragæ die xxx. Maii anni MDCXXXV. qui mox armâ, quæ pro Suecis sumpserat, in eos convertit gravissimo ipsorum detri-

detrimento, factus generalis exercituum Cæsareo-
 rum Imperator, sub generalissimo Rege Hungariæ.
 Obiit *Ferdinandus II.* Imperator anno MDCXXXIII.
 ætatis suæ LXI. Imperii XIX. Viennæ Austriæ, pau-
 cis diebus post suum reditum à Conventu Ratispo-
 nensi, in quo *Ferdinandum Ernestum*, filiū suum, quem
 jam an. MDCXXIV. Bohemiæ atque Hungariæ Re-
 gem declaraverat, Regem Romanorum successorem
 Imperii eligendum curavit. *Ferdinando* itaque Im-
 peratori hujus nominis II. successit ejus filius, di-
 ctus *Ferdinandus III.* qui bellum jam inchoatum,
 cum Suecis alternante fortunâ & mutuis hinc inde
 cædibus prosecutus est usque ad annum MDCLVIII.
 quo Urbem, *Monasterium* dictam, convenientibus
 omnium totius ferè Europæ Principum Legatis,
 pax firmata est, totique Germaniæ restituta tran-
 quillitas. Pacificè indè Imperium administravit
Ferdinandus III. claruitque multis virtutibus, præ-
 fertim eximiâ pietate, quâ se semper Catholicæ
 Religionis propugnatorem exhibuit. Excessit ex
 hac vita Viennæ in Austria anno MDCLVII. ætatis
 suæ XLIX. Imperii XX. *Ferdinando* Imperatori suc-
 cessit *Leopoldus Ignatius*, ejus filius, quem genuit ex
 prima conjuge sua *Marianna*, Philippi III. Hispa-
 niarum Regis filiâ. Fuit tamen post obitum *Fer-*
dinandi III. Interregnum quindecim mensium, &
Leopoldus Ignatius creatus est dumtaxat Francofur-
 ti anno MDCLVIII. Imperator, jam electus Rex
 Bohemiæ anno MDCLIV. Rex Hungariæ an. MDCLV.
 & Rex Romanorum eodem anno. Enituit in *Leo-*
poldo Imperatore singularis in Deum pietas, & in
 debellandis Turcis summa animi fortitudo. Ut
 enim missa faciam varia bella, quæ feliciter gessit
 con-

contra Turcas, vel Hungariæ perduelles, quos fo-
yebant Transylvani, Moldavi, & Valaqui, duci-
bus Comitibus *Tekeli*, & *Vesselini*, qui se Turcarum
clientelæ dederant; insignem, ut mox diximus,
de Turcis Viennam obsidentibus victoriam anno
MDCLXXXIII. reportavit, eorumque ingentem
exercitum profligavit. In cujus maximæ post ho-
mines natos victoriæ perenne monumentum *Inno-*
centius XI. Festum Nominis *B. Mariæ Virginis* in
universa Ecclesia singulis annis Dominicâ infrâ
Octavam Nativitatis ejusdem Virginis *Mariæ* cele-
brari præcepit. Eodem anno MDCLXXXIII. *Teke-*
lius, rebellium Hungariæ Antesignanus, qui Mo-
raviam rapinis & incendiis funestabat, ab exerci-
tu Cæsareo magnâ clade affectus est. Eo contra
Turcas, & Hungariæ perduelles finito bello, aliud
diuturnum contra Gallos anno MDCLXXXIX. *Leo-*
poldus Imperator suscepit, quo tam ipse, quàm
Hispaniarum Rex *Carolus II.* Batavi, Elector Pala-
tinus, alique Germanæ Principes penè omnes ad-
versus Franciam fædus inter se pepigerunt, inde-
que ortum est bellum illud Sociale, cujus contra
totam ferè Europam per plures annos *Ludovi-*
cus XIV. Galliarum Rex, solus impetus sustinuit,
ac feliciter repressit. Auxit fæderatorum vires non
solum Dux Sabaudia, qui in belli societatem ad-
scitus est, sed etiam facta eodem anno in Anglia
rerum conversio, quâ *Jacobus II.* legitimus An-
glia Rex, à suis Anglis per summam perfidiam de-
relictus, in Galliam se se recepit, & *Willelmus*, Prin-
ceps Arausicanus, summo Heterodoxorum plausu
Londini exceptus, ac Regiâ dignitate, conculca-
tis divinis & humanis juribus, potitus, in socie-
tatem

tatem fæderatorum venit , & in Gallorum ,
 perniciem conspiravit . Hac tot Regum ac Principum
 conspiratione nihil planè deterritus *Ludovicus XIV.* bellum à capto Philippoburgo , Arce &
 claustro Germaniæ , auspicatus est . Dein , anno
 sequenti, seu MDCXC. terrâ marique cæsi Gallici no-
 minis hostes . Mareſcallus *Luxemburgius* , Regis
 Chriſtianiffimi exercitui in Belgio Præſectus Ge-
 neralis , inſignem victoriam de Fæderatis in cam-
 pis Fleuriacis die v. menſis Julii retulit . Angliæ &
 Hollandiæ Claſſes Comes *Turwillans* , poſteâ Fran-
 cię Mareſcallus , attrivit . Ad Stafardam Mareſcal-
 lus *Catinatus* in Sabaudiæ Ducem victoriam adep-
 tus eſt , magnamque ejus ditionum partem inva-
 ſit . Nec minus proſperâ fortunâ anno MDCXCIII.
 uſi ſunt Regis Chriſtianiffimi exercitus . In Belgio
 quippè Mareſcallus *Luxemburgius* viginti hoſtilium
 millia delevit , & Mareſcallus *Turwillans* octogin-
 ta naves claſſium Angliæ & Hollandiæ depreſſit , &
 Barcinone à Francis capta fuit , Hiſpanis illam ,
 acerrimè propugnantibus . His cladibus fracti Fæ-
 derati ad pacis conditiones deſlexerunt , & primò
 quidem pax Franciam inter & Sabaudiam anno
 MDCXCVI. conſtituta eſt , deindè anno ſequenti
 Franciam inter Hiſpaniam , Angliam , Hollan-
 diam & Germaniam ſancita , omniumque Chiro-
 grapho munita fuit . Perſtitit hæc pax ad annum
 uſque milleſimum ſeptingentefimum primum .
 Mortuo quippè abſque ullâ prole die i. menſis No-
 vembris anni milleſimi ſeptingentefimi *Carolo II.*
 Hiſpaniarum Rege, ex auguſtiſſima Familia Auſtria-
 ca oriundo, *Philippus* hujus nominis V. ex Borbo-
 niorum regio Sanguine ortus , Hiſpaniarum Rex ,
 om-

omnium hujus Regni Ordinum consensu, juxta supremam *Caroli II.* Regis voluntatem, fuit proclamatus, & coronatus, atque à Summo Pontifice *Innocentio XII.* ejusque successore *Clemente XI.* ab Anglis, Gallis, Batavis, Lusitanis, Sabaudie Duce, aliisque Europæ Principibus statim habitus tanquam verus & legitimus Hispaniarum Rex. Solus Imperator *Leopoldus* intercessit, Anglos, Batavos, Lusitanos, ac Ducem Sabaudie in suas partes traxit, & post initum cum illis fœdus, bellum anno MDCCCI. Gallo-Hispanis indixit, suumque filium natu minorem, Archiducem *Carolus*, Hispaniarum Regem declaravit. Principiò quidem Gallo-Hispani in Italia, in Germania, in Lusitania & Sabaudia secundo Marte pugnarunt captis multis præfidiis, & expugnatâ à Comite Tolosano propè Malacam Fœderatorum Classe. At, adverso fortune flatu dejecti, gravissimam cladem ad locum, dictum vulgò *Hocstet* in Germania, passi sunt, ubi terrore panico perculsi, à *Leopoldi* Imperatoris, & aliorum Fœderatorum exercitu anno MDCCIV. cæsi, capti, fusi, ac dissipati fuerunt. *Carolus*, à *Leopoldo* Imperatore, aliisque Fœderatis Rex Hispaniæ renunciatus, Barcinonem, & Catalauniam cepit, bisque Matritum cum exercitu victor pervenit, re tamen infectâ, sua relegit vestigia, & Barcinonæ suam sedem fixit. Inter hos bellorum strepitus, *Leopoldus* Imperator mortuus est Viennæ in Austria die v. Maii anni MDCCV. ætatis suæ LXV. Imperii XLVIII. Ei successit *Josephus*, ejus filius primogenitus, qui jam Rex Hungariæ fuerat coronatus Posonii anno MDCLXXXVII. & Rex Romanorum, Augustæ anno MDCXC. In Imperii sui exordio *Josephus*

phus non solum bellum gessit contra Hungariæ perduelles, qui, Principem *Rigozzium* anno MDCCIV. proclamaverant Transylvaniæ Principem, eoque Duce, Moraviam, Sclavoniam, Stiriam, Austriam, Transylvaniam armis devastabant; sed etiam inceptum jam à Patre suo *Leopoldo* contra Gallo-Hispanos Bellum continuavit, & Gallos, consertis in Italia, & in Belgio præliis, per suos Duces, præsertim Principem *Eugenium*, Regiæ Sabaudicæ Domus, vicit ac superavit. Verum, mortuo *Josepho* Imperatore die XVI. mensis Aprilis anni MDCCXI. *Carolus*, ejus frater, electus est Imperator, qui subindè relictâ Barcinone, confestim Viennam in Austria se transtulit imperio positurus. Sub hoc Imperatore pax omnium votis exoptata, tandè aliquandò in civitate Trajectensi, quò Europæ Principum Plenipotentiarii, seu Legati, convenerunt die XI. mensis Aprilis anni MDCCXII. confecta est cum Angliâ, Hollandiâ, Lusitaniâ, Sabaudiâ, Prussiâ, Gallia, & Hispania. Porro, istius sancitæ pacis hæ conditiones fuerunt. Primò, *Philippus V.* Hispaniarum Rex, tam nomine suo, quàm filiorum suorum ac nepotum, qui ex ipsius stirpe prodituri erant, renunciavit Coronæ Regni Galliæ, & vicissim Dux Biterrensis, frater *Philippi V.* Regis Hispaniæ, & Dux Aurelianensis nuncium remiserunt juri ad Coronam Hispaniarum Regni. Secundò, *Philippus V.* declaratus est verus ac legitimus Hispaniæ & Indiarum Rex. Terriò, Regnum Siciliæ concessum est Duci Sabaudicæ, ipsique & ejus hæredibus jus assertum est, deficiente stirpe *Philippi V.* ad successionem Hispaniarum Regni. Quartò, Regnum Sar-

Sardinia, & Neapolis, & Ducatus Mediolanensis transferunt in dominium Imperatoris. Quintò, Regina *Anna*, filia *Jacobi II.* Angliæ Regis, à suis Anglis è Regno injustè ob Fidem Catholicam pulsà, declarata fuit Angliæ Regina, & post ejus obitum ad Sceptrum Angliæ vocatus Hannoveranus Dux, Hæreticus. Sextò, jussum est, ut munitio- nes Urbis & Præsidii Dunkerkæ diruerentur. Septimò, duæ in Belgio Urbes, videlicet *Insula*, Gallicè *Lisle*, & *Aria*, Gallicè *Aire*, restitutæ sunt *Ludovico XIV.* Galliarum Regi. Postremò, Urbes, quæ in Belgio Ditionis Hispanicæ erant, Batavo- rum custodiæ permissæ ac creditæ fuerunt, eâ ta- men lege, ut supremum earum Dominium ad au- gustissimam domum Austriacam pertineret. His pactis statim assensum præbere renuit *Carolus VI.* Imperator, ea tamen die vi. mensis Maii anni MDCCXIV. confirmavit, rataque habuit. Compo- sitâ inter Christianos Principes pace, *Carolus VI.* Imperator arma vertit in Turcas, qui imperante, *Achmete III.* totam Pelopponesum, vulgò di- ctam *Moream*, instructâ potentissimâ clasie anno MDCCXV. invaserant, atque in Italiam crudelitatis suæ pomeria armis protendere in animo habebant. Sed horum imperus fregit ac retudit *Carolus VI.* Imperator, quippè qui Turcarum exercitum gemi- nâ ac completâ victoriâ an. MDCCXVI. & MDCCXVII. per Principem *Eugenium*, invictum, omni- que præconio celebrandum Regiæ Domus Sabaudicæ Heroem, ita prostravit ac profligavit, ut brevi de toto Otthomano Imperio actum omnino ac con- clamatum fuisset, si *Carolo VI.* Augustissimo Impe- ratori victorias suas in hanc barbaram gentem

pro-

prosequi licuisset. At, dum Bello isto Turcico distineretur Imperator, ecce novus insurgit turbo, & inter Principes Christianos injectum discordiæ pomum. *Philippus V.* Hispaniarum Rex, adornatâ Classe, & conscriptis militum copiis, Regnum Sardinia anno MDCCXVI, occupat, & anno sequenti Regnum Sicilia aggressus, Panormum, Messanam, & aliquot alias Sicilia urbes cepit. Excanduit confestim & classicum cecinit Dux Sabaudia, cui, ut jam diximus, in Congressu pacis Ultrajectensi Regnum Sicilia fuerat adjudicatum. Hac etiam repentinâ & inexpectatâ planè Hispanorum agendi ratione offensus Imperator pacem pepigit cum Turcis, ac Bellum Hispanis indixit, Federatosque habuit non solum Anglos, & Sabaudia Ducem, sed etiam Gallos, qui sub *Ludovico XIV.* pro *Philippo V.* sanguinem & opes immensas profuderant. Galli, inquam, sibi licitum non esse arbitantes desciscere ab his initæ pacis legibus, pro quibus asserendis ac vindicandis in Congressu Ultrajectensi solemni juramento se se obstrinxerant, Sociale istud Bellum contra Hispaniarum Regem *Philippum V.* ægrè inierunt. In Regnum Navarra arma intulerunt, munitissima Castra, Præsidia et Oppida, potissimum *Sebastianopolim*, & *Fontem Rapidum*, vulgò *Fontarabiam*, occuparunt. Siciliam insuper & Sardiniam in suam potestatem redegerunt, eoque tandem Hispaniarum Regem adduxerunt, ut publicæ salutis & tranquillitati consulere, pacem ab Avo suo *Ludovico XIV.* sancitam novis conditionibus corroboraret, & Regnum Sicilia Imperatori, Regnum verò Sardinia Duci Sabaudia cederet.

D. Sicut res gestas ab Imperatoribus Christianis-

stianis usque ad annum , quem modò decurrimus , millesimum septingentesimum vigesimum primum , breviter , accuratè tamen , retulisti ; ita nunc Regum Galliarum Historiam à morte *Henrici IV.* adhuc usque nostra tempora breviter , summatimque describere debes .

M. Postquàm *Henricus IV.* Galliarum Rex , quem , ob virtutem militarem , civilem prudentiam , admirabilem in populum benignitatem , & præclaras res pàce belloque , manu & consilio gestas , jure optimo *Magnum* appellarunt Galli , unius detestandi Sicarii parricidio occisus fuisset Lutetiæ Parisiorum die *xiv.* mensis Maii anni *mdcx.* ætatis suæ *lvii.* Regni *xxii.* sicut jam observavimus in Colloquio I. in Historiam Sæculi *xvi.* ei statim successit *Ludovicus* hujus nominis *XIII.* ipsius filius , qui , ut moris est , inauguratus Remis , *Justus* omnium acclamatione fuit cognominatus . At cum annos dumtaxat decem natus esset *Ludovicus XIII.* ac subindè necdùm suæ potestatis ; totius Regni administrandi procuratio *Mariæ Medicæ* Regina , ejus matri , demandata est . Annum ætatis suæ decimum quartum , ubi primùm attigisset *Ludovicus XIII.* & alienæ tutelæ annos egressus fuisset , administrationem Regni de more suscepit die *xxvii.* mensis Septembris anni *mdcxiv.* eodemque anno Comitia totius Regni Parisiis celebranda indixit , quæ annum integrum durarunt . Exordium Regni *Ludovici XIII.* nonnullis tumultibus turbarunt Principes aliquot , qui *Concini* , patriam Florentini (qui in Galliis dicebatur *Marchio Ancrensis*) nimiam potentiam exosam habebant . Eò siquidem potentiæ *Marchio* ille *Ancrensis* ,

ob maximam gratiam , quâ pollebat apud *Mariam Medicæam* Reginam , devenerat , ut Principes ac Proceres Regni parùm revereretur , & omnium capitibus ac fortunis insultaret impune . Hinc Principes occasionem sumpserunt excitandi tumultus , qui tamen non impedierunt , quominus Rex *Ludovicus XIII.* in Aquitaniam proficeretur anno MDCXVI. ut *Annam Mariam Mauritiæ* , primogenitam *Philippi III.* Hispaniarum Regis , quam per Legatum sibi ante desponderat , in uxorem duceret , eodemque tempore sororem suam *Elizabetham* cum Principe *Philippo* , filio *Philippi III.* Hispaniarum Regis , matrimonio copularet . Sic Gallia & Hispania novo fœdere junctæ , & *Henricus Condæus* Princeps , ac fœderati reliqui , motuum civilium Authores , cum Rege *Ludovico XIII.* reconciliati sunt . Verùm , cum exortæ fuissent paulòpost novæ suspiciones , *Henricus Condæus* , Factionum caput , in arctissimam custodiam , primum in Regia Lupara , deindè in Bastilia , denique in Castro Vicennarum missus est anno MDCXVII. eodemque anno excitis in Gallia tumultibus finis impositus est , occiso in ipso Palatii Regii aditu , & plumbeâ glande trajecto die XXIV. Aprilis *Concino* , seu Marchione Ancrensi , Galliz Marescallo , qui intolerabili superbâ sibi omnium Gallorum , sed præcipuè Principum ac Procerum invidiam , odiumque conflaverat . In ejus Cadaver à plebecula sævitum est , raptatum , discerptum , & ignominiosè combustum . Nec meliorem sortem nata est ejus uxor *Leonora* , licèt *Mariæ Medicææ* Reginæ matri charissima esset . Ea quippè capite truncata publicè , flammis absorpta est , ejusque li-

beri

beri dissipati. Hujus integrę familię, nimis potentis & Gallis invisę, exterminium, statim fęderatorum Principum ac Procerum cum Rege Christianissimo pax, totiusque Galliarum Regni tranquillitas excepit. Non potuit tamen *Maria Medicea* Regina, molestiam, quā haud parū afficiebatur de nece Marchioni Ancrensi, ejusque uxori *Leonora* illatā concoquere, undē, relicta Aulā, Civitatem Blefensem se se recepit, eamque secutus est *Armandus Richelaus*, Lucionensis Episcopus. Non diu tamen Blefis mansit Regina, sed ā Duce *Espernonio* Inculsmā contra voluntatem Regis deducta est. Quam injuriam non inultam reliquisset Rex, nisi *Armandus Richelaus* ejus animum ita demulisset, ut tandem illius precibus exoratus, Reginę matri, ac Duci *Espernonio* veniam indulserit. Voluit quoque Rex, quō plenior esset ac cumulator Gallorum indē profecta lętitia, ut Princeps *Henricus Condęus*, qui in carcere Vicennarum detinebatur, in pristinam libertatem assereretur, & in ejus gratiam rediret anno MDCXIX. Compositis hīs aulę turbis, alias anno MDCXXXI. non minus graves concitavit eadem Regina, Mater, ob fastidium quod sumperat de Cardinali *Richelęo*, qui antehęc pręcipuus in ejus consiliis fuerat, sed postea in animum Regis ita irreperat, sibi que demeruerat, ut autoritate plus apud ipsum valeret, quā posset Reginę matris amor. Id ægerrimē ferens Regina, vindictę cupiditate flagrans, in Belgium, unā cū filio suo *Gastone*, Duce Aurelianensi & Regis *Ludovici XIII.* fratre, nunquā reditura secessit, ubi permansit usque ad ann. MDCXXXVII. quo diuturnioris morę in Brabantia tēdio affecta,

indè discessit, & per Hollandiam ac Zelandiam, itinere facto, in Angliam se recepit, *Gasto* verò, Dux Aurelianensis, qui Reginam Matrem in Belgium secutus fuerat, Bellum civile in Gallia excitavit anno MDCXXXI. quo ab Occitania in Gallias unà cùm Duce *Mommorantio*, quasi Regem vi crepturus è manibus Cardinalis *Richelai*, cujus potentia invidebat, irrupit, sed confestim repressus est à *Schombergio*, Generali exercitus Regii præfecto. Dux *Mommorantius*, vivus in castris captus, Tolosæ capite plexus est. *Gasto*, Dux Aurelianensis, parùm honestis conditionibus cum Rege fratre, pascisci cōactus, in Belgium refugit, ubi tandem pudore simul ac dolore pressus, & officii, quo erga Regem fratrem suum obstringebatur, recordatione commotus, ad Regis pietatem recurrit, benignissimèque auditus, insalutaris hospitibus suis, quati ad venationem profecturus, cum solis sex viris secreti participibus in Galliam incitatis equis rediit anno MDCXXXIV. & à Rege fratre suo amantissimè fuit exceptus. Hunc exitum habuit infesta illa Conspiratio contra Cardinalem *Richelaum*, quem, dùm conjurati deprimere conati sunt, extulerunt magis. Illum quippè Rex *Ludovicus XIII.* exindè pluris fecit, expertus singularem ejus in gerendis negotiis prudentiam, seque deinceps illi, Regnumque administrandum permisit, frementibus licet multis invidiæ oestro percitis, & ad elevandam ejus auctoritatem nullum non moventibus lapidem, quorum tamen clandestinas machinationes Cardinalis *Richelaus* variis artibus & mirabili politices genere aut elisit, aut compescuit.

Anno MDCXXXIII. Galliarum Rex *Ludovi-*

cus

cus XIII. bellum movit contra *Carolus* hujus nominis IV. Lotharingæ Ducem, qui novas turbas ciebat, eique nolebat clientelam profiteri, seu reddere homagium pro Ducatu Barrensi, quem beneficio Coronæ Franciæ Rex possidebat. Exercitu à Rege Christianissimo misso territus Lotharingæ Dux, protinùs fratrem suum *Nicolaum Franciscum* Cardinalem obviam misit pro reconciliatione. At, rex *Ludovicus*, qui probè noverat versatile Ducis Lotharingæ ingenium, jussit primum, ut Ducatus Barrensis sub manum Regiam poneretur, deinde, Lotharingiam ingressus, multa cepit Oppida, ipsamque Nancejam Urbem, totius Ducatus Metropolim, obsidione cinxit, quam Dux, omnis inops consilii, post multas tergiversationes, volens nolens, suadente Cardinali *Richelao*, Regi tandem consignavit. At, sequenti anno, seu MDCXXXIV. *Carolus*, Lotharingæ Dux, iniquo animo ferens, quòd suis ditionibus à Rege *Ludovico* XIII. fuisset spoliatus, fratri suo *Francisco Nicolao* Cardinali Ducatum suum Lotharingæ, aliasque ditiones instrumento publico factò Mirecurti die XIX. mensis Januarii anni MDCXXXIV. tradidit, ipse verò Mediolanum apud Cardinalem *Ferdinandum* Austriacum, *Philippi* IV. Regis Hispaniæ fratrem, se contulit. Eà factâ cessione, *Franciscus Nicolaus* Cardinalis, frater *Caroli* Ducis Lotharingæ, duxit in uxorem *Claudiam* sororem *Nicolae*, quæ conjux erat *Caroli* Ducis Lotharingæ, & à qua (utpotè legitimâ Ducatus Lotharingæ hærede à Patre suo *Henrico* Lotharingæ Duce, qui absque mascula prole obiit, relicta) Ducatum Lotharingæ acceptum tenebat *Carolus* Dux,

ejus maritus. Istius cessionis nullam rationem habuit, nec ab armis discessit Rex *Ludovicus XIII.* sed universam absque certamine Lotharingiam intra paucos dies in deditiorem accepit, eamque retinuit usque ad annum MDCXLI. quo *Carolus IV.* Lotharingæ Dux, mense Martio Parisios venit, à Christianissimo Rege *Ludovico* veniam impetravit, eique Sacramentum Clientelare præstitit pro Ducatu Barrensi, Regni Gallici feudo, & Comitatum Claromontanum, necnon aliquot urbes cessit Coronæ Francorum, quibus peractis, & hinc inde Instrumento publico, ac juramento firmatis, *Carolus* Dux Lotharingiam recuperavit, qui tamen vix in eam appulsus (cùm esset Princeps quietis impatiens, & in dictis ac promissis parum sibi constans) fidem datam violavit, & ad suum genium rediit.

Superius mentionem fecimus Belli Italici, quod Christianissimus Rex *Ludovicus XIII.* impetrante *Ferdinando II.* gessit ad tuenda jura *Caroli Gonzagæ*, Ducis Nivernensis, qui & jure agnationis, & ultimâ declaratione *Vincentii*, Ducis Mantuani, mortui anno MDCXXVI. in hæreditatem Principatum Mantuæ, & Montisferrati successerat, & Mantuæ magno applausu fuerat receptus. Huic juri ac possessioni *Caroli*, Ducis Nivernensis, statim intercesserunt Dux Sabaudiz, qui in Montemferratum jus antiquum sibi asserebat, & *Ferdinandus Gonzaga Guastalli*, qui totam *Vincentii*, Ducis Mantuani, hæreditatem sibi deberi pertendebat. Germani, & Hispani *Carolo* Duci Nivernensi, Natione Gallo, totis viribus obfistebant, indeque Germani Mantuam anno MDCXXX. invaserunt, diripuerunt,

ejus.

ejusque cum sacras, tum prophanas Ædes impune compilarunt. Hispani verò, collecto numero-
so exercitu, aliquot urbes in Monteferrato cepe-
runt, & *Casale* (Oppidum totius Italiæ munitissi-
mum) obsidione cinxerunt. His non deterritus
Rex Christianissimus *Ludovicus XIII.* Pinerolium,
fortissimum Ducis Sabaudix præsidium, occupat,
& universam Sabaudiam, præter Arcem Momme-
lianam, intra viginti duorum dierum spatium, in
suam potestatem redegit. Deindè, sub ipsum Oppidi
Casalis, Hispanorumque conspectum castra posuit,
sed, cum jam Gallica & Hispanica acies in procin-
ctu essent ad præliandam, *Julius Mazarinus*, qui
fuit postea S.R.E. Cardinalis, ultrò citròque com-
means, Hispanos cum Gallis feliciter conciliavit,
eosque ab armis & cruore deduxit ad concordiam
& pacem, quæ anno MDCXXXI. constituta est, &
cujus hæ conditiones fuerunt; primò, ut Urbs
Mantua cum reliquis omnibus Oppidis & locis il-
lius Principatus & Montisferrati restitueretur *Ca-
rolo* Duci Nivernensi, exceptis tamen nonnullis
locis Montisferrati, qui Duci Sabaudix, & aliquot
Principatus Mantuani locis, qui Principi Guastal-
lensi reservabantur & assignabantur. Secundò,
statutum est, ut Duci Sabaudix fieret restitutio Sa-
baudix, Pinerolii, & aliorum locorum, quæ Galli
in Pedemontio tempore belli occupaverant. Post
quorum omnium factam à Gallis restitutionem,
Rex Christianissimus *Ludovicus XIII.* à Duce Sa-
baudix, pecuniâ numeratâ, obtinuit Pinerolium
cum valle Perosâ, ut liberum in Italia haberet
transitum, quandocumque opus foret ad auxilia
fæderatis & amicis suis deferenda. Denique, de-
crate

creta est demolitio Arcium & Propugnaculorum in *Valle-telina* (quæ à Rhætis , quos *Grisones* vocant , incolitur) ejusdemque Vallis-telinæ restitutionem Grisonibus fieri debere præcipitur . Hunc exitum habuit Italica illa Expeditio , in qua Galliarum Rex *Ludovicus XIII.* sibi nihil reservavit præter gloriam & famam maximæ æquitatis ac fidei in Socios , quorum securitatem privatis suis commodis atque opibus antiquiorem duxit .

Præter hæc cum domestica , tum externa Bella , quæ feliciter confecit *Ludovicus XIII.* Galliarum Rex , aliud longè gravius ac diuturnius cum Augustissima Domo Austriaca tam in Imperio , quam in Ditionibus Hispaniarum Regis suscepit idem Christianissimus Rex , in quo pugnavit vario Marte . Anno siquidem MDCXXXV. Marescalli *Castellonius* , & *Bresseus* Hispanos , quibus præerat Princeps *Thomas Sabaudus* , ad Aveinam in Belgio fuderunt ac debellarunt . In Germania eodem anno Dux *Vimarius* , & Cardinalis à *Valetta* quinque hominum millia ex eo Cæsareo exercitu , cui Præfectus erat Comes *Galassius* , occiderunt . Dux *Rohanens* octo ferè millia , Marescallus *Gassionæus* sex millia cæcidit , mille & quingentos Equites cepit . At , sequenti anno , seu MDCXXXVI. non ita Gallis fortuna prospera fuit . Nam Princeps *Thomas Sabaudus Royam* ac *Corbejam* expugnavit , amnemque *Somonam* transiit . *Joannes Vertensis* , unus ex Imperatoris exercitus Præfectis , Picardiam , Campaniamque ita armis infestabat , ut Lutetiam Parisiorum in angustiiis poneret & Civibus summum incuteret timorem . Ad has itaque cohibendas hostium incursiones missus est cum exercitu in Belgium

gium *Gasto*, Dux Aurelianensis, & Christianissimi Regis *Ludovici XIII.* frater, qui Hispanos cis amnem Somonam receptui canere compulit, multaque Oppida absque ullo certamine in deditionem suam recepit. Dùm hæc in Belgio gererentur, Germani, secundam fortunam experti, *Tabernam*, *Alsatix* civitatem, *Magdeburgum*, & *Moguntiam*, quamvis eorum conatibus Cardinalis à *Valetta*, & Dux *Vimarius* strenuè obssisterent, receperunt, Principem *Condaum* inceptam Urbis *Dolæ* obsidionem solvere cœgerunt, & , superato *Arari* fluvio, ad *Ladonam* oppugnandam accesserunt, quam tamen à Duce *Vimario*, & à Cardinali à *Valetta* incredibili fortitudine defensam expugnare non potuerunt. Ad Gallos sequenti anno, seu *MDCCXXXVII.* fortuna reversa est. Cardinalis à *Valetta*, & Dux *Candalensis*, ejus frater, *Capellam*, *Landrecium*, *Castellum Cambresium* in Belgio, Christianissimi Regis ditioni restituerunt. *Marescallus Vitriacus*. Gallo Provincix Præfectus, Hispanos expulit ab *Insulis Sancti Honorati*, *Sanctæ Margaritæ*, ac *Lérinæ* propè *Massiliam*, quas per occultam prodicionem aliquot annis antea invaserant. Dux tamen *Robaneus*, à Rege *Ludovico XIII.* ad opem *Rhætis*, seu *Grisonibus*, contra Hispanos ferendam in *Vallemtelinam* cum copiis missus, nihil omninò promovere potuit, & ab illa gente, eum suspectum habente, eò quòd in eorum terris quædam Castella extrui jussisset, cœactus est unà cum suis copiis quamprimum ab illo agro discedere. Galli prioribus victoriis novas anno *MDCCXXXVIII.* adjunxerunt, plures in Belgio Urbes ceperunt, sed Urbem, dictam *Sanctum Odomarum*, & *Fontarabiam*,
quam

quam obsidione cinxerant, occupare non potuerunt. Duplicem eo anno Victoriā Navalem retulerunt Galli, unam ad Genuam, Duce *Harcuria-no* Classis Præfecto, alteram, Burdigalensis Archiepiscopi ductu. Sed præ cæteris Gallorum victoriis ea potissimum celebrari debet, quam retulit Dux *Vimarius* ad *Rhinsfeltum*, quæ urbs est infra Helvetios, Agnionem inter & Rhenum sita. Hic autem Dux *Vimarius* ægerrimè ferens, quòd paulò antè ejus exercitus à *Joanne Vertensi*, præcipuo Imperatoris exercitus Duce, fuisset deletus, & hanc sibi illatam contumeliam ulcisci volens, ad hostes noctu accessit, eos incautos oppressit, ac penitus profligavit die teritiâ mensis Maii anni MDCXXXVIII. Capti sunt eo prælio quatuor Imperatoris exercitus Duces, *Joannes Vertensis*, *Savellius*, *Enkefordius*, & *Sperruterus*. Expugnata deindè *Rhinsfeltum*, *Friburgum*, *Brisganoviæ* Caput, & *Brisacum*, quæ in potestatem Gallorum venerunt. Necdùm tamen finis impositus huic Bello, quod per aliquot annos adhuc prorogatum est, eoque durante, detecta est à Cardinali *Richelæo* arcana quædam Conspiratio, seu Societas, quam Dux *Suessionensis*, Dux *Bullonius*, & Marchio, dictus *Cinqmarius*, cum Hispanis inierant. Sed Dux *Suessionensis* in prælio, commisso in campo *Marpheo* propè *Sedanum*, plumbeo globo interfectus est die XIII. Martii anni MDCXLI. *Bullonius* verò, ut se ab impendenti periculo eriperet, *Sedani* Principatum, qui in sua ditione erat, Regis arbitrio permisit. Marchio *Cinqmarius*, qui *Narbonæ* comprehensus est, capite *Lugduni* multatus fuit, unâ cum Domino *Thuano*, qui licèt hujus conjurationis exors esset,

ei tamen consilium suum Marchio *Cinqmarius* crediderat, quod cum ille non aperuisset, eodem affectus est supplicio, quod ipse forti ac Christiano tulit animo.

D. Mittamus, si placet, hæc prophana Bella, quæ Rex Christianissimus *Ludovicus XIII.* pro vindicandis suæ Coronæ juribus magnâ cum animi fortitudine gessit, & in his dumtaxat hæreamus monumentis, quæ ejus pietatem, cæterasque Christianas virtutes, quibus præditus fuit, commendare possunt.

M. Longior essem, si omnes virtutes, quibus præfulsit *Ludovicus XIII.* cognomento *Justus*, hic persequi vellem. Sufficiet paucas ex omnibus ejus virtutibus, quas in tam angustiis hujusce Colloquii spatiis includere non possum, libare ac perstringere, ut ex iis cæterarum conjecturam & estimationem facile informare possis. Harum porro prima hæc ordine ac commemoratione debet esse, quæ est dignitate Princeps, pietas adversus Deum ac Religio, à quo fonte tot illa maximarum ejus virtutum decora atque insignia profluxerunt. Pietatem suam ergà Deum palàm declaravit *Ludovicus XIII.* dùm ad divini numinis, ac Sanctorum contumeliam effusam quorundam linguæ petulantiam acutiore Edictorum suorum stylo confixit, & ad tutandam Catholicam Religionem, quam Hæretici Calviniani totis viribus abolere in Galliis studebant, omnem curam ac regiam auctoritatem contulit. A' Religione Regni duxit initium, & statim Lege publicâ decrevit, ut in Bearnensi Provincia, quæ ad radices Pirenæi sita est, Catholicus cultus ubique restitueretur, & ut Hæretici erepta.

Ec-

Ecclesijs bona incunctantèr redderent. Ex omnibus penè Galliz urbibus ejeti Hæretici Calvinistæ, Rupellam tamen adhuc tenebant, Urbem, tum loci naturâ, tum manu & arte sic munitam, ut inexpugnabilis haberetur. Ibi dominabantur Hæretici, imperare docti, qui nunquàm parère didicerant. Administrabant omnia summâ auctoritate, Cætus Provinciales indicebant, publica Comitia convocabant, militem cum domesticum, tum externum conscribebant, ferebant Edicta, imperabant pecunias, & ut faciliùs ab exercitu Regis Christianissimi sese tueri possent, Anglos evo-carunt, qui anno MDCXXVI. cum Classe centum, & viginti Navium ad *Rheam* Insulam appulsi, à Catholico Regis Christianissimi exercitu, cui præ-rant Marescalli *Scombergius*, & *Toirasius*, viri strenui, ac rei militaris apprimè callentes; confestim cæû ac fugati, è tota Insula abierunt, excesserunt, eruperunt. Verùm, nihil eâ victoriâ actum videbatur, quandiù illa contemptrix legum, & dominatus impatiens Rupella à rebellibus & Hæreticis occuparetur. Quapropter, Rex *Ludovicus XIII.* adjuncto sibi Cardinali *Richelæo*, consiliorum suorum particeps, hanc urbem eodem anno MDCXXVII. aggreditur, eamque operibus ac munitionibus, sed præsertim stupendis, & antehac nunquàm visis molibus per Oceanum actis, circumseptam ac interclusam ita toto anno tenuit, ut fame enecti cives, reptarent in compitis macilenti, sine carne, pelles, exanguia silicernia, tenues umbræ, pallida mortis exordia, verbo dicam, Viri, non tam Viri, sed ferales hominum larvæ. Proh funestum, tragicumque spectaculum! Tandem, Rupella tot

oppugnata calamitatibus, ac extrema quæque perpeſſa, ſeſe die xxx. menſis Octobris an. mdcxxviii. Regi Chriſtianiſſimo permittit, eâque victoriâ *Ludovicus XIII.* Regnum Gallia opprobrio, Catholicam Religionem ab hac deteſtabili peſte libera- vit, ſuamque ſingularem in Deum pietatem aper- tẽ demonſtravit. Sed, quò in Dei venerationem, & amorem ſe propenſiorem exhibebat Rex *Ludo- vici XIII.* eò erat juſtitiaẽ amore deſiderioque, flagrantior. Unam præ cæteris amplexus eſt, ada- mavitque juſtitiam, eam præcipuẽ adoptavit, ab eâque titulum ſibi ac cognomentum aſcivit, dũmq; alii Principes, Reges, & Imperatores appellari geſtiunt *Magni, Pii, Felices, Auguſti*: *Juſtum* & eſſe & nominari voluit *Ludovicus XIII.* & in colen- da ſervandaque juſtitia cæteris omnibus vehemen- ter optavit excellere. In ſancienda Legum aucto- ritate, ac retinendo jure adeò conſtans erat, ut nihil aut obtineri per gratiam, aut per metum, expurgari, aut impetrari precibus, aut utilita- tis aliquã ſpe remitti ac condonari pateretur. In dandis Beneficiis, ad hoc omni conatu, to- tiſque viribus enitebatur Chriſtianiſſimus ille Rex, ut Sacrorum Miniſtri, ac Religionis Anti- ſtiſtes, quos nominabat, eſſent quàm doctiſſimi, & neceſſariis artibus expoliti, ſicque Eccleſia, Gallicana haberet celeberrimos ac præſtantiſſi- mos Paſtores, eorumque copiã, doctrinã & au- ctoritate floreret. Singularia certamina, quæ Du- ella vocant, & quibus turpiſſimi Gladiatores, immò Graſſatores ac Sicarii mutuis ſeſe cędibus ac parricidiis conficiebant, ſaluberrimis Ediſtis, ac ſeveriorum legum diſciplinã ita compoſuit & ex- tin-

tinxit *Ludovicus XIII.* ut infiniti illius mali, quod in Galliis serpebat in dies, ac manabat latius, nulum amplius supersit vestigium. Post hæc, & alia ejusmodi, quæ, brevitatis ergò, silentio prætermittere cogor, præclare gesta, sanctè, ut vixerat, obiit ille Christianissimus Rex, de Ecclesia, & Galliarum Regno optimè meritus, die xx. Maii anni MDCXLI II. annos natus duos & quadraginta, postquàm per triginta tres annos regnasset. Ejus mater, *Maria Medicea*, è Galliarum Regno, ut jam diximus, ejecta & exul, variisque tempestatibus acta, & rerum omnium in suo exilio egena, jam anno superiori, seu die III. Julii an. MDCXLII. è vivis excesserat, sed illius corpus, ubi primum fato concessit, in Urbem S. *Dionysii* propè Parisios, ubi est sepulchrum Regum, Cardinalis *Richelæus* deportandum curavit.

D. Quem successorem reliquit *Ludovicus XIII.* Galliarum Rex?

M. *Ludovicus XIII.* Regni Galliarum successorem reliquit filium suum *Ludovicum* hujus nominis XIV. quem ex *Anna Austriaca*, Regina conjugæ suæ, & *Philippi III.* Hispaniarum Regis filiâ, post viginti & tres sterilitatis annos, die v. mensis Septembris an. MDCXXXVI II. suscepit tanquàm mercedem pietatis suæ, quâ eodem anno, se, Regnumque suum Beatissimæ Mariæ Virgini in Festo ejusdem Virginis Assumptæ sese devoverat. At, cùm *Ludovicus XIV.* mortuo patre suo *Ludovico XIII.* natus esset dumtaxat annos quatuor, menses octo, & dies novem, Galliarum Regni administrationem suscepit *Anna*, Regina Mater, quæ Consilii Principem, ac primum Regni Ministrum elegit

elegit Cardinalem *Mazarinum*, cujus industriam, ingenium, ac prudentiam probè noverat. Historici, qui Regis *Ludovici XIV.* res gestas litteris consignarunt, illum exhibent fulminantem ad Rhenum, intonantem ad Africæ littora, in Hispania, in Italia, in Anglia, in Belgio triumphatorem, nutu omnia & supercilio concutientem, ab omni propè laceffitum Europâ, nihilominus Europæ & Victorem & Arbitrum. Referunt domitas ab eo intra mensem alterum, & subactas bello Provincias, innumeras arces vel expugnatas armis, vel in deditionem acceptas, nunc hostes suis è castellis & aggeribus per vim ejectos, nunc fæderatos Reges in Oppida restitutos, unde vis illos inimica dejecerat, uno verbo, ea *Ludovici XIV.* bellicæ fortitudinis ad superiorum temporum invidiam, ad sequentium admirationem portenta percensent & extollunt, quæ ad egregiam, & heroicam ambitionem, quantumvis immensa fingatur, abundè explere possent. At ipse, licèt fatear ultrò, magnis præconiis celebrandas esse Regis *Ludovici XIV.* victorias, quas mox, juxta seriem temporum, breviter descripturus sum, illum tamen in his, quæ ad extirpandam penitus serpentem in Galliis, Calvinistarum Hæresim, augendumque cultum divinum, Christiano ac religioso animo gessit, longè potiori laude dignum esse judico. Incipiam porrò à Bellis, quibus *Ludovicus XIV.* statim post obitum patris sui implicatus fuit, potissimum Bello Hispanico, quod jam à Christianissimo Rege, *Ludovico XIII.* inceptum, Gallos inter & Hispanos tum temporis maximè feruebat. Hispani, ob Regis *Ludovici XIV.* pueritiam, animos in magnam

ipem

spem crexerant, sibi à Gallis illatas refarciendi clades. Sed spe sua delusi sunt. Dux quippe *Enguinen-
sis*, Principis *Condei* filius, Hispanos, qui *Rocro-
jum* Urbem obsidebant, aggressus cum Marescal-
lis *Hospitalio* atque *Gassionao*, commisso juxtà ur-
bem obsessam certamine, eos maximâ clade delevit
die XIX. mensis Maii anni MDCXLI. & statim hæc
Civitas ab obsessioe liberata est, proximèque se-
cutæ *Malbogii*, *Theonis Villæ*, aliarumque Urbium
expugnationes, sed præsertim clades Hispanicæ
Classis, quæ in ipsius Carthagini Novæ conspectu à
Gallis die III. Septembris ejusdem anni profliga-
ta fuit. Nec minùs feliciter anno sequenti, seu
MDCXLIV. in Belgio & in Germania pugnarunt Gal-
li. In Belgio siquidè Dux Aurelianensis *Graveli-
nam* cepit, Marecallus *Gassioneus* invasit *Mardi-
kum*, *Lentkium*, & *Vinox Bergam*. In Germania
verò Dux *Engulnensis* cum Marescalco *Turenno*
insignem victoriam ad Friburgum obtinuit, indè-
que *Philippoburgum*, *Spiram*, *Vormantiam*, *Mogun-
tiam*, aliasque Urbes & Arces suam in potestatem
redegit. Cladem Galli cum Duce *Turenno* die XIII.
mensis Maii anni MDCXLV. acceperunt, sed eam tri-
bus victoriis eodem anno refarcierunt. Primam
victoriam retulit Comes *Harcurianus* in agro Lau-
rensi. Alterâ potitus est Princeps *Thomas*, Regii
exercitus Dux, in transitu Cariniaci, ubi omnes
Hispanorum copias cum exercitu multò minore
debellavit. Postremam victoriam reportavit ad
Norlingenam in Germania Dux *Enguinen-
sis*. Eodem anno MDCXLV. Marecallus *Turennius* urbem Tre-
virorum cepit, & Electori Trevirensi pristinam
dignitatem cum libertate restituit. In Catalaunia
Co-

Comes *Plessæus Praslinus* Rhodam, quæ penès Hispanos erat, expugnavit, & in Lotharingia Dux à *Villa-Regia* urbes *Rottemburgum*, & *Morbiam* occupavit. Pari felicitate anno sequenti, seu MDCXLVI. militarunt Galli. Dux Aurelianensis, *Mardikum*, & *Lentkium*, quæ Hispani receperant, pluresque in Belgio civitates cepit. Dux *Enguinensis* Urbes *Cortracum*, *Furnas*, *Dunkerkam* invasit, & in Italia Galli *Orbitello*, *Piombino*, & *Portolongono* potiti sunt. Eo felicitatis cursu usi sunt Galli in Bello Hispanico, quod duravit ad annum usque MDCLIX. quo tandem diu exoptata pax cōaluit Hispanos inter & Gallos, cujus vinculum fuit *Mariæ Theresiæ*, filix natus majoris *Philippi IV.* Hispaniarum Regis, cum Christianissimo Rege *Ludovico XIV.* matrimonium. Sed antequàm ea describam, quæ Rex *Ludovicus XIV.* post initum cum *Mariæ Theresiæ* matrimonium, gessit, prætermittere non debeo graves turbas, quæ, eo adhuc sub tutela *Annæ* Reginæ matris regnante, in Galliis obortæ sunt, occasione Cardinalis *Mazarini*, quem, post obitum Cardinalis *Richelai*, primum Galliarum Regni Ministrum elegerat *Anna* Regina mater. Principes aliquot, Cardinali *Mazarino*, qui in Regis, necdum sui juris, pectus & animum altiùs penetrarat, vehementer infensi, suæque ambitioni, ut sæpè inter Regum tutelam contingere solet, servire volentes, in populorum induxerunt animos, se pueri Regi, totique adeò Regno magnam allaturos utilitatem, si Cardinali *Mazarino*, primo Gallix Ministro, obsisterent ac repugnarent. Hinc populi tumultuari cæperunt, & subitâ atque inexpectatâ omnium mutatione, exarserunt Gallorum odia in

Cardinalem *Mazarinum*, in quem, ut in scopum, collineabat civile istud Bellum, à nonnullis Principibus anno MDCXLIX. excitatum, quod paulò post in speciem sopitum, vehementius recrudit anno MDCL. quo Principes *Condaus*, *Contius*, & *Longo-villaus* coniecti sunt in carcerem. Actutum siquidem, efferati populi concurrerunt ad arma, præsertim in Aquitania, Burdegalensibus pro Principe *Condeo*, suo Prætorè, velut pro aris ac focis, certantibus. Tandem anno MDCLI. tres illi Principes è custodia soluti Parisios redierunt, eisque cum festivis gratulationibus obviam venit effusa universa Parisiensis Civitas, sed derivatum periculum ruit in Cardinalem *Mazarinum*. Rex quippè animadvertens, in hunc Cardinalem accensa esse Gallorum odia, cum iussit tempori cedere, qui confestim præcepto Regis morem gerens ad Gratiaë portum se recepit, inde Sedanum, ac denique Agrippinensem Coloniam, amæniores soles expectaturus, concessit. Per absentiam Cardinalis *Mazarini* Rex *Ludovicus XIV.* deliberato ætatis suæ anno decimo quarto, juxta Regni mores, sui regiminis, & totius Regni compos in Senatu Parisiensi fuit declaratus. Aberant tamen ab ea solemnî cæremonia Principes *Condaus*, & *Contius*, qui, discrimen causantes novi carceris, secesserant Burdigalam, ille, hic ad Bituriges, Bellumque Civile instaurarunt, cui, velut camino, oleum addidit reditus Cardinalis *Mazarini*, quem Rex in Galliam anno MDCLII. accersit. Hunc reditum Cardinalis *Mazarini*, qui gloriosior in Gallias postliminiò redierat, quàm contemptior exierat, non solum illi Principes, sed etiam omnes Galli ægerrimè tulerunt,

runt. Parisiensis civitas, ac plures Provinciæ in Regem insurrexerunt, quas tamen Rex in officium misit, ac tandem bellum civile, occasione Cardinalis *Mazarini* in Gallia excitatum, consopivit anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo quarto, quo Princeps *Contius* Aquitaniam cum Burdigalensibus Regi addixit, duxitque in conjugem Cardinalis *Mazarini* Nepotem, magnâ certè hujus Cardinalis gloriâ, cujus sanguis etiam cum sanguine Regio miscebatur. Eo finito civili Bello, & Cardinali *Mazarino* mortuo an. MDCLXI. Rex *Ludovicus XIV.* Regni sui clavum gubernare voluit, & ex eo tempore res ita feliciter atque ex voto cesserunt, ut Rex victoriam quasi perpetuò sibi addictam habere videretur, indeque jure optimo dictus *Ludovicus Magnus*. Eo itaque anno *Ludovicus XIV.* qui jam anno MDCLIV. fuerat Remis inauguratus, publicam rem sui Regni gerere cepit, illiusque tractandæ ab ærarii administratorum disquisitione duxit initium. *Fuquetium*, ærarii Præfectum, qui jamdudum in suspensionem malè administrati ærarii venerat, Nannetis comprehensum, perpetuo carceri mancipari jussit, & in ejus locum *Colbertum*, Regionum Vestigalium Inspectoris nomine donatum, suffecit. Bellum Hispanis anno MDCLXVII. indixit Rex Christianissimus ob prætenso in Belgium jura nomine Reginae uxoris suæ, quam, post mortem *Philippi IV.* Hispaniarum Regis, veram Belgii hæredem esse pertendebat, hucque ducto numeroso exercitu, confestim *Bincham*, *Atham*, *Armentarias*, *Cortracum*, *Bergam*, *Furnas*, *Duacum*, *Aldenarias*, *Insulas*, *Tornacum*, aliasque Belgii urbes & Arces expugnavit, & anno sequenti,

seu MDCLXVIII. totum Burgundiæ Comitatum, invasit, qui tamen munitissimis oppidis defendebatur. Eo felici Regis *Ludovici XIV.* armorum successu territi Hispani pacem efflagitarunt, quæ die 11. mensis Maii anni MDCLXVIII. constituta est, eâ lege, ut *Ludovicus XIV.* Comitatum Burgundiæ Regi Hispaniæ restitueret, & urbes, quas in Belgio armis subegerat, retineret. Sed hæc sancita pax diuturna non fuit. Stupendus siquidem ille victoriarum tenor Batavos, Belgio vicinos, invidiæ stimulis percitos, urebat, qui subindè, ut rapidos Victoris cursus retardarent, sædus, quod appellarunt triplex, inierunt cum Imperatore, & Hispaniarum Rege, quod tamen ipsis infelicitè cessit, parùmque abfuit, quin fæderatæ Batavorum Provinciæ à Rege *Ludovico XIV.* penitus deleterentur. Orsus est anno MDCLXXII. in Batavos bellum Rex *Ludovicus Magnus* tribus exercitibus, in quibus centum viginti millia militum stipendia merebant, eâque felicitate per duos menses Batavos devicit, totque munitissimas eorum urbes cepit, ut de Batavorum Provinciis fæderatis omnino actum fuisset, si subsecuta hyems paulò acerbior fuisset. Decreverat quippè Rex, moles fluctibus oppositas, quibus ad plerasque ipsorum urbes aditus intercluditur, glacie reptando invadere. In Germania anno sequenti, seu MDCLXXIII. Rex *Ludovicus Magnus* Colmariam, Scelestadium, & reliquas Alsatix urbes ditionis suæ fecit, *Trajectum*, munitissimum totius Europæ præsidium, ad dedicationem compulit, & Trevirensē civitatem jugum subire cœgit. Comitatum Burgundiæ anno MDCLXXIV. occupavit, & per Vicecomitem *Turen-*

num plures in Germania victorias reportavit. Urbes *Condaum*, & *Buchainum*, aliasque in Belgio urbes anno MDCLXXVI. *Valencenam* Urbem, *Cameracum*, & *Audemaropolim*, urbes itidem in Belgio, anno MDCLXXVII. suo dominio adjecit, eodemque anno exercitum Principis Arausici in Belgio fudit ac debellavit, atque in Germania per Marescallum *Criquium*, victo Cæsareo exercitu, *Friburgum*, primariam Brisgovienſis Provinciæ urbem, in deditionem recepit. Sub initium anni ſequentis, ſeu MDCLXXVIII. actum eſt de conditionibus pacis, quæ, cùm nec Regi Chriſtianiſſimo *Ludovico Magno*, nec fœderatis arriſſent, acceleratâ profectione Rex *Ludovicus* exercitum in Belgium, belli ludum ac theatrum, duxit, nullâque interpoſitâ morâ urbes *Gandavum*, & *Ipram* obſidione ad deditionem cœgit. Tandem, eodem anno Noviomagi die x. menſis Auguſti ſancita eſt pax, quæ tamen cùm necdùm fuiſſet publicata, Princeps Arausicanus, cujus è re maximè erat bellum protrahere, finxit ſe altiſſimâ initæ pacis inſcitâ teneri, & ſtatim Marescallum *Luxemburgum*, à quo ſæpiùs cæſus fuerat, ad S. *Dionyſium*, non procul à Montibus in Hannonia, aggreſſus, commiſſo quinque horis cruento prælio, cum magno exercitus ſui damno à Gallis repulſus eſt, & pacem, quam malâ fide frangere in animo habebat, abruptere minimè potuit, hærente Regi Chriſtianiſſimo in propoſito reſtituendæ publicæ tranquillitatis. Piratas Africanos, ſeu Algerienſes, qui ſe nullis aliis artibus exercent quàm latrociniis & deprædationibus, quas in omnes populos agunt, *Ludovicus Magnus* anno MDCLXXXIV.

bombardarum fulminibus attritos perdomuit, eodemque anno *Genuam*, Urbem totius Italiae elegantissimam, ob illatas regiae dignitati contumelias, Bombardis itidem incendi jussit, cujus iram, ut placaret Respublica, Dux Genuensis, Comitibus quatuor Senatoribus, anno MDCLXXXV. Reipublicae nomine veniam supplex deprecaturus, atque Regis sollicitaturus clementiam, Parisios venit. Dùm sic in dies cresceret Regis *Ludovici XIV.* potentia, Bello, post homines natos gravissimo, acerbissimoque odio imbuto, totâ in ipsum conjuratâ Europâ, an. MDCLXXXIX. impetitur Galliae Regnum. Germani, Hispani, Angli, Batavi, Sabaudi collectas undique vires, veluti dato signo, factâ conjunctim impressione, unoque impetu in florentissimum illud Regnum simul effuderunt. At Europae simul irrumpentis molem atque impetum omnem solus sustinuit *Ludovicus Magnus*, eâque felicitate intentos Fœderatorum nervos elisit, ut vagam antea, volubilemque Belli fortunam, tot prosperitatum ac Victoriarum cursu sibi visus sit oppignerasse. *Philippoburgum*, Germaniae arcem munitissimam, suo statim adjunxit imperio. *Sabaudiam*, *Salussas*, *Segussium*, & Pedemontis partem Gallici juris fecit. *Nicæam*, *Orgelium*, *Montes Hannoniae*, *Montemque Melianum*, *Namurcum*, *Furnas*, *Rhodas*, *Caroloregium*, *Gerundam* & *Catalauniae* partem subegit. Hostes suos variis præliis superavit, *Flerusii* perculit, fregit *Stafardæ*, *Steinkerke* fudit, *Nervindæ* contudit, *Marsalia* labefecit; eorum Classem fudit in Oceano Britannico, & in Gaditano Freto eam quâ cepit, quâ depressit, quâ incendit. Sic *Ludovicus XIV.* tam per
 se,

se, quàm per suos Duces *Luxemburgum*, *Villaregium*, *Noallium*, *Catinatum*, *Lorgium*, & *Torvillalum* perpetuo victoriarum cursu singulos hostes terrâ, mari, consilio, manu, fortunâ, virtute, opibus & animis vicit. Plura non dicam de *Victoriis Ludovici Magni*, quia earum cursum non sustinet stylus, non vox, non lingua, non animus sequi potest. Hinc non mirum, si *Fæderati Regis* hostes, tot rerum feliciter gestarum magnitudine perculsi, ad Generalis pacis conditiones tandem aliquandò deflexerint. Dux *Sabaudix*, ut superius jam observavimus, pacem iniit cum *Christianissimo Rege* anno *MDCCXVI.* & anno sequenti, seu *MDCCXVII.* Pax constituta est *Franciam* inter *Hispaniam*, *Angliam*, *Hollandiam*, & *Germaniam*. Postremò, *Caroli II.* *Hispaniarum Regis* mors, quæ anno *MDCC.* contigit, novi & atrocissimi Belli materiem suppeditavit. Volens quippè *Ludovicus XIV.* defendere, ut pat erat, jura *Nepotis sui Philippi V.* qui ad *Hispaniarum thronum* accitus, Rex ab *Hispanis* fuerat acclamatus, contra *Germanos*, *Anglos*, *Batavos*, *Sabaudos*, & *Lusitanos* diuturnum coactus est suscipere bellum, in quo tamen, ut mox dicemus agendo de *Philippo V.* *Hispaniarum Rege*, solitâ in re militari felicitate destitutus, sub finem vitæ suæ expertus est, quàm sit varius bellorum commutabilisque exitus, quàm vaga & inconstans fortuna, quæ, ut perhibent *Philosophi*, saxo globoso ac perpetuò volubili instat.

D. Jampridè audieram, *Ludovicum XIV.* fuisse Regem multis rebus à se præclare gestis celebrem, innumeris victoriis perfunctum, hostium terrorem, amorem suorum ac decus, ejusque vi-

tam ferè semper extitisse rerum secundarum continuam seriem, & prodigiorum nunquàm intermissum ordinem. At hæc, quantumcùmque magna sint, ubi tamen peribit orbis, & horum quoque memoriam extirpari funditùs & extinguì oportebit. Satiùs itaque est, ut nunc breviter describas ea, quæ pro amplificanda Catholica Religione, & penitùs profiganda Calviniana in Galliis Hæresi egit Rex *Ludovicus XIV.* Hæc siquidem vera illius laus est, quæ nec temporum vicissitudini est obnoxia, nec fortunæ regitur impetu, sed æternùm stabit, & ad immortalitatem famæ multò plus gloriæ huic Christianissimo Regi conciliabit, quàm dum, debellatis elementis & hostibus, terrâ marique pro nutu imperavit.

M. Memor *Ludovicus XIV.* se Regale conscendisse Solum, ut in eodem Catholica Fides collocata toti Regno dominaretur, in id totus incubuit, ut, deletâ prorsùs in Galliis Calvinianâ Hæresi, Ecclesiam Catholicam erigeret, & errantibus immortalitatis aditum ac salutis aperiret. Primùm, mitioribus consiliis usus est, institutionibus, mansuetudine, præmiis, eos, quos impia superstitio deluserat, revocare tentavit, sed frustrâ. Cœtus est tandèm, piorum Imperatorum vestigiis insistens, contumaces animos tubarum clangore, militari strepitu, armorum fragore excitare, eosque compellere ad fidem Catholicam amplectendam. Et primò quidèm Hæresim, foro, scholis, aulâ, castris & arcibus deiecit. Tempia, quò conveniebant hæretici, subverti ac solo æquari jussit, districtèque vetuit, ne in privatis ædibus sua Mysteria peragerent. Reges Christianissimi *Henricus*

Ma-

Magnus, & *Ludovicus Justus* Hæresim Calvinianam in Galliis debilitaverant, sed omninò exscindere haud potuerant. Tanta erat id temporis Hæreticorum potentia & audacia, ut illi Sapientissimi Reges, qui sibi ac Regno impendentia majora mala timebant, compulsi fuerint quædam Edicta, *Nante-tense* nimirum & *Nemaufense*, promulgare, quibus hæreticis concedebant conscientia libertatem, Tempa, arces munitas, & aditum ad publicas dignitates. At, *Ludovicus XIV.* hæc infauſta Edicta, quæ armata hæresis ab invitis Regibus extorſerat, quæque adhuc metu ſervata vim ſuam obtinebant, Diplomate regio dato die *xxi. mensis Octobris* anni *MDCLXXXV.* penitè abrogavit, quo uno factò ſublatae ſunt fibræ omnes peſtiferi hujus mali, Tempa diruta, Arces deſtructæ, pseudo-Miniſtri è Gallia Regno abacti, familiæ, Urbes, Provinciæ ad avitam Religionem convolarunt, cives Hæreſim deteſtati ſunt, ſicque tandem ſuperbum illud monſtrum tot locis diffuſum, centum capitibus repente ſuccifiſis, nunquàm poſteâ revicturum concidit. Quâ in re *Ludovicus Magnus*, ſi nullibi major videtur fuiſſe quàm in Hæreſi impugnandâ, nullibi certè fuit, quàm in ea expugnanda fortunatior. Quod enim antehac Galliarum Reges non potuerant, id unus *Ludovicus XIV.* vix toto quadriennio, inſpirante pietate, promovente ſapientiâ, felicitate coronante perfecit, & Hæreticos Calvinistas in Galliis, quorû obſirmatam pervicaciam non *Henrici II.* ſeveritas ſuppliciorum terrore domue- rat, non *Caroli IX.* ardor & impetus quadruplici victoriâ fregerat, non *Henrici IV.* blanda popularitas, virtus & amor permoverat, non vis actuo-

sa *Ludovici XIII.* tot obsidionibus vicerat, hos, inquam, pervicaces Hæreticos tum prudentiâ, tum fortitudine expugnavit, superavit, in ordinem redegit, & ad Ecclesiæ Catholicæ sinum feliciter revocavit Rex Christianissimus *Ludovicus XIV.* dignus proindè ad cujus gloriam in Annalibus Ecclesiasticis hæc verba scribantur: *Sicut Albigenfis Hæresis, Calvinianæ Mater, à Ludovico IX. Rege Sanctissimo, ita Calviniana à Ludovico Magno, salvis Hæreticis, & ad Fidem Communionemque Sanctæ Catholicæ, & Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ operante Deo revocatis, in Galliis extincta ac penitus exterminata est anno salutis millesimo sexcentesimo octogesimo quinto, Regno ejus quadragesimo tertio. Præter istud Ludovici Magni in Catholicam Religionem studium, laudari meritò debet eximia ejusdem Christianissimi Regis modestia, quâ incruento Missæ Sacrificio interesse solebat utroque in terram genu defixo, intentis ad Aram oculis, & ut Sacris templis suis constaret honos, gravissimis pœnis in eos animadverti jussit, qui pessimo exemplo in templis, non secus ac in foro. & in plateis, ambulare audent, de negotiis suis domesticisque rebus conferre sermones, ridere, jocari, inconditos clamores & cachinnos attollere, lascivire, huc illuc contorquere oculos, agitare cervicem, garrere in alterius aurem & insusurrare nugas, quodque gravius est, & gemitu lachrymisque deplorandum, dum à Sacerdote attollitur cœlestis Victima, Dæmonibus terribilis, & humano generi salutaris, impudentissimi illi homunciones, uno in terram genu posito, altero, collineantis ad scopum instar, extento, Deo, vitæ ac mortis arbitro, oris sui ac frontis*

tis duritiem objicere non erubescunt. Hos, in-
 quam, impios homines acerbis pœnis addixit
 Rex *Ludovicus Magnus*, qui etiam Duella profliga-
 vit, aliosque abusus, sanctissimis, quas condidit,
 Legibus compescuit & è suo Regno eliminavit,
 adeò ut verè appellari possit Pius, religiosus, Ca-
 tholicæ Fidei fortissimus Vindex, defensor Tem-
 plorum, custos salutis, Hæresis extinctor, & la-
 borantis Ecclesiæ subsidium. Hujus Christianissimi
 Regis constantiam Deus, immisissis sub ejus vitæ fi-
 nem aliquot calamitatibus, probare voluit, &
 primò quidem *Ludovicum*, Galliarum Delphinum,
 ejus unicum filium, undequinquaginta annos &
 dies quatuordecim natum, ex hac vita sustulit die
 xiv. mensis Aprilis anni mcccxi. Deinde, anno se-
 quenti, seu die xxi. mensis Februarii an. mcccxi.
 è vivis excessit *Maria Adelaïs*, Regiæ Sabaudiz
 domûs, conjux *Ludovici Ducis Burgundiæ*, tum
 temporis Galliarum Delphini, qui etiam die xxiv.
 ejusdem mensis annos natus triginta mortuus est,
 eumque proximè secutus est ipsius Primogenitus,
 Galliarum Delphinus, qui obiit die vi. mensis
 Martii ejusdem anni, adeò ut (quod nunquam
 in Galliis visum fuerat) Delphinus, Delphina, co-
 rumque primogenitus intra unius dumtaxat men-
 sis spatium in vivis esse desierint. Hanc cicatri-
 cem, quam Regi *Ludovico Magno* tot charorum
 suorum inopinati obitus inflixerant, necdùm ob-
 ductam redintegrait mors alterius ejus nepotis,
 Ducis videlicet Biterrensis, qui ex hac vita migra-
 vit die iv. mensis Maii anni mcccxiv. Hanc gra-
 vissimam jacturam heroicâ constantiâ passus est
Ludovicus Magnus, & rebus in adversis, sicut &
 in.

in prosperis, æquam mentem jugiter servans, sese totum divino permisit arbitrio, ac tandem anno sequenti, alacri & impavido animo mortem adspexit, atque omnibus Ecclesiæ Sacramentis munitus, & in magnam spem veniæ à Deo obtinendæ erectus, cum incredibili fiduciâ, & heroicâ animi sibi benè constâtis trâquillitate, ex hac vita abiit die 1. mensis Septembris anni MCCCXV. postquàm regnasset annos LXXI I I. Eum ex ista mortali vita sublatum *Clemens XI.* Pontifex Maximus impensè in Consistorio laudavit, ejusque Christianam tam in vita, quàm in morte pietatem, necnon beneficia, quæ contulit Ecclesiæ, celebravit elegantissimâ Oratione, quæ postea in lucem edita est, eritque virtutum *Ludovici Magni* perenne monumentum. Reliquit moriens *Ludovicus XIV.* Regni hæredem, *Ludovicum XV.* annos dumtaxat quinque & sex menses natum, filium *Ludovici* Galliarum Delphini, qui ante Dux Burgundiæ vocabatur. Sub tutela *Philippi* Ducis Aurelianensis regnat nunc puer ille Regius, qui jam duodecimum ætatis suæ annum ingressus, præclara eximiæ virtutis specimina præbet. Utinam! hunc Regium Puerum Deus, qui dedit, diu incolumem servet, eumque ad multos annos superstitem videant Galli. Utinam! Regius ille puer *Ludovicum XIV.* virtute exæquet, Galliam illustret, pacem conservet, hæreticos conterat, oppressos liberet, Ecclesiam protegat, Catholicam Religionem ubique amplifcet, populum sibi à Deo creditum amet, & litteras, virosque litterarum cultores patrocinio suo foveat. Hæc sunt vota mea, hæc sunt publicæ omnium Gallorum Regio Puero *Ludovico XV.* fausta precantium acclamationes.

D. Gal.

D. Galliarum Regum, quos mox laudasti, *Ludovici Justī*, & *Ludovici Magni* in exterminanda Calvinianā Hæresi zelus luculentèr demonstrat, illos nomen Christianissimi, quod habebant à Majoribus hæreditarium, ut proprium sibi esset, istā pietate perfecisse. Meminerant optimi illi Reges, hunc gladium, quo donati fuerant suæ inaugurationis die, non tam ad Regni sui, quàm ad Reipublicæ Christianæ fines proferendos, & ad Regnum ab hæretica pravitate illæsum Deo conservandum, accepisse. Verùm, licèt uterque Galliarum Rex, ob profligatam in suo Regno Calvinianam Hæresim, immortalī laude dignus sit, censeo tamen, Reges Hispaniæ, qui, ut nuperrimè audiui, Hispaniarum Regnum ab Hæresi, quæ Sæculo xvi. late grassabatur, & alia Regna infecerat, purum illibatumque servaverunt, majorem promereri laudem. Horum itaque Hispaniæ Regum, qui de Religione Catholica tam benè meriti sunt, res præclare gestas, egregiasque dotes paululùm hic expendere debemus.

M. Postquàm *Philippus II.* Hispaniarum Rex, Politicis in rebus administrandis eximius, in adversis constans, consilio sagacissimus, & in defensione Fidei Catholicæ vigilantissimus, fato functus esset die xii. mensis Septembris anni millesimi quingentesimi nonagesimi octavi, sicut jam observavimus in Colloquio I. in Historiam Sæculi xvi. *Philippus III.* ejus filius superstes unus ex pluribus, quos ex variis uxoribus *Philippus II.* susceperat, Regnum Hispaniæ, annos natus viginti, gubernare cæpit. Pacem cum *Henrico IV.* Galliarum Rege *Philippus II.* Hispaniarum Rex, paulò antequàm

quàm moreretur, constituerat apud Vervinos die 2. mensis Maii anni MDCXVIII. indèque, regnante, post obitum patris sui, *Philippo III.* Hispania & Gallia pace altissimâ fruebantur. Bellum tamen Hispani cum Batavis gerebant, eò quòd *Albertus Archidux* (cui *Philippus II.* Hispaniarum Rex filiam suam *Claram Eugeniam Isabellam* dederat uxorem, eique in dotem Belgicas Provincias cum Burgundiæ & Carolesii Comitatibus attribuerat) *Ostendam*, munitissimam in Flandrico Littore Urbem, quam Batavi detinebant, expugnasset, eamq; Batavis eripuisset. Hæc fuit origo belli Hispanos inter & Batavos, ex quo tamen nulla gravia eruperunt damna. Sed longè graviolem calamitatem & integram ferè ruinam anno MDCX. passi sunt Mauri, qui in Hispaniis degebant. Hæc quippè Gens perfidiæ nata, cum secreta consilia cum Africanis & Turcis iniret de excutiendo Hispanorum iugo, quod intolerabile esse conquerebatur, multisque promissis *Henricum IV.* Galliarum Regem, & *Jacobum I.* Angliæ Regem, ad tam nefandum consilium pertrahere tentaret (utroque tamen Rege hæc vana, promissa rejiciente) *Philippus III.* Hispaniarum Rex, ut se penitus, Regnumque suum à continuis Maurorum machinationibus liberaret, die x. mensis Januarii anni millesimi sexcentissimi decimi Edictum de eorundem totâ Hispaniâ expulsionem promulgavit, quod eodem anno executioni mandatum est, expulsorumque numerus fuisse dicitur novies centenorum millium, è quibus innumeri in Africam transfretarunt, alii per Gallias, variasque Provincias dispersi, spoliati, pessimè habitati, & rerum omnium penuriâ laborantes, miserè ferè omnes perie-

perierunt. Non potuit tamen hæc perfida natio in integrum aboleri, quia non pauci ex illis Mauris, mutatis sedibus, ignoti in Hispania manserunt. Eodem anno *Philippus III.* Hispaniæ Rex à *Xequo* Mauritanæ Rege rogatus, ut ei suppetias ferret adversus fratrem suum *Zidanum*, ejus industriâ *Larachiam* cepit, firmissimum totius Africanæ oræ Oceanicæ propugnaculum, ad Columnas Herculeas ex opposito Gadium, tam Hispanis, quam omnibus illac navigantibus semper infestum. Obiit *Philippus III.* Hispaniarum Rex anno MDCXXI. ætatis suæ XLIII. Regni XXIII. reliquitque Regni hæredem filium suum annos sexdecim natum, dictum *Philippum* hujus nominis *IV.* quo regnante, plura memoriâ & observatione digna contigerunt, quæ hic juxta ordinem Chronologicum referam. Primò, in Africa Rex Marochi propugnaculum ab Hispanis ad fluvium Manioram propè Larachiam ante aliquot annos constructum, terrâ marique anno MDCXXI. obsidens, magnâ strage repulsus est à Classe Hispanica, quæ etiam ad Fretum Gaditanum triginta duas naves Batavicas benè instructas Venetiis redeuntes aggressa, aliquot cepit, alias submersit aut fugavit. Præterea, regnante *Philippo IV.* Lusitani anno MDCXL. ab Hispanis defece-
runt, sibi que Regem elegerunt. Quodquidem ut clarius intelligas, in memoriam tuam revocare debes, *Philippum II.* Hispaniarum Regem, postquam *Sebastianus* Lusitanæ Rex in Bello Africano fuisset occisus, sicut ostendimus in primo Colloquio in Historiam Sæculi XVI. armis occupasse Lusitaniam Regnum, illudque anno MDLXXX. ademisse *Antonio*, filio spurio *Ludovici*, qui *Joannis III.* Lu-
sita-

sitaniæ Regis, & *Henrici* Cardinalis frater erat. Mortuo illo *Antonio* (quem Lusitani post obitum *Sebastiani* Regem acclamaverant, & quem tamen *Philippus II.* Hispaniarum Rex è Solio deturbaverat) jus ad Lusitaniæ Regnum devolutum est ad *Theodosium*, Bragantiæ Ducem, cujus mater *Catharina* Regni Lusitaniæ hæres legitima erat. At *Theodosius*, Bragantiæ Dux, cum Regno recuperando imparem se sentiret, nihil movit, noluitque se tam lubrico difficilique negotio implicare. Non inde tamen Lusitani animos desponderunt, sed potius Francorum ac Batavorum armis defensi, Hispanorum excutere jugum, sibiq; creare Regem habitis clandestinis consiliis cōstanter decreverunt. Administrabat tum temporis, nomine Hispaniarum Regis, Lusitaniæ Regnum Ducissa Mantuana, Regis patrua, sed tota; ferme autoritas erat penès *Michaellem Vasconcellosium*, qui Lusitanos acerbè nimis & inclementer habebat. Lusitani itaque, quos jam diu Castellaniæ dominationis, & importuni *Michaelis Vasconcellosii* jugi tædebat, die primâ mensis Decembris anni MDCXL. factâ manu atque conglomerato agmine, in Mantuanæ Ducissæ Palatium irruperunt, plenis ac crepitantibus buccis sæpius inclamantes: *Libertas*, Regisque Bragantiæ Ducis nomina crebrò usurpantes. Nec inter verba & clamores hæserunt Lusitani, sed *Michaellem Vasconcellosium* obtruncarunt, ejusque corpus exangue in publicum projecerunt, ut in eo membratim discerpendo concitata multitudo furorem suum satiaret. Hæc ut vidit Ducissa Mantuana, clam evasit, & in Monasterium se recepit. Tum Lusitani *Joannem*, Bragantiæ Ducem, filium *Theodosii*,

dofii, Regem Lusitaniæ crearunt, qui die xv. ejusdem mensis Decembris solemni consecratione inauguratus, sibi *Joannis IV.* nomen ascivit, eumque Brasilia, Insulæ Acoræ, omnesque Lusitanis subditæ in India Regiones, ut verum & legitimum Lusitaniæ Regem salutarunt. Tentarunt quidem *Philippus IV.* & *Carolus II.* Hispaniarum Reges, valido in Lusitaniam misso exercitu, grandem illam jacturam refarcire, sed amissum illud Regnum, hactenus recuperare non potuerunt. *Joannes* Dux Bragantiæ, Rex à Lusitanis declaratus, dictusque, ut mox diximus, *Joannes IV.* obiit Olyssipone die vi. Novembris anni mdcxvi. duosque reliquit filios *Alphonsum* & *Petrum*. *Alphonfus* hujus nominis iv. Patri immediatè successit, & mortuus est die xii. Septembris anni mdcxxxiii. In ejus locum successit ejus frater *Petrus* hujus nominis i. illoque mortuo die ix. mensis Decembris anni mdccvi. *Joannes* hujus nominis v. Patri suo *Petro* in Regnum Lusitaniæ successit, atque etiamnum feliciter regnat.

Eodem anno, seu mdcxl. quo Lusitani ab Hispanis defecerunt, erupit in apertum Catalanorum rebellio, quæ quidem indè ortum habuit, quòd Castillianum Imperium impatienter ferrent Catalani, ægrèque viderent, suas immunitates ac consuetudines antiquas, quarum retinentissimi sunt, palàm à militibus Hispanis violari. Rebellionem orsi sunt Catalani à Ducis *Cardonii*, Præfecti sui, nece; tum Legatos in Galliam miserunt, qui Regis *Ludovici XIII.* fidem & auxilium implorarent. Eorum votis annuit Rex Christianissimus, missoque in Catalauniam quadraginta millium homi-

num exercitu , cui præerat *Mothæus Hudancurtius*, longè omnium nobilissimam victoriam de Hispanis ad Ilerdam retulit anno MDCXLI. ac paulò post Comitatum Ruscinonensem occupavit , eumque Regi Hispaniæ nunquam restituendum suis ditionibus perpetuò addidit . Huic Catalanorum rebellionem addam aliam gravem seditionem , quæ die VII. mensis Julii anni MDCXLVII. Neapoli exarsit , & quâ factum propè est , ut Rex Hispaniæ *Philippus IV.* Regnum Neapolitanum amitteret . Hanc seditionem excitavit vilis quidam homuncio , Urbis Neapolis piscarius , nomine *Thomas Anellus* , vulgò dictus *Mesaniel* , cujus uxor à Ministris Regiis in ergastulum detrusa fuerat eo solo nomine , quòd , ne solitum tributum solveret , paululùm farinæ furtim coemisset . Eâ injuriâ offensus *Thomas Anellus* , è vestigio se liberatorem patriæ professus , plebem , immanibus supra modum tributis ac vectigalibus oppressam , facilè excivit ad arma , in Magistratus Hispanos armis grassatus est , tantâque apud seditiosos , gratiâ atque auctoritate valuit , ut eorum animos ac voluntates flecteret ad arbitrium , eisq; cum summa potestate imperaret . At , die post rebellionem nonâ in amentiam incidit *Thomas Anellus* , hujus seditionis Auctor , & à suis cæsus est . Turbæ tamen , illo cæso , non fuerunt confopitæ , ad quas fovendas *Henricus à Lotharingia* , Dux Guisus , qui tum temporis Romæ degebat , protinùs advolavit , inhians spei Regnum Neapolitanum ad se , opitulante Galliarum Rege , transferendi . Sed spe suâ delusus est , cùmque Gallorum destitutus auxilio , impar esset ineundo certamini cum valido exercitu , quem illuc anno MDCXLVIII. misit

fit *Philippus IV.* Hispaniarum Rex, fugam arripuit, & in urbe Capua comprehensus in Hispaniam captivus adductus est, sicque dùm Regnum Neapolitanum affectavit, perdidit libertatem, & Neapolitani jugum hispanicum denuò subire cōacti sunt. Hunc exitum habuit famosa illa Neapolitana seditio. Denique, regnante in Hispania *Philippo IV.* orta est Legatum *Ludovici XIV.* Galliarum Regis inter & Legatum Hispaniarum Regis de prærogativo jure honoris, loci, sedis & ordinis, gravis contentio in Britannia Majore, ubi die decimâ mensis Octobris anni MDCLXI. occasione datâ solemnibus Legati Suecorum Londinum, Regiam Urbem, ingressus, Baro *Battevillæus*, Hispaniarum Regis Legatus apud Anglos, à Comite *Stradeo*, Regis Christianissimi Legato, priores honoris partes sibi deferri voluit, ejusque currum per vim præcessit, adjutus præsertim à vili plebecula, auro hispanico corruptâ, quæ currus Comitis *Stradei* rhedis circumfusa equos trucidavit, eâque opportunitate usus Regis Hispaniarum Legatus, honoris & loci prærogativam, contra morem, nullo negotio obtinuit. De hoc insigni dedecore Ministro suo inulto certior factus Christianissimus Rex *Ludovicus XIV.* illatæ injuriæ vindictam flagitavit, eamque paratus aperto ulcisci bello, jussit Archiepiscopum Ebredunensem, qui tum Mæriti Legatum agebat, ab aula recedere, nisi abundè sibi fieret satis. Nullam in hac refarcienda injuria cunctationem adhibuit *Philippus IV.* Hispaniarum Rex, sed statim Baronem *Battevillæum* suâ Legatione abire præcepit, misitque in Galliam Legatum extraordinarium Marchionem à *Fuenta*, qui

coram viginti septem tum Legatis, tum Subdelegatis cæterorum Principum fidem dedit Regi Christianissimo, futurum nunquam ut Hispaniarum Rex de primatus honore cum ipso contenderet. Hoc pacto refarcita ac penitus deleta est illata Ministro Regio violati honoris injuria. Hæ sunt res præcipuæ, quæ gestæ sunt regnante in Hispania *Philippo IV.* Bella autem, quæ hic Hispaniarum Rex egit cum Christianissimis Regibus *Ludovico XIII. & Ludovico XIV.* consultò hîc omninò prætermittam, quia tam fusè superiùs ea descripsimus, dùm de Galliarum Regibus sermonem instituimus, ut telam hanc denuò retexere necesse non sit. Mortuus est *Philippus IV.* Hispaniæ Rex die *xvi. i.* mensis Septembris anni *MDCLXV.* & statim post illius funera Rex Hispaniarum acclamatus est *Carolus* hujus nominis *II.* ejus filius, qui tamen, cum quadriennis dumtaxat puer esset, ac subinde Sceptro regendo impar, rerum summa, ex testamento Regis, ad Matrem *Mariannam* devoluta est, cui juvandæ consiliis suis sex Regni Proceres fuerunt paritèr destinati. Hîc, ne actum agere videar, altissimo silentio præteribo diuturna Bella, quæ *Carolus II.* Hispaniarum Rex cum Christianissimo Rege *Ludovico XIV.* in Belgio & in Catalaunia gessit, quæque, cum jam à nobis referendo victorias *Ludovici XIV.* fuerint breviter descripta, supervacaneum omninò esset ea denuò attingere, ac planè inutile tibi iteratis repetitionibus fastidiû ac molestiam creare. Narrabo dumtaxat Messanensium civitatis in Sicilia defectionem, quæ regnante in Hispania *Carolo II.* contigit anno *MDCLXXIV.* Messanenses, jugi Hispanici ferendi impatientes, post sepius

piùs iteratos tumultus, & intestina diffidia, quibus nobiles & plebei varias in factiones scindebantur, in apertam tandem secessionem anno mox memorato ab Hispaniarum Regis fide proruperunt, contra Marchionem Bajonensem Siciliae Proregem, explicatis perduellionis vexillis, rebellant, neque amoto eo Praefecto, eique suffecto Duce à *Fer-randina*, ad juratam fidem redire voluerunt, seque Christianissimo Regi *Ludovico XIV.* dederunt. His protinus militare auxilium tulit *Ludovicus XIV.* misitque ad illos Marchionem *Valavoirim*, qui sex armatis navibus instructus, & onerariis tribus, cum omnis generis commeatus copia, Hispanicam Classem, quæ cum *xxii.* navibus & *xix.* triremibus, aliisque navigiis perduelles Messanos obsidebant, fugavit anno *mdclxxv.* urbemque ingressus, arces, munitiones & praesidia, quæ ad urbem tutandam conferre poterant, Gallis militibus consignavit. Novum paulò post subsidium, Messanensibus attulit Dux *Vivonius*, qui à Rege *Ludovico XIV.* Messanensium Prorex dictus, Classem Hispanicam, quæ cum *xx.* navibus & *xvi.* triremibus viam aditumque ei intercludere tentabat, disjecit, & cum onerariis octo, armatisque navibus novem, incolumis portum penetravit, & tanquam libertatis Vindex à Messanensibus, multa lætitiæ specimina ingeminantibus, exceptus ac Prorex salutatus est. Verùm, diuturna non fuit Messanensium ex sua rebellionem concepta lætitiæ, Rex quippè Christianissimus anno *mdclxxviii.* pertæsus tot dispendiorum, quæ in Messanensibus protegendis & alendis sustinere coge-batur, illos tandem deserere, ac propriis fatiis relinquere statuit.

Messinam itaque Rex Classē cum Marescallo & Favillada misit, ut inde Gallici exercitus copias retraheret & in Gallias revocaret. Hujus Gallorum discessus rumore, ubi percrebuit, conterriti Messanenses, qui imminentes ad defectionis vindictam Hispanos verebantur, obnixè postularunt ut sibi liceret Classē Gallorum conscendere, seque libero subducere exilio, quod ipsis ubi primum fuisset concessum, quadringentæ & quinquaginta è præcipuis Messanensium familiis, quæ Hispanorum clementiam despondebant, Urbem deferentes Massiliam appulerunt, è qua tamen Urbe, post breve aliquot mensium intervallum, novo exilio, & totā Galliā facessere jussi sunt, eò quòd, ut ajunt, Massiliensem portum prodere, atque incendere statuisent. Sic Messanenses, aliique Siculi pœnas luerunt rebellionis suæ, quā nihil perniciosius est, & perturbato ordine sursum ac deorsum omnia miscentur. Hinc Apostolus Paulus cap. xi 11. Epistolæ ad Romanos præcipit Christianis, ut quibuslibet potestate publicā præditis obtemperent, exceptā Fidei & pietatis causā: *Omnis anima, inquit, potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas nisi à Deo, quæ autem sunt, ordinate sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt &c.*

D. Intellego sanè, nihil subditorum rebellionē adversus Principes perniciosius esse, sed optarem vehementissimè, ut, post nimium diù toleratas à nobis bellorum misérias, Principes Christiani tandē aliquandò communibus consiliis incumberent in studium pacis, quæ fons est, p-
rens,

rens, altrix, ampliatrix, & tutarix rerum bonarum omnium, sine qua nihil usquam florens, nihil tutum, nihil purum aut sanctum, nihil aut jucundum hominibus, aut gratum superis esse potest. Ex adverso, origo omnium malorum bellum est, & per illud marcescunt florentia, dilabuntur aucta, labascunt fulta, pereunt benè condita, amarescunt dulcia, quodque gravius est, languescit pietas, labefactatur Religio, & undique vitia exundant, Sed, ne à proposito nostro longiùs discedamus. perge, quæ, ea narrare, quæ gessit *Carolus II.* Hispaniarum Rex.

M. Cæteras inter virtutes, quibus *Carolus II.* Hispaniarum Regem Deus ornaverät, eximia fulsit pietas, cujus specimen haud vulgare hîc referam ex Epistola, quæ ex Hispania Antuerpiam missa est, quamque *Daniel Papebrochius*, Soc. Jesu, in fronte sui *Propilei* ad acta Sanctorum mensis Maii integram exhibet. Ad serenitatem auræ captandam die xx. mensis Januarii anni MDCLXXXV. extra Urbem Matritum egressus Rex *Carolus II.* Sacerdotem in via reperit cum Sanctissimo Sacramento administraturum pauperi cuidam olitori graviter ægrotanti Sacrum Viaticum, & continuo ejiciens sese è rheda, humoque stratus adoravit Dominum suum. Deindè, confurgens oravit Sacerdotem, ut in Regiam transiret Rhedam, ipse verò nudo vertice, & galerum manu tenens, pedes sequutus est rhedam, quousquè veniretur in locum jacentis infirmi, ibique Rex mansit genuflexus nudâ in humo, donec officio functus esset Sacerdos. Peraçto tandem ministerio, Rex, post relictam infirmo amplam eleemosynam, Sacerdotem Regiâ rhedâ

rhedâ vectum , secutus est , & Sanctissimum Sacramentum adorans, pervenit ad Ecclesiam *S. Marci*, ubi eâ alacritate vultus , reverenti modestiæ admixtâ , genuque flexus , non assurrexit prius , quàm finitâ cæremoniâ , Benedictionem Sacerdotis , cum cæteris , qui intererant , excepisset . Ex hoc exemplo Regis Catholici , coràm cœli terræque Domino sese , quantâ poterat , religione humilientis , discere debemus , quantam Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum nobis inferre debet reverentiam pro præsentia , devotionem pro cœlesti gratiâ , quâ mentes nostras implet ; fiduciam pro futurâ gloriâ , cujus nobis pignus datur.

Anno MDCLXXIX. *Carolus II.* Hispaniarum Rex nupsit *Mariæ Ludovicæ Aurelianensi*, natione Gallæ, & filiæ *Philippi Ducis Aurelianensis*, & *Henricæ Annæ Stuartæ*. Sed eâ conjugē mortuâ absque prole , secundas nuptias iniit *Carolus II.* cum *Anna Maria*, *Neoburgi* Principe anno MDCXC. ex qua nullam itidēm prolem suscepit , cūmq; variis ac penè continuis morbis conflictaretur , obiit primâ die mensis Novembris an. MDCC. ætatis suæ xxxix. Regni xxxv. In suo , quod ante mortem condidit, Testamento succēssorem in Regnum Hispaniæ designavit & instituit *Philippum* Ducem Andegavensem , ex tribus *Ludovici* Galliæ Delphini filiis secundum , qui in Hispaniam profectus , mirabiliter omnium generum atque ordinum conspirante consensu exceptus est , & Rex Hispaniarum inauguratus. Sed sub initiū Regni sui gravissimo, ut superius diximus , bello impetitus est *Philippus V.* ab Imperatore , aliisque Fæderatis , Anglis , Batavis , Lusitanis , ac Duce Sabaudiæ, qui eum è Solio deturbare

bare tentarunt. Rex tamen *Philippus*, cum Gal-
lis fæderatis & Hispanorum, quorum corda sibi
devinxit, opibus, copiis, armisque instructus,
nullâ vi ab Hispaniarum Regno divelli unquàm
potuit, sed etiamnum, totâ plaudente Natione
Hispanicâ, regnat, ac Sceptro potitur.

D. Belli, quod in *Philippum V.* Hispania-
rum Regem, Imperator, alique Fæderati concita-
runt, superiùs quidem meministi, sed nunc vellem,
ut hujusce Belli initium, progressum, atque exitum
paulò distinctiùs describeres, & omnes hinc
indè res gestas, prælia, victorias, captas urbes,
aliaque id genus juxta annorum seriem disposita
brevitèr delibares, quò videlicèt momentosi hu-
jus negotii, quod ancipiti rerum eventu totam
Europam suspensam & in medio fluctuantem per
multos annos tenuit, plenam & accuratam noti-
tiam habere possim.

M. Cùm varios eventus diuturni hujus Bel-
li, cujus calamitates, damnaque propè sentimus,
latè describere nimis longum esset, & ab instituto
nostro penitus alienum; rem totam paucis confi-
ciam, & ea, quæ sunt explorata magis, vel ob ocu-
los nostros posita, omniumque sermone celebrata,
verbo perstringam, integram hujus Belli Histo-
riam secuturis aliis Scriptoribus relicurus. In-
primis, *Philippus V.* Hispaniarum Rex, anno
MDCCII. cepit Guardastallum, seu Guastallam,
Urbem in Ducatu Mantuanò, eodemque anno
Galli expugnarunt in Germania Traerbakium,
Neoburgum, & alias arces, Fæderatorumque exer-
citus ad Frisingense Oppidum debellarunt. Aliam
victoriam ad Spiram in Germania anno sequenti
seu

seu MDCCIII. reportarunt Galli, & Arcem *Kel*, Argentinx propugnaculum, atque Brisacum occuparunt. Classen Fœderatorum, propè Malacam anno MDCCIV. fudit ac dissipavit Comes Tolosanus. Ast, dùm fortuna Gallis blandè arridere videbatur, ipsisque jam canebatur, Io triumphè; eccè subito ab his descivit fortuna, & ad Fœderatorum castra transivit. Gallorum quippè exercitus, qui in Germaniam penetraverat, & cum copiis Ducis Bavarix, qui à partibus *Philippi V.* stabat, socialibus armis se conjunxerat, cladem maximam post hominum memoriam accepit, & sicut superius annotavimus, ad locum dictum *Hocstet* fuit à Fœderatis cæsus ac tantùm non deletus. Hanc cladem deinceps Galli nullo pacto in Germania resarcire potuerunt, sed hinc secedere cõacti, locum Fœderatis hostibus reliquerunt, qui confestim captas à Gallis urbes receperunt, totam Bavariam armis devastarunt, & occuparunt, Landavium ad deditionem compulerunt, Barcinonem in Catalaunia expugnarunt. Batavi quoque Belgium ditionis hispanicæ invaserunt, & aliquot urbes arcesque, quæ in Belgio sub dominio Regis Christianissimi erant, suam in potestatem redegerunt. Meliorem fortunam anno MDCCV. Galli in Italia sunt experti. Nam præter urbes, quas ditionis Ducis Sabaudix in Pedemontio subegerunt, Segusium, Ivream, Vercellas, Veruam, Villamfrancam, Niczæ cum ejus munitissima arce; Dux etiam Vindocinus, Gallorum exercitus Generalis Præfectus, Fœderatorum exercitum in Italia devicit. His militaribus secundis eventibus hæud parùm animati Galli, Taurinum, primariam Pedemontii urbem, & Barcino-

cinonem; munitissimam Catalauniæ arcem, anno MDCVI. obsidione cinxerunt. At, cum Galli eodem anno coràm Taurino turpitèr fugati, & in pugna Ramillæâ datâ in Belgio die 23. Maii anni MDCVI. profligati fuissent, utramque obsidionem solverunt, & illicò Fæderati in Italia Ducatum, Mediolanensem occuparunt. Regna Neapolitanum, & Sardinia sefe Imperatori dediderunt. In Hispania verò victrix Fæderatorum exercitus multas clades intulit, *Philippum V.* Matritum, urbem Regiam, deferere compulit, illumque fortè è Solio deturbasset, nisi res suas afflictas ac penè perditas *Philippus V.* erexisset insigni illâ victoriâ, quam in pugna Almanzena de Fæderatorum exercitu retulit die xxv. mensis Aprilis anni MDCCVI. Plures deinde rebelles civitates domuit *Philippus V.* ejusque dominio Urbes Ilerdam, & Tortosam, subjecit *Philippus* Dux Aurelianensis, Gallorum exercitus in Hispania Præfectus. Catalanos tumultuantes sæpiùs repressit ac frænavit Dux *Noailles*, à Rege Christianissimo *Ludovico XIV.* in Catalauniam missus. Interim, Fæderati unanimi conspiratione in unius Gallia perniciem toti simul incumbabant, illamque quâdam quasi indagine circumundique cinctam quaquaversum certatim aggressi sunt. Dux Sabaudia, valido collecto exercitu, *Telonem*, fortissimum Gallo Provinciæ oppidum maritimum, atque propugnaculum, terrâ obsidione vallavit, dum Angli potentissimâ instructi Classe marî oppugnarent. Sed ad nihilum reciderunt omnes Fæderatorum conatus. *Telo*, terrâ marique obsessus, expugnari haud potuit. Anglorum naves ad sua littora revolarunt, Dux vero Sa-

Sabaudiaꝝ Alpes cum suo exercitu iteratò trajicere, viamque remetiri cōactus est. Non tam feliciter Gallorum res in Belgio cesserunt. Fæderati siquidē anno MDCCIX. Gallorum exercitum propè Odernadam cæciderunt, urbesque Insulam, & Gandavum invaserunt, anno vero sequenti, seu MDCCX. Tornacum expugnarunt, datoque prælio ad locum, dictum *Malplacquet*, propè urbem Bagacum, Nerviorum Metropolim, Gallos denuò vicerunt, eandemque Metropolim Urbem, vulgò *Mons* dictam, actutū occuparunt. Eodem anno MDCCX. Comes *Starambergus*, à Fæderatis cum numeroſo exercitu in Hispaniam miſſus, Matritum, usque penetravit, actūque tum temporis fuiſſet, ac penitūs conclamatum de *Philippo V.* Hispaniarum Rege, ni Dux Vindocinus, à Rege Christianissimo in Hispaniam miſſus, suā virtute devictū Fæderatorum exercitum, & ex Hispania pulsum, in Catalauniam retruſiſſet. Nihiloleciūs Fæderati Bellum contra Galliam adeò acriter instaurabant, ut ingenuè profiteri debeam, nullis unquā Galliaꝝ hostibus fuiſſe vel tantas vires, vel tantas iras, vel tantas denique spes, atque subinde tam formidolosa Galliaꝝ tempora, cujus anteaſta bella ad hoc præſens ludicræ dumtaxat velitationes, umbratilesque prolusiones eſſe videntur. Hujus Belli incommoda perſenſit Christianiſſimus Rex *Ludovicus XIV.* Ægrè vidit anguſtias Galliaꝝ totius, inopis atque exhausti ærarii labem, mercaturæ ſilentium diuturnum, fortunarum ruinas atque interitum, tributorum pondera, populorum queſtus, calamitoſam Galliarum Regni faciem. Indoluit, quòd eo atrociffimo Bello Hispania foris & in-

& intùs esset æquè depasta , direpta & conculcata ; quòd denique infelix Belgium , æternum & commune Belli theatrum , additū esset incendiis , horrore , ruinæ , depopulationi . Tot malis permotus Rex *Ludovicus XIV.* conditiones pacis, Regno licèt Galliarum probrosas, ad faciùs suorum hostium animos ad pacem & conciliationem inflectendos proposuit , in quas tamen Fæderati in Congressu, Gertrudembergæ habito, venire detrecharunt . Sed, dùm pax desperata planè videbatur, commodùm adfuit , votisque *Ludovici XIV.* annuit *Anna* , Angliæ Regina , quæ confestim Galliam, inter & Angliam armorum inducias imperavit , suosque milites è Batavorum exercitu retraxit . Quò factum est , ut , semel imminutis ac fractis Fæderatorum viribus , nullo negotio fuerint à Gallis superati , animos eis præsertim faciente Marefcallo *De Villars* , plurimarum palmarum Duce , & Gallorum exercitus in Belgio Generali Præfecto, qui Batavorum exercitum ad extremas angustias redactum prostravit , ac profligavit , urbem Landrecium ab obsidione liberavit , Duacum , aliasq; urbes ab hostibus captas deditone recepit , & multis rebus præclarè gestis hostes terruit , & jacentes Gallorum animos recreavit . Tùm Fæderati ad auscultandas conditiones pacis promptos sese exhibuerunt, & in Congressu Trajectensi habito die XI. mensis Aprilis anni MDCCXIII. diù optata pax, juxtà conditiones, quas superiùs indicavimus, tandem conclusa est cum Anglia , Batavia , Lusitania , Sabaudia , Prussia , Gallia , & Hispania . Intercessit quidem huic paci *Carolus VI.* Imperator , bellicque aleam adhuc experiri voluit , sed paulò post,

post, quietis publicæ procurandæ percupidus, & rerum bellicarum pertæsus, pacem cum Rege Christianissimo *Ludovico XIV.* pepigit die *vi.* mensis Martii anni *mdccxiv.* Barcinonem, quæ in Catalaunia resistentiæ vexillum erexerat, post longam ac pertinacem obsidionem armis perdomuit *Philippus V.* & Insulam Majoricam suo subjecit dominio. Lubens hîc prætermitto aliud bellum, quod idem Rex *Philippus V.* paucis abhinc annis cum *Carolo VI.* Imperatore, ejusque fæderatis Gallis, Anglis, ac Duce Sabaudia in Italia gessit, tûm, quia de origine, progressu atque exitu istius belli, quod Regi *Philippo V.* infelicitè cessit, sat superque diximus superiùs: tum quia etiam dum hæc scribo, necdûm habitus est solemnis Congressus, in quo inter dissidentes illos Principes Christianos sanciri debent conditiones pacis.

D. Utinam! Sublatis jugibus diffidiis, litibus ac bellis, quæ tetram omnium malorum lernam accersunt, rapinis, sanguine, cædibus, ruinis, sacra prophanaque miscent omnia; tandèm, aliquandò Christiani Principes æternâ socientur pace, quam Christus Dominus suis Discipulis tam sollicitè commendavit, quam tot argumentis natura docet, tot illecebris ad eam invitat, tot laqueis trahit, tot rebus compellit, & de qua canit quidam Poeta:

..... *Pax optima rerum,*

quas homini natura dedit.

Sed ne te dicentem diutiùs interpellem, ostende, quæso, quinam fuerit Status Ecclesiæ sub Regibus, qui Sæculo *xvii.* Angliæ Regnum gubernarunt.

M. Ex

M. Ex quo Angli, regnante *Henrico VIII.* factō Schismate ab Ecclesia Romana desciverunt, & ad omnes de Religione doctrinas inhiare ceperunt, variis sese implicuerunt erroribus, novos ritus, rescissis antiquis, novas cæremonias, novas leges, novam Religionis formam introduxerunt, uno verbo, instituerunt novum populum, novamque Rempubicam multis laceram partibus, variis ac contrariis Sectis & superstitionibus divisam atque distractam, in qua exemplum positum est, in quo gentes omnes facile agnoscere possunt, præcipitem illam sacris in rebus innovandi licentiam, vel causam exitii, vel omen impendentis calamitatis esse. At enim, Angli ab avita Religione Catholica semel extorres, & in varias abrepti Sectas, Regum suorum imperium superbè, arrogantèrque detrectarunt, eorum authoritatem spreverunt, jura conculcarunt, Magistratuum Edicta violarunt, vitæ suæ voluerunt esse arbitri, qui Religionis fuerant, parique audaciâ, quâ divinas leges everterant, in leges humanas insurrexerunt, & in suos Reges grassati sunt, quorum alios, ut mox dicemus, occiderunt, eorumque loco tyrannos suffecerunt; alios verò è Regno expulerunt, & invasores ad Solium Regium sublimarunt. Hæc omnia comperta habebis ex serie ac Historia Angliæ Regum, quam hic breviter, quoad ejus fieri poterit, describam. *Elizabetha*, Angliæ Reginâ; annis maturâ, & sanguine satiata Catholicorum, quem crudeliter effuderat, anno MDCIII. mortuâ, regnare cæpit *Jacobus*, ejus nominis Scotiæ Rex IV. Angliæ Primus. Trinâ conspiratione à suis subditis hæreticis impetitus fuit ille Rex. Primæ conspi-

spirationis authores fuerunt Comes *Gauricus*, ejusque frater *Alexander*, ambo hæretici Protestantes, qui ægrè ferentes, quod Rex *Jacobus* Ministros in Scotia exauctorasset, & Episcopis dignitatem & auctoritatem, quam ipsis hæretici Presbyteriani, qui Puritani dicuntur, ademant, reddidisset; in eum conjurarunt, eumque ad Perthum oppidum omni procul dubio occidissent, nisi protinus Rex domesticos advocasset, à quibus hi duo sceleratissimi Sicarii trucidati sunt. In eorum Cadavera sævitum est, nihilque omisum, ut omnes tam detestandum parricidium execrarentur. Hæc prima in *Jacobum* Regem conspiratio contigit in Scotia anno MDC. Alteram in caput suum conjurationem detexit Rex *Jacobus* an. MDCIII. quo in Angliam ingressus est, ubi clandestinis hæreticorum Procerum consiliis femina Marchio *Arbella*, regio sanguine nata, jam Angliæ Regina fuerat designata. Sed hæc conjuratio extincta est multorum sanguine, quorundam carcere ac bonorum jacturâ. Postremâ conjuratione Rex *Jacobus* ab Hæreticis appetitus est anno MDCV. quo perditissimi ac projectæ conscientiæ homines Regem, plerosque Angliæ Proceres, pulvere tormentario de medio tollere, atque proscindere moliti sunt, quorum tamen occultis patefactis insidiis, opportunè Regis, aliorumque saluti consultum est. Hæc nefanda consilia sola Hæresis, Tartarea Furia, in Anglorum mentes immittere potuit. Sola, inquam, Hæresis, quæ in Anglorum pectoribus dominabatur, hanc in Reges suos edocuit sævitiam, quam nec *Dionysius* ullus, nec *Mezentius* ullus, nec *Phalaris* ullus novit. Sed Angli semel à Catholica Fide extorres,
fidem

fidem suis Regibus juramento obstrictam observare non curarunt. Eorum Scriptores, præsertim, *Buchananus*, & *Stephanus Junius Brutus*, libros ediderunt, ut populum ad rebellandum contra Reges provocarent. Eorum Magistratus judicandi, damnandi, & occidendi Reges funestum exemplum, ut mox ostendemus, præbuerunt. Denique, eorum Episcopi ac Ministri ad tutandos errores suos latiusque propagandos, Evangelii tubam, Martis tubam fecerunt, & populum, ultrò ad furiam propensum, magis accenderunt, ad arma, ad cædes, ad strages in Catholicos inflammaverunt. Ex quo facile intelligere potes, quàm longè latè- que ab Evangelio Christi, quod prædicarunt Apostoli, discrepet novum istud Hæreticorum Evangelium. Christus quippè in Evangelio pacem, quam toties in omni vita sua commendaverat, maximâ sollicitudine commendavit moriturus, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*. Præcepit Christus, ut reddamus *quæ sunt Cæsaris Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo*. Apostoli, Evangelii Christi Præcones, pacis omine Fideles in suis Epistolis salutabant, eisque præcipiebant, ut obedirent Præpositis suis, etiam discolis, & sublimioribus Potestatibus subditi essent. De Apostolis & Discipulis Christi dictum est: *Quàm speciosi pedes nuntiantium pacem, evangelizantium bona, nuntiantium salutem*. At, ô prorsus sublatam è rebus humanis frontem! apud Anglos novi Hæreticorum Evangelii Præcones Classicum canunt, sursùm ac deorsùm cursitant ut bellum excitent, tumultuantem populum animant ad pugnam, incitant ad mala, provocant ad perniciem, quodque gravius

est, instigant vel ad occisionem Regum suorum, vel ad eos è Regno expellendos, atque his tam impiis factis prætexunt titulum pium, & sternunt viam ad propagandum Evangelium suum. His infestis doctrinis & Hæreticorum Placitis imbuti Angli, in Regem suum *Jacobum*, hujus nominis primum, Principem alioqui adeò pacis amantem, & ab armis alienum, ut ad aspectum nudati gladii illicò exanimaretur; sæpiùs conjurarunt, eumque, licèt in Catholicos probè animatum, compulerunt ut in eos sæviret. Regnavit in Anglia *Jacobus*, hujus nominis Primus, annos XXI I. & obiit die XXIV. mensis Martii anni MDCXXV. annos natus undexaginta, eique successit *Carolus* ejus filius, hujus nominis primus, qui perpetuas cum Anglis subditis suis dissensiones habuit, & tandem ab illis occisus periit non minùs funestâ, quàm probrosâ morte. His dissensionibus *Carolus* Regem inter & Anglos ejus subditos locum ac principium dedit *Georgius Villierius*, Dux Bukingamus, qui solerti ingenio, eleganti morum probitate, aliisque præclaris dotibus præditus, maximâ apud *Carolus* Regem Angliæ gratiâ & auctoritate pollebat, sed pessimè ad populum audiebat, eò quòd nimium imperiosus esset, sibi plus æquo fidens, & honoris avidissimus. Hinc suprema Angliæ Curia, cùm prædictum *Bukingamus*, multorum criminum insinulatum, ad suum tribunal trahere vellet, negavit se Regi quidquam concessuram subsidii, priusquàm ante judices, purgandi sui causâ, *Bukingamus* sese fisteret. Nullam hujus expostulationis supremæ Curiae, quam vocant *Parlamentum*, rationem habuit *Carolus* Rex Angliæ, sed potiùs novo honore

Bu-

Bukinghamum dignatus est, quem misit ad ferendum auxilium hæreticis Rupellæ, Urbis rebellis, quæ à *Ludovico XIII.* Galliarum Rege, tùm temporis terrâ matîque obsidebatur. Captâ autem à Rege Christianissimo eâ perduelli Civitate, *Bukinghamus* re infectâ rediit in Angliam, ejusque reditu erupit in Angliâ in Regem conjuratio, cui vires addidit oborta paulò post inter duas ejusdem Regni Sectas gravissima contentio. Quod quidem ut clariùs intelligas, observare debes, inter innumeras penè Sectas, quibus scatet Angliæ Regnum, duas esse præcipuas, quæ Angliam ac Scotiam in duas propè æquales partes dividunt. Prima est *Anglicanorum*, qui partem aliquam Hierarchiæ, & quosdam Ecclesiæ Catholicæ ritus retinent, ac præcipuè Ordinationem Episcoporum, indeque *Episcopales* appellantur. Alia Secta est *Presbyterianorum*, qui nullam Episcoporum jurisdictionem agnoscunt, nullamque Ordinationem. Dicuntur etiam *Puritani*, quòd asserant, se puram Hæresiarchæ *Calvini* doctrinam sectari. Huic porro enato inter duas illas Sectas, quæ in Angliâ latissimè patent, acerrimo dissidio initium dedit Cantuariensis Archiepiscopus, qui nimio studio Sectæ Anglicanorum, seu Episcopaliûm, addictus, voluit Presbyterianos, seu Puritanos, ad Sacrorum ritus ab Episcopis præscriptos adigere, sicque eorum inflammavit odia, ut tandem conflata occultè ab illis seditio in apertum proruperit anno MDCXXXVII. & tam in Scoria, quàm in Angliâ vehementer exarserit. Primùm, Scoti ab obsequio *Caroli* Regis defecerunt, quos tamen ut ad obedientiam revocaret Rex, Marchionem *Hamilton*

nium misit. Sed cum resipiscere armaque deponere nollent Scoti, copias adversus illos eduxit Rex, qui tamen à suis Ministris proditus, iniquam pacem, cum Presbyterianis Scotiæ & Angliæ pepigit, moxque Londinum reversus, à Suprema Senatus curiâ multis prærogativis fuit spoliatus. Hi, qui Regi favebant, in carcerem conjecti, ultimoque supplicio affecti sunt, inter quos fuit Comes *Straffordius*, vir apprimè Catholicus, Regi *Carolo* devotissimus, ejusque exercitus Generalis Præfectus. In hunc tamen Comitem, quasi insidias Regi struxisset, Sententiam mortis tulerunt rebelles Parlamentarii. Verùm, Comes *Straffordius* ad locum supplicii deductus, se ab hoc nefando scelere purgavit in oratione admodum piâ, quam an. MDCXLI. propedièm moriturus habuit ad populum, ut moris est apud Anglos, quamque integram gallicè redditam Clarissimus *Antonius Arnaldus*, Doctor Sorbonicus, descripsit Capite XVI. primæ partis Apologiæ, quam pro Catholicis adornavit. Hęc mors Comitis *Straffordii* non fuit ultimus hujus Tragædiæ Actus. *Carolus* Rex Angliæ seditiosos, quorum Dux erat Comes *Effexius*, anno MDCXLII. duplici certamine superavit. At sequenti anno Parlamentarii Regi bellum indixerunt, ejusque exercitum anno MDCXLIV. dissiparunt, ac superarunt. Accessit ad fovendam illam rebellionem, oborta eodem anno apud Anglos Secta, quam vocant, *Independentium*, qui causantes libertatem, Evangelicam, nec Synodorum, nec Episcoporum authoritati, nec Regis, aut alterius hominis imperio parendum esse dictitabant. Horum societati se addixit perfidus *Cromwellius*, quem statim rebel-

belles crearunt supremum Legatum sui exercitus , cui jam *Thomam Fairfaxium* præfecerant . Interim *Carolus* Rex , crescentibus in dies rebellium viribus , fractusque infelici tot præliorum exitu , ad castra Scotorum , qui illum invitaverant , eique suam fidem obligarant , tanquàm ad azylum , se recepit . At Scoti , auro deliniti , Regem suum infestissimis ejus hostibus sædum in modum tradiderunt . Fugit tamen Rex *Carolus* in Insulam , sed à Præfeto illius Insulæ captus , denuò incidit in manus hostium , præsertim *Cromwellii* , qui non jam per cuniculos , sed apertè in ejus vitam grassari cæpit , ejusque Causæ in suprema Londinî Curia cognoscendæ præficiendos judices curavit , quos habebat devotos sibi ac penitus addictos , viros nimirum post hominum memoriam sceleratissimos . Curix potestati subjacere se omninò negavit Rex *Carolus* , & confestim (quod horret calamus scribere) à Parlamentariis , à suis subditis per summam & à Sæculis inauditam injusticiam tanquam tyrannus , proditor , homicida , & publicus Angliæ hostis capite damnatus est . Ad locum supplicii die 1x. Februarii an. MDCXLIX. perductus Rex *Carolus* , populum paucis allocutus , & ad pacem adhortatus , cervicem porrexit , quam ei personatus carnifex abscidit . Sic funestâ morte extinctus est *Carolus* hujus nominis I. Angliæ Rex , quam si , ejuratâ Hæresi , pro Religionis Catholicæ veritate oppetiisset , Martyrii palmam fuisset adeptus . Vixit annos unum & quinquaginta , & regnavit annos viginti quinque . Ejus cadaver , cujus conspectu suos satiare oculos voluit nequissimus *Cromwellius* , delatum est ad Vínceforam , locum sepulturæ An-

glia Regum, & juxta *Henricum VIII.* Angliæ Regem fuit humatum. His ita contra omne jus divinum & humanum gestis, *Olivarius Cromwellius*, totius hujusce Tragediæ auctor, pro sui criminis pretio, si non nomine, saltem rē, tulit diadema, & caducam Regni Angliæ possessionem ad se traxit. Obstitit quidem aliquandiū *Cromwellio* Princeps Walliæ, *Caroli I.* Angliæ Regis filius, qui in spem Regni recuperandi erectus, nomen *Caroli II.* assumpsit, & à Scotis, jam regiæ proditoris pœnitentibus, Rex Scotiæ acclamatus ac inauguratus est anno MDCL. At *Cromwellius* omnem ad Regnum aditum *Carolo II.* præclusit. Hiberniam novæ à se in Angliā institutæ Reipublicæ jugum subire cœgit, & Scotorum exercitum, cui præerat *Carolus II.* commisso prælio anno MDCL. omninò profligavit. Occisa sunt in eo certamine tria hominum millia, captivorum ad quinque millia hominum fuerunt, fugitque Rex *Carolus II.* in veste plebeja, quò melius lateret inter Anglos, multisque in itinere adversis casibus jactatus, ac metu mortis semper animis obversante perculsus, tandē Gallicum littus attigit, & Lutetiam pervenit die 30. mensis Octobris ejusdem anni MDCL. Pulso itaque è Regno *Carolo II.* legitimo Rege, tyrannidem arripuit *Cromwellius*, qui, postquā pacem cum Batavis anno MDCLII. pepigisset, Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ Regnorum *Protektor* renunciatus est, Regisque titulo insigniri noluit, eò quòd regium nomen jam populo invisum reddidisset; sub hoc tamen minus ambizioso *Protektoris* nomine Regnum Angliæ potestate majori, quā ipsi Reges, gubernavit vir ille versutissimus, docuitque suo exemplo,

plo, Tyrannos aliquot atque sceleratos, saltem
 usque ad obitum, in hac vita esse fortunatos.
 Obiit *Cromwellius* die 13. mensis Septembris anni
 MDCLVIII. eoque vitâ functo, *Richardus*, ejus fi-
 lius Primogenitus, Angliæ Protector proclama-
 tus est. Sed *Richardus*, ingenio & industriâ patri
 suo longè dissimilis, tantoque ferendo oneri im-
 par, statim succubuit, & ab Anglis anno MDCLIX.
 abdicatus est. Tùm duarum partium odiis tota
 Anglia conflagravit; prioris Dux erat *Lambertus*,
 qui Anglicanis copiis præfectus, & Regii nominis
 hostis infensissimus, Angliæ Protectoris dignita-
 tem sibi arrogabat: Posterioris *Monkus*, qui clam
 à Rege *Carolo II.* stabat, eoque inscio, rem ipsius
 tacitus promovebat, ac tandem Parlamentario-
 rum animis in *Carolum* Regem conciliatis, magnam
 illam molitionem anno MDCLX. felici exitu perfe-
 cit, Anglosque induxit, ut ad *Carolus II.* perho-
 norificam Legationem mitterent, eumque Regem
 acclamarent. Eâ acceptâ Legatione Rex *Carolus II.*
 unâ cum fratribus suis, Duce Eboracensi, & Du-
 ce Glocestriæ, in Angliam appulit, atque Rex co-
 ronatus, Londinum magnifico apparatu, festivis-
 que omnium gratulationibus ingressus est. Sic ex-
 tinctâ tyrannide, & attritis rebellibus, pristinam
 auctoritatem Rex Angliæ *Carolus II.* recepit, &
 paulò post, virtute Ducis Eboracensis, fratris sui,
 quem Anglicanæ Classi præfecerat, celeberrimam
 victoriam de Batavis anno MDCLXV. reportavit,
 captis, vel demersis viginti duabus hostium navi-
 bus, & occiso *Obdamo*, Classis Batavice Duce.
 Hanc victoriam, variis ludis, festivisque ignibus
 Angli eodem anno Londini celebrarunt, quamvis

hæc urbs gravissimâ affligeretur peste, quæ tam acriter per plures menses in ea grassata est, ut desiderata sint hominum nonaginta septem millia. Pacem cum Batavis anno MDCLXVII. iniiit Bredæ *Carolus II.* Angliæ Rex, iis pactis, ut quæ alterutra pars flagrante bello occupasset, ea ipsi jus esset retinendi. At Bellum Batavis, qui Anglorum animis Monarchicæ potestati infesta consilia suggerebant, & amorẽ libertatis instillabant, iterum anno MDCLXXI. indixit *Carolus II.* fædusq; pepigit cum *Ludovico XIV.* Galliarum Rege, qui meditatũ aliquot jam abhinc annis bellum in Batavos orsus est tribus exercitibus, in quibus, ut antea diximus, centum viginti millia militum stipendia merebantur. Dux Eboracensis, *Caroli II.* Angliæ Regis frater, quique post ipsum in Anglia regnavit, nomine *Jacobi II.* vocatus; Dux, inquam, Eboracensis, Gallorum Classi adjunctus, *Adrianum Ruiterum*, Batavorum Classis Architalassum, navali certamine penitus deletum, contrivit. Galliarum verò Rex *Ludovicus XIV.* multa Batavorum Oppida, arces & præsidia continenti victoriarum cursu subegit, ultimamque cladem fæderatis Provinciis omni procul dubio intulisset, ni duobus intempestivis casibus fuisset præpeditus. Contigit enim primò, quòd Batavi, ad extremas angustias & in desperationem acti, campos undarum eluvione, solutis earum repagulis, latè depopulati, suis ipsi manibus omnes, qui adhuc sibi supererant, terræ tractus, ne in Gallorum potestatem venirent, infece- rint, eoque pacto Gallis ad alias necdum captas Bataviæ urbes omnem aditum præcluserint. Contigit secundò, quòd Supremus Angliæ Senatus Lon-

Londinensis, qui ægrè admodùm ferebat, quòd *Carolus II.* Angliæ Rex, paulò antequàm Batavis Bellum indiceret, in gratiam Catholicorum libertatis conscientiæ Decretum promulgari jussisset: Id, inquam, ægre ferens supremus Angliæ Senatus, palàm negavit, se Regi ad tantum belli sustinendum pondus quidquam concessurum, nisi priùs latum istud conscientiæ Diploma rescidisset: quod Rex, jam exhausto ærario Regio, invitus rescidit, eaque molliori indulgentiâ hæreticos Regni sui audaciores reddidit, & ad novas concitandas turbas petulantiores. Hinc Angli Regem suum *Carolum* compulerunt, ut cum Batavis reconciliaretur, & ut Catholicos Regi invisos redderent, Jesuitas, aliosque in Angliâ Catholicos anno MDCLXXV III. accusarunt, quòd factâ conspiratione Regem *Carolum*, totumque Regnum perdere decrevissent. Hujus calumniæ ac fictæ Catholicorum in Regem Angliæ conjurationis Architectus fuit *Shaftburius*, Angliæ Cancellarius, & Catholicorum infensissimus hostis, qui ad exequendum istud Mysterium iniquitatis & negotium perambulans in tenebris, falsos testes subornavit, præsertim quẽmdã *Titum Oatem*, nequissimũ ac projectæ conscientię virum, Calvinistarũ ad Catholicos, & à Catholicis ad primæ hæresis Sectatores transfugam, qui perfrictâ fronte Catholicos accusare & in judicium vocare ausus est. Sed sceleratissimi illius hominis calumnias detexit, & Catholicorum super hac fictâ in Regem Angliæ conspiratione innocentiam egregiè ac invictis momentis vindicavit *Antonius Arnaldus*, Doctor Sorbonicus, in *Apologia*, quam Gallicè scripsit, pro Catho-

cis Angliæ parte I. At, quamvis infantes essent Catholicis, in illos tamen à falsis testibus accusatos, & vanâ illius conspirationis in Regnum suspitione implicatos, hæretici Angli anno MDCLXXIX. atrociter sævierunt, suoque furori, eorum sparso ubique sanguine, litarunt. Patuit paulò post, hæreticos fictæ illius conspirationis in Regem, Catholicis injuriâ adscriptæ, esse authores. Anno siquidem MDCLXXXII. perfidus jam laudatus *Shaftburius*, juratus Catholicorum hostis, *Carolus* Regem Angliæ, ejusque fratrem Ducein Eboracensem, factâ conspiratione, occidere decreverat. Sed deprehensus à Catholicis Anglis conjuratorum malignis artibus, *Shaftburius*, conjurationis caput, in Hollandiam præcipiti fugâ se se proripuit. Dissipatam illam conjurationem anno sequenti renovaverunt Hæretici Angli, & novis captandis occasionibus intenti, gemino Regis, ejusque fratris Ducis Eboracensis parricidio se fædere constanter decreverunt, dùm Rex ejusque frater ad publicum, aliquod spectaculum, seu ad annuam Taurorum pugnam, quæ Londini decimo Kalendas Julii haberi solet, convenire, sui que copiam populo facere debebant. Hanc clandestinam conjurationem exequi dùm meditabantur improbi illi homines, unus illorum concepti parricidii penitentiâ ductus, rem totam aperuit Regi, cujus jussu plures intercepti conjurati, capite aut exilio mulctati sunt. Paulò post tempore quàm istam conjurationem disturbaverat *Carolus* Rex Angliæ, in morbum incidit, jamque propediem moriturus, Catholicam Religionem, quam ab annis benè multis jam secretò coluerat, professus est, & ab Hæresi abso-

absolutus, sacroque Viatico refectus à Patre *Joanne Huddleston*, Monacho Benedictino Anglo, sicut constat ex illius, & aliorum oculatorum testium fide, & ex multis certissimis Actis ac monumentis, quæ illustrissimus Dominus *Philippus Michael Ellis*, olim *Jacobi II.* Regis Angliæ Cappellanus, nunc verò in Italia Episcopus Signienfis, accuratè refert in Epistola, quam die xxv. mensis Augusti anni MDCCIX. direxit ad *Dominicum Berninum*, quamque idem *Berninus* integrâ inseruit Tomo iv. *Historiæ*, quam Italico Idiomate descripsit, *Hæresum*, à pagina 691., usque ad paginam 697. Obiit autem *Carolus II.* Angliæ Rex die xvi. mensis Februarii anni MDCLXXXV.

D. Non miror sanè, quòd in Angliæ Regno, tot Hæresum Sectis fædissimè conspurcato, innumeræ concitentur turbæ dissensionum, quibus concordia civium, vis legum, auctoritas Principum ac Magistratum penitus opprimitur. Sublatâ quipè semel avitâ Religione, periclitantur leges, erumpunt inter cives aperta odia, nec Regum auctoritas tuta esse potest apud Hæreticos, quorum illud ingenium est, ut impatientes dominationis sint, potestatem Regum & Principum occultè primum & quasi per cuniculos, tum postea, ubi sese dat occasio, apertâ vi & professis odiis oppugnent, leges immutent, pervertant instituta, ac Majorum imperium superbè, arrogantèrque detrectent. Quid igitur mirum, si Angli, qui, post Schisma ab eorum Rege *Henrico VIII.* conflatum, tot Sæculorum, tot ingeniorum venerandam Ecclesiæ Romanæ auctoritatem spreverunt, hominis unius tandèm legibus & imperio subesse nolint, juraque

Re-

Regia conculcent, qui divina tam audacter, tam insolenter protriverunt? Sed proseguere, quæso, seriem Regum Angliæ, & ostende, quem *Carolus II.* successorem habuerit?

M. Eodem die, quo *Carolus II.* Angliæ Rex, è vivis excessit, *Jacobus* Eboracensium Dux, ejus frater, ab universis Regni Proceribus, singulisque Ordinibus Rex Angliæ salutatus est, quamvis se Catholicum, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ addictum palàm profiteretur. Sub Regni sui exordium *Jacobus* hujus nominis *II.* Angliæ Rex, feliciter compressit conspirationem commotam à *Montmutio* Duce, qui Regnum affectabat, illudque sibi, utpotè hæretico, deberi pertendebat, non verò *Jacobo II.* qui Catholicam Religionem aperte profitebatur. Erat autem hic Dux *Montmutius*, extincti Regis Angliæ *Caroli II.* filius spurius, qui, conciliatis sibi hæreticorum animis, ad Solium Regium omni arte, occultisque coitionibus irrepere molitus est. Eo jubente, Comes *Argillius*, hujus conspirationis fautor, mense Majo, & ipse mense Julio sequenti excensionem in Angliam facturi navem conscenderunt. Sed infaustum uterque nactus est exitum. Comes *Argillius* rebellionis scelus Edimburgii in Scotia tertio Idus Julii capite luit. Dux verò *Montmutius* pari sorte prælio victus, captusque Londini die *xxi.* ejusdem mensis Julii Regiam dignitatem, quam ambierat, cum rei læsæ Majestatis capitali supplicio commutavit. Sic auspicator repressis rebellibus ac conjurationis authoribus, *Jacobus II.* Regnum Angliæ moderari cæpit, cumque Catholicam, seu Romanam fidem, profiteretur, Catholicos Angliæ, à tot annis

nis crudeli jugo depressos , in libertatem asserere ,
 eisque conscientia libertatem concedere voluit .
 Quæ res hæreticos Angliæ ita offendit , ut adver-
 sus optimum illum Regem occultam excitarent
 conjurationem , quæ postea in apertum prorupit ,
 quæque perfidum illum populum summæ turpitu-
 dinis notâ apud posteros inuret . Hanc conscientie
 libertatem Catholicis à Rege *Jacobo* concessam ,
 Heterodoxi urbis Edimburgii in Scotia cum nec
 ferre , nec permittere vellent , in eos an. MDCLXXXVI.
 insurrexerunt , eorum domos diripuerunt , eisque
 graviora damna intulissent , nisi Comes *Perchius* ,
 hujus Urbis Præfectus , confestim milites immi-
 sisset in eos seditiosos , qui partim cæsi , partim fu-
 gati , reliqui destinato supplicio puniti sunt . Non
 minus in Angliâ contra hanc conscientia liberta-
 tem Catholicis à Rege *Jacobo* indultam tumultua-
 bantur hæretici Episcopi , quos proinde Rex præ-
 cepit in carcerem conjici , qui tamen postea ejus
 jussu custodiâ dimissi , infestum in Regem animum
 foverunt , & conceptam conspiracyem acrius ur-
 gere cæperunt . Inter hæc , *Jacobo II.* Angliæ Regi
 ex uxore *Maria Eleonora* , Ex Principum Estensium
 Familia , natus est die xx. Junii anni MDCLXXXVII.
 filius , quem *Jacobi* nomine , & Walliæ Principis
 titulo insignitum voluit . Hujus Principis ortum
 sicut omnes Catholici summâ gratulatione exce-
 perunt , quòd Catholicam Religionem in Angliâ
 paulatim restitutum iri sperarent ; ita hæretici An-
 gliæ iniquis ac molestis animis tulerunt , quòd si-
 bi ingerent , futurum ut Princeps ille Catholicâ
 Religione imbutus , & Regi patri suo , sacris Ro-
 manis addicto , succedens , Regna Angliæ , Scotiæ
 & Hi-

& Hiberniæ Fidei Romanæ & communioni restitueret. Ex eo itaque Walliæ Principis ortu occasionem arripuerunt hæretici Angliæ instigandi Guillelmum Principem Arausicanum, ut abique mora in Angliam veniret, ferretque opem adversus *Jacobum* Regem, à quo Religionem, Legesque Regni pessumdari causabantur. Hamum devoravit ambitiosus Princeps Arausicanus, & vectus Batavorum classe, mense Octobri an. MDCLXXXVIII. vela fecit, eoque in Angliam vix appellente, statim conspiratio in Regem *Jacobum* erupit. Hanc Anglorum conspiracyonem, Batavorum, ac præsertim callidissimi Principis Arausicani artibus contextam, principiò jam subodoratus fuerat *Ludovicus XIV.* Rex Christianissimus, qui confestim *Jacobum*, Regem Angliæ, admonuit instantis periculi; cujus amantissimis monitis si credidisset Rex *Jacobus*, facilè ad ipsa conjurationis cubilia, recentibus adhuc vestigiis, pervenisset. At, dùm invictam defensionem spondentibus, sed punicâ fide, Anglis plus æquo credit Rex *Jacobus*, primò destitutus est à Classe suâ, indè etiam à terrestribus copiis; quæ per summam perfidiam ad Principem Arausicanum deficientes, suum Regem in extremum vitæ discrimen adduxerunt, à quo ut se, Regiamque familiam subduceret Rex, primum saluti Reginæ & Walliæ Principis fugâ consuluit; deindè, inspecto infidæ suæ gentis animo, mense Decembri ejusdem anni ex Anglia discessit, & in Gallias, quò Reginam conjugem, filiumque suum jam præmiserat, post maxima terrâ marique vitata pericula, pervenit mense Januario anni MDCLXXXIX. Elapso Rege, *Guillelmus* Princeps
Arau-

Arausicanus, gener *Jacobi* Angliæ Regis (nupserrat quippè *Maria*, ejusdem *Jacobi* Regis filia) Regnum Angliæ invasit, & Rex Angliæ, Scotiæ, & Hiberniæ fuit acclamatus, dictusque *Guillelmus III.* Obiit *Maria*, conjux Principis Arausicani, dicti in Anglia *Guillelmi III.* die *xviii.* mensis Decembris anni *mdcxciv.* Princeps verò Arausicanus, Regni Angliæ invasor, dictusque *Guillelmus III.* è vitâ migravit die *xix.* mensis Martii anni *mdccii.* Mortuo *Guillelmo*, Principe Arausicano, Angli in Regio Throno collocarunt *Annam*, hæreticam, *Jacobi II.* è Regno Angliæ pulsi, filiam, *Georgii* Principis Daniæ conjugem, quæ mortua est die *xii.* mensis Augusti anni *mdccxiv.* Denique, post obitum *Annæ* Reginæ Angliæ, nova in Regno Angliæ facta est rerum conversio. Comititia quippè Generalia Principes Catholicos à Regio Angliæ Sceptro exclusos penitus declararunt, jusque regnandi in Anglia contulerunt in extraneum Principem Hæreticum, seu in *Georgium*, Ducem Hanoveranum, qui etiamnum dominatur in Anglia, quæ Reges ex suâ gente fastidiosius dedignata, externi tandem Principis jugum ac servitutem subiit, nec sat pœnarum hætenus dedit, quia cædis Regis *Caroli I.* sceleri, & in Regem *Jacobum II.* è Regno pulsum nefandissimæ conjurationi longior ultio debetur.

D. Quam tandem sortem habuit Rex *Jacobus* hujus nominis *II.* qui à suis subditis è Regno Angliæ fuit tam injustè pulsus, & è Regio Solio à *Guillelmo*, Arausicano Principe, deturbatus?

M. Ejectum è Regno Angliæ Regem *Jacobum II.* & in Gallias cum Regina conjuge sua, &
filio

filio suo Walliæ Principe, in cunis adhuc vagiente, appulsum, Rex Christianissimus *Ludovicus XIV.* omni comitatus officio exceptit, Regium S. Germani propè Parisios Palatium, cum Regio Prætorianorum & Officialium apparatu, habitandum dedit, illum erexit afflictum, & cum ipso vires, arma, thesauros, Classẽ perliberalitẽ communicavit, uno verbo, nihil intentatum reliquit *Ludovicus Magnus*, omnesque suas in eo curas fixit, ut *Jacobus* Rex Solio paterno redderetur. Multi in Hiberniæ Regno à partibus Regis *Jacobi* stabant, quos *Tyrconellus* Comes in fide continebat, Rexque ipse ad hanc Insulam appellens præsentia suâ confirmavit. At princeps Arausicanus commissâ anno MDCXC. pugna ad Boynam fluvium, victoriâ potitus est, & *Jacobus* Rex in Gallias profugit. Animum tandem non despondit, sed iterum in Regnum suum regressum tentavit, cumque adversâ ubique fortunâ uteretur, nec ulla recuperandi Regni spes affulgeret, tandem Princeps Arausicanus, ubi de pace generali actum est, legitimus trium Regnorum Angliæ, Hiberniæ, & Scotiæ possessor renunciatus est, sicque funestâ rerum conversione *Jacobus*, Rex legitimus, vidit, se tribus illis Regnis exutum à genere suo, qui Anglorum rebellionem compescere, & tria hæc Regna Socero suo asserere strictissimo affinitatis & gratiarum debito tenebatur: Sed quid non mortalia pectora cogit Regni sacra fames? Si autem quæras, quorsum permiserit Deus, ut rebelles hæretici Angli in tam iniquâ causâ vicerint, & cur bellum, quod Rex *Jacobus* adversus illos gessit, quodque nulum unquam justius & sanctius gestum fuit, infec-

infelicem habuerit exitum ? breviter respondebo, id iustis & arcanis causis, quas nobis perscrutari haud licet, permisisse Deum, sed præsertim ad puniendos Anglos, ut potè indignos, qui, post profligatam Catholicam Religionem, Catholicum Regem tam citò haberent. Voluit etiam Deus comprobata tot rebus adversis invictam Regis *Jacobi* constantiam illustriorem reddere, eamque immortalī coronā præmiare, quam religiosissimus ille Rex, eximiâ pietate, clementiâ, cæterisque aliis virtutibus Christianis præditus, jam, ut speramus, adeptus est, quam spem nobis faciunt pia ejus in vita opera, & tranquilla, verèque Christiana mors, quam obiit in Regio *S. Germani* prope Parisios Palatio die *xvi. mensis Septembris anni mccc.* Reliquit Rex *Jacobus* filium, Walliæ Principem, qui in jura patris sui succedens, dictus est *Jacobus* hujus nominis *III. Rex Angliæ.*

D. Paterno Regno potiturus *Jacobus III. filius Iacobi II. Angliæ Regis ?*

M. Regnaret haud dubiè *Jacobus III. nisi acerba fata jamdudum agerent Anglos, qui cæco furore abrepti, & variis erroribus impliciti, hunc Principem omnibus numeris absolutum à Regiâ dignitate eò solò nomine excluderunt, quò Catholicam Religionem, quam ipsi summoperè averfantur, constantiâ heroicâ profiteatur. Tentavit quidem semel ac iterum Christianissimus Rex *Ludovicus XIV. domare Anglorum pervicaciam, & Jacobum III. verum ac legitimum eorum Regem, paterno reddere Solio, sed atrocissimo totius Europæ in ipsum confederatæ bello impetitus, nihil planè promovere potuit. Manfit in Galliis Rex**

Jacobus III. usque ad obitum Regis Christianissimi *Ludovici XIV.* ærarii Regii expensis, & Regio Prætorianorum ac Officialium apparatu usus, atq; impensè adamatus ab omnibus Gallis, qui ei paternum Regnum & fausta omnia precabantur. At, mortuo *Ludovico XIV.* (cum quo totius Gallorum Regni gloria, felicitas, & opulentiæ consecutæ videntur) Romam se recepit Rex *Jacobus III.* ubi summo cum honore à Summo Pontifice *Clemente XI.* fuit exceptus. Nihil in præsentia dicam de pietatis officiis, quibus hic optimus Rex quotidie defungitur, & quorum testes sunt non solum domestici, sed quot quot cives complectitur Roma. Missas itidem faciam virtutes omnes, quibus exornatur, & quorum comitatu circumseptus perinde graditur, ac si vestigales illas, sibi stipendiarias haberet. Unum hoc, quo cætera continentur, pronuntiabo, ita comparatum esse tum à natura, tum à virtute Regem *Jacobum III.* tot ab utraque dotibus ornatum, ut ad regnandum natus esse videatur, cumque Ecclesiæ Romanæ adeò addictum esse, ut Fidem Catholicam, quam cum lacte suxit, Sceptro, opibus, vitâ potiore multò & cariorem habeat. Neque verebor, ne mihi fides derogetur, neve magis assentatoriè, quàm verè dixisse videar, si & illud insuper adiecero, sapientissimum illum Regem sibi matrimonio copulasse Principissam moribus, pietate, & animi magnitudine ipsi omninò similem, Mariam videlicet *Clementiam*, filiam Principis *Jacobi Sobieski*, qui patrem habuit magnum illum *Joannem Sobieski*, Poloniæ Regem, cujus superius meminimus. Certè Sponso Rege *Jacobo III.* digna *Maria Clementia*

ria *Sobieski*, & vicissim Rex *Jacobus III.* dignus Sponsâ *Maria Clementia Sobieski*, quam ad regnandum natura finxit, expolivit urbanitas, formæ dignitas expressit, ars erudit, ingenii perspicacitas erexit, prudentiæ maturitas informavit, corroboravit in periculis ingens supra sexum animi fortitudo, cœlestis denique gratia consecravit. Hanc Charissimam conjugem in oculis fert Rex *Jacobus III.* & utriusque amoris fructum, quem adhuc Regina in utero gestat, ac propediem felici partu in lucem editura est, toti Orbi Catholico Romana gratulabitur Ecclesia. Plura non dicam in laudem Regis *Jacobi III.* qui omnium in se convertit oculos, ejusque Conjugis Reginæ, quæ omnium obsequia quò minùs exigit, hoc magis extorquet, & cujus modestia, quò magis inimica honorum est, cò potiori jure ab omnibus exhibitos honores promeretur, singulorum studia voluntatesque ad se trahit, totque secum captivos abducit, quot sui spectatores invenit, adeò ut, ex quo Romam primùm ingressa est, tritam illam usurpare Sententiam cum Imperatore celeberrimo jure optimo possit: *Veni, Vidi, Vici*, non ferro quidem, sed oculis, qui dùm spectatoribus reverentiam conciliant, verissimi amoris tributum simul quoque exigunt, & ab invitis etiam extorquent. At, vix hæc dixeram, cùm eccè exoptatissimus Reginæ partus universam Ecclesiam cò majori lætitiâ cumulavit, quò Deus in novo nato Principe die *xxxi.* mensis Decembris anni *mdccxx.* spes nostras crexerit, & divinæ suæ ergà nos beneficentiæ pignus, suæque apud omnes potestatis dederit monumen-

tum. Hujus novi Principis Genesin & Horoscopus ex insoliti cujusdam Cœlestis signi, in ejus ortu præfulgentis, & magnum aliquid illustre ac præcellsum præfagientis aspectu, Genethliaci, sive Planetarii, sive quo alio nomine nuncupantur, explicare, idest qualis, qualique tum naturâ, tum fortunâ, multos in consequentes annos futurus esset Regius ille Puer, prænoscere, ac divinarentarunt; ipse verò, missis conjecturis ejusmodi hominum, qui nunquam verum, nisi casu & fortuito loquuntur, Te solum, Deus, Opt. Max. etiam atque etiam precor, imploro & obtestor, ut qui Vota audivisti, quæ pro felici ortu Regii illius pueri sollicitè fudimus, ea nunc accipias, quæ patri studio pro ejus incolumitate nuncupamus, ut videlicet quem nascentem plausu tanto excepi-mus, pari gratulatione crescentem prosequamur, & quem votis nacti sumus, Votis retineamus. Tuere, Deus immortalis, beneficium tuum, ale spes nostras, parentibus hæredem, futurum Angliæ Regem conserva. Fac ut pubescat, adolescat Regius iste puer, dignus Patre, dignus Matre, & utrique superstes Catholicam Religionem in Regnum Angliæ tandem aliquandò restituat, illustret, amplificet, cùmque naturam expleverit satietate vivendi, relictâ in terris numerosâ sobole in hæreditatem paternæ virtutis & suæ, æternum gloriâ immortali donatus regnet in Cœlo.

D. O infelix Anglia! quousquè tandem divinâ abutêris patientiâ, &, ut loquar cum Apostolo Paulo capite secundo Epistolæ ad Romanos, *an divitias bonitatis ejus, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? ignoras quoniam benignitas Dei ad pœ-*
ni-

nitentiam te adducit? secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesauras tibi iram in die iræ, & revelationis iusti iudicii Dei. Hanc iram Dei, quam tuis in Reges rebellionibus, & erroribus in Fide concitasti, facile placabis, si ultrò agnoscas & suscipias Jacobum III. unicum verum ac legitimum Regem tuum, qui miserrimorum temporum, instar exorientis syderis, discutiet caliginem, expectatam & expectitam tamdiù tuam restituet tranquillitatem, & ejectis variis hæreticorum Sectis, quibus tam turpiter fœdaris, Catholicam Religionem, quam olim tam charè in sinu tuo fovisti, feliciter revocabit. Sed, missis Anglis, quibus meliorem mentem apprecor, Colloquio nostro finem imponamus.

M. Expecta tantisper: supersunt quippè adhuc tria observatione digna, quæ ad Statum Ecclesiæ sub Principibus Sæculi XVI. attinentia hic silentio prætermittere haud possum. Primò, advertere debes, jam adulto Sæculo decimo septimo, seu circà annum MDCL. extinctam fuisse Dynastiam *Taminorum*, quæ à multo jam tempore Sinensibus imperabat, & confestim Sinarum Imperium occupatum esse à *Tzumteo*, Magno Tartariæ Chamo, qui paulò post mortuus filium reliquit *Chimchium*. Hic totum Sinarum Imperium, Bello post annos septem confecto, sub jugum misit, cùmque imperasset usque ad annum MDCLXI. è vivis abiit, ejusque filius, dictus *Kam hi*, vel *Num hi*, amplissimo Sinensium Imperio potitus est. Sub hoc Imperatore, qui etiamnum apud Sinas dominatur, haud levem persecutionem passi sunt Vicarii & Missionarii Apostolici occasione Edicti, quod prædictus

Imperator die xxx. mensis Septembris anni mccc. promulgavit, eoque non solum approbavit Cæremonias cultus, quem Sinenſes Cælo, Philoſopho *Confucio*, parentibus defunctis, & Idolo *Chim-hoam* exhibere ſolent, ſed etiam diſtriçtè præcepit, ut in toto Sinarum Imperio ab omnibus inviolabiliter obſerventur. Eò tamen non obſtante Imperiali Ediçto, *Clemens XI.* Pontifex Maximus, de Sinenſium ſalute maximè ſollicitus, poſt diuturnam diſcuſſionem & maturam deliberationem, ſpeciali Decreto anno mccciv. cæremonias Cultus Sinenſium tanquàm ſuperſtitioſas, & Idolatriæ labe infectas damnavit, miſitque in Sinarum Imperium dominum *De Tournon*, Patriarcham, Sedis Apoſtolicæ Legatum, ac poſteà Cardinalem, ut Pontificium Decretum ab omnibus Vicariis & Miſſionariis Apoſtolicis illius Imperii executioni mandari, ac ſervari curaret. Sed ad Sinarum Imperium appulſus ille Sedis Apoſtolicæ Legatus, dum pro ſuo officio Decreti Pontificii executionem urget, Ediçto Imperatoris dato die xvi. Septembris anni mcccvi. è toto Sinenſium Imperio facereſſe juſſus eſt: ac tandem multis ærumnis affectus & in carcerem in urbe Macao conjeçtus, mercedem laborum ſuorum percepturus ex hac vita migravit. Rata habuit *Clemens XI.* Pontifex Maximus, ea, quæ Cardinalis *De Tournon* in Sinarum Imperio ad procurandam Decreti Pontificii executionem Apoſtolico zelo accenſus egerat, cum poſt mortem impenſè laudavit, dominum *Maigrot*, Epiſcopum Cononenſem, alioſque Miſſionarios, eo ſolo nomine è Sinenſium Imperio expulſos, quòd Sinenſium cultum reprobarent, Romam adventantes

tes perhonorificè & summâ cum benignitate excep-
 pit optimus Pontifex, ac tandem Fidei, cultusque
 divini puritatis conservandæ tenacissimus, publica-
 vit Constitutionem, quâ superstitiosum cultum,
 quem Sinenses Cælo, Philosopho *Confucio*, & Paren-
 tibus defunctis exhibent, toti Orbi à se damna-
 tum disertè declaravit, causamque finitam pro-
 nuntiavit.

Alterum observatione dignum Sæculo XVII.
 contigit sub *Amedeo* Sabaudia Duce, qui anno
 MDCLXXXVI. (æmulatus pietatem *Ludovici XIV.*
Calvinianam Hæresim in Galliarum Regno profligantis) Hæreticos in aliquot subalpinis Ditionis
 suæ Vallibus Edicto proscripsit, eorum diruit tem-
 pla, pseudo-Pastores, ac errorum præcones elimi-
 navit, pœnamque capitis statuit iis, qui Hæresim
 ejurare & Catholicam Fidem obstinatâ perviciaciâ
 amplecti renuerent. Sed pervicaces Hæretici in
 desperationem acti ad salebrosa loca confugerunt,
 quorum aspero situ se tutari posse sperabant, & Vi-
 ros Religiosos, qui ad eos in Fide instruendos mis-
 si fuerant, pessimè habuerunt. Quò factum est, ut
 Dux Sabaudia, cò copias duxerit, ad eos interne-
 cinâ clade delendos, ab Oratoribus tamen, qui
 Tigurinorum & Bernensium nomine supplicatum
 advenerant, ad misericordiam inflexus, illis pe-
 percit, eâ lege, ut quamprimùm ex ipsius Ditioni-
 bus excederent. At, cùm Hæretici, larium ac rei
 familiaris amore ducti, huic legi nec parère, nec
 ab Hæresi recedere vellent, instaurato Bello in eos
 movit Dux Sabaudia, & expugnatis omnibus eo-
 rum munimentis, atque occupatis præcipuis re-
 cessibus, illos tandem exulare, ac solum vertere,

cöegit. Id obiter observandum esse duxi ad laudem & immortalem gloriam Serenissimi Ducis Sabaudiaë, qui nunc, toto plaudente Orbe Christiano, Sceptro & Coronâ Regni Sardiniaë donatus est. Facere quippè non possum, quin ergà sapientissimum illum Regem, Litteratorum munificentissimum patronum, de me ac meis in Pedemon-tio consanguineis optimè meritum, prodeat coràm, & erumpat quodammodo meus gratus animus, ac summa observantia, cujus monumentum, ac publicum specimen, impar licèt, & Regiaë ejus Majestati parùm oppidò respondens, malui hic dare, quàm nullum.

Denique, sub finem Sæculi xvi. idest, anno mdcxcvi. post mortem *Joannis Sobieskbi*, Poloniz Regis, contigit in novi Polonorum Regis electione res observatione digna, quam hic breviter referam. Ex triginta duobus Dynastibus Palatinis, qui in Regem Poloniaë eligendum suffragia sua conferunt, viginti octo suffragia (agente potissimum Abbate *Poliniaco*, Regis Christianissimi tum temporis in Polonia Legato, nunc verò S. R. E. Cardinali) tulit *Franciscus Ludovicus Borbonius Contius*, Princeps, rei militaris peritiâ, omni-que virtutum genere cumulatissimè præditus. Quatuor autem dumtaxat suffragia obtinuit *Federicus Augustus* Elector Saxonicus, qui tùm Lutheranam Hæresim profitebatur. Non est dubium, quin Princeps *Ludovicus Borbonius Contius*, juxta Regni leges, & suffragiorum numerum, verè ac legitime Rex Polonorum fuisset electus; nihilofeciùs, factâ rerum conversione, Elector Saxonicus *Federicus Augustus* feliciori fortunâ usus, Regnum Poloniaë sibi

sibi vendicavit. Id nullo pacto pati potuit *Carolus XII.* Suecorum Rex magnanimus, avitæ virtutis, quam olim in *Magno Gustavo* tota Europa suspexit, non dēgener nepos, in quo solum vera, seu Catholica Religio desiderabatur. Hic siquidem juvenis adhuc, sed fortissimus Rex, & ad Bellum natus, devictis Moscovitis, & Daniæ Rege subacto, *Federicum Augustum*, Electorem Saxonicum, armis lacessivit, ejus exercitum, commisso prælio die xxix. mensis Julii anni mccciii. penitus delevit, illum è folio deturbavit, deditque operam, ut Dynastes Palatini die xii. mensis Julii mccciv. in Regem Poloniæ eligerent *Stanislaum Leczinski*, Posnaniæ Palatinum. Jus suum armis pro viribus tutatus est *Federicus Augustus* cum Moscovitis fæderatus, sed Suecorum Rex Moscovitas debellavit, compulitque Regem *Federicum Augustum*, ut sese coronâ Regni Poloniæ die xxiv. mensis Septembris anni mcccvi. abdicaret, eamque cederet *Stanislao Leczinski*, quem, ut mox diximus, Rex Suecorum in Regem Poloniæ eligendum curaverat. Sed anno sequenti, seu die vii. mensis Julii anni mcccix. Rex Suecorum, profigato penitus à Moscovitis ejus exercitu, per vias asperas, omnibusque invias, in Oppidum *Bender*, Turcicæ dominationis, fugere, ibique diù manere coactus, locum ac tempus reliquit *Federico Augusto* Regnum Poloniæ recuperandi, quo nunc pacificè (jam mortuo Suecorum Rege, hoste ipsius infensissimo) potitur, & ejuratâ Lutheranâ Hæresi, quâ antehâc irretitus erat, Catholicæ, seu Romanæ Ecclesiæ Fidem palàm profitetur. Hæc *Federici Augusti*, Poloniæ Regis, sicut & ipsius filii, Sa-

xoniæ Principis, ad Fidem Catholicam conversio Romanam Ecclesiam ingenti lætitiâ cumulavit, spemque facit, fore ut Saxonia, quæ Lutheranæ Hæreseos parens fuit, caput, columnen, ac propugnaculum, sese tandem aliquandò in sinum Ecclesiæ Romanæ recipiat, & felicissimâ voluntatum, rerumque conversione, Populi illi, extinctâ Lutheranâ Hæresi, uno Fidei Catholicæ vinculo firmissimè colligati, in unam, & veram Religionem consentiant. Necdùm quidem Votis respondit exitus ille, cujus explorata spes injecta est, sed brevi, uti certò auguramur, dies ille illucescet, quem Deus Optimus Maximus tanto operi perficiendo præstituit, ejusque potentissimo præsidio freti Rex *Augustus*, ejusque filius Saxoniz Princeps, rem tam arduam, humanisque, quantæ sunt, viribus majorem, magnis animis aggredientur, & huic gravissimo negotio, quod auctore Deo susceperunt, & præpotentis Dei gloriæ additum unicè ac consecratum volunt, coronidem tandem imponent. Sic jacebit in Saxonia, æternùm Hæresis, florebit perpetuò Religio, vim suam instaurata pietas ac fides obtinebit, & Regi *Augusto*, ejusque filio, Saxoniz Principi, quos selegit Deus & tam gravi negotio nobilissimos actores præfecit, gratulabuntur illi omnes, qui eorum dignitati, ac veræ gloriæ student.

COLLOQUIUM II.

In quo describuntur Series, & Gesta Summorum Pontificum, qui Sæculo XVII. Sedem Romanam tenuerunt, & universæ Ecclesiæ præfuerunt.

D. **S**ERIEM Romanorum Pontificum, quam in Colloquio II. in Historiam Sæculi XVI. usque ad *Clementem VIII.* perduxisti, continuare nunc debes usque ad *Innocentium XIII.* Pontificem Maximum, qui modò Sedem Romanam tenet, & quem utinàm Deus Ecclesiæ suæ diù sospitem & incolumem servet. Quantum siquidem momenti ad confirmandam Catholicæ & Apostolicæ Fidei veritatem adferat legitima Romanorum Pontificum, ab ipso *S. Petro* Apostolo, cui gregis sui pascendi curam Christus Dominus concedidit, ad hæc nostra usque tempora continuata successio, vel indè facilè intelligo, quod Hæretici & Schismatici omnes studium suum in hoc unum conferre videntur, ut fundamentum hoc, in quo Christus Dominus Ecclesiam suam ædificavit, subruere, & ex animis fidelium penitus extirpare possint. Quocircà, rem longè gratissimam mihi facies, si Romanorum Pontificum, qui à *Clemente VIII.* usque ad *Innocentium XIII.* nunc sedentem, universam Ecclesiam gubernarunt, seriem ac res præclare gestas, breviter in hocce Colloquio describere velis, ut ex illa solâ continuâ & nunquàm interruptâ Romanorum Pontificum serie omnibus Ecclesiæ Ro-

ma-

mana innotescat veritas, & obstruantur ora Hæreticorum, atque Schismaticorum, qui hanc continuam ac legitimam Pastorum successionem in suis Sectis nullo pacto exhibere possunt.

M. Sedes Romana, ut sæpius te monui, integram habet seriem suorum Pontificum, qui post Sanctum *Petrum* Apostolorum Principem, universæ Ecclesiæ ita præfuerunt, ut & sanam à Christo Apostolisque traditam doctrinam illibatam conservarint, & Hæreticorum errores detexerint ac profligarint. Quâ quidem in re singularem Christi Domini bonitatem ac providentiam suspicere debemus, quod cum in plerisque Ecclesiis, præsertim Antiochenâ, Alexandrinâ, & Hierosolymitanâ, quæ ab Apostolis erant fundatæ, Episcoporum continua series sæpius ininterrupta defecerit, sola verò Sedes Romana tam excellenti divinæ gratiæ privilegio dotata est, ut inter tot labentium temporum varietates ac difficultates invicta semper steterit, in tantis Tyrannorum persecutionibus portæ Inferi adversus eam prævalere non potuerint, & Fides *Petri*, pro qua Christus, ut ne deficeret, oravit, in successoribus *Petri*, perpetuò facta tectâ & nullius erroris labe contaminata vigerit ac etiamnum vigeat, semperque vigebit. Hinc præfati Sancti Patres, cum pro vindicandâ ab Hæreticorum erroribus Catholicæ Fidei veritate decertarent, ab ipsis Apostolis deductam ac propagatam Romanorum Episcoporum successionem, tantquam validissimū arietem, destruendis illorum erroribus admoverunt, hoc peremptorio argumento illos jugularunt, & hanc demum certissimam Fidei regulam esse judicarunt, quæ cum visibili Pastore, seu

feu Romano Pontifice, Christi in terris Vicario, per omnia consentiret. In hoc itaque Colloquio prosequemur Romanorum Pontificum successionem, quam in Colloquio I. in Historiam Sæculi xvi. produximus usque ad *Clementem VIII.* qui, postquam tredecim annos, ac triginta dies Ecclesiam Sanctissimè gubernasset, vixissetque sexaginta novem annos, meritis quàm annis longè cumulator, in Cælum migravit quinto Nonas Martii an. mdcv. In ejus locum die 2. mensis Aprilis ejusdem anni, ut censet *Papebrochius in Conatu Chronico Historico ad Catalogum Romanorum Pontificum*, sexaginta Cardinales in Conclavi præsentés suffecerunt *Alexandrum Octavianum Medicum*, ita dictum à Principe *Medicæ* familiâ, ex qua originem ducebat. Patriâ erat Florentinus, Cardinalis Episcopus Prænæstinus, & ad Principum conciliandam concordiam à *Clemente VIII.* Pontifice Maximo missus, præclarè Legationibus functus, præsertim in Galliis, quò ab eodem Pontifice anno mdcxvi. destinatus fuit, ut promissas à Procuratoribus Christianissimi Regis *Henrici IV.* in ipsius ab Hæresi absolute conditiones coram exigeret, & reconciliationem ejusdem Regis Romæ factam in Galliarum Regno promulgaret, sicque omnis rebellionis prætextus factiotis, qui adhuc in armis erant, penitus adimeretur. Ad Pontificale Solium *Alexander Octavianus Medicus* sublimatus, appellari voluit *Leo Undecimus*, & coronatus est die x. mensis Aprilis ejusdem anni mdcv. Sed hanc supremam dignitatem degustavit dumtaxat, seditque dies xxvi. & obiit die xxvi. ejusdem mensis & anni. Hujus Summi Pontificis præclarum facinus

nus Cardinalis Baronius Tomo XII. Annalium, Ecclesiasticorum ad annum MCLXXXVII. loquens de Gregorio VIII. duorum circiter mensium Pontifice, commemorat his verbis: *Leo sanctæ memoriae Papa XI. ne unum quidem in Pontificatu mensem explevit. O rerum humanarum inconstantiam! Creatus Pontifex Kalendis Aprilis, esse morte desiit die XXVII. ejusdem, sed qui verè egregio, ac singulari virtutis exemplo, consummatus licet in brevi explevit tempora multa.* Ægrotans suasionibus plurimorum adduci non potuit, ut nepotem suum, modestissimum adolescentem, quem penès se educaverat, & unicè diligebat, crearet S. R. E. Cardinalem. Vicit licet infirmus corpore, robore animi, id studiosè petentium, importunè exigentium, & extorquentium violenter quorundam Cardinalium, atque Regionum Legatorum summam potentiam. Confessarium suum ista ingerentem longè longiùs repulit, expulit, & ad se ampliùs accedere vetuit, ut quem magis indulgere affectui conjunctorum, quàm animæ suæ saluti consulere cognovisset: delecto post hæc, ad sacrum munus pœnitentiæ impendendum, Viro dignissimo Petro de Matre Dei à Rocca Hispano Carmelitano, restitutæ observantiæ custode & propagatore, Sacrique Palatii à Clemente VIII. delecto Concionatore, sub cujus ministerio animam feliciter Deo reddidit, Victor & triumphator amplissimus. Et paucis interjectis, hæc de eodem Pontifice subdit Cardinalis Baronius: In triplici certamine triplice victoria gloriosus, triplici palma triumphans, eluso mundo, confuso Satana, sibi dominans, migravit in Cælum. Vacavit post obitum Leonis XI. Sedes Pontificia dies XVI. & tandem die decimo sexto mensis Maii ejusdem an-

ECCLESIASTICA. III

ni *Camillus Burgbesius*, Romæ natus, sed Senis ex illusterrima familia oriundus, Presbyter Cardinalis tituli S. *Chrysogoni*, electus est Romanus Pontifex, & coronatus in Festo Pentecostes, qui hoc anno incidit in diem xxix. ejusdem mensis, dictusque *Paulus V.* quem rerum agendarum magnus usus, zelus honoris Dei & Ecclesiasticæ libertatis, singularis morum comitas, placida in omnes beneficentia, mores integerrimi, sagacissimum ingenium, & exquisita eruditio, cæteræque id genus virtutes egregiè commendabant. In Specula Pastoralis constitutus *Paulus V.* egregiam navavit operam tum in tuenda & ornanda domi, tum foris propaganda & amplificanda Catholicâ Religione; tum etiam in evertendis Hæresibus, excindendis erroribus, statuendis antiquis Pontificum, Conciliorum, Patrumque sententiis, præsertim Sanctorum *Augustini* & *Thomæ*, quorum doctrinæ adeò addictus erat, ut in Congregationibus *De Divinis Auxiliis*, quas post obitum *Clementis VIII.* Pontificis Maximi redintegrari, ac denuò institui voluit, agitas Dominicanos inter & Patres Societatis Jesu de efficacia Gratæ, & gratuitâ Prædestinatione Controversias, ad germanam Sanctorum Aquilini, & Angelici Doctorum mentem exigi ac dirimi debere decreverit. Sciebat quippè *Paulus V.* Summos Pontifices, decessores suos, illustria de doctrinâ amborum Patrum testimonia protulisse, recolebat animo, *Innocentium I. Celestinum I. Gelasium I. Hormisdam, Joannem II. Joannem IV. Nicolaum I. Leonem IX. Gregorium VII. Urbanum II. Martinum V. Clementem VIII.* magnis *Augustini* doctrinam laudum; ræconiis extulisse.

Me-

Meminerat etiã *Innocentii V. Joannis XXII. Urbani V. Pii V. & Clementis VIII.* Constitutionum , in quibus *S. Thomæ* Doctoris Angelici Doctrina recta , sana & sancta haberi jubetur . Hac igitur luce plenus *Paulus V.* & tot ante se Pontificum exemplum secutus , impensè colebat doctrinam Sanctorum *Augustini* , & *Thomæ Aquinatis* , quem postremum appellabat *splendidissimum Catholicæ Fidei Athletam* , *cujus Scriptorum clypeo militans Ecclesia Hæreticorum tela feliciter elidit* . Sed , priusquàm res à *Paulo V.* Pontifice Maximo præclare gestas describendas aggrediar , lubet in antecessum referre rem certè singularem , quæ contigit in ejus electione , in qua Deus duobus potissimùm administris usus est , doctissimis videlicet Cardinalibus *Baronio* , Eminentissimo Annalium Ecclesiasticorum Parente , & *Bellarmino* , acerrimo contra Fidei hostes Assertore . Cùm enim Cardinales in Conclavi disceptarent , quem extincto *Leoni XI.* Pontifici Maximo sufficerent , unus præ cæteris ætate & gratiâ Cardinalis *Dominicus Tuscus* , Mutinensis , hac supremâ Ecclesiæ dignitate dignior proponebatur , in eumque Galli & Hispani consensuri videbantur , jamque ad Sacellum , ut ad ejus genua procumberent , ingrediebantur Cardinales , cùm repentè *Baronius* capit exclamare , Cardinalem *Tuscum* parùm idoneum Christianæ Reipublicæ futurum . Hac Cardinalis *Baronii* voce strepitus adeò ingens excitatus est , ut ei statim Cardinales , quos *Conscientiæ* vocant , inter quos princeps erat *Bellarminus* , adhæserint . Inter hæc , *Baronium* ipsum non pauci Summum Pontificem acclamarunt , quibus ille manibus pedibusque restitit , orans ut digno-

gniozem eligerent, onusque illud, Angelicis humeris formidandum, cui ferendo se imparem esse eximiâ modestiâ profitebatur, ejus humeris non imponent. Pontificatum deprecante, & à se amoliente *Baronio*, in *Bellarminum* subindè conversa sunt Cardinalium Vota: Immò, ut *Ciaconii* Continuatores referunt in *Cardinalis Bellarmini Vita*, in *Comitiis Pauli V.* parùm abfuit, quin in Pontificem Maximum eligeretur; sed ipse Virum gravissimum, suum studium operamque pollicentem, ut desisteret, cohortatus est. iis renuentibus atque obfistentibus, *Camillus Burghesius* à Cardinalibus *Montaltio*, & *Aldobrandino* acclamari cæpit, cùmque vox Collegium pervasisset universum, extemplo Romanus Pontifex ab omnibus salutatus est.

D. Agnosco sanè, hanc *Camilli Burghesii* electionem ad insperatum exitum factam, Dei omnia pro summâ suâ sapientiâ disponentis, arbitrio contigisse, & Purpuratos Principes Pontificatus honorem *Camillo Burghesio*, dicto *Paulo V.* divino potius nutu, quàm humano detulisse. Sed dicas, amabo, quem tandem exitum habuerint celebres istę *Congregationes De Auxilis*, quas, ut mox dicebas, *Paulus V.* Pontifex Maximus, post obitum *Clementis VIII.* intermissas, denuò instituit, ad diem ultimam imponendam hisce Controversiis, quę de Divinę Gratię efficacia, ac gratuitâ prædestinatione, Dominicanos inter & Patres Societatis Jesu erant obortę?

M. Sexdecim *Congregationes de Divinis Auxiliis* sub *Paulo V.* Pontifice Maximo habitę sunt, occultis tamen rationibus permotus Summus ille Pontifex, & maxime propter gravissimam litem,

quæ ipsum inter & Rempublicam Venetam infau-
sto rerum concursu id temporis emerſit, ſancitum
judicium, ſeu Diploma Pontificium, promulgare
noluit, ſed vocatis Præpoſitis Generalibus Ordi-
num FF. Prædicatorum, & Societatis Jeſu, ejus-
modi Controverſias de Gratia & Prædeſtinatione,
dato fiduciario Reſcripto, in ſuſpenſo poſuit, ju-
dicii Apoſtolici promulgationem diſtulit in aliud
tempus, atque interim partes diſſidentes, ſub ſpe
promulgandi aliquandò judicii, intra modetiæ ſi-
nes contineri juſſit. Sic enim habet fiduciarium,
iſtud *Pauli V.* Reſcriptum, quod italicè ſcriptum,
ſummâ fide latinè redditum hic exhibebo: *In Cau-
ſa de Auxiliis, S. D. N. Diſputantibus & Conſulto-
ribus ſignificavit, poſſe illos reverti ad propria. Di-
xitque Sanctitas Sua, ſe opportuno tempore promul-
gaturam declarationem ac determinationem ſuam;
Atque interim quàm ſeriò injunxit, ut in hujusce ar-
gumenti tractatione, nullus partem alteram nota ali-
qua, vel cenſura notare audeat. Juſſit inſuper tam
Prædicatoribus, quàm Jeſuitis, ut ſi quis hoc in ca-
pite deliquerit, ſeverè puniatur. Ita quippè ſuum
iſtud Decretum inviolatè ſervari vult. Suo ergò offi-
cio non deerit Paternitas veſtra, ut ejus obſervantiæ
invigilet. Singularitèr verò data occasione ſignifica-
bit quidquid in hoc executioni demandaverit, ut de
iis Sæ Sanctitati ratio reddi valeat. Hic eſt tenor
iſtius Pontificii Decreti Fiduciarium dati an. MDCV. I.
quod ſtatim Romana univerſalis Inquiſitio miſit
ad Nuntios Apoſtolicos Florentiæ, Poloniæ, Nea-
polis, Venetiarum, Hiſpaniæ, Pragiæ, Galliæ,
Coloniæ, Sabaudia, necnon ad Generales Fidei
Quæſitores Hiſpaniæ, Luſitaniæ, Mediolani, Ge-
nuæ,*

næ, Taurini, Avenionis, Melitæ, Apuliæ, Sardinia, & Siciliæ; eosque datam à Summo Pontifice promulgandi aliquandò sanciti sui iudicii fidem monuit. Hunc tandem exitum habuit famosa illa de Divinis Auxiliis Controversia, pluribus in Congregationibus sub *Clemente VIII.* & *Paulo V.* magno animarum æstu hinc indè Dominicanos inter & Patres Societatis Jesu, occasione libri *Ludovici Molina* ventilata, quæ tamen necdùm finita est, nec extremo iudicio hactenùs eliquata. Vulganda quidè Apostolica definitionis fidem conceptis Rescripti sui verbis oppigneraverat *Paulus V.* At, cùm nihil post illud *Pauli V.* Rescriptum ab Apostolica Sede in *Molina* causa hactenùs prodierit, quiescere debemus, donec Pontificia Sententia prodeat, ac sedulò cavere, ne præcipiti Censurâ inuratur, quod nondùm ex præscripto juris ab Apostolica Sede proscriptum est. Plura hic gestiret calamus scribere de his, quæ in celeberrimis Congregationibus *De Divinis Auxiliis* acta ac discussa sunt, sed cum cohibere ac sistere teneor, maximè cùm sciam, Romanos Pontifices *Paulum V.* die 1. mensis Decembris anni MDCXI. *Urbanum VIII.* die XXI. mensis Maii anni MDCXXV. *Innocentium X.* die XXI. Aprilis anni MDCLVI. & *Innocentium XII.* die XXVII. Januarii & VI. Februarii anni MDCXCIV. distictè prohibuisse, ne quis in materia de Auxiliis quidquam in lucem edat, etiam sub prætextu commentandi *S. Thomam*, aut alio modo. Utinam! indictum illud silentium utrique contendentium parti probaretur & in illo conquiescerent. Quod ad me attinet, ira mihi semper placuit, ut, quamvis in doctrina Gratia se ipsa

efficacis , & gratuita ad gloriam prædestinationis, duabus Ecclesiæ columnis , *Augustino* videlicet & *Thomæ* perpetuò sim firmitèr adhæsurus, nunquàm tamen patiar , me ab eo , quod instar portûs elegi, abripi proposito super hisce Controversijs, quæ animos exasperare possunt , paci religioso litandi silentio , meamque Romanorum Pontificum Decretis debitam reverentiam publicâ ac sincerâ animi significatione exhibendi . Hoc meum propositum & azylum sequetur sine dubio quisquis verè sapiet , & quietâ fortunâ frui volet .

D. Cùm supèr celeberrimis istis Controversijs & Congregationibus de Divinis Auxiliis tam altum tibi indixeris silentium , illudque quòminùs abrumpas religio sit ; meum ut possim exple-
re desiderium, numerato pretio, parabo mihi quàm primùm *Historiam Congregationum De Auxiliis* , à Clarissimo Viro *Jacobo Hyacintho Serry* , Ordinis Prædicatorum , Sacræ Facultatis Parisiensis Doctore , & in Serenissimæ Reipublicæ Venetæ Academia Patavina Theologo Primario adornatam , & Antuerpiæ anno MDCCIX. typis excusam . In hac quippè Historia , quæ , ut audiui à viris eruditis , eleganti stylo exarata est , omnia Acta , ac Monumenta , quæ ad Congregationes De Divinis Auxiliis sub Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitas attinent , summâ cum animi mei oblectatione pervolvam , & avidis , famelicisque oculis lætabor . Missis itaque nunc hisce Controversijs , & Congregationibus De Divinis Auxiliis, dicas , sodes , in quo potissimùm sita esset gravissima illa lis , quæ *Paulum V.* Pontificem Maximum , inter & Rempublicam Veneram emerlit , quæque ,
ut

ut mox aiebas, Congregationum De Divinis Auxiliis exitum retardavit.

M. Hæc difficilis & odiosa lis, quæ *Paulum V.* inter & Rempublicam Venetam enata est, originem habuit ex duobus Decretis, quæ Venetiarum Senatus edidit. Primum Decretum publicavit quarto Idus Januarii anni MDCIII. quo, ne Ecclesiastica Xenodochia ac Monasteria extrui, neve novi Religiosorum Cætus ac Societates, absq; Senatus veniâ, induci possent, pœnis gravissimis vetabatur. Alterum Decretum promulgavit Senatus Venetus anno MDCVI. decimo septimo Kalendarum Aprilis, quo cavebatur, ut nullus testamento, venditione, aliâve causâ, Bona immobilia perpetuò Ecclesiasticis relinquere, vendere, alienare, inconsulto Senatu, posset; sed transacto biennio, Bonis divenditis, pretia iisdem, pro Legatis assignarentur. Ad hæc duo Senatus Veneti Decreta accessit aliud ejusdem Senatus Edictum, quo *Scipionem* quemdam, Canonicum Vicentinum, qui nobilis mulieris pudicitia vim inferre voluerat, & *Brandolinum*, Nervesæ Abbatem, ob nefaria scelera, in publicos carceres, nullâ eorum Ecclesiastici status habitâ ratione, conjici jusserat. Tria hæc gravi animo tulit *Paulus V.* Pontifex Maximus, quibus imminuta Ecclesiasticæ libertatis, seu Immunitatis jura, violatos Canones, messi alienæ à Senatu Veneto manum præposterè admotam autumabat. Hinc Senatus Consultum rescindi quantocitiùs, Clericosque, carcere detentos, Sacerdotum judicio ac tribunali permitti ac reddi jussit; quod ni facerent, Ecclesiasticum fulmen, & Interdictum citra ullam cunctationem

ferendum comminatus est. Verum, obfistente Senatu, promulgatum, & ad solita Urbis compita affixum est *Pauli V.* Pontificis Maximi in Venetos Edictum, quo declarabatur, ni leges à Senatu abrogarentur, Clericique Ecclesiastico judicio subicerentur, post elapsos quatuor ac viginti dies, Ducem ac Senatum excommunicatione quidem, aliis verò tribus transactis diebus, totam Rempublicam Venetam Interdicto Ecclesiastico ligatum iri. Non paruit Senatus, immò vetuit, ne intentatum fulmen ex juris formulis innotesceret, neve Pontificium Edictum à civibus exciperetur. Episcopos, ac Monasteriorum Præfectos ad se vocarunt Decem Virum Magistri, & interminatâ capitis poenâ venterunt, ne quid novi in Religionis cultu molirentur, sed suo quisque muneri, uti olim assueverat, nullâ Interdicti ratione habitâ, religiosius incumberet. Huic Senatus Mandato se obtemperare haud posse significarunt Patres Societatis Jesu, & eâ de causâ cum Patribus Theatinis, & Capucinis, eorum exemplum secutis, annuente Senatu, Venetiis excesserunt. Interea, Pontificem inter & Venetos enata dissidia incrudescabant, Principibusque in partes venientibus, ac jam arma parantibus, sinistrum aliquid portendebant. Rebus penè desperatis præsentissimam opem tulit *Henricus IV.* Galliarum Rex, qui per suos Administratos Cardinalem *Franciscum De Joensa* apud Senatum Venetum, & Cardinalem *Perronium* apud Summum Pontificem, pacem anno MDCV I I. *Paulum V.* inter & Rempublicam Venetam feliciter sanxit. Noluerunt tamen Veneti Senatores revocare in Urbem Patres Societatis Jesu, causâ Interdicti ejectos,

Etos, quamvis *Paulus V.* id vehementer exoptaret. Sed quod à Senatu Veneto obtinere haud potuit *Paulus V.* tandem *Alexander VII.* impetravit anno MDCLVII. quo Patres Societatis Jesu, ab omnibus Venetæ Ditionis extorres, recepti sunt, & sublatum prius illud Decretum, quo Veneti Senatores statuerant, ut Patres Societatis Jesu deinceps in Venetis Ditionibus non exciperentur, nisi prius Senatus-consultum intercederet, univerforumque ejusdem Senatorii Ordinis consensus, nullo dissentiente ac discrepante suffragio. Magnam certè laudem promeriti sunt Patres Societatis Jesu, dum in obsequium Sedis Apostolicæ, & ad implendam Summi Pontificis *Pauli V.* voluntatem, patriæ, fortunæque periculum subire non detrectarunt, nec sanè video, ut candidè dicam, cur id eis vitio verterit *Philippus Brietius*, Societatis Jesu Scriptor, qui in suis Annalibus ad annum MDCVI. loquens de Jesuitis, Pontificii Interdicti causâ Venetiis ejectis, hæc paulò liberiùs scribit: *His autem* (seu Theatinis, & Capucinis, qui Interdicti causâ Venetiis recesserunt) *cùm præluxissent Jesuitæ, editum est Senatus-consultum atrox, ne unquam de iis revocandis agere fas esset. Ita Viri alioquò prudentes nunquam peccaverunt imprudentiùs, nunquam imprudentia severiùs ab illa Republica, & pænâ diuturniori castigata est.*

D. Alia, quæso, percense egregia facinora, quæ toto sui Pontificatus tempore gessit, *Paulus V.* Pontifex Maximus.

M. Præscriptos mihi brevitatis limites omni procul dubio transilire, si omnes res à *Paulo V.* Pontifice Maximo præclare gestas hic describen-

das suscipere vellem. Votis tuis tamen utcūque faciam satis, summatim perstringendo res præcipuas, quas Summus ille Pontifex tum ad Catholicam Religionem propagandam, & promovendam fidelium pietatem; tum ad ornandam Urbem, & procurandam civium salutem gessit. Et primò quidem à cultu divino Pontificatum auspicatus, orationis perpetuæ coràm Sanctissimo Sacramento usum iu quadraginta horas distributum, à *Clemente VIII.* jam introductum, Constitutione perpetuâ stabilivit *Paulus V.* Pontifex Maximus, utque ea devotio nunquàm intermitteretur, sed continuè succedentibus diebus, mensibus & annis perennaret, Urbis Tempia assignavit, legesque præscripsit, quæ fovendæ pietati fidelium utilissimæ etiam nūm inviolatè observantur. Sacro-sanctam B. Principis Apostolorum Basilicam, quam *Julius II.* Pontifex Maximus inchoaverat, aliique Pontifices Maximi, præsertim *Gregorius XIII.* & *Sixtus V.* prosecuti fuerant, ut universum Constantinianæ Basilicæ ambitum, Religione Venerabilem, includeret, Chorum, Sacrarium, ac Porticum ad benedicendum populo exedificaret, grandi accessione adjunctâ, opus amplissimum ac magnificentissimum absolvit. Confessionem Principis Apostolorum in eadem Basilica Vaticana clathris ferreis clausit, atq; Lampadarum argentearum magnâ copiâ illustravit, ac condecoravit. Corpora Sanctorum *Gregorii Magni*, Papæ, SS. *Simeonis*, & *Thaddæi* Apostolorum, & SS. *Leonum* Pontificum I. II. III. & IV. S. *Petronillæ*, S. *Joannis Chrysostomi*, S. *Bonifacii* Papæ, SS. *Processi* & *Martiniani*, Arcis munitissimis conclusa, in Aris peculiaribus novæ Basilicæ

Ya-

Vaticana recondidit. Sacrum Sudarium vultus Redemptoris insigne, Lanceam, quæ latus Christi Domini aperuit, & Caluam S. *Andreae* Apostoli in locum eminentissimum, ex quo statis diebus populi venerationi exhiberentur, in eadem Basilicâ Vaticana extulit. Nec Vaticanam tantum Basilicam, sed & Liberianam quoque seu S. *Mariæ Majoris*, Ecclesiam auxit, exornavit, instauravit, stabilivitque *Paulus V.* Pontifex Maximus. Sacellum Burghesianum Beatissimæ Mariæ Virginis in eadem Ecclesia Liberiana, siue amplitudinem ædificii, siue elegantiam operis, siue opulentiam, venustatemque consideres, longè pulcherrimum, à fundamentis extruxit; in illud vetustissimam S. *Lucæ* Evangelistæ, ut ajunt, manu depictam Dei-patris effigiem transtulit, variis monilibus, torquibus aureis, gemmis, unionibus, lapidibus pretiosis, Jaspide, Topazio, Granatâ, Rubino, Smaragdo, Chrysolyto, Amethysto, & aliis idgenus quam magnificentissimè ornatam; eidemque Sacello sacram addidit suppellectilem, Crucem videlicet magnam, Candelabra, Lampades, Calices, Ferula, aliaque innumera penè vasa sacra, auro gemmisque distincta: Organum affabrè elaboratum, & eximio artificio insigne: Collegium insuper Sacerdotum, qui rem divinam in eodem Sacello quotidie facerent, instituit. Musicos, qui singulis diebus Sabbati Litanias B. Virginis ibidem concinerent, conduxit; Ministros reliquos assignavit, & redditus annuos locupletes singulis in perpetuum addixit, edito eâ de re Diplomate Pontificio. Hæc sunt pietatis Monumenta, quæ in Deum, & Beatam Mariam Virginem, ad per-

pe-

petuam temporum memoriam Romæ crexit *Paulus V.* Pontifex Maximus, qui etiam ad promovendum Sanctorum cultum non minorem adhibuit operam. At enim; SS. Virginibus & Martyribus *Agneti*, & *Emerentianæ* Aram ex pretiosissimis lapidibus in earum Templo extra Urbem erexit, earumque Sacra pignora in Arca argenteâ pretii quinque millium aureorum recondidit, & arcam sub Ara collocavit. Publicos honores Viris pietate claris decrevit. *Carolus Borromæum* S. R. E. Cardinalem; Archiepiscopum Mediolanensem, & *Franciscam* Romanam, Oblatarum Turris Speculorum Fundatricem, Sanctorum Fastis adscripsit. *Ignatium de Loyola* Societatis Jesu Conditorem, *Franciscum Xaverium*, *Philippum Nerium*, Congregationis Oratorii Romani Fundatorem, *Theresiam* Virginem; *Discalceatorum Carmelitarum* parentem, *Ludovicum Bertrandum* Ordinis Prædicatorum, *Thomam Villanovam* Ordinis Eremitarum, *S. Augustini*, Archiepiscopum Valentinum, *Isidorum Agricolam* Hispanum, *Joachimum Senensem*, Beatorum Catalogo accensuit, ac plures alios, quos hic recensere longum esset, Beatorum albo jam ab Ecclesia adscriptos, ampliori cultu affecit *Paulus V.* Pontifex Maximus. Quantum verò ad procurandam exterarum nationum salutem sollicitus esset Summus ille Pontifex, manifestò probant non solum tot insignes Viri, quos Evangelicæ doctrinæ Magistros ad Indos, Persas, Sinas, Æthyopes, Japonios, Babylonios, ad Conganum Regnum, & ad alias exterarum ac barbararum regiones direxit, sed etiam honorariæ illæ Legationes, quas Congi, Persidis, Japoniorumque Reges, necnon Patriarcha

cha Babylonius ad eum miserunt. Sic *Paulum V.* in excitandâ Fidelium pietate, & propagandâ ubique Christianâ Religione ardentissimo zelo incumbentem, voluit Deus Optimus Maximus ingenti cumulare lætitiâ, insignem Catholicis Germaniæ die VII. mensis Novembris anni MDCXX. concedendo Victoriâ, quâ hæretici à Cæsareo exercitu omninò profligati fuerunt, & cujus beneficio Boemia subjugata est, Austria cœercita, Moravia reducta, Silesia repressa, Hungaria recuperata, universa Germania facta sui juris, Religio Catholica ex captivitate in libertatem asserta, ac præcipuè Pragæ, ubi non solum restituta est avita & Catholica Fides, verum etiam cuncti pseudo Ministri Hæreseos, frementibus licet Germaniæ Protestantibus, pulsi sunt. Hanc insignem Victoriâ acceptam retulerunt Catholici patrocinio Beatissimæ Virginis, cujus imaginem *P. Dominicus à Jesu Maria*, Hispanus Carmelita discalceatus, inter rudera cujusdam domus dirutæ invenerat, cuique oculos suffoderant hæretici. Hanc ergò Mariæ Virginis pictam imaginem in procinctu prælii Catholicis militibus ostentans *P. Dominicus à Jesu Maria*, eis sic animos addidit, & ardentissimâ oratione illos ad ultionem injuriæ factæ Virgini Deiparæ tam fortiter incitavit, ut victoriâ retulerint, ac Hæreticos internecione deleverint. Hinc illa Imago deinceps dicta est *Imago Virginis de Victoria*, quæ postea ab eodem Patre *Dominico à Jesu Maria* Romam delata, publicâ solemnî supplicatione habitâ, magnoque triumpho in Ecclesia Paulina Patrum Carmelitarum Discalceatorum in monte Quirinali collocata est, ubi etiamnum vi-

situr

fitur ac colitur. Si plura de hac celeberrima Victoria à Catholicis in Germania de Hæreticis reportatâ, ope illius *Imaginis Virginis de Victoriâ*, scire aveas, leges historicam narrationem, quam de hac miraculosâ Imagine scripsit, & Romæ anno MDCCV. vulgari Italico Idiomate in publicam lucem emisit P. *Blasius à Purificatione*, Ordinis Carmelitarum Discalceatorum Historiographus.

D. Quæ suo in Pontificatu in rem Ecclesiæ gessit *Paulus V.* hactenùs breviter complexus es, quibus nunc alia addere debes, quæ idem Summus Pontifex ad ornatum Urbis, ad rectam politici Status Ecclesiastici regiminis institutionem, ad concilianda populo, cui imperabat, commoda, sapientissimè peregit.

M. Innumera penè extant in Urbe & in Italia Munificentiae *Pauli V.* monumenta, quorum aliquot hîc referemus. In primis, Vaticanum Romanorum Pontificum Palatium multis in locis instauravit, Hortorum adiacentium amœnitatem, perenni salubris aquæ ex agro Braccianensi deductæ copiâ revocavit. Secretariam Vaticanam angustam ampliavit. Vaticanam Bibliothecam, multis in illius usum extructis conclavibus, additisque illustrium Virorum imaginibus eleganter depictis, exornavit, locupletavit, eique Archivum Apostolicum adjunxit, in quo omnia secretiora Sedis Apostolicæ monumenta, antehâc dispersa, collegit ac conclusit. Alteri Romanorum Pontificum Palatio, dicto *Quirinali*, complura ædificia addidit, & viam, quæ ad illud ducit, mollito clivo, dilatavit. *Datarie* Pontificiæ proprias Ædes extruxit. Vias, quæ in Urbe erant distortæ, obstructæ, vel
angu.

angustæ, direxit, aperuit, dilatavit. Aquam in agro Braccianensi saluberrimis Fontibus collectam, veteribus aquæ Alfietinæ ductibus restitutis, novisque additis, ab milliario xxxv. perduxit in Urbem. Ærario Pontificio acervum novies centenum aureorum millium reposuit. Annonæ copiam summo studio curavit, Horrea dilatando, fontes quotidianis usibus deducendo, & ad ubertatem, in Ecclesiastica Ditione retinendam instituendo Prælatorum, & aliorum præstantium virorum Cætum, quibus Annonæ invigilandi curam demandavit. Romanum *Sapientiæ* Archigymnasium, magnis accessionibus ædificiorum factis, amplificavit. Cænobium Pœnitentium mulierum in via Cursus, incendio penè consumptum, restituit, & viâ apertâ à vicinis ædificiis sejunxit. Puellis nubilibus, quibus inopiâ rei familiaris ad necessitatem adactis dos ad matrimonium non suppetebat, & quarum subindè pudicitia periclitari poterat, pecunias abundè subministravit, eorumque angustias nunc pannis, nunc frumento, rebusque aliis sublevavit. Peregrinis Romam adventantibus, præsertim Scotis, Anglis, Hibernis & aliis, qui ab Hæreticis exagitati solum mutare & Romam venire cogebantur, amplissimas eleemosynas suppeditavit, & in pauperes omnes ità se munificum præbuit, ut, quotiès in publicum prodiret, singulis obviis egenis stipem summâ liberalitate erogaret. Seminaria ad conversionem Hæreticorum Romæ instituit *Paulus V.* &, ad facilius omnium gentium procurandam salutem, voluit ut juvenes in Academicis linguas Hebraicam, Græcam, Latinam, & Arabicam edocerentur. Hæc sunt in summa
argu-

argumenta *Pauli V.* Pontificis Maximi beneficentiae, quae se totam ad alienas utilitates ita porrexit, atque explicuit semper, ut nullus in Urbe, etsi amplissimâ, fuerit locus, quò non ille curarum ac cogitationum partem derivaverit, & in quo impressa non reliquerit suae munificentiae vestigia. jam verò cætera, quæ extra Urbem *Paulus V.* crexit magnifica Monumenta, quia hîc recensere nimis longum esset, breviter dicam, hunc Summum Pontificem *Rodolpho* Imperatori, adversus Christiani nominis hostes Bellum in Ungaria gerenti, auxiliaribus copiis suppetias tulisse; Urbem Ferrariam, Ditionis Ecclesiasticæ nobile Propugnaculum, extructâ validissimâ Arce, munivisse; Portum Fanensem aperuisse, purgavisse, eaque ratione annonam Piceno, Umbriae, Æmiliaeque cumulasse; Portum, Arcem, Oppidum ad Centumcellas restaurasse, navigantiumque securitati consuluisse, erectâ Pharo, & ignibus pervigiliis, seu nocturnis facibus, in portu ardere iussis. Consul-
tò prætermitto quàmplurima beneficia & Privilegia, quæ *Paulus V.* Religiosis Ordinibus indul-
sit, novosque aut Clericorum, aut Regularium Ordines, quos Pontificiâ Authoritate approbavit, quia de his in Sexto Colloquio, ubi de Disciplinâ Monasticâ agendum erit, iterum redibit sermo. At, prætermittere haud possum singulare beneficium, quod contulit Summus hic Pontifex Monachis Camaldulensibus Congregationis Montis Coronæ, quibus ad fundandam Eremitum dono dedit solum supra Tusculanos colles, Sacramque Ædem Deo Optimo Maximo in honorem S. *Romualdi*, Camaldulensium Eremitarum Parentis, extruxit. Dùm
sic

sic *Paulus V.* suas omnes curas in Urbis salute de-
 figeret, & de omnium totius Orbis Christianorum
 commodis cogitaret, morbo correptus est, & Sa-
 cramentis Ecclesiæ munitus, jamque æternæ fel-
 citatis, ad quam jugiter anhelaverat, candidatus,
 inter proferenda hæc Apostoli *Pauli* verba: *Cupio*
dissolvi & esse cum Christo, è vita discessit, & in
 Cœlum, ut speramus, evolavit die xxvi i i. men-
 sis Januarii anni mdcxxi. ætatis lxx. Sedis anno
 decimoquinto, mense nono. Ejus Corpus nunc ja-
 cet in Sacello, quod, ut antea diximus, ab eodem
 Summo Pontifice in Exquiliis, seu in Liberiana Ec-
 clesia, in honorem Virginis *Mariæ* à fundamentis
 erectum est, & cujus cura ac plenum dominium
 pertinet ad Excellentissimam Familiam *Burghesia-*
nam, cui me tot nominibus hic lubens obstrictum
 ac devinctum esse profiteor, ut omnis mea ratio,
 actio, cogitatio nihil aliud deinceps esse debeat,
 quàm constans, sincera, ac perpetua recordatio
 hujus beneficii, quo me, licet immeritum, di-
 gnatus est Excellentissimus, pluribus maximisque
 in rebus probatissimus, & omnium existimatione
 ornatissimus Princeps *Marcus Antonius Burghesius*,
 dum filium suum secundò-genitum, Principem
Franciscum Burghesium, meæ curæ, fideique con-
 credidit, Philosophicis, sacrisque excolendum Di-
 sciplinis, in quarum indefesso studio per octo cir-
 citer annorum curriculum tantos progressus ha-
 ætenuè fecit lectissimus ille & ad litteras natus ju-
 venis Princeps, ut citrà ullam assentationis, à
 qua semper vehementer abhorruì, periculum,
 dicere possim, me nullum inter juvenes, littera-
 rum cultores, adhuc vidisse, qui eò amabilissimo
 ado-

adolescente Principe, multarum rerum peritiâ, optimarum Disciplinarum studio, vitæ innocentia, & ullo laudis genere sit præstantior. Hoc unum mihi superest optandum, ut, quo pede cæpit, pergat studiosissimus ille juvenis Princeps, dignusque evadat nepos *Pauli V.* Pontificis Maximi, cujus jam pietatem ac doctrinam æmulatur.

D. Beneficiorum *Pauli V.* Pontificis Maximi memoriam perpetuò fovebunt non tam hæc muta ejus monumenta, non tam structæ saxo marmoreque effigies, non tam vestigia ipsius munificentiae in Italia passim impressa, sed præsertim Romæ, ubi quâcumque ingredimur, in ejus munera ponimus pedem; non tam hæc, inquam, memoriam illius prædicabunt, quàm ejus virtutum in nostris animis infixæ recordatio. Quandiù stabit Catholica Religio (stabit autem semper) longè latèque *Pauli V.* per Christianum Orbem vagabitur nomen, in Burghesianæ verò Familiæ ædibus tantquam in proprio domicilio, certaque ac stabili Sede consistet. Sed dicas, quæso, quem in Sede Pontificia *Paulus V.* Successorem habuerit?

M. Novendialibus Justis *Pauli V.* Pontificis Maximi, ut moris est, absolutis die VII. mensis Februarii anni MDCXXI. Cardinales delecturi *Pauli V.* & Petri Apostolorum Principis Successorem, Vaticana Comitia ingressi sunt numero quinquaginta duo, & quinto Idus Februarii ejusdem anni elegerunt in Pontificem Romanum *Alexandrum Ludovisium, Pompeii, & Camillæ Blanchinæ* filium, è nobili familia Bononiensi oriundum, Archiepiscopum illius Civitatis, & Cardinalem Presbyterum tituli *S. Mariæ Transpontinæ*, annos natum sexagin-

ta septem , qui variis antea Magistratibus & Legationibus pro Sede Apostolicâ egregiè ac feliciter functus , comitate , candore , pietate , ac beneficiâ sibi omnium amorem conciliaverat . Ad Pontificatus apicem evectus *Alexander Ludovisus* nomen sumpsit *Gregorii XV.* & signum , seu Symbolum ex his Regii Vatis verbis : *Perfice gressus meos in semitis tuis* . Pontificatum exorsus est *Gregorius XV.* à Jubilæo universali, quod ad divinum auxilium pro salutarî Ecclesiæ Catholicæ regimine implorandum indixit , & statim *Pauli V.* Pontificis Maximi , decessoris sui , vestigia premens , ad sublevandas miseras pauperum , & ad omnia Christianæ Reipublicæ obeunda munia sic animum curasque partitus est , ut si quis multitudinem , magnitudinemque rerum à *Gregorio XV.* gestarum consideret , eas à Pontifice, non per spatium duorum annorum & quinque mensium , quibus sedit *Gregorius Decimus Quintus* , sed vix per totidèmlustra peragi potuisse sibi persuadeat . Et primò quidem, ut de Urbana administratione aliquid dicamus, Romam, summâ caritate annonæ , morborumque gravitate laborantem, *Gregorius XV.* Pontifex Maximus , magnâ frumenti aliundè asportati copiâ recreavit , pauperes veste , cibo , domicilio fovit ac sustentavit , aquas è Vaticano in Urbis Leoninæ commodum disperfit , & infirmorum valetudini , novo aperto Xenodochio , consuluit . Dein , suas curas ac cogitationes ad omnes Christiani Orbis partes diffundens, multa cæpit animo volvere , in quibus nescias , fueritne aggrediendo promptior , an prosequendo constantior , an perficiendo felicior ? Oborta erat gravis procella in

Valle-Telina, sitâ in confinibus Italiæ & Germaniæ, in qua cum dominarentur Hæretici Calvinistæ, & Catholicos in ea degentes opprimerent, factâ conspiratione Catholici mense Julio omnes Calvinistas tam incolas, quàm exteros, occiderunt, & favore atque auxilio Ducis *Feriæ*, Gubernatoris Mediolanensis, pulsus Grisonibus hæreticis, universam Vallem occuparunt, eamque dominio Regis Hispaniæ vindicarunt. Id egrè tulit Galliarum Rex *Lædovicus XIII.* qui protinus ad Regem Hispaniæ Legationem misit, ut eum compelleret ad restituendam *Vallem-Telinam* Rhætis, seu Grisonibus, ejus legitimis possessoribus. Promisit Rex Hispaniæ, sed verbis tenus, se Grisonibus restitutorum *Vallem-Telinam*, quam tamen sibi conservare pro viribus adnitebatur, licet Rex Galliæ, & alii Principes, ac præcipuè Respublica Veneta, & Dux Sabaudia palam significarent, se velle ut libera permaneret. Hanc controversiam, quæ facile in fædum Bellum erumpere potuisset, intercedente *Gregorio XV.* ad Religionem Catholicam in hac *Valle-Telina* conservandam, composuerunt tandem Reges Galliæ, & Hispaniæ, ultroque consenserunt, ut illius Vallis Arces, munitiones ac propugnacula Summo Pontifici in depositum consignarentur, donec jus plenè discussum ac eliquatum fuisset. Sic *Gregorius XV.* Pontifex Maximus, *Vallem-Telinam* in sui clientelam recipiendo, impendens Bellum avertit, & præsentī tunc malo opportunè consuluit. Post reportatam à Catholicis, ope hujus miraculosæ Imaginis *Mariæ Virginis*, cujus sub Pontificatu *Pauli V.* meminimus, celebrem de Hæreticis in Bohemia Victoriā, *Maximilianus*, Dux Baviaræ, qui

qui commisso prælio Hæreticos funditus profligaverat, donatus est Augustalis Septem Viratus dignitate, quâ meritò spoliatus fuerat Rheni Palatinus *Fridericus*, qui, sicut in superiori colloquio observavimus, intigante *Elizabetha*, ambitiosâ conjuge suâ, rebellionis vexillum contra Imperatorem *Ferdinandum II.* erexerat, Hæreticis apertè favebat, & Regnorum Bohemiæ, ac Hungariæ coronam, sibi ab eis in tumultuario Confessu delatam, iniquè occupaverat, ac injuriâ vindicabat. Eâ Augustalis Septem-Viratus dignitate auctus *Maximilianus* Dux Baviariæ, insignem Victoriâ, quam paulò ante de Hæreticis in Bohemia reportarat, Deo & Virgini Dei-paræ acceptam referens, Romam ad *Gregorium XV.* Pontificem Maximum, Vexilla, quæ in prælio ceperat, velut trophæa, misit, eaque ab eodem Summo Pontifice, factâ Romæ publicâ supplicatione, & populi confluentis frequentiâ, delata sunt ad Carmelitarum Discalceatorum Ecclesiam, quam nunc *S. Mariæ à Victoria* appellant. Eidem etiam *Gregorio XV.* Pontifici Maximo dono dedit *Maximilianus*, Dux Baviariæ, Bibliothecam Palatinam, pluribus Hebræorum, Chaldæorum, Arabum, Græcorum, Latinorum, Germanorum, & Italicorum manuscriptis Codicibus, aliisque libris typis editis locupletissimam, quæ à *Leone Allatio*, linguarum exoticarum peritissimo Theologo, jussu ejusdem Pontificis, Romam deducta, addita est Bibliothecæ Vaticanæ, quæ verè dici potest totius Religionis Catholicæ Armamentarium, ac Turris inexpugnabilis, ex qua ad propugnandâ veritatē contra Fidei Catholicæ hostes, mille clypei pendent, omnis armatura fortium.

Sedente *Gregorio XV.* duo insignes Viri, Calvinianâ Hæresi infecti, Catholicam Fidem amplexi sunt. Primus, fuit Dux clarissimus *Lefdiguerius*, fortitudine ac bellicis artibus in Galliis celebris, qui *Gregorio XV.* (antequàm ad Pontificatum esset erectus, & adhuc esset apud Ducem Sabaudia Nuncius Apostolicus à *Paulo V.* missus) promiserat, se Hæresim Calvinianam ejuraturum, si aliquandò contingeret, ut ex Nuncio Apostolico crearetur Romanus Pontifex. Promissis stetit Dux *Lefdiguerius*, & electo in Romanum Pontificem, *Gregorio XV.* cui fidem suam obstrinxerat, ejuratâ Calvinianâ Hæresi, Catholicæ Religioni nomen dedit, tantâ Regis Christianissimi *Ludovici XIII.* gratulatione, ut eum *Comitem Stabuli*, seu Regionum exercituum perpetuum Prætorem, instituerit. Ea erat singularis & Sanctissimi illius Pontificis, & Regis Christianissimi animi contentio, quâ toti in Religionis causam incumbabant, ut omnis propè delectationis immemores, unâ Fidei Catholicæ amplificatione delectari viderentur, summâque lætitiâ perfunderentur, cum felicius aliquis de Religione nuncius perferebatur, vel alicujus è primaria nobilitate Viri felix & exoptatus ad Ecclesiam reditus nunciabatur. Alter, qui, sedente *Gregorio XV.* ejuratâ Hæresi ad Ecclesiæ Catholicæ sinum sese recepit, fuit *Marcus Antonius de Dominis*, Dalmata, Archiepiscopus Spalatensis, de quo plura dicemus in proximo Colloquio, ubi Hæreticos referemus, qui Sæculum decimum septimū suis erroribus conspurcarunt. Hic obiter tantum observabo, hunc *Marcum Antonium de Dominis*, qui impiarum opinionum peste contaminatus, Religionis

Ca-

Catholicæ defector in Angliam concesserat, & postea, *Gregorii XV.* Pontificis Maximi studio, Hæresim, erroresque suos Romæ detestatus fuerat, tandem sub *Urbano VIII.* instar canis ad vomitum redeuntis, venenum, quod evomuerat, resorbuisse, & à limpidissimo veritatis fonte ad fæculentissimum impietatis cœnum esse reversum. Quò factum est, ut post ejus obitum manu carnificis in Floræ areâ ipsius cadaver fuerit igne exustum. Ad promovendam conversionem Hæreticorum longè plus proficiebat *Gregorii XV.* Pontificis Maximi pietas, quàm omnia militum arma, sacrorum Oratorum argumenta, & Virorum eruditorum Scripta præstare potuissent. Videbant quippè Hæretici Summum Pontificem, Christianæ pietatis exemplar, qui, dum pedibus suis omnes totius Orbis Catholicos advolutos cerneret, ipse supplex & religiosæ venerationis plenus ad aras accederet, & in templo sacras inter cæremonias modestissimus esset. Mirabantur tantum majestatis, tantum humanitatis, sibi magis, quam aliis imperantem, sic deditum gravissimis Ecclesiæ negotiis, ut in pia precatione temporis multum collocaret, qui se idcirco in *S. Petri* Apostolorum Principis Sede constitutum esse putaret, ut regnare Deum, ut florere virtutem, ut vitia juberet exulare. Eò, inquam, eximiæ pietatis *Gregorii XV.* Pontificis Maximi exemplo permoti hæretici, ad sanam mentem faciliè reducebantur, eosque reduc-tos omni benevolentix ac voluntatis significatione peramanter atq; humaniter Summus Pontifex complectebatur, adeò ut, qui, posito errore, ad eum adibant, non Principem, sed amicum fidelem,

lem, & parentem optimum salutare se & alloqui existimarent, palàmque prædicarent, unum hunc Pontificem esse, qui Hæreticorum animos humanitate ac clementiâ expugnare nosset. Nec fuit *Gregorii XV.* sterilis clementia, cùm vel ad Hæreticorum & Schismaticorum in universo Orbe conversioni ac saluti consulendum, vel ad Neophytorum, seu eorum, qui recens Catholicam Fidem amplexi erant, egestati subveniendum instituerit, & annuis redditibus dotaverit Romæ Congregationem *de Propaganda Fide*, eique præfecerit Cardinales ac Prælatos, in quibus sita erant omnia, quæ ad rem tanti momenti peragendam desiderari poterant, & in eos, quos in partem tanti operis & gloriam asciverat, derivata est eadem pro conversione Hæreticorum, Fideique Catholicæ propagatione pietas ac vigilantia. Idem Religionis ardor afflavit submissos à Summo illo Pontifice in varias Orbis Nationes populorum Pastores, Doctores, ac Missionarios, quorum alii pietate & doctrinâ conspicui palàm in Concionibus, alii privatim in Colloquiis, alii erudienda plebe, alii Græcis Schismaticis ad Romanæ Ecclesiæ gremium revocandis; plurimi, editis in vulgus luculentis lucubrationibus, præclaram Catholicæ Fidei propagandæ operam navarunt, & multos in nationibus sibi creditis de erroribus triumphos egerunt. Huic Congregationi *de propaganda Fide*, ex qua Sanctissimum prodiit agmen Heroum Christianorum, qui labores, pericula, mortemque laceessere parati, novos populos Romanæ Ecclesiæ subjecerunt, additi sunt progressu temporis, piorum Virorum liberalitate, plurimi redditus, postquam
omni-

omnibus perspectus ac exploratus fuit uberrimus fructus, quem ex Missionibus, ab ejusmodi Congregatione in diversis mundi partibus pro Infidelium, Hæreticorum, ac Schismaticorum conversione factis, collegit, & etiamnum percipit sancta, Catholica Romana Ecclesia.

D. Delibastine res præcipuas, quas *Gregorius XV.* in suo Pontificatu gessit?

M. Quatuor adhuc supersunt observatione digna, quæ *Gregorius XV.* in suo Pontificatu egit, quæque hic silentio prætermittere haud debemus. Et primo quidē, sub initium Pontificatus sui conscripsit ipse ac publicavit salutarem Constitutionem de electione Romani Pontificis faciendā per secreta suffragia, diu expetitam ab omnibus, tentatam à multis, à nemine perfectam, in qua ad eligendum Romanum Pontificem sapientissimè modum præscripsit, quo Cardinales suæ spontis & arbitrii in posterum in re tantā decernere possent. in hanc *Gregorii XV.* de Electione Romani Pontificis Constitutionem scripsit Italico idiomate Notas, seu Explicationes *Hieronymus Ghettus*, Ordinis Eremitarum S. *Augustini* Præpositus Generalis. Secundò, *Gregorius XV.* Lutetiam, Urbem Galliarum Regni primariam, à Metropoli Senonensi, instante Rege Christianissimo *Ludovico XIII.* ob Urbis splendorem, distractam, in novam Metropolim erexit, eique Suffraganeas assignavit Ecclesias Carnotensem, Aurelianensem, & Meldensem, quæ prius Metropoli Senonensi suberant. Tertiò, *Gregorius XV.* unā & eadem die, seu quarto Idus martii anni MDCXXI. in Sanctorum numerum retulit *Isidorem*, agrorum cultorem, Hispanum

num Matritensem , *Ignatium Loyolam* Societatis Jesu Institutorem , *Franciscum Xaverium* ejusdem Societatis , *Theresiam* Virginem , Carmelitarum Discalceatorum Fundatricem , *Philippum Nerium* , Congregationis Oratorii in Italia Auctorem . *Petrus* verò de *Alcantara* , Ordinis Minorum strictioris Ordinis Discalceatorum , Beatorum Catalogo adscripsit , & festivitatem S. *Annae* , & S. *Joa-chimi* , Parentum Virginis Dei-paræ , sub duplici Officio , tanquam de præcepto , celebrandam instituit . Denique , *Gregorius XV.* de Patribus Societatis Jesu , apud quos Romæ in Collegiis Germanico , & Romano adolescentiam suam traduxerat , optimè meritus est , suæque erga eos benevolentia ac munificentia exemplum reliquit nepoti suo *Ludovico Ludovisio* Cardinali , qui Templum augustum Romæ S. *Ignatio* , Societatis Jesu Conditori , erexit , ut liquet ex hac Epigraphe , quæ in foribus istius magnifici Templi Collegii Romani legitur :

LUDOVICUS CARD. LUDOVISIUS S.R.E.
 VICECANCELLARIUS
 IN HONOREM S. IGNATII
 SOCIETATIS JESU FUNDATORIS
 QUEM GREGORIUS XV. PONT. MAX.
 PATRUUS
 INTER SANCTOS RETULERAT
 TEMPLUM HOC A FUNDAMENTIS EXTRUXIT
 NICOLAUS PLUMBINI ET VENUSIÆ
 PRINCEPS FRATER
 APERIENDUM CURAVIT AUSPICIIS
 INNOCENTII X. PONT. MAX.
 ANNUM JUBILÆI MDCL.
 SANCTISSIMÆ CELEBRANTIS.

Brevis

Brevis fuit *Gregorii XV.* Pontificatus, sedit quippè dumtaxat annos duos, menses quinque & dies viginti novem, obiitque Romæ in Palatio Quirinali die Sabbati octavâ mensis Julii anni MDCXXIII. Ejus Corpus, quod in Basilica Vaticanâ temporario in tumulo fuerat repositum, deindè translatum est ad Collegii Romani Societatis Jesu Ecclesiam, quam, ut mox dixi, *Ludovicus* Cardinalis *Ludovisius*, hujus Summi Pontificis nepos, magnificentissimo opere, ac regio planè sumptu extrui curavit. Plura Volumina scripsit *Gregorius XV.* Pontifex Maximus, & optimarum disciplinarum, studiis, atque Academicis Virorum eruditorum, de rebus sacris præcipuè differentium, exercitationibus impensè delectabatur. Ejusdem Pontificis *Decisiones Rotæ*, quas vocant, Romæ edidit, ac doctis Notis illustravit *Olivarius Beltraminus*, peritus Juris-consultus.

D. Vacavitne diù post obitum *Gregorii XV.* Pontificia Sedes?

M. Cardinales, Legi latæ à *Gregorio XV.* de eligendo Pontifice Romano obsecuturi, in Conclave Vaticanum undecimo ab ejus obitu die ingressi sunt, & die vi. mensis Augusti, Transfigurationi Christi Domini Sacrâ, elegerunt in Romanum Pontificem *Maphæum Barberinum*, ex nobili & antiquâ Familiâ Florentinâ oriundum, *Antonii*, & *Camilla Barbadora* filium, qui eximiâ doctrinâ, plurium munerum exercitio, sagaci illustrium ad Reges Legationum functione, morum probitate, & continuis laboribus ab ineunte ætate pro Sede Apostolicâ exantlatis laboribus, viam sibi stravit ad Purpuram, quâ à *Paulo V.* decoratus est, ac tan-

tandem Pontificatum, pietatis in Deum, munificentiae in pauperes, aliarumque virtutum tam excelso munere dignarum, solidam, quam sibi conciliavit, omnium existimatione, adeptus est, annos natus quinquaginta quinque. Sumpsit in Pontificatu nomen *Urbani VIII.* & Symbolum ex Psalmo xxv. *In Domino sperans, non infirmabor.* Ejus coronatio dilata est usque ad diem xxix. mensis Septembris ejusdem anni mdcxxiii. quod post electionem suam, ob saevientis Caniculæ ardorem, febris correptus ægrotasset nonnihil. Ex triplici potissimum capite *Urbanus VIII.* jure optimo laudari debet. Primò ex pietate, per quam Summus ille Pontifex omnibus prodesse voluit. Secundò ex eruditione singulari, quâ exornatus, præclaram universæ Ecclesiæ navavit operam. Postremò, ex laboribus & continuis occupationibus, in quibus eluxit tum ejus pietas, tum doctrina, tum in procurandis subditorum commodis jugis & indefessa sollicitudo. Eximiae suæ pietatis ac modestiæ haud vulgare specimen dedit *Urbanus VIII.* statim ac in Romanum Pontificem fuit electus. Prostratus siquidem humi ante altare, ferventi orationi lacrymas jungens, Deum obnixè rogavit, ut, si minus Ecclesiæ regendæ idoneum fore illum prævideret, vivum è Conclavi exire non pateretur, cumque non posset impositum sibi onus detrectare, voluntati Dei morem gessit, eique soli suæ Electionis gloriam adscripsit, hoc procusis ac publicatis nummis inciso Lemmate: *Facit mirabilia magna solus.* In Pontificatus sui exordio quadraginta Horarum preces in Basilicis Lateranensi, Vaticanâ, *S. Mariæ Majoris*, & in duabus aliis cujuslibet Re-

Regionis Romæ Ecclesiis, quartis ac sextis feriis, Sabbatisque duarum hebdomadarum ad divinam opem implorandam habendas, indixit. Beatos Servos Dei *Andream Avellinum*, Ordinis Clericorum Regularium Theatinorum Sacerdotem, *Felicem De Cantalicio* Cappuccinum, *Mariam Magdalenam* Florentinam, è Nobili Patziorum Familia ortam, *Cajetanum Tiencum*, Congregationis Clericorum Theatinorum unum ex Fundatoribus, & *Franciscum Borgiam*, Gandiæ Ducem, Societatis Jesu olim Præpositum Generalem, Beatorum Catalogo accensuit. Sanctorum itidem Fastis adscripsit Beatum *Corfinum*, Florentinum, Ordinis Carmelitarum, Beatam *Elizabetham*, Lusitaniæ Reginam, & Beatum *Rocchum*. Nec solum ad suam, & omnium Fidelium pietatem excitandam *Urbanus VIII.* Viris sanctitate conspicuis sacros decrevit honores, sed etiam ad augendum Sanctorum cultum, nova Tempia erexit, aut jam erecta instauravit, decoravit, consecravit. Sacram Ædem S. *Bibianæ* restituit, & in ea ejusdem Sanctæ, & *Demetriæ* ac *Dafrosæ* corpora collocavit. Vaticanam Basilicam, in amplissimi Templi formam, religiosâ multorum Pontificum magnificentia, redactam, solemnî ritu consecravit, Sepulchrum Apostolicum arcâ mole ornavit, Odeum, Aras, & Sacella Statuis marmoreis, ac monumentis ditavit, totamque insignem illam Basilicam Vaticanam multiplicibus operibus augustiorem reddidit, præsertim eò nobili Mausoleo, in quo celebris Comitissæ *Mathildis*, virilis animi femina, quæ patrimonium suum, Liguriæque Provincias Sedi Apostolicæ insigni liberalitate dono dedit, Corpus, ex Mantuano S. *Benedicti*

dicti Cænobio, Romam translatum recondi voluit. Alia Sanctorum Tempia, vetustate collabentia, à fundamentis excitavit, aut in elegantiorē formam restituit *Urbanus VIII.* sicut indicant sacrę illæ Inscriptiones, quę in ejusdem Pontificis Maximilaudem compositę in variis Urbis Romę Ecclesiis ac Cænobiis leguntur, eruntque perpetua eximie ipsius pietatis monumenta. Charitatis igne succensus idem Pontifex, Jubilæum universalsale anno MDCXXV. celebravit, & ut aliis exemplo præiret, statutas Ecclesias sæpè lustravit, Xenodochium Sanctissimę Trinitatis invisit, peregrinorum pedes abluit, mensam sacravit, cœlestes, terrenasq; opes impertiit, Episcopis & Sacerdotibus, Romam Religionis ergò adeuntibus, quibus ad honestam & congruam vitę sustentationem opes non suppetebant, Hospitium assignavit, in quò percommodè habitarent & alerentur. Denique, pietatem *Urbani VIII.* prædicant etiamnùm Romę Templum dictum *Pantheon*, quod binis ad Campani æris usum turribus exornavit; Mulierum, quę ceno impudicitie emergentes, ad meliorem frugem atque ad Pœnitentiam sese recipiunt, nutans domus, quam stabilivit; Templumque ac Cænobium PP. Cappuccinorum quod à fundamentis in honorem Dei-parę Virginis excitavit Summus ille Pontifex. Jam verò, quàm exquisitâ ac perpolitâ eruditione præditus esset *Urbanus VIII.* manifestò probant Opera, quę elegantissimè concinnavit, & in quibus palàm ostendit, se in jure tam Civili, quàm Canonico, in Sacrarum Linguarum peritiâ, in Theologiæ studio, in lectione & doctrinâ Sanctorum Patrum, cùm Græcorum, tum

Latinorum , apprimè versatum fuisse , sed potissimum Poëscos laude floruisse , quam in Hymnis & Odis , in diebus festis Christi Domini , Beatæ Virginis Mariæ , & aliorum Sanctorum concinendis applicuit , ac consecravit . Eâ singulari doctrinâ cum eximia pierate conjunctâ exornatus *Urbanus Octavus* , multa tum ad publicam universæ Ecclesiæ utilitatem , tum ad procuranda subditorum suorum commoda excelsio animo aggressus est , ac felicissimo exitu perfecit , quæ hic breviter percen-
sebo . Et primò quidè , *Urbanus VIII.* ad tollendos quosdam abusos , qui in cultum , & in usum Imaginum irrepsent , districtè inhibuit Constitutione (quæ incipit : *Celestis Hierusalem* , datâ anno MDCXXX. & Bullario Romano inserta est) ne aliquis cultus deferatur his , qui Beatorum , aut Sanctorum Catalogo ab Ecclesia necdum sunt adscripti ; & alterâ Constitutione , quæ incipit : *Sacrosancta Synodus Tridentina* , declarat , nemini licere ullo loco , vel Ecclesia , ullam solitam imaginem ponere , vel ponendam curare , nisi ab Episcopo approbata fuerit . ibidè etiam vetat , ne quis Imagines Sanctorum sculpere , aut pingere , vel sculpi , aut pingi faciat , aut antehac sculptas , aut pictas , aut alias quomodolibet effictas teneat , seu publico aspectui exponat , aut vestiât cum alio habitu , & formâ , quàm in Apostolica & Catholica Ecclesia ab antiquo tempore consuevit , nec etiam cum habitu peculiari alicujus Ordinis Regularis . Præcipit insuper , ut Imagines aliter pictæ , vel sculptæ , ab Ecclesiis , & aliis locis quibuslibet amoveantur , & deleantur , vel reducantur , & refoventur ad habitum & formam in Ecclesia Catholica , & Apostolica
ab

ab antiquo tempore consuetam, ut veneratio, & cultus sic dictis Imaginibus augeatur, & quæ oculis Fidelium subjiciuntur, non inordinata, nec insolita appareant, sed devotionem pariant & pietatem. Alium non minus gravem abusum, in dierum Festorum de præcepto, ut ajunt, observationem inductum, extirpavit Urbanus VIII. Pontifex Maximus, dùm illorum multitudinem abolevit, eò præsertim nomine, quòd ut ipse ait in Constitutione super hac re anno MDCXLI. datâ, & quæ extat in Bullario Romano, Clamor pauperum frequens ad ipsum ascendisset, eandem multitudinem, ob quotidiani victus laboribus suis comparandi necessitatem, sibi valde damnosam conquerentium, &, quod summopere dolendum est, magno animi sui mœrore didicisset, tanta sæpè sæpius malignatum inimicum in sancto, ut ipsa multitudo non ad ædificationem, & ad laudandum in Ecclesiis Deum populi utantur, sed ad otia, vanitates & vitia frequentèr abuti non formident, ita ut quæ ad glorificandum divinum nomen sunt primitus instituta, temporis decursu inimicus homo corruperit, & in magnam illius offensionem, gravemque jacturam converterit animarum. Hoc Sanctissimum Urbani Octavi pro Festorum Sanctificatione Statutum, cùm, hac nostrâ tempestate, non eâ, quâ par erat, diligentia, ac pietate executioni mandaretur, Sacra Congregatio Episcoporum & Regularium, jubente Summo Pontifice Clemente XI. qui nuperrimè Clavum universæ Ecclesiæ sapientissimè rexit, Epistolam Encyclicam, vulgari Italico idiomate exaratam, ad Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos Italiæ die xvi. mensis Martii anni MDCCII. scripsit, ex quâ pauca latine reddita, quæ Festorum Sancti-

atificationem spectant, hinc referam, ut intelligas,
 quibus pietatis operibus Christiani in diebus Festis
 incumbere debeant. Hæc autem sunt illius Epi-
 stolæ Encyclicæ verba: *Secundò vult* (seu Summus
 Pontifex Clemens XI.) *ut Dominatio tua dierum*
Festorum Sanctificationi diligentè invigilet, sapiens
monens populum, tuæ curæ à Deo creditum, quàm
gravis Divinæ Majestati irrogetur injuria, dum sa-
cra dies, illius honori speciali cultu dicati, in operi-
bus, non solum servilibus, sed quod pejus est, pecca-
ti labe sordidis, insumuntur. Satagat igitur sedulo, ut
populus attentè perpendat, opera servilia diebus festi-
vis prohiberi, non ut otio indulgeatur, sed ut diutur-
nus tempus & commodum suppetat Ecclesias frequen-
tandi, Divina officia, & Verbum Dei audiendi, ani-
mas orationibus, sanctis Sacramentis, aliorumque
piorum operum exercitatione reficiendi, ac demùm
unico, maximique momenti, salutis scilicet æternæ
negotio impensius consulendi Hinc facili ne-
gotio perspicitur, quàm præposterus, iniquus ac in-
congruus sit, heu minimum frequens! eorum abusus,
qui dies Festos negotiationibus, ludis, aleis, crapu-
lis, profanis amoribus, aliisque mundanis vanitati-
bus transigere non verentur. Quò fit, ut abominabi-
les in conspectu Dei evadant dies Festi, juxta tremen-
dum Prophetæ dictum: Odi, & projeci festivitates
vestras, & non capiam odorem cætuum vestro-
rum. Quin immò, justè ob id genus prophanationes
divina provocatur ira ad Bellorum, inundationum,
terræ motuum, pestilentiarumque publicâ flagella vi-
branda, dicente Domino apud Prophetam Ezechielem
cap. 20. v. 13. Sabbata mea violaverunt vehementer;
dixi ergò ut effunderem furorem meum super eos, &
consumerem eos.

D. Pla-

D. Placet mihi admodum hoc saluberrimum *Urbani VIII.* pro Fectorum Sanctificatione Statutum, quod à *Clemente XI.* Pontifice Maximo, ad promovendum gregis sui spirituale bonum jurgiter intento, paucis abhinc annis renovatum est, Sed, ne à nostri Colloquii argumento longius discedamus, perge, quæso, ea narrare, quæ ad publicam universæ Ecclesiæ, suorumque subditorum utilitatem præclare in suo Pontificatu gessit *Urbanus VIII.*

M. His, quæ hætenus adduxi, clarissimis *Urbani VIII.* Pontificis Maximi Gestis alia mox addere non pigebit, quæ non sunt minoris pretii ac momenti. Breviarium Romanum repurgavit Summus ille Pontifex, Sacros Hymnos, & Pontificale Romanum itidem emendavit, Martyrologium Romanum accuratè recognitum atque pulchrè castigatum, publici juris fecit. Sacram Suppellectilem ad Maronitarum Patriarcham misit. Protonotarium Apostolicum ad res gestas Martyrum conscribendas instituit. A Congi Regibus solemne Christianæ obedientiæ Sacramentum excepit, eique Imperator Æthiopiarum, ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sinum cum suis, post ejuratos *Dioscori, Euthychetis*, aliosque ab Ecclesia proscriptos errores, reversus; supplicem se subjecit, suamque obedientiam his verbis declaravit: *Nos ipsos, & universum Imperium nostrum, ante Sanctissimi D. N. Urbani Divina providentia Papæ VIII. pedes, Romanæ Ecclesiæ perpetuò subjicimus.* Rupellam, urbem & Arcem in Gallia munitissimam, atque Hæreticorum Calvinistarum Sedem, postquam Christianissimus Rex *Ludovicus XIII.* in suam potestatem

statem redeget, illicò *Urbanus VIII.* tam celebrem victoriam ei gratulatus est, Deoque acturus gratias ad Sacrà S. *Ludovici*, nationis *Gallicę*, Ædem publicà ac frequenti supplicatione se contulit. Collegium Pontificium *Fuldense*, pro juvenibus nationis *Germanicę* pietate & litteris imbuendis, restituit; eidemque nationi providere volens, Collegia *Viennense*, & *Pragenſe* instituit. Archi-Gymnasium *Romanum*, quod *Sapientiam* vocant, ornatus atque augustius reddidit, & Collegium, dictum *Urbanum* de *Propaganda Fide*, Romę à fundamentis extruxit. A justitię proposito dimoveri nescius *Urbanus VIII.* Pontifex Maximus, *Carolus*, Ducem *Lotharingę*, excommunicationis majoris fulmine perculit, quòd relictà proprià, & legitimà uxore *Nicolea*, Ducissà *Lotharingę*, ad secundas nuptias convolasset cum *Beatrice à Sancta cruce*, causatus, se nullum in primis nuptiis præbuisse assensum, licet ipse à Sede Apostolica ad primum contrahendum matrimonium dispensationem obtinuisset, & simul cum *Nicolea*, conjugē legitimā, palàm, & per multorum annorum intervallum vixisset. Sedente *Urbano VIII.* Pontifice Maximo, prodiit in lucem liber editus à *Cornelio Jansenio*, *Iprenſi* Episcopo. Hic liber, qui inscribitur, *Augustinus*, & de *Auxiliis Divinę Gratię* tractat, graves in Belgio, & in Galliis Controversias excitavit, ad quas componendas *Urbanus VIII.* prædictum *Cornelii Jansenii* librum proſcripſit in Bulla, seu Constitutione datà an. MDCL. quę incipit, *In eminenti*. Sed quia nonnulli in Belgio hanc Bullam, seu Constitutionem, vel supposititiam, vel subreptitiam, & malis quorundā artibus extortam

discretabant, misit idem Summus Pontifex ad suum in Belgio Internuncium solemnem Formulam, cui Constitutioni Pontificiæ refragantes subscribere, obstringerentur, his conceptis verbis expressam: *Nos infra scripti ad requisitionem R. D. Pro-Nuncii Apostolici in Belgio declaramus, nos Bullam Sanctissimi D. N. Urbani VIII. qua confirmantur Constitutiones B. Pii Papæ V. & Gregorii XIII. ac prohibetur Augustinus Cornelii Jansenii, olim Iprensis Episcopi, in quo multæ ex propositionibus à Sede Apostolica damnatis continentur, & contra easdem damnationes defenduntur, tanquam Romæ legitime affixam, & publicatam, reverenter recipere, ideòque in omnibus, & per omnia parituros. Sed de Controversiis, quæ occasione libri Cornelii Jansenii, Episcopi Iprensis, in Belgio & in Galliis graves tumultus excitarunt, commodius ac copiosius in proximo Colloquio differemus, ubi datâ operâ agemus de erroribus, Hæresibus, & Controversiis, quæ Sæculo XVII. Ecclesiam exagitarunt. Hæc sunt in summâ, quæ Urbanus VIII. ad publicâ universæ Ecclesiæ utilitatem suo in Pontificatu excelsâ mente suscepit, & infractâ animi prosecutione, felicique exitu confecit. Jam verò, alia, quæ idem Summus Pontifex, quem communis Italiæ, & Orbis boni incredibile desiderium tenebat, ad Urbis ornamentum, & augenda suorum subditorum commoda peregit, sat superque indicant, & omni tubâ vocalius clamant hæc, quæ passim in viis Urbis Romæ, & in aliis Italiæ civitatibus extant ad perennem memoriam insculptæ Inscriptiones, quas hic describere cum nimis longum esset, breviter dicam, Urbanum VIII. Pontificem Maximum, Pacem Italiæ pro-*

curasse; Urbem Romam ut à pestilentia, quæ Pannoni in Sicilia grassabatur, immunem redderet, magnis sumptibus non pepercisse; eandem Urbem, ut publicæ securitati prospiceret, menibus cinxisse, propugnaculis munisse; Molem Imperatoris Hadriani, dictam olim *Æliam*, nunc verò *Arcem S. Angeli*, novis munitionibus adjectis, contra hostium assultus firmiorem constituisse; nova horrea, ut uberiùs Annonæ consuleret, extrui iussisse; Quirinali Palatio ædificia addidisse, fontes ad radices montis Pincii, & in Vaticano excitasse; Bibliothecam Vaticanam MSS. Codicibus Græcis locupletasse, ejusque partem ornasse; Fontem lustralem *Constantini Magni Imperatoris*, vulgò *Baptisterium Lateranense*, auro, picturis decorasse, ejusque solum diversi generis marmoribus stravisse; denique, ne in immensum diffundar, hoc unum addam, *Urbanum VIII.* non solum in Urbe Româ, sed in aliis Italiæ civitatibus æterna reliquisse suæ munificentia monumenta, eumque in agro Bononiensi Arcem munitissimam, quam *Urbanam* vocant, ad Pontificiam Ditionem defendendam, condidisse: Ariminensem etiam Arcem *Sigismundam* olim, nunc *Urbanam* dictam; Anconitanam quoque & Urbevetanam Arces instaurasse; Centumcellarum Portum refecisse, auxisse, tutumque reddidisse, & in totâ, quâ latè patet, Ditione Pontificiâ, populorum commodis verè paternâ dominatione, vigilique curâ jugiter prospexisse. Obiit *Urbanus VIII.* post expletos in Pontificatu unum & viginti annos, octo diebus exceptis, die xxix. mensis Julii anni MDCLIV. ætatis suæ LXXVII. & in Basilica Vaticanâ sepultus est, ac

repositus in tumulo , quem sibi , vivens , Statuis & columnis ornatissimum , *Bernino* auctore , extruxerat .

D. Quem in Sede Pontificia successorem habuit *Urbanus Octavus* , de universa Ecclesiâ tam benè meritus ?

M. Post obitum *Urbani VIII.* eique Novendialia , ut moris est , persoluta , *Joannes Baptista Pamphilius* , Cardinalis Tituli S. *Eusebii* , patriâ Romanus , quondam Auditor Rotæ , & Nuncius Apostolicus in Hispania , concordî Cardinalium studio ad Summi Pontificatus apicem provectus est die xv. mensis Septembris anni MDCXLIV. annos natus duos supra septuaginta , sumptoque *Innocentii X.* nomine , coronatus est die xxix. ejusdem mensis Archangelo *Michaeli* Sacrâ . Multis , iisque clarissimis *Innocentius X.* in Pontificatu præfuit virtutibus , præcipuè Religionis propagandæ zelo , pietate , constantiâ , prudentiâ , & ergâ pauperes populumque ardentissimâ charitate , ut liquidò probant complura , quæ ipse dedit virtutum illarum specimina , quæ hic breviter referam , exordium ducendo ab his , quæ ad conservandam illibatam , ac promovendam ubique Fidem Catholicam peregit Pontifex ille Maximus . In primis , evellendis erroribus jugiter intentus *Innocentius Decimus* ; libellum quemdam Anonymum , cui titulus erat : *De Magnitudine Ecclesiæ Romanæ , & SS. Petri & Pauli Pontificatu* , diris devovit , eo præsertim nomine , quòd hujusce malè confarcinati libelli Author omnimodam æqualitatem inter Sanctum *Petrum* & *S. Paulum* , sine subordinatione & subjectione *S. Pauli* ad *S. Petrum* in potestate suprema ,

& re-

& regimine universalis Ecclesiæ constitueret. Hanc de Bicipiti Ecclesiâ doctrinam *Innocentius X.* hæreticam declaravit, eamque, hortante eodem Pontifice, doctissimis lucubrationibus profligarunt *Joannes Augustinus de Bellis*, Clericus Regularis, *Theophilus Raynaldus*, Societatis Jesu, *Isaacus Habertus*, Episcopus Vabrensis in Gallia, *Petrus de Marca*, Archiepiscopus tùm temporis Tholosanus, postea Parisiensis, & alii. Ad compescendos graves tumultus, qui occasione libri, cui titulus est: *Augustinus Cornelii Jansenii Iprensis*, in Gallia & in Belgio exorti fuerant, *Innocentius X.* quinque famosas propositiones ex eo libro excerptas damnavit Constitutione Pontificiâ datâ Romæ pridie Kalendarum Junii anni MDCLIII. ut operosiùs ostendemus in proximo colloquio, referendo errores, Hæreses & Controversias, quæ Sæculo XVII. originem habuerunt. Hic tantummodò velim diligenter observes, Hæreticos nostri temporis, præsertim *Leidekerium* in Thesis; *Pseudo-Ministrum Jurium* in judicio de severioribus & laxioribus methodis, & in libro cui titulus est: *L'esprit de monsieur Arnauld*, seu *Domini Arnaldi Ingenium*; necnon *Samuelem Basnagium* libr. XXVII. *Historiæ Ecclesiasticæ*. Cap. VII. impudentissimè asserere, *Innocentium X.* & alios, qui ei successerunt, Pontifices Romanos, Sanctum *Augustinum* per latus *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, petere voluisse, & divinam Aquilini illius Præceptoris in materia de Gratia & libero Arbitrio doctrinam, tot Conciliorum Decretis, tot Romanorum Pontificum sanctionibus, tot Sanctorum Patrum elogiis consecratam, fuisse à nuperis Pontificibus Romanis

explosam, sugillatam, proscriptam, atque illius loco suffectum esse purum putumque Pelagianismum. Hanc teterrimam Hæreticorum calumniam falsi convincunt tum illud vivæ vocis oraculum, Urbi & Orbi notissimum, quo *Innocentius X.* qui in librum *Jansenii* tulit Sententiam, contestatus est, doctrinam *S. Augustini* de gratia se ipsâ efficaci, & Prædestinatione gratuita, pro qua in Congregationibus de *Auxiliis divinæ Gratiæ*, tantâ cum gloriâ certavit Schola Thomistica, à confixis in libro *Jansenii* quinque famosis propositionibus longè latèque distare: tum etiam ejusdem *Innocentii X.* successorum Pontificia Decreta, quorum primum dedit *Alexander VII.* Pontifex Maximus, ad Facultatem Lovaniensem die VII. mensis Augusti anni MDCLX. & in eo Doctores ejusdem Facultatis adhortatur, ut præclarissimorum *Ecclesiæ Catholicæ Doctorem Augustini*, & *Thomæ Aquinatis* inconcussa, tutissimæque Dogmata semper sequantur, ac impensè revereri velint. Hoc autem Pontificium Oraculum *Alexandri VII.* qui immediatus *Innocentii X.* successor fuit, quique etiam quinque ex libro *Jansenii* depromptas propositiones damnavit, eò gravius haberi debet, quòd eâ tempestate istę de doctrinâ *Jansenii* in Galliis & in Belgio Controversiæ ebullirent, ac plurimi essent, qui dicitarerent, Constitutionibus, ac Censuris ab *Innocentio X.* Pontifice Maximo in librum *Jansenii* latis, doctrinæ & auctoritati Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ* non nihil fuisse detractum. Sed horum, utriusque Sanctissimi Præceptoris doctrinæ auctoritatem elevare ac labefactare molientium, infrunita ora obturavit *Alexander VII.* eisq; ad eandem calumniam

aut

aut struendam, aut refrendam, laudato illo ad
Academiā Lovaniensem *Brevi*, ut aiunt, Apo-
stolico, omnem omnino aditum præclufit. Aliud
haud diffimile Diploma Pontificium ad ejuſdem
Facultatis Lovaniensis Doctores die vi. menſis Fe-
bruarii anni mdcxciv. dedit *Innocentius XII.* in
quo hæc habet: *Apoſtolica vos primū Auctoritate*
monentes, ut ſublatis contentionibus, ſapientia, quæ
deſurſum atque pacifica eſt, vacetis; proſitentes, ſicut
aſſeritis, doctrinam præclariffimorum Doctorem Au-
guſtini & Thomæ: quorum ille tantæ ſcientiæ fuit, ut
inter Magiſtros optimos, etiam à noſtris Prædeceſſori-
bus, haberetur, & cujus doctrinam, ſecundū eo-
rumdem Prædeceſſorum Statuta, Romana ſequitur &
ſervat Eccleſia: Alter verò mira eruditione eādem
Dei Eccleſiam clarificat, & ſancta operatione ſacun-
dat. Hos dūm Univerſitas veſtra doctrinæ Duces ſe-
cuta fuerit, ſecurè pugnabit contra hoſtes Orthodoxæ
Fidei in Eccleſiæ gloriam & ædificationem. Denique,
ut cæteros Sæculi xvi. Romanos Pontifices in do-
ctrinæ S. Auguſtini commendationem conſpirantes
ſilentio prætermittam, Clemens XI. qui nuperrimè
feliciter rexit Eccleſiam, & Apoſtolica ſollicitudine
doctrinæ non minùſ quàm morum invigilavit puri-
tati, in Decreto dato die xxvi. Januarii anni
mdcciv. contra infamem libellum, typis clandeſti-
nis editum, & doctrinam S. Auguſtini conviciis,
contumeliis & calumniis denigrantem; omnia en-
comia, quibus alii Summi Pontifices doctrinam
S. Auguſtini celebrarunt, compendio complexus eſt,
dūm Romanorum Pontificum prædeceſſorum ſuorum
qui (inquit) ejuſdem S. Doctōris præcelſam doctrinam
magno ſemper in pretio habuerunt, totoque mentis aſſe-

Etu amplexi fuerunt, laudabilibus vestigiis inherere volens, prædictum libellum damnavit ad minus tanquam impium, blasphemum, necnon fulgentissimo Ecclesiæ Catholicæ lumini S. Augustino, quin immò ipsimet Ecclesiæ, atque Apostolica Sedi injuriosum, & ut flammis aboleretur, jussit. Quam pœnam jure optimo merebatur Opus istud tenebrarum, non aliâ luce dignum; quam quæ illi à Summo Pontifice Clemente XI. decreta est, accenso scilicet ad infamiam rogo; nec aliâ, quâ versaretur, manu dignum, nisi ferali & carnificinâ, quâ flammis ulticibus, ad perenne Authoris & aliorum, qui illud in vulgus temerè sparserant, dedecus, plaudentibus omnibus bonis, additum est. Hanc brevem digressionem non inutilem tibi fore arbitror, sed potius apprimè necessariam ad retundendam audaciam nostri temporis hæreticorum, quos non pudet asserere, doctrinam S. Augustini de Gratia se ipsâ efficaci & Prædestinatione gratuitâ ab Innocentio X. Pontifice Maximo; aliisque ejus successoribus damnatam fuisse, & invecum in Ecclesiam Romanam Pelagianismum; cùm tamen certissimè constet, Innocentium X. aliosque, qui ei successerunt, Romanos Pontifices, avitæ doctrinæ S. Augustini retinendæ tenacissimos, proscripsisse dumtaxat sinistras interpretationes, quibus Cornelius Jansenius in suo libro Sanctum Augustinum, obtorto, ut ajunt, collo, pertraxit in suos errores, quos doctrinæ S. Augustini è diametro oppositos, jure merito proscripserunt Summi Pontifices, & in quos omni procul dubio non impegisset Jansenius, si Sanctum Augustinum, abdicatis omnibus præjudiciis, legisset, illustratus puro lumine Angelico,
seu

seu doctrinâ imbutus *S. Thomæ Aquinatis*, Doctōris Angelici, quem ipsemet *Jansenius*, volens nolens, Tomo 2. sui Operis, lib. Proximalis cap. 22. fidiſſimum fuisse Sancti *Augustini* interpretem fateatur his verbis: *Quicquid veræ Theologiæ in Scholastica S. Thomæ continetur, usque ad ipsorum Articulorum fundamenta, ex Augustino ita mutuatum est, ut quemadmodum novum Testamentum nihil est aliud, nisi vetus revelatum, & Augustini doctrina de gratia Dei, nihil præter Fidei principia in suas deducta conclusiones; ita S. Thomæ Summa, ubi Theologiam tradit, pro magna parte, nihil sit aliud, nisi AUGUSTINUS CONTRACTUS, certaque proportionē naturalibus principiis alligatus.* Visne igitur in tot tantisque tumultibus & Controversiis de Gratia, & libero Arbitrio, quibus etiamnūm perſtrepit universus Orbis, veram ac genuinam Sancti *Augustini* mentem assequi? Vis Solem illum citra occæcationis periculum fixis adſpicere obtutibus? ad *Thomam Aquinatem*, Scholæ Angelum, accede; alterum equidē Ecclesiæ Solem, sed tuarum virium imbecillitati magis attemperatum, & juxta saluberrimum Summorum Pontificum consilium, ab eo securus disce Sancti *Augustini*, Aquilini Doctōris, de Gratia & libero Arbitrio sententiam, & nullam habeto societatem cum quibusdam Novatoribus, qui doctrinam suam Vaticanis fulminibus obtritā cū sentiant, fremunt, indignantur, & phreneticorum in morem clamitant, per *Jansenii* latus *Augustinum* peti; divinam illius doctrinam de gratia & libero Arbitrio damnari; Unum tibi *Augustinum* judicem deposcere, litemque omnem dirimendam esse unius arbitrio *Augustini*, à
cujus

cujus tamen doctrinâ, quam Angelici Doctoris lumine destituti, præposterè intelligunt, cum totâ aberrant viâ, in varios abeunt errores, sive dum de rebus Dogmaticis, sive dum de Mysticâ, aut Morali Theologia scribunt.

D. Monitis tuis lubentissimè parebo, & doctrinæ Sanctorum *Augustini*, & *Thomæ*, de Gratia & libero Arbitrio, velût Sacræ Anchoræ, indivulsè adhærebo, atque ergâ utrumque Sanctum Doctorem perindè affectus ero, ac Sanctus *Bernardus* in Epistola LXXVI. ad *Hugonem de Sancto Victore*, doctrinæ SS. *Augustini*, & *Ambrosii* se addictissimum esse profitetur his verbis: *Ab his duabus Columnis, crede mihi, difficilè avellor. Cum his, inquam, me aut errare, aut sapere fateor.* Sed tandem, ab isto diverticulo, in quod, occasione damnationis quinque Propositionum *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, ab *Innocentio X.* Pontifice, Maximo prolata, defleximus, in viam redeamus; & cætera, si placet, quæ in suo Pontificatu præclarè gessit, *Innocentius X.* accuratè describe.

M. Zelo Catholicæ Religionis amplificandæ & conservandæ accensus *Innocentius X.* Pontifex Maximus, Turcas, Christiani nominis hostes, acerrimè insectatus est, & ad eorum infringendas vires, Venetis, & Equitibus Melitenfibus, qui cum illis Bellum gerebant, suas opes, copias, triremes Pontificias, aliaque id genus militaria subsidia suppeditavit, & *Vladislao*, Poloniæ Regi, bellum in Turcas meditati, triginta millia aureorum ad instruendum bellicum Apparatum subministravit, regiumque animum ad tam illustre opus aggrediendum promissis majoribus crexit. Pacem,
ab

ab Urbe, ubi inita est, *Monasteriensem* dictam, à *Philippo II.* cum Batavis, & Belgis hæreticis compositam, & à *Ferdinando* Imperatore cum Germaniæ & Sueciæ Principibus itidem heterodoxis sanctam, *Innocentius X.* Pontificio promulgato Edicto reprobavit tanquam Sedi Apostolicæ injuriam, & Religioni Catholicæ perniciosam, eamque nullam & invalidam declaravit, eò quòd inter prædictæ illius pacis conditiones, ad quas Principes Catholici solius vi necessitatis, metu majoris mali, & suarum virium tot annorum bellis exhaustarum necessitate adacti fuerant, multa essent, quæ sacra jura gravissimè violabant, & Religioni Catholicæ erant maximè infesta. Eximix, quæ præditus erat, pietatis, complura ac publica *Innocentius X.* dedit argumenta. Et primò quidè tempore Jubilæi, quod anno MDCL. celebratum est, postquam providisset vigilantissimus ille Pontifex, ut ingens frumenti & vini copia Romam adveheretur, ad alendos innumeros penè exteros, qui eo sacro anno cœlestibus ditandi thesauris ad Urbem confluere solent; postquam etiam pro Episcopis & Sacerdotibus non Italis hospitium aperiendum curasset, & aliud Italis Sacerdotibus paritèr adscripsisset; voluit omnibus suo exemplo pietatis operibus præire, sæpiùs Sanctissima Tempia visitando, precibus Deo persolvendis assiduè vacando, pauperibus per vias eleemosynas largâ manu erogando, Xenodochium Sanctissimæ Trinitatis aliquandò invisendo, ubi pauperibus, quorum pedes antè abluebat, ad mensam tantâ modestiâ & charitate administrabat, ut his pietatis exemplis permoti omnes Principes Romani, ad alendos peregrinos

regrinos, vel domos suas commodarent, vel pecunias abundè sufficerent, vel ipsimet pauperibus ad mensam accumbentibus adeò alacres & expediti famularentur, ut prisca pietas, mundo senescente, Romæ reviviscere videretur. Secundò, enituit ejusdem Pontificis *Innocentii X.* pietas, sive, dùm ad sustinendas Catholicorum in Hibernia vires contra Hæreticos Anglos, misit *Joannem Baptistam Rinuccinum*, Archiepiscopum Firmanum, ut illorum inopiam auro & argento sublevaret, eosque ad Bellum contra Hæreticos Anglos gerendum animaret; sive etiam, dùm ad Catholicam Angliæ Reginam *Henriettam Borboniam* transmisit per Equitem Dominum *Digbi*, Anglum Catholicum, plura aureorum millia, ut iis ad suum subsidium, & Catholicorum in Angliæ Regno levamen uteretur. Conversionem Hæreticorum ad Fidem Catholicam tam curæ ac cordi habebat Summus ille Pontifex, ut unâ Fidei amplificatione delectaretur. Hinc illa lætitia, quâ perfusus ac delibutus incedebat, cùm felicior aliquis de Religione nuncius perferebatur. Hinc illæ lachrymæ, quas præ gaudio non tenuit, dùm multorum Germaniæ Principum, & è primariâ nobilitate Virorum felicem & exoptatum ad Ecclesiam reditum audivit, atque ex eis aliquos verbis blandissimis excepit ad suos pedes, sacrisque muneribus donavit, sicut testatur ejus Vitæ Author apud nostrum *Alphonsum Ciaccinum* Tomo IV. *De Vitis Romanorum Pontificum*. His præclare pro Christiani nominis gloriâ gestis pauca alia addam, quæ *Innocentii X.* cultum in Deum & in Sanctos æternum prædicabunt. Templum Vaticanum, seu Basilicam Principis Apostolorum,

lorum, & Basilicam Lateranensem instauravit & exornavit Summus ille Pontifex. Magnificum & augustissimum Templum in honorem S. *Agnetis* Virginis & Martyris in Agonali Foro extruī jussit, ibidemque Fontes duos ab utroque Agonalis Fori capite surgentes expolivit, & aquis locupletavit, atque in medio ejusdem Fori elegantissimum alterum Fontem, & omnium tū Veterum, tū recentium magnitudinem, & venustatem superantem, largo, varioque aquarum labentium cursu divitem, Simulacris, Symbolis, Inscriptionibus, & Piramide exornatum, ac exquisitā arte à *Laurentio* Equite *Bernino*, Architectorum illius Sæculi Principe, perfectum, immensā auri effusione, erexit. Quod si his omnibus ea addideris quæ *Innocentius X.* ad augenda publica commoda, ad Capitoli ædificium absolvendum, ad mœnia Urbis Romæ, quæ jam *Urbanus VIII.* inceperat, perficienda; ad populi levamen, pauperumque subsidium, eo præsertim tempore, quo populus Romanus propter eluvionem Tyberis ingentibus calamitatibus, & frumenti penuriā & caritate laborabat; si hæc, inquam, & alia id genus, quæ omni præconio digna *Innocentius X.* suo in Pontificatu gessit, his omnibus, quæ hætenus dixi, addideris, ultrò fateberis, *Innocentium X.* Pontificem Maximum, pietate, Catholicæ Religionis propagandæ zelo, prudentiā, justitiā, magnificentiā, & in sublevandis populi ac pauperum miseriis summā vigilantiam, aliisque egregiis virtutibus præditum fuisse. Obiit ille Pontifex Romæ in Quirinali Palatio die vii. Januarii anni MDCLV. ætatis suæ anno octogesimo tertio, cum Pontificatum gessisset annos decem,

decem, menses tres, dies viginti tres.

D. Quis ad occupandum Thronum Apostolicum, seu ad regendam universam Ecclesiam electus est, & in locum *Innocentii X.* Pontificis Maximi successus?

M. Mortuo *Innocentio Decimo*, eique Novendialibus Exequiis, juxta morem, persolutis, Cardinales in Conclave ingressi, *Vincentium Maculanum*, ab *Urbano VIII.* Cardinalem Tituli *S. Clementis* creatum, Ordinis Prædicatorum, in Romanum Pontificem, ob eximiam ejus pietatem, summâ cum ingenii dexteritate & eruditione conjunctam, eligendi consilium inierunt, sicut testatur *Ferdinandus Ughellus* in *Italia Sacra*, & *Alphonsus Ciaconius* in hujus Cardinalis Vitâ, Tomo iv. de *Vitis Romanorum Pontificum*. At, cum Cardinalis *Vincentius Maculanus* hanc supremam sibi oblatam dignitatem inauditâ animi magnitudine, & pervicacissimâ modestiâ suscipere detrectaret, tandem Cardinales, ne diutius, quàm par esset, electio Pontificis protraheretur, oculos conjecerunt in *Fabium Chisium*, Cardinalem Tituli *S. Mariæ de Populo*, eumque Pontificem Maximum renuntiaverunt die vii. mensis Aprilis anni mdcxlv. dictum in Pontificatu *Alexandrum Septimum*. Maximam tantæ dignitatis rectè administrandæ spem statim concitavit Summus ille Pontifex, qui, dum adhuc Cardinalis esset, in summâ apud omnes, ob res præclare ubique gestas, exultatione, & Principibus, apud quos Legationes magnâ cum laude obierat, gratissimus erat. Illustriora tantum *Alexandri Septimi* Pontificatus Acta, hic, ne longior sim, describam, eaque ad tria capita, videlicet ad

ad Religionis negotia, quæ piè gessit, ad Urbis ornatum, quem perfecit; & ad singulare studium erga Viros Literatos, quos Summus ille Pontifex immensis beneficiis cumulavit, paucis verbis revocabo. In primis, ad illibatam Fidem Catholicam conservandam, novâ Constitutione *Alexander VII.* proscripsit quinque famosas propositiones ex libro *Jansenii* excerptas, Fideique formulam conscripsit, quam hi, qui ad Episcopatum, vel ad aliquam Ecclesiasticam dignitatem deinceps promoveri debebant, profiteri tenerentur. Secundò, *Christinam*, Suecorum Reginam, ejuratâ Hæresi Lutheranâ, & jure Suecici Regni in *Carolus Gustavum* translato, Catholicam Fidem amplexam, ad Urbem invitavit, misso ad eam *Luca Holstenio*, Viro doctissimo, & Bibliothecæ Vaticanæ Custode, eamque Romam adventantem regio planè honore & apparatu, præmissis quatuor Nunciis Apostolicis, & duobus Legatis à Latere, excepit in Ædibus Vaticanis. Per plures annos Romæ inter religiosissimæ pietatis exercitia vixit *Christina* Suecorum Regina, cui *Alexandra* nomen imposuit *Alexander Septimus*, dum eam Sacro Confirmationis oleo inunxit, ibidemque annos nata sexaginta tres obiit, sedente *Innocentio XI.* anno MDCLXXXIX. & sepulta est in Basilica Vaticana, ubi legitur hæc Inscriptio: *Christina Alexandra, Gothorum, Suecorum, Wandalorum Regina, Hæresi abjurata, terrenoque Regno ob cælestæ abdicatione, moritur Romæ anno 1689. die 19. Aprilis, orta anno 1626. die 18. Decembris.* Nec solùm *Christinam*, Suecorum Reginam, ab hæresi ad Catholicam Fidem conversam, opibus, & consiliis juvit

Ale-

Alexander Septimus, sed etiã profusã liberalitate aliis Principibus Christianis, contra Orthodoxæ Fidei hostes pugnantibus, pecuniam, copias & Classes subministravit, præsertim *Carolo Emmanueli*, Duci Sabaudia, adversus hæreticos in alpinarum Vallium accolas bellum gerenti; Regi Poloniæ, armis hæreticorum Suecorum penè oppresso; Regi Hungariæ, Turcarum impetus agrè sustinenti; Catholicis Helvetiorum Pagis, quos vocant *Cantones*, qui ab aliis hæreticis Helvetiorum Pagis continuò vexabantur; necnon Serenissimæ Reipublicæ Venetæ, quam diuturno cum Turcis Bello implicatam, tantæque illius sustinendæ moli imparem, ingentibus copiis cum Classibus & pecuniis missis, crexit afflictam, & ad instaurandum, adversus Barbaros bellum animavit. Quæ opportuna Pontificis liberalitas in causa fuit cur eadem Respublica Veneta votis *Alexandri Septimi*, de se tam benè meriti, maximâ obsequii significatione subscripserit, & in Statum Venetum revocaverit, atque in pristinum locum anno MDCLVI. restituerit Jesuitas, qui, sicut superiùs observavimus, ab exorto inter *Paulum V.* Pontificem Maximum, & Rempublicam Venetam memorabili illo dissidio, quo *Paulus V.* violatæ Immunitatis Ecclesiasticæ nomine, eidem Reipublicæ Sacris interdixit, à totâ Venetorum Ditione erant proscripti ac extorres, altèque sedebat animo Senatoribus eos nunquã recipere, ac severo jam promulgato Edicto ab omni spe redditus excludere; sed hoc Decretum, magnâ licèt suffragiorum consensione editum, Respublica Veneta, Votis *Alexandri VII.* Pontificis Maximi annuens, refixit, & (quod su-

pe-

periores Pontifices magno sæpè conatu , sed frustra semper, tentaverant) excepit in tota Ditione Veneta Jesuitas tam splendide , ut jam de exilio conqueri minimè possint . Hæc sunt majoris momenti negotia , quæ pro tuendâ & amplificandâ Catholicâ Religione suo in Pontificatu gessit *Alexander Septimus* . Jàm verò , quæ ad Urbis Romæ ornatum , ad restaurandas Ecclesias , ad publicam populi salutem , pacem , & annonæ abundantiam attinent , innumera ab eo Pontifice collata extant beneficia , quorum nonnulla hic inferere sufficiet . Urbi, magnâ annonæ penuriâ laboranti, succurrit ingenti frumenti copiâ à Batavis usquè immani pretio convectâ , & pestem in eadem Romanâ Urbe grassantem profligavit divinis & humanis imploratis præsidiiis , Urbemque servavit levissimo accepto damno . *Pantheon* , clarissimum veteris Romæ Templum, insigni Porticu , & raræ magnitudinis Columnis antea semisepultis , nunc in lucem productis , exornavit , deterso à sordibus , & à tabernis rerum venalium Foro illi adjuncto . *S. Petri* Cathedram , à duobus Græcæ , & totidem Latinæ Ecclesiæ Doctoribus sultam , opus ex ære , molis magnitudine mirandum , in apside Templi Vaticani constituit . Centumcellarum portum , temporis & maris injuriis labefactatum , instauravit , atque constabilivit . Sacras Ædes *B. Mariæ de Populo* , *B. Mariæ de Pace* , aliasque complures exornavit , & ad excitandam ergà Sanctos Fide-
lium pietatem , *B. Thomam de Villanova* , Hispanum , Archiepiscopum Valentinum , Ordinis Eremitarum *S. Augustini* , & *B. Franciscum Salesium* Episcopum Genevensem in Sanctorum Canonem

retulit. Denique, quanto affectu *Alexander VII.* Pontifex Maximus Viros sui temporis litteratos complecteretur, probant illi frequentes ac jucundissimi congressus, quos habebat cum clarissimis & in omni tùm sacra, tùm prophana antiquitate apprime doctis hominibus, *Luca Holstenio*, *Leone Allatio*, *Sfortia Palavicino*, *Joanne Bona*, & aliis, quorum consuetudine, & familiaribus colloquiis impensè delectabatur, de re litteraria sermonem cum ipsis conferens, sed potissimum de Sacra & Ecclesiastica Historia, Veterisque Ecclesiæ Disciplinâ, quam paulatim instaurare, si per temporum difficultatem licuisset, maximoperè cupiebat, bonisque litteris, quas à Veteris Latii gloriâ excidisse intelligebat, pristinum restituere splendorem. Hæc ferio meditans Summus ille Pontifex, eaque executioni mandare volens, Archigymnasium Romanum à *Leone X.* institutum, toto ambitu perfecit, ejus Bibliothecam omnis generis libris luculenter instructam, amplissimâ aulâ, ac thecis magnificè instructis, publicæ commoditati aperuit, eique addidit impressorum librorum Bibliothecam Urbinatium Ducum, quæ Urbanæ inter tineas, & blattas sordida jacebat. Bibliothecæ etiam Vaticanæ aliam celeberrimam adjunxit eorundem Urbinatium Ducum Bibliothecam, magnâ omnis generis manuscriptorum copiâ refertilissimam, in quorum manuscriptorum Codicum lectione ita versatus erat Summus Pontifex, ut nulli essent tam barbaro & exoleto caractere exarati, quos statim non penetraret, non assequeretur, & ex his plura ad illustrandam obscuriorum temporum eruditionem magnâ cum voluptate

ptate colligeret. Decreverat idem Romanus Pontifex (sicut testatur ejus Vitæ Scriptor apud nostrum *Alphonsum Ciaconium* Tomo IV. *De Vitis Romanorum Pontificum*) Romæ instituere Collegium Virorum omnigenæ litteraturæ eruditione præstantium, quique famâ & ingenio clari ex omnibus Christiani Orbis Provinciis seligerentur, & in tutandis Fidei Dogmatibus, retundendisque calamo Sedis Apostolicæ hostibus, operam, studiumque collocarent. Sed, ne huic præclarissimo operi manum admooveret Pontifex, impedivit exortum Romæ anno MDCLXI. intempestivum dissidium, cujus originem ac finem hic paucis aperire non abs re erit. Turmæ Corsicæ, ad custodiam Summi Pontificis tum temporis destinatæ, obfesso Palatio Farnesio, in quo Dux *Crequius*, Regis Galliæ *Ludovici XIV.* Legatus, diversabatur, plura contra jus gentium hostiliter fecerunt, in Legati uxoris currum catapultas disploserunt, unum ex ejus Ephebis, seu pueris honorariis, occiderunt, fenestras Palatii turpiter fregerunt, & alias id genus contumelias personæ Legati irrogarunt. Huic injuriæ Legato Regis Christianissimi illatæ, quæ funesta mala & incommoda secum trahere poterat, factum est satis. Summus quippè Pontifex *Alexander Septimus* die XII. mensis Februarii anni MDCLXIV. Pisis cum Rege Christianissimo pactum pepigit, eique pollicitus est primò, Cardinalem Patronum in Gallias à se missum iri, qui Corsarum militum crimen à Pontifice amoliretur, palàmque declararet, neque Pontificem, neque ex ejus Familiâ quemquam audacis hujus facinoris participem fuisse. Secundò, Gentem Corsi-

cam incapacem fore renunciandam, quæ Summo Pontifici inferviret. Denique, pyramidi ex regione stationis militum Corsarum extollendę proscriptiois ipsorum Decretum incisum iri. His patet conditionibus acquievit Rex Christianissimus *Ludovicus XIV.* easque summâ Fide executioni mandavit *Alexander VII.* Pontifex Maximus. At, postea, seu anno MDCLXVII. flagitante *Clemente IX.* successore *Alexandri Septimi*, permisit Rex Gallię *Ludovicus XIV.* ut hæc Pyramis, Genti Corsicę infamis, subverteretur ac solo æquaretur. Sic *Alexander VII.* grave periculum, quod ex eo dissidio timebatur, prudentissimè avertit, & in illa Galliçi motus procellâ ostendit animum verè magnum, & erectum, qui nullâ fortunę injuriâ, nullis tempestatum fluctibus debilitari poterat, nedum frangi. Obiit Optimus ille Pontifex die XXII. mensis Maii anni MDCLXVII. ejusque in Pontificatu præclarè gesta elegantissimâ funebri oratione in ejus Exequiis habitâ laudavit *Augustinus Favoritus*, politioris literaturę eximius, inter cæteros sui Sæculi, cultor.

D. *Clementem IX.* in Sede Pontificia *Alexandro Septimo* successisse mox obiter insinuasti, sed nunc de ejus patriâ, genere, dotibus, quibus potissimum in Pontificatu excelluit, & de rebus ab ipso in universæ regimine Ecclesię præclarè, laudabiliterque gestis, necesse est ut continenti ordine paululùm differamus.

M. Post solemnes *Alexandro Septimo* perfolutas Exequias, Cardinalibus Comitia Vaticana ingressis non diù de novo eligendo Romano Pontifice deliberandum fuit. Adeò enim spectatâ plu-

pluribus arduis negotiis virtute, & regiâ animi
 celsitudine sibi Sacri Collegii voluntates, & Re-
 gum gratiam conciliaverat *Julius Rospigliosius*,
 patriâ Pistoriensis, ex nobilissimâ Rospigliosio-
 rum ejusdem Urbis Familiâ oriundus, & Cardina-
 lis Presbyter S. *Sixti* ab *Alexandro Septimo* crea-
 tus, ut die vigesimâ mensis Junii anni MDCLXVII.
 unanimi suffragiorum consensione electus fuerit
 Pontifex Maximus, qui die XXVI. ejusdem mensis
 in Basilica Vaticanâ coronatus voluit appellari
Clementis nomine, quod placidis ejus moribus, &
 exprimendæ nativæ mitissimi ejus ingenii indoli
 perquàm appositè congruebat. In Sede Sancti Pe-
 tri constitutus *Clemens IX.* pietatis operibus se
 suosque mores Fidelibus probavit, eorum Con-
 fessiones publicè aliquandò in Basilica Vaticana,
 sedens in Tribunali Pœnitentiæ excipiebat, Noso-
 comia sæpissimè invisebat, ægrotis plerùmque mi-
 nistrabat, duodecim pauperes ex his, qui Reli-
 gionis ergò Romam peregrini accedebant, singu-
 lis diebus in Palatio Apostolico reficiebat, eisque
 tantâ cum pietate, eoque Christianæ humilitatis
 studio inserviebat, ut nonnulli hæretici, Pontifi-
 ciæ hujus charitatis, quam nonnisi è verâ Christi
 disciplinâ prodire posse intelligebant, testes ocu-
 lati, Hæresim ejurarint, deposuerintque errorem,
 quem cum lacte suxerant, sibi propinatum à pa-
 rentibus atque nefariæ Sectæ Magistris, qui Ro-
 manum Pontificem, ceu Virum superbiâ & ar-
 rogantiâ turgidum, tetrìs coloribus depingere
 solent, quò Sedi Apostolicæ apud Sectæ suæ homi-
 nes odium conflare possint, & solo prolato Ponti-
 ficis Romani nomine, magnus statim occupet pue-

rorum mentes ac pectora terror. Tot inter curas, quibus suo in Pontificatu *Clemens IX.* implicitus fuit, in hanc unam præsertim incubuit, ut, revocatis ad pacem Christianorum Principum animis, Turcarum potentiam, quæ de funestis eorundem Principum bellis quotidie crescebat, & vires acquirebat eundo, elideret, ac, si fieri posset, omnino profligaret. Bello Cretensi attritis Venetorum opibus, & Turcis elatis Victoriis jam penè totam Cretam Insulam invadentibus, necessarium esse duxit Summus Pontifex, omnes Christianos Europæ Principes ad Sacrum Bellum sollicitare, ut ejus vocibus, quasi clasico quodam excitati, periclitanti Insulæ Cretæ suppetias ferrent, arma contra Turcas stringerent, atq; commune periculum Christianorum cervicibus impendens feliciter propulsarent. Magnæ quidem in executione suscepti hujusce negotii difficultates superandæ occurrebant, præsertim cum Rex Christianissimus *Ludovicus XIV.* cujus præcipuè ope omnis tuendæ Insulæ Cretæ spes nitebatur, Bellum tum temporis in Belgio cum Hispaniarum Rege, eo felici armorum exitu ageret, ut vix credi posset, cum ad pacis studia adductum iri, victriciaque sua arma in his rerum circumstantiis conversurum, cum evidenti periculo prodendæ salutis plurimorum Gallicæ suæ gentis, vel saltèm evertendi commercia, quæ Galli Mercatores, magno cum Gallici Regni compendio, in Turcarum Ditione instituerant. Hanc tamen difficultatem facili negotio perrupit ac superavit *Clemens IX.* Pontifex Maximus, missoque *Jacobo Rospigliosis* Cardinali, Nepote suo, ad *Ludovicum XIV.* Galliarum Regem, ita

ita ad componendam pacem ejus animum flexit, ut Christianissimus ille Rex, non tam in medio Belli, quàm victoriarum suarum cursu, actutum Summo Pontifici per Litteras significarit, se ejus officiis, vehementi desiderio, atque ferventibus adhortationibus obsecutum arma inhibuisse, ut de ineundâ pace agi posset. Quin etiam, dùm alii Principes Christiani copias undique magnis sumptibus conscriberent, & militaria subsidia ad defensionem Urbis Candix in Insula Cretâ à Turcis obsessæ certatim suppeditarent, ostendit Rex *Ludovicus XIV.* nihil suo altius infixum esse animo, quàm ut Christiana Religio ubique floreret ac co-leretur. Confestim siquidem jussit Duci *Navallico*, Franciæ Marefcallo, ut septem hominum millia in Candiam duceret, & Duci *Belfortio*, rei maritimæ Franciæ Præfecto, ut his auxiliaribus militibus ferret subsidium. Galli feliciter Candiam ap- pulsi, & in eam à Turcis obsessam ingressi, strenuè pro ejus liberatione pugnarunt, factâque in Bar- baros eruptione, decertante Duce *Belfortio* in prima militum acie, quos Galli, *les Enfants perdus*, seu filios perditos, vocant, duo propugnacula, & ag- geres, quos Turcæ ad sui tuitionem excitaverant, magnis animis occuparunt, ac solo æquarunt. At, dùm acrius insistunt, contigit inopinato casu, ut cadus pulveris tormentarii accensus longè latè- que omnia vastaverit, quod quidem Gallos tanto terrore perculit, ut solum suffossis cuniculis peni- tûs excussum iri putantes, pedem retraxerint, quâ in fuga ingentem cladem à Turcis acceperunt, & in eâ occisus est fortissimus Heros Dux *Belfortius*, Mars Gallicus, Turcarum terror, moderatione,

sapientiâ , firmitate animi, pietatis , & Catholicæ Religionis studio, aliisque egregiis dotibus instructus . Tandem Candia Civitas, post quinquaginta duas hostium impressiones fractas ac propulsatas , post trium annorum , mensium trium & sex dierum obsidionem , sese Turcis , cum summo maxore *Clementis IX.* Pontificis Maximi , qui ad prædictam Urbem à Barbarorum obsidione liberandam nihil intentatum reliquerat , constitutis hinc inde , Venetos videlicet inter & Turcas , æquis ac honestis pacis conditionibus , deditioe permisit. Hanc inclytam Regis Christianissimi , Gallorumque militum in oppugnando communi Christianæ Religionis hoste virtutem non absque mercede reliquit *Clemens IX.* Pontifex Maximus . Galliarum quippè Regnum ut sibi arctius devinciret , altissimâ , diùque exoptatâ pace illud beavit , dum quatuor Ecclesiæ Gallicanæ Episcopos , Alectensem , Apamiensem , Andegavensem , & Bellovacensem , qui Formulæ, aliquot jam abhinc annis ab *Alexandro VII.* in Causa *Jansenii* editæ, subscribere detrectabant , indèque per totum Regnum gravissima dissidia fervebant , autoritate suâ flexit , ad Sedis Apostolicæ obsequium libenter traduxit , sicque pacem in Ecclesiam Gallicanam postliminiò revocavit . Quâ de re *Cæsar d'Estrees* , Episcopus Laudunensis , Gratulatorias Litteras die 22- mensis Septembris anni 1668. ad Summum Pontificem scripsit, In quibus hæc habet : *Firmata armis, opibusque Candia , pacata Europa, restitutis apud Lusitanos Episcopis , aut propemodum restituendis , nihil usquàm majus adjici poterat , aut splendidius , quam Ecclesiæ Gallicanæ tranquillitas Absolvistan-*

tandem magnum illud opus , *Beatissime Pater* , nova , necnon sincera subscriptione aliis Episcopis consentiunt illustrissimi *Aleſtensis* , *Apamiensis* , *Andegavensis* , & *Bellovacensis* , à quibus in subscribenda Fidei formula aliquatenus recesserant Verùm , de eventu tam fausto atque felici gratulationem , non tam illorum quatuor Episcoporum pietati , atque obsequio , aut laboribus utcumque nostris , quibus negotium illud adjuvimus , Illustrissimus Episcopus *Catalaunensis* , & ego , quàm Beatitudinis vestræ summæ prudentiæ , atque eximiæ benignitati , deberi existimavimus . Sed animos omnium spectatissimæ atq; suavissimæ virtutes tuæ ita devinciunt , ut durum , ac difficile nihil appareat , quod Beatitudini vestræ gratum , acceptumque futurum est . &c.

Multa hîc de industriâ silentio prætermitto , quæ *Clemens IX.* Pontifex Maximus tùm Romæ , tùm foris præclare gessit , quia accuratiorem historiam stylumque desiderant . Addam dumtaxat , optimum illum Pontificem albo Beatorum adscripsisse *Rosam* , spectatæ Sanctimonix Ordinis *S. Dominici* Virginem *Limensem* , & in Sanctorum numerum retulisse *Petrum de Alcantara* Ordinis Minorum *S. Francisci* , & *Magdalenam de Pazzis* *Florentinam* , Ordinis *Carmelitarum* , eximiâ pietate , abstinentiâ , & miraculorum gloriâ præfulgentes . Obiit *Clemens IX.* die nonâ Decembris anni MDCLXIX. eumque *Augustinus Favoritus* laudavit in funere , quod Sacrum Cardinalium Collegium per novem dies , ut moris est , celebravit in Basilica Vaticana . Noluerat quidem *Clemens Nonus* , dùm viveret , humanæ gloriæ contemptor , ut sibi mortuo ullum honorificum erigeretur monumentum ;
ac

at *Clemens Decimus*, ejus in Pontificatu Successor, publico voto consulere, & eximias Decefforis sui dotes æternæ posterorum memoriæ consecrare volens, excitavit in Basilica Liberianâ, seu *S. Mariæ Majoris*, magnificum sepulchrum cum Statua *Clementis Noni*, & Inscriptione, quæ Sanctissimi illius Pontificis ardentem Fidei zelum, Egregiam erga omnes beneficentiam & charitatem, quam de re Christianâ optimè merendo, multis ac luculentis argumentis testatam reliquit, æternum commendabit.

D. Quò propiùs ad ætatem nostram in describendis præclaris Romanorum Pontificum Gestis accedimus, eò clariùs detego malas artes hujus temporis Hæreticorum, qui in Romanos Pontifices mucronem linguæ acuentes, & immani odio perciti, convicia jaciunt, ac Petram illam, super quam Christi Ecclesia est ædificata, contumeliis feriunt, similes *Vespæ*, quæ (ut nuperrimè legebam apud *S. Epiphanium* in lib. de Hæresibus, Hæresi quadragesimâ quartâ) *Si quis virga perscrutetur ipsius latebras, aut nidum destruat, aut favum ligno pungat; exit indignata ipsa horrenda quidè, verum debilis Vespa, & si invenerit petram, aut lignum, præ ira, qua excanduit, cum stridore instat, & impetit, ac ferit: petram quidem nihil ledit, nec lignum, immò nec hominem etiamsi momorderit, nisi quòd modicum dolorem inducit: verum, aculeum amittit, & sic perit: petra verò nulla injuria afficitur. Sic hæretici nostri temporis ægrè admodum ferentes, quòd Romani Pontifices nidos errorum, quos disseminant, dissuerint, everterint, destruxerint, in furorem acti è latebris suis,*

suis, Vesparum instar, erumpunt, excandescunt,
 itrident, impetunt, summos Pontifices contume-
 liis pungunt, ac linguæ aculeo Petram illam, su-
 pra quam Christus fundavit Ecclesiam suam, nullis
 ventorum turbinibus, nullis undarum insultibus
 cessuram, feriunt; sed cum huic Petræ nihil suis
 aculeis nocere possint, sibi ad illam genuinum
 frangunt, & æternam mortem accersunt. Sed
 missis Hæreticis, Sedis Apostolicæ insensibilis ho-
 stibus, prosequamur, si placet, Historiam alio-
 rum Romanorum pontificum, qui Sæculo Ecclesiæ
 decimo septimo Sedem Romanam tenuerunt.

M. Post ventilata per menses fere quinque
 post obitum *Clementis IX.* in Conclavi Vaticano de
 eligendo Romano Pontifice consilia, tandem à
 Purpuratis Patribus in Summum Pontificem die
 xxix. mensis Aprilis an. MDCLXX. electus est *Emi-
 lius Alterius* ex illustrissima *Alteriorum* Romanâ
 Familiâ oriundus, qui, licet per multa Curiaë offi-
 cia diuturno tempore & summâ cum laude exerci-
 tus, præ singulari tamen, ac rarâ modestia, eli-
 gentium plausibus, & totius populi acclamationi-
 bus quasi indignatus, supremam hanc sibi oblatam
 dignitatem tam obstinato animo suscipere detre-
 ctavit, ut precibus, monitis, & totius Sacri Car-
 dinalium Collegii adhortationibus, & tantum non
 increpationibus, vix denique victum se dederit,
 cesseritque, postquam excusationibus infirmæ va-
 letudinis, & ætatis octogenariæ planctu frustra
 Pontificatum à se amoliri tentasset. *Clemens X.* di-
 ci voluit, & coronatus est die xi. mensis Maii
 ejusdem anni MDCLXX. Quinque Beatorum Apo-
 theosi, quos solemni ritu Sanctorum numero ad-
 scri-

scripsit, Pontificatum suum auspicari voluit *Clemens X.* Hi autem fuere *B. Cajetanus*, Clericorum Regularium Fundator, *Philippus Beniti*, Ordinis Servorum Beatæ Virginis, *Franciscus Borgia*, Societatis Jesu, *Ludovicus Bertrandus*, Ordinis FF. Prædicatorum, & *Rosa* Limentis, Sacra Tertii Ordinis S. *Dominici* Virgo. *Pium V.* Pontificem Maximum, & *Margaritam*, Reginam Scotiæ, Beatorum Catalogo accensuit. Jubilæum an. MDCLXXV. celebravit, eo majori populorum ex omnibus Provinciis, Deo hac in peregrinatione litandi causâ, Romam sese conferentium, pietate & veneratione, quod hæc sacra peragi nonnisi recurrente anno vigesimo quinto soleant. Auxit eodem anno idem Pontifex pietatem fidelium, dum sacros honores decrevit ac deferendos sanxit novemdecim Martyribus, ex passionis loco dictis *Gorcomiensibus*, qui è variis Cleri tum Sæcularis, tum Regularis Ordinibus Sæculo decimo sexto pro asserenda reali Corporis Christi in Eucharistia præsentia, ac Romani Pontificis Primatu ab hæreticis Calvinianis in Belgio capti, & crudelissimis vexati suppliciis mortem gloriosè oppetierunt. Ætate quantumvis gravis esset *Clemens X.* Pontifex Maximus, omnibus tamen suppetias laturus promptissimè accurrebat. Omnia prævidebat prudens, providebat justus, opes profundeabat liberalis erga omnes, exceptis tamen suis nepotibus, quorum familiam bonis Ecclesiæ locupletare noluit. Polonis, quos Turcæ ad graves angustias redigebant, eorumque Provincias miserè depopulabantur, amplissima subsidia suppeditavit. Basilicam Liberianam, seu Ecclesiam S. *Mariæ Majoris* perfecit. Denique,

Lu-

Ludovicam proneptem suam in matrimonio collocavit cum *Dominico Ursino*, Gravinæ Duce, & fratre germano Eminentissimi *Vincentii Mariæ Ursini*, Ordinis FF. Prædicatorum Cardinalis, & Archiepiscopi Beneventani, qui, solo impulsus Religionis amore, Ducatum, qui jure primogenituræ ad ipsum pertinebat, abdicavit, fratrique suo cessit, & sicut, dum esset in Familiæ Dominicanæ Claustris, à quibus ægerrimè avulsus est, Regularibus fuit norma vivendi, ità nunc Archiepiscopali dignitate decoratus, Clerum Sæcularem exempli lege, frequenti Synodorum celebratione reformat, & pabulo sacræ doctrinæ, quā mirè fulget, gregem sibi à Deo creditum quā concionibus, quā libris editis ad pietatem & eruditionem informat, omni-que officiorum ac beneficiorum genere sibi arctissime devincit. Sub Pontificatu *Clementis X.* hoc est, die xxvii. mensis Septembris anni MDCLXXII. *Josephus Borri*, Medicus Italus, qui se *Christum*, seu Messiam esse insulse prædicans, aliosque per Italiam, Germaniam, & Bataviam disseminans absurdissimos errores, scabiem suam nonnullis affricuerat; captus in Germania, ac jussu *Leopoldi* Imperatoris *Clementi X.* Pontifici Maximo traditus, solemnī execratione deliria sua in Ecclesia, S. Mariæ super Minervam, apud FF. Prædicatores ejuravit, & ad sanam mentem resipuit, sicut fidem facit *Dominicus Bernini*, testis oculatus, qui sinceram ejus conversionem ex colloquiis, quæ cum ipso habuit, perspectam se habuisse asserit Tomo iv. *Historiæ suæ Hæresum* in Pontificatu *Clementis X.* pag. mihi 681. Tot rebus in rem Ecclesiæ summā cum laude gestis toto Orbe clarissimus *Clemens X.*
Pon-

Pontifex Maximus, obiit die XXI. mensis Julii anni MDCLXXVI. ætatis suæ LXXXVI. Pontificatus anno septimo. Laudatus est in funere ab Abbate *Malagonello*, & sepultus in Basilica Vaticana. In locum extincti *Clementis X.* Cardinales die XXI. mensis Septembris, S. *Matthæo* Evangelistæ sacrâ, communibus suffragiis, ac nemine discrepante, suffecerunt *Benedictum Odescalchum*, qui *Innocentius Undecimus* dici voluit, ut gratus memoriam renovaret *Innocentii X.* à quo fuerat in sacrum Cardinalium Collegium cooptatus.

D. Ad solum *Innocentii XI.* nomen cor meum præ gaudio subsaltare sentio. Sic enim à teneris annis Summum hunc Pontificem eâ veneratione prosecutus sum, ut amplissimis monumentis vellem ejus consecrare memoriam. In describendis itaque eximiis illius dotibus, quæ omnium sermone celebrantur, paululùm hic immorari debemus.

M. *Innocentius XI.* dictus antea *Benedictus Odescalchus*, natione Lombardus, patriâ Novocomiensis fuit. Omnium Cardinalium Votis, ut mox diximus, electus in Pontificem, solus ipse ambiguus hæsit, & coràm Deo provolutus, lacrymisque perfusus, eum obnixè rogavit, ut huic electioni non consentiret. Agnoscens tandem, se in his turbulentissimis Ecclesiæ temporibus ad id muneris divino consilio esse vocatum, acquievit, & Pontificatum summâ cum omnium gratulatione suscepit. Emicabant in ejus vultu, totoque corporis habitu innata, non adscititia modestia; ingenta, non affectata gravitas; castigata, non fluxa humanitas; temperata, non exasperata majestas

flas ; non fucata, sed gratiâ condita morum suavi-
 tas, cum inflexibili tamen vitia puniendi, & uni-
 cuique jus reddendi voluntate conjuncta. Infini-
 tus profectò essem, si omnia, quæ *Innocentius XI.*
 præclare in suo Pontificatu gessit, in præsentia,
 percensere vellem. Nonnulla ex innumeris deliba-
 bo, ex quibus liquidò constabit, Summum hunc
 Pontificem paucos ex tot suis in Sede Romana De-
 cessoribus nactum esse pares, sive morum pietate
 & innocentia, sive constanti & invicto Ecclesiasti-
 cæ disciplinæ zelo, sive denique rerum omnium,
 Sæcularium contemptu, quo Ecclesiæ opes non ad
 suos affines & consanguineos ditandos, sed ad ju-
 vandos Catholicos Principes, qui contra Turcas
 Bellum gerebant, liberalitè profudit. In primis,
Innocentius XI. sub initium Pontificatus sui Cardi-
 nalem *Cibo*, eximiæ virtutis, & maximæ in tra-
 ctandis rebus peritiæ Virum, primum in agendis
 negotiis Administrum sibi ascivit, omnesque suas
 curas ac cogitationes contulit ad tollendos ser-
 pentes abusos, ad restaurandam Ecclesiæ Disci-
 plinam, & illibatam conservandam Doctrinæ Mora-
 lis Christianæ puritatem. Aulam reformavit, an-
 tiquum ritum in sacris peragendis restituit. Pro-
 phanatores Templi severis legibus cœercuit, eosq;
 exilio mulctavit. Fœminis distriçtè prohibuit, ne
 pectore nudo, expansisve mamillis Ecclesiam in-
 grederentur. Monastici Instituti vindex & ama-
 tor, Regulares, ad laxiorem disciplinam prolapsos,
 revocavit ad severiorem legum observationem.
 Canones Concilii Oecumenici Tridentini de vita
 & honestate Clericorum, de collatione Beneficio-
 rum, & de aliis id genus, Disciplinam Ecclesiasti-
 cam

cam spectantibus, executioni mandari jussit, eorumque observationi sedulò invigilavit. Doctrinam Christianam edixit juvenes edoceri, & Concionatoribus mandavit, ut ex Suggestu, relictis illis, ingeniosis quidè, sed sterilibus & planè infructuosis conceptibus, Populum Romanum ad promptam morum emendationem, ad sinceram, & non fucatam cordis conversionem, ad jugem, mandatorum Dei observationem, ad constantem & ex contrito corde profectam peccatorum penitentiam agendam totis ingenii & eloquentiæ viribus excitarent. Tàm pium, quod in animo Innocentii XI. Pontificis Maximi altè infidebat, propositum priscam restituendi pietatem, animos Episcoporum Galliæ in eam spem erexit, fore ut Summus ille Pontifex nonnullos errores, à quibusdam Scriptoribus per Gallias sparsos, qui Moralis Christianæ Doctrinæ integritatem corrumpabant, autoritate Apostolica proscriberet. Eam ob rem, ad Innocentium XI. Pontificem Maximum Epistolam, aureis certè Ecclesiæ Sæculis dignam, direxerunt, cujus, ut potè prolixioris, præcipua duntaxat Capita hìc describam.

Beatissime Pater, etsi hæc Epistola, exponendis Sanctitati Vestræ gravissimis Ecclesiæ vulneribus instituta, in tristi & luctuosissimo argumento versabitur, par est tamen, ut in ejus limine debita Deo Optimo Maximo gratiarum actione fungamur, & nobismetipsis gratulemur, quòd Sanctitate Vestra in Apostolica Sede constituta, jam habeamus apud quem questus & gemitus nostros liberè nec inaniter effundere possimus. Hac fiducia freti, Beatissime Pater, de Gallicanæ Ecclesiæ morbis cum ipsa agere decrevimus,
quo-

quorum summam, ne multis moremur, ita breviter complecti licet. Cum duabus potissimum rebus contineatur Christianorum salus, Fidei dogmatum sinceritate, & integritate morum; variè jam indè ab Ecclesiæ primordiis, utraque tum demonum fraude, tum hominum improbitate, tentata est, nunquam tamen vel acrius, vel astutius, quam novissimis istis, miserimisque temporibus Nunc verò, Beatissime Pater, tetrior multò ac perniciosior lues Ecclesiam invasit. Augescenti enim in dies improborum, multitudini adjunxit se certorum Scriptorum, ut mitissime loquamur, improvida temeritas, quibus id demum videtur fuisse propositum, fovere hominum cupiditates, extinguere conscientiae morsus, deserendi peccati stimulos evellere, iter ad vitia sternere, eadem peccatis, quæ virtutibus, tenebris, quæ luci, falsitati, quæ veritati jura tribuere, sceleribus denique formidinem, pudorem, & infamiam, ipsum sceleris nomen detrahare. Nec veremur, Beatissime Pater, ne nos in hoc studio efferrì, ac veritatis metas prætergredi judicet Sanctitas Vestra, postquam perspexerit, quæ & quanta sit earum opinionum corruptela, quæ tanquam puræ, ac securæ ab istis Authoribus traduntur, & Christianis invehuntur. Cohorescet, sat scimus, ad infandorum dogmatum inauditam absurditatem Apostolica vestra pietas, & talia Catholicis, iisque Litteratis, in mentem venire potuisse, vix ipsa primà fronte credet. Recensent deindè Galliarum Episcopi nonnulla opinionum monstra, quæ ex vaga in doctrina morum probabilia consecrandi libertate erumpebant, quibus in medium adductis, subdunt: Ergò cum tantam perniciem, tantumque dedecus tacitè ferre nec Belgica, nec Gallica-

na Ecclesia posset, de Casuistarum licentia comprimen-
da aliquot abhinc annis seridè excogitare Episcopi ca-
perunt Nec piis ipsorum conatibus Romanæ
Ecclesiæ defuit auxilium. Nam Alexander VII. Pon-
tifex Maximus delatam ad se Casuistarum Apologiam
proscripsit, & quadraginta quinque propositiones ex
variis Casuistis excerptas duabus Constitutionibus con-
fixit. Verùm, si liberè apud amantissimum Patrem
simpliciter loquendum est, non desunt illis Scriptoribus
Artes, quibus ipsam Summi Pontificis Censuram elu-
dant. Quamobrem, post Episcoporum judicia, &
Apostolicas Alexandri VII. Constitutiones, nihil quid-
quam de confidentia remiserunt, immò decreta sua eò
audacius ferere perstiterunt, quò elanguisse jam pu-
tant Episcoporum zelum, seque adedè imposterum omni
jam periculo defunctos. Hujus ergò mali tam contu-
macis natura nos adduxit, Beatissime Pater, ut fru-
strà huic propulsando impensis huc usque curis ac la-
boribus nostris, ad Sanctitatis Vestræ præsidium con-
fugeremus, hac spe freti, fore ut supremæ suæ autho-
ritatis eminentia nostros conatus adjuvet, sparsamque
per universam Ecclesiam pestem ea potestate recidat,
quæ universam Ecclesiam moderatur, ac regit. Has
Galliæ Episcoporum Litteras grato animo excepit
Innocentius XI. restaurandæ morum disciplinæ cupi-
dissimus, & ut eorum Votis annueret, post matu-
rum ac diuturnum examen, die 2. mensis Martii
anni MDCLXXVI. damnavit tanquàm scandalosas
& in praxi perniciosas sexaginta quinque propo-
sitiones ex variis laxioris doctrinæ moralis Casui-
starum libris depromptas, quas opportuniùs refe-
remus in Colloquio proximo, ubi copiosè agemus
de erroribus, & Hæresibus, quæ Sæculo decimo
septi-

septimo grave Ecclesiæ negotium exhibuerunt. Sedente *Innocentio XI.* nonnulla contigerunt, quæ summam huic Pontifici lætitiæ attulerunt, & versâ vice quidam acciderunt inopinati casus, ex quibus magnum & acerbissimum idem Sanctissimus Pontifex percepit dolorem. Primò quidē, animum *Innocentii XI.* incredibili penē gaudio cumulavit Hæreticorum Anglorum ad Ecclesiam Romanam reditus, promovente Religiosissimo Angliæ Rege *Jacobo II.* qui die XIV. mensis Aprilis anni MDCLXXXVI. edixit, ut in toto Angliæ Regno, Catholica Religio libera esset, sustulitque funestum illud Reginæ *Elizabethæ* Edictum, quo tenebantur omnes Angli Romanam ejurare Religionem. Id ubi rescivit *Innocentius XI.* quasi votorum suorum summam consecutus, Legatum Apostolicū *Ferdinandum de Abdua* in Angliam misit, quem Rex *Jacobus II.* perhonorificè excepit, ac immenso gaudio perfusus, sic eum affatus est: *Hoc nobis felix accedit ad gloriam, ut Christi Vicarius Innocentius XI. Pontifex Romanus, nos Jacobum Britannia Regem, Ecclesiæ filium habeat, & habiturus sit obsequentem etiam cum Regni & Vitæ discrimine. &c.* At, proh dolor! conceptum istud de conversione Anglorum gaudium non multò post acerbissimus luctus excepit. E Regno quippè à suis perduellibus subditis, sicut jam in primo Colloquio observavimus, *Jacobus II.* Rex Angliæ, ejectus, in Gallias, post varia Vitæ discrimina, pervenit, eumque ejectum hospitio regali perliberalitèr excepit Rex Christianissimus *Ludovicus XIV.* Regni in parte locavit, confirmavit diffidentem, erexit afflictum; cum illo vires, arma, thesauros, classem communicavit, nullumque non

movit lapidem , ut illum in paternum folium restitueret . Hanc Regis Christianissimi pietatem , ac liberalitatem *Innocentius XI.* Pontifex Maximus non solum ei gratulatus est in Litteris , quas ad ipsum scripsit die 1. mensis Februarii an. MDCLXXXIX. sed etiam maximis laudibus extulit coram Cardinalibus in Consistorio habito die VII. ejusdem mensis & anni . Lubens hic præmitto relatam jam in superiori Colloquio celebrem illam Victoriam , quam Christiani , precibus & opibus *Innocentii XI.* adiuti, de Turcis Viennam in Austria obsidentibus reportarunt , in cujus perenne monumentum Summus ille Pontifex , plenus gaudio, Festum Nominis *B. Mariæ Virginis* Dominicâ infra Octavam Nativitatis ejusdem Virginis Dei-patræ quot annis celebrandum instituit . At silentio præmittere haud possum publica illa , quæ dedit idem Summus Pontifex , lætitiæ signa , dum compertum ac exploratum habere cepit , Regem Christianissimum *Ludovicum XIV.* religiosissimorum Imperatorum *Constantini Magni* , *Theodosii* & *Caroli Magni* vestigiis insistentem , Hæreticorum Calvinistarum Tempia in Galliis evertisse, eos procul à suo Regno eliminasse , omniaque infasta Edicta , quæ nefarii & perduelles illi Hæretici ab aliis , qui præcesserant , Regibus Christianissimis, inter bellorum ætus & pericula extorserant , penitus abrogasse ; tunc , inquam , gaudio triumphans *Innocentius XI.* nec illud amplius in sinu suo continere valens , ad eundem Regem Christianissimum die xv. mensis Novembris anni MDCLXXXV. scripsit his verbis : *Cum præ cæteris illustribus documentis , quæ ingenitam Majestatis tuæ pietatem abunde*

de declarant, maximè excellat eximius ille, Regeque Christianissimo dignus planè zelus, quo strenuè incensus, fallentes istius Regni Hæreticas Constitutiones penitus abrogasti, Fideique Orthodoxæ propagationi, sapientissimis editis Decretis, egregiè consuluisti, officii esse nostri duximus, splendido ac mansuro hoc Litterarum nostrarum testimonio inclytam animi tui Religionem effusè commendare, cùmque rebus hùc usque à te præclarè gestis insigni hujusmodi factò immortalium cumulum laudum adjecisti, impensè tibi gratulari. Recensebit profectò suis in Fastis Catholica Ecclesia tam grande tuæ ergà ipsam devotionis opus, nomenque tuum non interituris præconiis prosequetur. &c. Sic vero Ludovici XIV. honori consulebat Innocentius XI. Pontifex Maximus, quem si, ut par erat, audisset Rex Christianissimus, non eorum consilia sequutus fuisset, qui ei authores fuerunt, ut prætensum jus Regaliæ in eas Galliarum Regni Ecclesias, quæ ab illa servitute hætenus fuerant immunes, extenderet, refragantibus licet. Episcopis illarum Ecclesiarum, doctrinâ & pietate conspicuis, quos proindè Innocentius XI. Pontifex Maximus sæpiùs Litteris suis amantissimè solatus est, eisque ad jura Ecclesiarum suarum strenuè tutanda animos fecit. Huic justo dolori Pontificis ex eâ juris Regaliæ ad omnes Galliarum Regni Ecclesias extensione concepto incrementum addidit Henricus Carolus, Marchio Lavardinus, Regis Ludovici XIV. Orator, qui Kalendis mensis Decembris anni MDCLXXXVI. Romam castrensi more ingressus est, stipatus ferè ducentis armatis absque promiscuâ Tibicinum, Epheborum, Familiarium, Equorum, Rhedarum, Curruum, & impedimen-

torum multitudine, quæ exercitum penè referret, & triumphantis pompam Populo Romano exhibere velle videretur. Huic tanto, & inaudito *Lavardini* apparatus occasionem dederunt duo Edicta, ab *Innocentio XI.* publicata, quorum primo aboleverat azyla, seu eam districtuum immunitatem, vulgus vocat *Franchigias quarteriorum*, in quibus Romæ Oratores Regum jus azyli prætendebant omnibus, qui circum eorum Palatia, vel in eos, quos volebant, immunes districtus, confugiebant, sacrum, & inviolabile esse debere. Altero solemnè Decreto vetuerat Romanus Pontifex, ne exterorum Principum Insignia præ januis figerentur, eò quòd hæc contra publicæ Justitiæ Ministros quorumvis criminum vindictam arcerent. Hæc duo Pontificis Decreta concoquere haud potuit *Lavardinus*, abolitum Azylorum jus revocare voluit, sed frustra, nunquam enim Summus Pontifex *Innocentius XI.* propositi tenax, ullo colloquio cum dignari voluit. Quò factum est, ut illum, aperti dissidii occasionem imprudenter subministrantem, Christianissimus Rex in Gallias revocaverit. Eodem anno, quo Marchio *Lavardinus* Romam ingressus est, seu anno millesimo sexcentesimo octogesimo septimo, *Innocentius XI.* die xxviii. mensis Augusti damnavit errores & Scripta *Michaelis Molinos*, Sacerdotis Hispani, qui fictæ pietatis larvâ abusus, sub altioris, magisque decoctæ devotionis prætextu, multos, propinatâ *Orationis*, quam *Quietis* vocabat, methodo, vanâ spe impeccabilitatis, etiâ in spurcissimis actionibus, latebat, & ad inanem perfectionis fastum miserè seducebat. De his *Michaelis Molinos* erroribus com-

mo-

modiùs agemus in proximo Colloquio, hìc tantùm breviter observabo, hanc pestilentem istius propudiosissimi *Michaelis Molinos* doctrinam, non solum in Italia fuisse disseminatam, sed etiam serpsisse in Gallia, ubi impigros nacta est patronos, præsertim *Guioneam* mulierem, cujus Scripta annis MDCXCIV. & MDCXCV. censorio stigmate confixerunt quatuor Illustrissimi Galliarum Antistites, *Franciscus Harlaeus* Parisiensis Archiepiscopus, *Antonius de Noailles* tunc Catalaunensis Episcopus, nunc Parisiensis Archiepiscopus, & S.R.E. Cardinalis, *Jacobus Benignus Bossuetus* Meldensis, & *Paulus Godets Desmarets* Carnutensis Episcopi. Prodiit paulò post, anno scilicèt MDCXCVI. libellus à *Francisco de Solignac* *Fenelon* Archiepiscopo & Duce Cameracensi editus, cui titulus est, *Explication des Maximes des Saints sur la Vie interieure*, seu *Placita Sanctorum circa Vitam interiorem explicita*. Sed, hic libellus cum multas complecteretur propositiones, quæ Fideles sensim in errores *Michaelis Molinos*, jam ab Ecclesia damnatos, inducere poterant, post diuturnum examen habitum Romæ, fuit tandèm die XII. mensis Martii an. MDCXCIX. ab *Innocentio XII.* Pontifice Maximo proscriptus unà cum viginti tribus propositionibus ex eo excerptis, quas opportuniùs referemus in sequenti Colloquio, ubi de Hæresibus, seu erroribus Sæculo XVI. enatis sermonem sumus habituri. Plura non dicam de *Innocentio XI.* qui præclaras optimorum Pontificum dotes in se uno collegerat, sive spectes morum pietatem & innocentiam; sive constantem & invictum postules Ecclesiasticæ Disciplinae zelum; sive denique generosum requiras rerum mun-

mundanarum contemptum, quo divitiarum & gloriæ adeò temperans fuit, ut, neglectis iis quæ carnis & mundi erant, Nepotes, consanguineos, & affines suos opibus Ecclesiæ, donec vixit, nunquam ditavit, sed jussit ut viverent suâ sorte contenti, nec sibi quidquam è Principatu arrogarent; in Principes verò Catholicos, qui ad Fidei Catholicæ defensionem Bellum contra Turcas gerebant, tam largâ manu opes Ecclesiæ profuderit, ut ejus liberalitati ac precibus jure optimo tribuantur illæ Victoriæ, quibus suo tempore nunquam majori gloriâ, & Fidei Catholicæ propagatione Christiani de Barbaris triumpharunt. Obiit Romæ, summo totius Orbis Christiani luctu, *Innocentius XI.* Pontifex Maximus, pridie Idus mensis Augusti anni MDCLXXXIX. Pontificatus sui anno XIII. ejusque memoria semper in benedictione erit, maximè cum ejus vitæ rationis Causa nunc in Sacra Cardinalium Congregatione Rituum informetur, quò in Sanctorum Tabulas referatur.

D. Ex hac narratione, quam descripsisti, tot Heroicarum virtutum, quibus *Innocentius XI.* optimorum Ecclesiæ Catholicæ Pontificum nulli secundus, præditus fuit, in eam faciliè adducor spem, fore ut sanctissimus ille Pontifex, è tenebris ac vinculis corporis in lucem libertatemque productus, promissam piis omnibus possideat hæreditatem, ita ut ejus mors non luctu & lamentationibus, sed cultu potiùs & gratulationibus digna esse videatur. Age ergò nunc, & alios percensere Romanos Pontifices, qui Sæculo XVII. Catholicæ Ecclesiæ præfuerunt. Nec enim dubito, quin de mortuo *Innocentio XI.* successus fuerit alius Pontifex,

fex , voluntate , prudentiâ , doctrinâ , usu rerum , & auctoritate aptissimus ad confirmanda ea , quæ à Sanctissimo Decessore suo fuerant in rem Ecclesiæ sapientissimè instituta , vel ad perficienda pulcherrima ac præstantissima opera , quæ , heu nimium ! præproperâ morte abreptus , inchoata ac imperfecta reliquit .

M. In locum demortui *Innocentii XI.* Cardinales in Conclave ingressi , concordibus Votis Idibus Octobris an. MDCLXXXIX. subrogarunt *Petrum Ottobonum* , Venetum , Presbyterum Cardinalem Tituli S. Salvatoris in Lauro , qui nomen *Alexandri VIII.* assumpsit , magnâ omnibus conceptâ spe , illum iisdem prudentiæ , sapientiæ , & fortitudinis legibus universam Ecclesiam rectorum , quarum per tot annos in variis Curia dignitatibus , & officiis egregia specimina præbuerat , præsertim dum esset Episcopus Brixie , ubi , post magnam adhibitam sollicitudinem , feliciter detexit execrabilem Sectam Hæreticorum , qui *Pelagini* dicebantur à quodam *Jacobo Philippo à Sancta Pelagia* , Viro Laico Mediolanensi , Authore illius nefandæ Sectæ , ex erroribus Gnosticorum , Donatistarum , Hussitarum , Flagellantium , Lutheranorum , & Quietistarum , seu discipulorum *Michaelis Molinos* conflata . Hanc , inquam , propudiosissimam Sectam , cujus abominanda flagitia hic referre non permittit pudor , occultè in multis suæ Diœceseos locis grassantem , non solum detexit , sed omninò extinxit *Petrus Ottobonus* , dum solum esset Brixie Episcopus . Ad Summum Pontificatum proventus , dictusque *Alexander VIII.* omnes suas curas ad divinum cultum propagandum , & ad profligandos gli-

gliscentes errores convertit. Ægrè tamen sub initium Pontificatus sui, hoc est, anno MDCLXXXIX. vidit, evanuisse omninò Siamensium ad Fidem Catholicam conversionis conceptam spem, ob Regis Siamensis, qui ergà Catholicam Religionem optimè affectus erat, mortem, quæ eodem anno contigit. Mortuo quippè Siamensi Rege, summus copiarum Regni Præfectus iussit, ut *Constantius Falconius*, natione Gallus, penès quem integra ferè sub defuncto Siamensi Rege manserat regni administrandi, rerumque gerendarum potestas, occideretur, unà cum præcipuis Siamensis demortui Regis familiaribus. Ejecit etiam ex aliquot Arcibus præfidiarios milites Gallos, quorum fidei idem Rex earum custodiam crediderat, eosque & Europæos omnes è Siamensi Regno proscripsit, & reliquâ Asiâ in Europam secedere cœgit. Indoluit *Alexander VIII.* Pontifex Maximus, Siamenses populos, egregiis aliundè dotibus instructos, cò inopinato casu Fidei Catholicæ lumine fuisse privatos, & in eorum Regno iniquè trucidatum fuisse *Constantium Falconium*, quem, ut mox dixi, demortuus Siamensis Rex publicæ rei administrandæ in suo Regno præfecerat, præclaris dotibus præditum, moderatione, sapientiâ, firmitate animi, pietatis etiam, & Catholicæ Religionis admirabili studio, quique summum ad honoris culmen idcirco se provectum existimabat, ut Fidei, quam profitebatur, honorem aliquandò conciliaret, & eâ, quâ valebat apud Siamensem Regem suum, auctoritate utebatur, non tam ut privatis familiæ suæ commodis, quàm ut ejusdem Regis salutis æternæ consulere. Dolorem, quem ex gra-

vi illâ jacturâ conceperat *Alexander VIII.* Pontifex Maximus , auxit in Europa quorundam hominum in spargendis erroribus audacia , ad quam compefcendam duo Decreta edidit idem Pontifex , quorum primum datum est die *xxiv.* mensis Augusti anni *mdcxc.* his verbis conceptum : *Sanctissimus Dominus Noster Alexander Papa VIII.* non sine magno animi sui mœrore audivit , duas theses , seu propositiones , unam denuò , & in majorem fidelium perniciem suscitari , alteram de novo erumpere . Et cum sui Pastoralis officii munus sit oves sibi creditas à noxiis pascuis avertere , & ad salutaria semper dirigere , dictarum thesium , seu propositionum examen pluribus in *Sacra Theologia Magistris* , & deinde *Eminentissimis* , & *Reverendissimis DD. Cardinalibus* contra *Hæreticam pravitatem* *Generalibus Inquisitoribus* sedulò commisit , qui pluriès & maturè discussis *infra scriptis Thesibus* , seu *propositionibus* , super unaquaque ipsarum suffragia *Sanctitati Suae* sigillatim exposuerunt . Primò : Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali , Formalis verò in conformitate actus cum regula morum . Ad hoc sufficit , ut actus moralis tendat in finem ultimum interpretativè . Hinc homo non tenetur amare Deum neque in principio , neque in decursu vitæ suæ moralis . Secundò : Peccatum Philosophicum , seu morale , est actus humanus disconveniens naturæ rationali , & rectæ rationi . Theologicum verò , est transgressio libera divinæ legis . Philosophicum , quantumvis grave , in illo , qui Deum vel ignorat , vel de Deo actu non cogitat , est grave peccatum , sed non est offensa Dei , neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei ,

Dei , neque æterna pœna dignum . *Quibus peractis, Sanctissimus, omnibus plenè, & maturè consideratis, primam thesim, seu propositionem, declaravit Hæreticam, & uti talem damnandam & prohibendam esse, sicut damnat & prohibet sub censuris, & pœnis contra Hæreticos, & eorum fautores in jure expressis. Secundam thesim, seu propositionem, declaravit scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam, & erroneam, & uti talem damnandam, & prohibendam esse, sicuti damnat & prohibet. &c.*

Alterum Decretum, quo *Alexander VIII.* Pontifex Maximus, die xx. mensis Decembris ejusdem anni mdcxc. confixit propositiones xxxi. hîc, ne longior sim, non inferam, sed illud in proximo Colloquio, ubi de Hæresibus, & erroribus Sæculo Ecclesiæ decimo septimo sparsis acturi sumus, opportuniùs referam. Eodem anno mdcxc. Kalendis mensis Novembris idem Summus Pontifex *Alexander VIII.* solemni ritu in Basilica Vaticana Sanctorum Fastis adscripsit *Laurentium Justinianum*, Venetiarum Patriarcham, *Joannem à Facundo*, Ordinis Eremitarum S. Augustini, *Joannem Capistranum*, & *Pasqualem Baylon*, Ordinis S. Francisci, & *Joannem de Deo*, Fratrum Xenodochiis inservientium Fundatorem. Denique, *Alexander VIII.* propedièm moriturus, Bullam die xxx. mensis Januarii anni mdcxc. publicavit, jam die iv. mensis Augusti anni mdcxc. formatam & subscriptam, quâ assertas à Clero Gallicano in Comitibus anni mdcxxx. quatuor propositiones de Auctoritate seu Pontificiâ, seu Ecclesiasticâ, Actaque ab eodem Clero circâ Regaliæ, quam vocant, extensionem, & à quocumque alio attentata contra locorum,

rum, ac personarum Ecclesiasticarum, aut Regularium immunitates & privilegia, Pontificiâ auctoritate, irrita, invalida, inania, omni effectu vacua, ac nullius valoris, aut roboris fuisse, aut fore unquam declaravit, inhærendo maximè, ut ait, his, quæ jam statuta fuerant à Decessore suo *Innocentio XI.* sub quo, cum summo ejusdem Pontificis dolore, hæc à Clero Gallicano in prædictis Comitibus acta, fuerant. Brevissimus fuit Pontificatus *Alexandri VIII.* quippè qui sedit anno dumtaxat uno, mensibus tribus, diebus viginti quatuor, & obiit Kalendis mensis Februarii anni MDCXCI. natus aunos LXXXI.

D. Pervenisti tandem, ut puto, ad finem successionis Chronologicę Summorum Pontificum, qui Sæculo XVII. Sedem Romanam tenuerunt?

M. Superest adhuc unus Summus Pontifex, qui ab obitu *Alexandri VIII.* hoc est, ab anno MDCXCI. usque ad finem Sæculi XVII. seu ad annum usque millesimum septingentesimum, Sedem Romanam tenuit, atque universam Ecclesiam gubernavit. Is autem fuit *Antonius Pignatellus* Neapolitanus, qui, post longam quinque mensum & duodecim dierum ab obitu *Alexandri VIII.* Cardinalium Consultationem, tandè die XII. mensis Julii anni MDCXCI. Romanus Pontifex fuit electus, dictusque *Innocentius XII.* Spem, quam de se ipso excitaverat, dum apud Imperatorem & Reges Apostolici Nuncii officiis fungeretur, cumulatifsimè implevit summæ potestatis particeps, ac Christi in terris Vicarius effectus. In hac siquidem primâ totius Orbis Christiani Sede locatus Pontifex *Innocentius XII.* tot ac tanta pietatis præbuit

ar-

argumenta , ut omnes Christianæ plebes sibi gratularentur , totoque Orbe percelebris illa audiretur Vox : *Domus Romani Pontificis , domus est ege-
norum .* Et sanè , tot inter præclaras virtutes , quibus fulgebat Summus ille Pontifex , principem locum obtinuit incredibilis illa beneficentia , & eximia charitas , quâ vehementer accensus , se totum in alienis procurandis utilitatibus impendebat , & in pauperum sublevandis miseriis curas omnes ac cogitationes suas jugiter defigebat . Amplissimis proventibus è suâ nobilissimâ *Pignatelli* Familiâ prorsus abdicatis , propriisque nepotibus abnegatis , debitum parentibus amoris affectum in Pauperes totum transtulit , eos plurimorum largitione munerum , erectione , seu foundatione *Xenodochiorum* confovebat , & statâ singulis hebdomadibus die eorum querelas ac preces publicè exaudiebat , eâ pietate , patientiâ & benignitate , ut nullus unquàm veriùs idem , quod olim justus *Job* , dicere potuerit : *Auris audiens beatificabat me , & oculus videns testimonium reddebat mihi , eò quòd liberassem pauperem vociferantem , & pupillum , cui non esset adiutor : Benedictio perituri super me veniebat , & cor Viduæ consolatus sum Oculus fui cæco & pes claudò . Pater eram pauperum , & causam , quam nesciebam , diligentissimè investigabam .* Præter hanc immensam ergà pauperes charitatem , erat adhuc in hoc Summo Pontifice *Innocentio XII.* maximus justitiæ amor , in qua colendâ servandâque cæteris omnibus optabat excellere . Hinc longâ experienciâ edoctus , cum probè sciret , fundamentum ac caput justitiæ esse , ut in tuendis legibus gravitas ac constantia ;
in

in cōcēdis etiam improbis severitas adhibeatur, ita ut nullus contra jus & æquitatem ambitioni sit ac potentia locus, pecuniæque nullus; & atrocitatis interim absit & crudelitatis opinio: hæc, inquam, cum probè sciret *Innocentius XII.* Pontifex Maximus, singulari Decreto vetuit, ne deinceps Romæ venalia forent Judicum Tribunalia & Officia, sed gratis tribuerentur probis hominibus, qui(juxtà præceptum Domini Deuteronomii c. 16. v. 18. & 19.) *judicent populum justo judicio, nec in alteram partem declinent, nec munera accipiant, quæ excæcant oculos sapientum, & mutant Verba justorum.* Sicùt exercendæ justitiæ, ita & pacis tam in Statu Politico, quàm Ecclesiastico conciliandæ studiosissimus fuit *Innocentius XII.* Pontifex Maximus, & ad eam firmandam plura adhibuit studia pietatis, quæ hic referre non abs re erit. Primò, dùm tota arderet bello Europa, duo universalia Jubilæa promulgavit, strenuamque adhibuit curam, ut ab irato Numine tam diri flagelli telum extorqueret. Secundò, ad Imperatorem, ad Reges & Principes Christianos litteras eloquentiâ, gravitate, consilio & prudentiâ refertas dedit, quibus eorum animos delinire, precibus frangere, auctoritate componere summoperè studuit. Tertiò, cum pax in Ecclesia Gallicana haud parùm esset turbata, eò quòd in generalibus Comitii Cleri Gallicani anni MDCLXXXI. quatuor propositiones, quæ Pontificiam auctoritatem spectabant, decretæ ac constitutæ fuissent, eamque ob rem *Innocentius Undecimus & Alexander VIII.* recusassent præficere Ecclesiis eos, qui à Rege Christianissimo *Ludovico XIV.* ad Episcopales Infulas erant nominati, sicque

sicque multæ in Galliis Ecclesiæ vacarent, suisque
 viduatæ essent Pastoribus ; tandem *Innocentius XII.*
 diù optatam pacem Ecclesiæ Gallicanæ restituit ,
 præfecitque eos , quos ad Episcopatus idem Rex
 Christianissimus nominaverat , postquam tamen
 illi Episcopi à Rege Christianissimo nominati ad
 ipsum Summum Pontificem Litteras scripserant , in
 quibus (sicut declaravit *Innocentius XII.* in Cardi-
 nali Consistorio , quod habuit die xxv. mensis
 Octobris anni mdcxciii.) Significarunt , se de
 gestis hujusmodi vehementer quidem , & supra omne
 id , quod dici potest , ex corde dolere , ac quæcumque
 in præfatis Comitibus , siquæ circa Ecclesiasticam pote-
 statem , & Pontificiam authoritatem decreta , siquæ in
 præjudicium jurium earundem Ecclesiarum delibera-
 ta , pro non decretis , nec deliberatis habere & haben-
 da esse , seriò insuper spondentes , se ita in posterum
 gesturos , ut nihil penitus de vera eorum erga Sanctam
 Sedem obedientia ac debito pro juribus ipsarum Eccle-
 siarum defendendis zelo desiderandum supersit . Testa-
 tus est etiam *Innocentius XII.* Pontifex Maximus in
 eodem Consistorio , Regem Christianissimum *Ludo-*
wicum XIV. certiore eum suis Litteris reddidisse , se
 nuperrimè Regium illud Edictum , quo in his Comitibus
 Cleri Gallicani edita de potestate Ecclesiastica Declara-
 tio firmabatur , ita haberi jussisse , ut neminem ad il-
 lius observantiam teneri perspectum sit ac explora-
 tum . Post restitutam Ecclesiæ Gallicanæ pacem ,
 composuit itidem summus Pontifex *Innocentius XII.*
 orta dissidia inter Belgii Theologos , quorum non-
 nulli alios inculpabant tanquam errorum *Jansenii*
 Sectatores , quamvis sese ab illis prorsus abhorre-
 re palàm profiterentur . Ad extinguenda itaque
 hæc

hæc Theologorum jam pridem inter sese excitata, dissidia, Diploma direxit Summus Pontifex ad Archiepiscopum Mechlinensem, & Episcopos Antuerpiensem, Brugensem, Gandavensem, & Ruremundensem, eisque jussit primò, ut præter Formularium juramenti ad damnandas quinque propositiones *Jansenii* præstandum, juxta Constitutiones *Innocentii X.* & *Alexandri VII.* quidquam aliud vel minimum declarationis, interpretationis, aut explicationis verbo vel scripto non exigant. Secundo, ne ulla ratione quemquam vaga ista accusatione, & invidioso nomine *Jansenismi* traduci, aut nuncupari sinant, nisi prius suspectum esse legitime constiterit, aliquam ex his propositionibus docuisse, aut tenuisse; nec quemquam sub hoc prætextu repelli ab officiis, muniis, Beneficiis, gradibus, ac concionibus habendis, vel alia quacumque functione Ecclesiastica permittant, nisi servato juris ordine, eam penam, quæ viris alioquin Catholicis gravissima est; commernisse probatum fuerit. Hoc Diploma dedit Summus Pontifex *Innocentius XII.* die sexta mensis Februarii anni *MDCCXIV.* illudque confirmavit altero Diplomate dato die vigesimâ quartâ mensis Novembris anni *MDCCXVI.* & extant in ejusdem Pontificis Bullario. Alteri Controversiæ in Belgio, & in Gallia enatæ occasionem dedit libellus à *Francisco de Solignac Felon* Archiepiscopo Cameracensi editus, cujus, ut superius jam observavimus, hic titulus erat: *Explication des Maximes des Saints sur la Vie Interieure, seu Placita Sanctorum circa Vitam interiorem explicata.* Quam quidem Controversiam *Innocentius XII.* Pontifex Maximus diremit speciali editâ Constitutione datâ die *XI.* mensis Martii

anni MDCXCIX. in qua viginti tres propositiones damnavit, huicque damnationi promptissimo obsequio & exoculatâ obedientiâ subscripsit prædictus *Franciscus de Solignac Fenelon*, Archiepiscopus Cameracensis, ut videre est in Mandato, quod die 1x. mensis Aprilis ejusdem anni MDCXCIX. ad Sæcularem, & Regularem Clerum direxit, & in tota sua Diœcesi publicari jussit. Mitto, ne longior sim, varia ornamenta, ædificia, Nosocomia, quibus *Innocentius XII.* Romam decoravit, præsidia, munitiones, atque subsidia, quibus portum Centum cellarum, & Dominii Pontificii Urbes instruxit. Mitto etiam sanctissimas, & aureis Ecclesiæ Sæculis dignas Constitutiones, quas ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam promulgavit, quæque ejus speciali Bullario sunt inserta; At, sine aliqua singulari laude prætermittere non possum ardens illud desiderium, quo flagrabat Summus ille Pontifex, Regularis observationem Disciplinæ, quam ipse, indignus licet, profiteor, instaurandi, omnique adhibitâ diligentia efficiendi, ut primævus Vitæ Regularis splendor refloresceret in Ecclesia. Hinc non solum *Innocentius XII.* speciali Decreto jussit Regularibus, ut exactam Vitam Communem in Conventibus agerent, sed etiam voluit, ut quædam à Sacra Congregatione super Disciplina Regulari ab ipso deputatâ publicarentur Decreta, die XVII. mensis Julii anni MDCXCV. edita, quæ extant in Bullario *Innocentii XII.* & sub quorum finem hæc Sacra Congregatio nomine ejusdem Pontificis singulos Vitæ Regularis cultores hortatur, ut omni mora postposita, ad tenorem Regulæ, quam amplexi sunt, exactam Vitam communem in-

sli-

stituant, & componant, Decretisque Apostolicis pro
 aeterna illorum salute editis sincerè ac fidelitèr pareant;
 nec ab eorum observantia inanibus interpretationibus,
 & fallaciis, aut relaxationum prætexitibus, ad ex-
 cusandas excusationes in peccatis, abduci se sinant,
 sed professionis suæ memores, qua se totos Dei obsequio
 manciparunt, susceptum perfectionis iter, arduum
 quidem, sed Divina Charitatis dulcedine perfusum,
 abjectis rerum terrenarum curis, alacriter prosequan-
 tur. Nimis enim turpe esset, eos ad Secularia desi-
 deria, quibus, semel aspirante Domino, renunciarunt,
 animum revocare, & obligatam Deo, qui non irride-
 tur, primam fidem irritam facere. Meminerint, se
 ad peculiarem Salvatoris nostri sequelam vocatos, qui,
 cum dives esset, propter nos egenus factus est, Vete-
 rumque illorum Fidelium gloriosos imitatores, ac ve-
 luti hæredes esse, quorum erat cor unum & anima
 una, nec quisquam eorum, quæ possidebat, aliquid
 suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia, di-
 videbatur autem singulis, pro ut cuique opus erat,
 ideòque in Regularis Vitæ, ac præcipuè sanctæ pauper-
 tatis, quæ est parens quædam generatioque Virtutum,
 proposito perseverent, omnem sollicitudinem suam
 projicientes in eum, cujus oculi in pauperes respiciunt,
 qui non derelinquit sperantes in se, sed dives in mise-
 ricordia, centuplum, & Vitam æternam propter no-
 men suum relinquentibus omnia repromisit. Hanc
 brevem adhortationem hic inserere necessarium
 esse duxi, ut inde perspectum habeas, Innocentium
 Duodecimum, Pontificem Maximum, præcipuam cu-
 ram impendisse in restituenda Disciplinâ Regula-
 ri, quam, heu nimium! in nonnullis Monasteriis
 fuisse collapsam lugebat. Obiit integerrimus ille

Pontifex die xxvi. mensis Septembris anni mdcc. postquam sedisset annos novem, menses duos, & dies quindecim. In ejus locum die xxiii. mensis Novembris S. *Clementi* Pontifici Sacra, ejusdem anni mdcc. successus est *Joannes Franciscus Albanus*, Urbinas, qui *Clementis XI.* nomen assumpsit, & nuperrimè Pontificiam dignitatem obtinuit, atque universam Christi Ecclesiam sapientissimè rexit.

D. Non opus est, ut singulari elogio prosequaris præclaras *Clementis XI.* Pontificis Maximi dotes, qua ipse à testibus oculatis, Virisque probatissimæ fidei accepi, vel ipse admiratione defixus propriis oculis inspexi. Audivi, inquam, *Clementem XI.* antequàm ad Summum Pontificatum eveheretur, humanioribus litteris Latinis, ac Græcis perpolitum, rerum divinarum scientiâ ex puris Theologiæ fontibus haustâ præditum, atque Canonici civilisq; juris dicendi peritiâ exornatum, in Sabinæ, Centumcellarum, seu Urbis Veteris, Reatinæque Præfecturis summâ cum laude versatum fuisse, cumque ad aulam revocatum, & à Summis Pontificibus *Innocentio XI. Alexandro Octavo*, & *Innocentio XII.* Muneri conscribendi Apostolicas Litteras, quas *Breves* nuncupant, præfectum, eo difficillimo & amplissimo munere magnâ cum facundia, gravitate, prudentia, fide, religione & sapientia esse perfunctum, nec quidquam ardui, & illustris sub his Romanis Pontificibus in Ecclesiæ administratione accidisse, de quo non fuerit ille sententiam rogatus, suffragium non tulerit, ac suis consiliis sapientissimas Pontificum mentes non juverit. Audivi, *Clementem XI.* omnium

nium Cardinalium consensione in Pontificem Maximum in vivida adhuc & florenti ætate electum, expavisse, & terrore perculsum obriguisse, obstupuisse, precibus & lachrymis supremam illam dignitatem deprecatum fuisse, tantoque dolore, trium dierum spatio cum omni Senatu summam contentione pugnando, dolore esse confectum, ut in morbum inciderit, ac feбри laborarit, totisque viribus restiterit Votis omnium, qui cum tantæ sustinendæ moli parem conclamabant, donec Doctorum ac spiritualium Virorum, quorum sententiam rogare voluit, adductus consiliis, tandem aliquandò cesserit, ac suum præbuerit assensum. Hæc sunt, quæ crebris sermonibus usurpata audi- vi, sed majora sunt, quæ vidi. Vidi quippè *Clementem* XI. Pontificem Maximum magnâ sedulitate curantem sacra, infimæ plebis hominum pedes, ad sacra ista Religionis monumenta adeuntium, abluentem, suis manibus alimenta præbentem, incredibili vi, doctrinâ, eloquentiâ docentem, populos, & eorum peccata in Sacro Tribunali Pœnitentiæ palàm in Ecclesia excipientem; mo- rum licentiam comprimantem, vitia profligantem, virtutes revocantem, & Templorum religionem, optimis legibus amplificantem. Vidi Summum il- lum Pontificem, dum Romæ terribilem in mo- dum terra insolitis quateretur motibus, stantem juxta Aram impavidum, Templum, Urbemque, precibus suffulcientem, trepidanti plebi animos facientem, Dei misericordiam secum implorare docentem, atque pœnitentiam dedicantem in se- metipso. Vidi hunc Pontificem eximiâ charitate præditum, Gentes à Sedis Apostolicæ communio-

ne luctuoso dudum schismate distractas , ad Ecclesiæ unitatem ; Catholicos Reges ac Principes ad pacem & concordiam per Litteras , Nunciosque adhortantem, urgentem, obsecrantem . Vidi hunc Pontificem in majoribus Ecclesiæ toto orbe diffusæ Causis & difficilioribus dirimendis negotiis assidue & indefesso studio laborantem, ad medendum malis omnibus , quæ Christianam Rempublicam undique infestabant , ad providendum Urbi , totique Romanæ Ditioni , instar optimi Parentis , potiusquàm imperiosi Principis , jugiter excubantem . Vidi sacram illam & augustam cæremoniam , in qua *Clemens XI.* quatuor Beatos, videlicet *Pium V.* Pontificem Maximum, *Andream Avellinum* , *Felicem de Cantalicio* , & *Catharinam Bononiensem* , Sanctorum Fastis solemniter ritu in Basilica Vaticana xi. Kalendas Junii anni m^occxii. adscripsit . Vidi postremò , & perlegi tres celebres Constitutiones, quas edidit *Clemens XI.* Pontifex Maximus , quarum prima , data die v. mensis Julii anni m^occv. & incipit : *Vineam Domini Sabbath* &c. præcipit non solum externam , sed etiam internam obedientiam præstandam ab iis , qui in damnatione quinque propositionum *Jansenii* Formulario subscribunt , juxta Decreta Romanorum Pontificum *Innocentii X.* & *Alexandri VII.* Altera , data die xix. mensis Martii an. m^occxv. damnat tanquam superstitiosos & idololatricos ritus , seu cæremonias, quibus Sineses Cælum , Philosophum *Confucium* , suosque Parentes defunctos colunt . Confirmat etiam Decretum , quo idem Pontifex jam anno m^occiv. ejusmodi ritus ac cæremonias in cultu Sinesium usurpari solitas damnaverat , & ad illud pro-

promulgandum miserat Dominum *Thomam Tur-*
nonium Legatum Apostolicum, & postea Cardina-
 lem, in Sinarum Imperium: declarando insuper
 Decretum suum non esse conditionatum, sed ab-
 solutum, approbat Decretum; quod Cardinalis
Thomas de Tournon, tum in Sinarum Imperio Visi-
 tator Apostolicus Generalis, ediderat die xxv.
 Januarii anni mcccvii. Rejicit quascumque ratio-
 nes, seu excusationes ad ejusmodi Decretorum
 executionem allatas, & præscribit formulam jura-
 menti per Missionarios illarum partium præsentis
 & futuros hac in re præstandi. Denique, decernit,
 causam omninò finitam esse. Tertia Constitutio, da-
 ta die 8. mensis Septembris an. millesimi septingen-
 tesimi decimi tertii, quæ incipit *Unigenitus*, pro-
 scribit centum & unam propositiones, quarum aliquot
 ad Gratiâ attinentes damnat in sensu *Jansenii*,
 qui gratiâ *neccitantem*, ut Theologi vocant, in-
 vexit, integrâ, ac prorsus illâsâ permanente do-
 ctrinâ de gratiâ se ipsâ efficaci & prædestinatione
 gratuitâ, quam Schola Thomistica, Duces Sanctos
Augustinum & Thomam, Angelicum Doctorem,
 secutâ, semper docuit, & etiamnum constanter
 propugnat. Huic Doctrinæ de Gratiâ se ipsâ effi-
 caci, sicut & aliis sententiis, quæ in Catholicis
 Scholis docentur, nullam erroris notam in ea *Con-*
stitutione, quæ incipit *Unigenitus*, se assingere vo-
 luisse, disertè declarat idem Pontifex *Clemens XI.*
 in suis Litteris, quas ad *universos Christi Fideles* die
 primâ mensis Septembris an. mcccxviii. direxit,
 & quæ sic incipiunt: *Pastoralis Officii*; in his, in-
 quam, Litteris Summus Pontifex *Clemens XI.* lo-
 quens de his, qui à suscipiendâ *Constitutione*, quæ

incipit : *Unigenitus* , se retardari affirmabant , eò quòd suspicarentur per illam damnari sententias , atque Doctrinas , quas insignes Catholicorum Scholæ absque ullâ censurâ hætenus tenuerunt , ac tradiderunt , hæc habet : *Ceterùm in hoc ipso præpostero judicio consuetum calumniandi morem non derelinquunt ; nisi enim excæcaret eos malitia eorum , ac nisi diligerent magis tenebras , quàm lucem , ignorare non deberent , Sententias illas ac Doctrinas , quas ipsi cum erroribus per nos damnatis confundunt , palàm & liberè in Catholicis Scholis , etiam post editam à nobis memoratam Constitutionem , sub oculis nostris doceri , atque defendi , illasque propterea minimè per eam fuisse proscriptas . Plura de Clementis XI. Pontificis Maximi rebus præclarè gestis non dicam , quia , cùm hæc , & benè multa alia ipsius rectè facta in maxima ornatissimorum hominum frequentia , & in amplissimæ hujus Urbis aspectu posita , indèque longè latèque diffusa , ac terrarum orbem pervagata omnibus comperta ac explorata sint ; non esse videtur , cur ipse in omnes cunctis pervulgatas actiones studium dicendi conferam , tantique Pontificis eximias dotes meritis laudibus hìc prosequar . Sed heu ! quàm fluxæ & instabiles sunt res humanæ , quàm anceps & lubrica earum conditio ! *Clementem XI. Pontificem Maximum* , amplissimis honorum ornamentis auctum , alacrem & actuosum , jamque valetudinem suam à morbo , quo confliatus fuerat , confirmasse , non ita pridem gaudebamus , cùm ecce inopinata , & penè repentina mors eum usurâ hujus lucis privavit , rapuitque ex hominum conspectu . Ite nunc , ite & malè creduli , lenocinantis for-*

fortuna fallacibus blandimentis confidite. Supremum Vitæ diem egit *Clemens XI.* die XIX. mensis Martii, S. *Josepho* sacrâ, anni labentis MDCCXI. Eo demortuo, Cardinales, numero quinquaginta quinque, post perfolutas, ut fieri assolet, Novendiales Exequias, Conclave ingressi, elegerunt in Romanum Pontificem *Michaelum Angelum de Comitibus*, vulgò *de Conti*, natum Romæ die XV. mensis Maii anni MDCLV. ex antiquissima & illustrissima Principum *de Comitibus* familia, quæ inter plures Romanos Pontifices, quos Ecclesiæ dedit, tres potissimum enumerat omni exceptione majores, *Innocentium III.* *Gregorium IX.* & *Alexandrum IV.* quorum primus, post habitam celebrem illam Visionem, in qua S. *Dominicum*, Ordinis Prædicatorum Institutorem, collabentem Ecclesiam Lateranensem suis humeris suffulcientem conspexit; filios Sanctissimi illius Patriarchæ, quorum doctrinam & pietatem probè noverat, glorioso Prædicatorum nomine donavit. Alter, seu *Gregorius IX.* eundem Patriarcham *Dominicum* Sanctorum Fastis solemni ritu adscripsit. Postremus, seu *Alexander Quartus*, nascentem Prædicatorum Ordinem non solum innumeris gratiis, privilegiis ac beneficiis cumulavit, sed illum etiam sæculo XIIII. à quibusdam æmulis obrectatoribus, quorum agmen ducebat *Guillelmus à Sancto Amore*, graviter impetiturum, autoritate Apostolicâ egregiè vindicavit. Ex ea itaque clarissima familia originem ducens *Michael Angelus de Comitibus*, vulgò *de Conti*, creatus fuit à *Clemente XI.* Pontifice Maximo, S.R.E. Cardinalis eadem die, quâ in lucem editus est, seu die XV. mensis Maii anni MDCCXI. electus, conspi-

spirantibus omnium Cardinalium Votis, Summus Pontifex die viii. mensis Maii currentis anni mcccxxi. quam diem Archangelo *Michaeli*, ejus nomine Sanctissimus ille Pontifex in Sacris Undis insignitus est, dicavit Ecclesia; ac tandem solemnî pompâ in augustissimo Templo Vaticano die xviii. ejusdem mensis & anni coronatus, dictusque *Innocentius XIII.* Hujus Summi Pontificis eximias doctes, quæ isto honoris amplissimi fastigio dignissimum illum reddiderunt, præsertim sinceram religionem, pietatem expertein fuci, æqui rectique tenacem integritatem, veritatem in dictis, in omni Vitæ cursu sapientiam, in obeundis apud Reges Legationibus summam prudentiam, in gerendis negotiis cautionem, in ponderandis maturitatem, & raram mansuetudinis cum gravitate societatem; has, inquam, & alias præclarissimas doctes, quas omnes in se uno collegit Sanctissimus Pontifex *Innocentius XIII.* aliis, ne in immensum diffundatur oratio, prædicandas relinquo. Hoc unum instar æterni præconii esse potest, quòd in tanto Eminentissimorum Cardinalium numero, qui præesset omnibus, & universæ Ecclesiæ clavum gubernaret, ex omnibus potissimum electus fuerit, & quæ cæteros ornare solet suprema illa Ecclesiæ dignitas, hanc ipse suis Virtutibus ornet, & in splendoris cumulum attollat. Sed tempus est ut finem imponamus huicce Colloquio nostro, in quo Romanorum Pontificum successionem à *S. Petro* inceptam feliciter tandem perduxisti usque ad *Innocentium XIII.* qui nunc *S. Petri* Sedem tenet; In qua quidem continua successione maxime Dei consilium admiror, quòd, cæteris Apostolicis &

Pa-

Patriarchalibus Ecclesiis, Alexandrinâ, Antiochenâ, Hierosolymitanâ, & Constantinopolitanâ ab Infidelibus occupatis, vel invasîs ab pseudo-Pastoribus, Hæresi aut Schismate infectis, ac subindè in iis legitimorum Pastorum successionis lineâ prorsus abruptâ, una Romana Ecclesia, *Petri* Sedes, perpetuam Pontificum seriem, & cum ea veræ doctrinæ successionem nunquàm interruptam obtinuerit. Quod idcirco factum esse crediderim, ut sola Romana, Ecclesia Apostolica, & omnium Ecclesiarum mater haberetur, ad quam omnes Dei promissiones Ecclesiæ factæ spectarent. Hanc siquidem (sicut sæpius me monuisti) perpetuam Romanorum Pontificum in Apostolica Sede successionem Sancti Patres tanti fecerunt, ut ex ea invictum deprompserint argumentum ad probandû contra Hæreticos, Ecclesiam Romanam esse veram Christi Ecclesiam, adversus quam conjuratæ portæ Inferi prævalere nunquàm poterunt.

COLLOQUIUM III.

*De Hæresibus, erroribus, & Controversiis,
quibus Ecclesia Sæculo XVII.
exagitata fuit.*

M. **U**T errorum, seu Hæresum & Controversiarum, quæ Sæculo XVII. enatae sunt, Historiam distinctè ordinatèque disponam, ab his erroribus initium sumam, quos circa morum disciplinam ex variis recentium Casuistarum libris excerptos proscripsit Ecclesia. Deinde, referam errores *Michaelis Molinos*, spurcissimi post homines natos Hæresiarchæ. Tertiò, agam de erroribus *Cornelii Jansenii*, Iprensis Episcopi, & de tumultibus, qui occasione Jansenianæ doctrinæ in Belgio & in Gallia excitati sunt. Quartò, inquiram in errores tum *Marci Antonii de Dominis*, olim Archiepiscopi Spalatensis, & postea Ecclesiæ Romanæ perfidi desertoris & Apostatæ; tum etiam in alia perniciofa dogmata, quæ eodem Sæculo quidam malè feriatii homines invehere tentarunt. Postremò, aperiam originem, seu causam & progressum duarum celebrium Controversiarum, quæ inter id ætatis Theologos magno animorum ardore ventilatæ, plures hinc inde vulgandi Lucubrationes occasionem præbuerunt.

D. Incipiamus, quæso, ab historicâ narratione rerum, quæ spectant doctrinam Moralem, & ostende, quo pacto avita ejus integritas Sæculo Decimo septimo variis corruptelis, & erroribus fue-

fuerit deformata, & à quibus tandem sublatae sint illae corruptelae, proscriptique errores, quos nimia quorundam modernorum Casuistarum laxitas, & effraenis in doctrina morum opinandi libido invexerant.

M. Saeculo XVII. fungorum instar, pullulare ceperunt nonnulli Casuistae, qui, Sanctorum Patrum, & antiquorum Scriptorum doctrinam omnino valere iussu, suaeque propriae innitentes prudentiae, Christianorum mores non ad normam Canonum componebant, sed Sacros Canones ad morum corruptelas turpi accommodatione flectebant, non ad Evangelium opiniones, sed Evangelium ad suarum opinionum praedicia praepostero ordine metiebantur, non legibus voluntates hominum subiciebant, sed ad voluntatem, & voluptatem, detrahebant ac detorquebant leges, inductoque vagae, & ex legis cuiusdam probabilitatis velamine, peccata Usurae, Simoniae, furti, duelli, homicidii, honestare, ac omnem in administratione Sacramentorum, praesertim Poenitentiae & Eucharistiae, vim elevare, ac penitus exsufflare totis viribus satagebant. Adeo in dies latius se se in excogitandis novis morum corruptelis diffundebant scribendi licentia, criminibus veniam dandi libido, & impotentis humani ingenii lascivia, ut quotidie prodirent, & hac illac volitarent Volumina, egregio quidem Theologiae Moralis titulo insignita, sed infandis opinionibus laxis tumentia, & detestandis erroribus farta. Ex tot libris in animarum perniciem temere sparsis, Rhotomageneses, Parisienses, & aliarum Galliae Urbium Parochi, doctrinam & pietate insignes, multas propositiones collegerunt,

cal-

easq; Clero Gallicano in Comitibus Generalibus anno MDCLVI. congregato discutiendas exhibuerunt. Harum propositionum lectio horrore quidem perculit Gallicanos Episcopos, magnusque illos omnes zelus & ardor incessit coercendæ illorum Scriptorum audaciæ, qui tam nefariè sanctissima quæque Evangelii dogmata pervertebant, temporis tamen angustiis, & concludendi diuturnioris Conventus necessitate à ferenda Censura præpediti fuerunt. Sed ne hac Censuræ dilatione ingravesceret malum, placuit omnibus Episcopis, Cleri Gallicani impensis in lucem edi *S. Caroli Borromæi*, Cardinalis & Archiepiscopi Mediolanensis, Institutiones ad Confessarios, ut, donec Episcopi juridicis Censuris tanto malo remedium adhibere possent, interim hoc libello, tanquàm aliquā mole, reprimi posset novarum opinionum torrens, qui Christianam morum doctrinam perditum ibat. Dissoluto Galliæ Episcoporum Conventu, prodiit in lucem sub larvato *Pirotii* nomine malè confarcinata *Casuiſtarum Apologia*, quæ statim, cùm laxissimis opinionibus, & ad excusandas excusationes in peccatis, scateret morum corruptelis, non solum ab Ecclesiæ Gallicanæ Episcopis, & à Sacra Facultate Parisiensi confixa est, sed etiam proscripta fuit ab *Alexandro VII.* Pontifice Maximo, qui die xxvi. mensis Augusti anni MDCLIX. solemni Diplomate hanc malè natam *Casuiſtarum Apologiam* damnavit, ac pro damnata & prohibita haberi voluit, districtèque vetuit, ne quis, cujuscumque gradus & conditionis existeret, etiam speciali & specialissimâ notâ dignus, prædictum librum apud se retineret, aut legeret. Sic rescissâ est laxi-
tatis

tatis Hydra, sublata penitus illę serpentes ad Evangelicę & Ecclesiasticę disciplinę everſionem morum corruptelę, & præcepta Calvinistis & Lutheranis deturpandę Ecclesię Romanę anſa & materia.

D. Non uſque adeo curioſus ſum, ut ſingularum geſtiam habere notitiam corruptelarum, & laxarum opinionum, quas in doctrinam Moralem induxerunt ſæculi xvi. molles Caſuiſtę, quorum etiam nomina utinam neſcire licuiſſet; attamen, cum mihi in votis maximè ſit ab illa peſtifera gangrena diligentèr cavere, optarem, ut hic exhiberes eas ſaltem horumce Caſuiſtarum opiniones, quas Romani Pontifices damnarunt, & gladio Apoſtolico confoderunt.

M. In damnandis quorundam Caſuiſtarum Sæculi xvi. laxis opinionibus, feliciter tandem Parochorum delationibus, Academiarum toto orbe celeberrimarum, Epiſcoporumque non ſemel convenientium judiciis, acceſſit Authoritas Alexandri VII. Pontificis Maximi, qui pro ſummâ illâ, quâ in tota Eccleſia poteſtate pollebat, plures modernorum Caſuiſtarum laxiores opiniones proſcripſit duobus Decretis, quorum primum datum eſt die xxiv. menſis Septembris anni mdcxv. Alterum promulgatum fuit die xvi. menſis Martii anni mdcxvi. Primi Decreti hic tenor eſt:

Sanctiſſimus D. N. audivit, non ſine magno animi ſui mæore, complures opiniones, Chriſtianę diſciplinę relaxativas, & animarum perniciem inferentes, partim antiquatas iterum ſuſcitari, partim noviter prodire, & ſummam illam luxuriantium ingenuorum licentiam in dies magis excreſcere, per quam

quam rebus ad Conscientiam pertinentibus modus irrepsit alienus ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, & quam si pro recta regula Fideles in praxi sequerentur, ingens eruptura esset Christianæ Vitæ corruptela. Quare, ne ullo unquam tempore Viam salutis, quam suprema Veritas Deus, cujus Verba in æternum permanent, arctam esse definiunt, in animarum perniciem dilatari, seu veriùs perverti contingeret; Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro Pastoralis sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in sacra Theologia Magistris, & deindè Eminentissimis, & Reverendissimis DD. Cardinalibus contra Hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus seriò commisit: qui tantum negotium strenuè aggressi, eique sedulò incumbentes, & maturè discussis usque ad hanc diem infrà scriptis propositionibus, super undaque ipsarum sua suffragia Sanctitati Suae singillatim exposuerunt. I. Homo nullo unquam vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, & Charitatis ex vi præceptorum divinatorum ad eas Virtutes pertinentium. II. Virequestris ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat. III. Sententia asserens, Bullam Cœne solùm prohibere absolutionem hæresis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare Facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1692. die 18. Julii in Consistorio Sacræ Congregationis Eminentissimorum Cardinalium, visa & tolerata est. IV. Prælati Regulares possunt in foro Conscientiæ absolvere quoscumque Sæculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam

incurfa . V. Quamvis evidenter tibi confitet , Petrum esse hæreticum , non teneris denunciare , fi probare non possis . VI. Confessarius , qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti chartam postea legendam , in qua ad Venerem incitat , non censetur sollicitasse in Confessione , ac proinde non est denunciandus . VII. Modus evitandi obligationem denunciandæ sollicitationis est , si sollicitatus confiteatur cum sollicitante , hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi . VIII. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licitè accipere , applicando petenti partem specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem , idque post Decretum Urbani VIII. IX. Post Decretum Urbani potest Sacerdos , cui Missæ celebrandæ traduntur , per alium satisfacere , collato illi minori stipendio , alia parte stipendii sibi retenta . X. Non est contra iusticiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere , & sacrificium unum offerre . Neque etiam est contra fidelitatem , etiamsi promittam promissione , etiam juramento firmata , dari stipendium , quod pro nullo alio offeram . XI. Peccata in Confessione omiffa , seu oblita , obinstans periculum Vitæ , aut ob aliam causam , non tenemur in sequenti Confessione exprimere . XII. Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis , non obtemperata ad id Episcoporum facultate . XIII. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis , qui confitetur Regulari , Episcopo præsentato , sed ab eo injustè reprobato . XIV. Qui facit Confessionem voluntariè nullam , satisfacit præcepto Ecclesiæ . XV. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest , qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat . XVI. Qui beneficium curatum habent , possunt sibi eligere in Confessarium

simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario . XVII. Est licitum Religioso , vel Clerico , calumniatorem gravia crimina de se , vel de sua Religione spargere minantem , occidere , quando alius modus defendendi non suppetit , uti suppetere non videtur , si calumniator sit paratus , vel ipsi Religioso , vel ejus Religioni publicè & coram gravissimis Viris prædicta impingere , nisi occidatur . XVIII. Licet interficere falsum accusatorem , falsos testes , ac etiam judicem , à quo iniqua certò imminet Sententia , si alia via innocens non potest damnum evitare . XIX. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam . XX. Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis , non recitantibus , non debetur in conscientia ante Sententiam declaratoriam judicis , eò quòd sit pœna . XXI. Habens Cappellaniam collativam , aut quodvis aliud Beneficium , si studio litterarum vacet , satisfacit suæ obligationi , si officium per alium recitet . XXII. Non est contra justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis , quia collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica , pecunia interveniente , non exigit illam pro collatione beneficii , sed veluti pro emolumento temporali , quod tibi conferre non tenebatur . XXIII. Frangens jejunium Ecclesiæ , ad quod tenetur , non peccat mortaliter , nisi ex contemptu , vel inobedientia hoc faciat , putà , quia non vult se subjicere præcepto . XXIV. Mollities , Sodomia , & Bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ , idèdque sufficit dicere in Confessione , se procurasse pollutionem . XXV. Qui habuit copulam cum soluta , satisfacit Confessionis præcepto , dicens: commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem , non explicando copulam . XXVI. Quando litigantes habent pro se

op-

opiniones aequè probabiles , potest iudex pecuniam accipere pro ferenda Sententia in favorem unius præ alio . XXVII. Si Liber sit alicujus junioris , & moderni , debet opinio censeri probabilis , dùm non constet , rejectam esse à Sede Apostolica tanquàm improbabilem . XXVIII. Populus non peccat , etiam si absq; ulla causa non recipiat legem à Principe promulgatam . Has viginti octo propositiones in hoc primo Decreto tanquàm scandalosas damnavit *Alexander VII.* Pontifex Maximus , eisq; alias ejusdem furfuris septemdecim adjunxit propositiones in altero Decreto dato 18. mensis Martii anni 1666. quas itidem ut minimùm scandalosas proscripsit . Ex quibus propositionibus simul collectis confurgit numerus quadraginta quinque propositionum, quarum posteriores, seu vigesima nona, trigesima, trigesima prima, & trigesima secunda, legem Ecclesiastici jejunii infringunt , & ab ejus observatione dispensant Officiales , iter agentes , & equitantes . Aliæ, seu trigesima tertia, trigesima quarta, & trigesima quinta Beneficiarios liberant ab obligatione recitandi Officium, & à restitutione fructuum , ob omissionem recitationis Officii . Aliæ ad libidinem excitant , ut videre est in hac propositione, quæ est ordine quadragesima , & his verbis concepta est : *Est probabilis opinio , quæ dicit , esse tantùm Veniale osculum habitum ob delectationem carnalem & sensibilem , quæ ex osculo oritur , secluso periculo consensus ulterioris & pollutionis ; & in ista sequenti , quæ est ordine quadragesima prima : Non est obligandus Concubinarius ad ejiciendam Concubinam , si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarij , vulgò, regalo , dum deficiente illo , nimis agrè ageret vi-*

tam, & alia epula tadio magno concubinarium afficerent, & alia famula nimis difficile inveniretur. Aliæ denique Usuras licitas reddunt, ut liquet ex hac propositione, quæ ordine est quadragesima secunda: *Licetum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.* Has quadraginta quinque propositiones, seu potius morum corruptelas, quas Sæculi xvi. Casuistæ quaquaversum disseminare, & omnium animis instillare studebant, tanquam scandalosas proscripsit *Alexander VII.* Pontifex Maximus.

D. Ea Censura Pontificia cohibuitne effrænem illam Laxiorum Sæculi xvi. Casuistarum novas & moribus perniciosas procudendi opiniones pruriginem?

M. Non tam citò hæc Hydra, in fætidis Casuistarum paludibus enata, profligari potuit. Suis quippè rediviva cladibus, ac exitiis superba protulit nova errorum monstra, quæ *Alexandri VII.* Pontificis Maximi successores contriverunt, sed præsertim *Innocentius XI.* cujus memoria semper in benedictione erit. Ille siquidem Pontifex Maximus speciali Decreto dato die 2. mensis Martii anni mdcclxxvi. confixit sexaginta quinque Laxiorum Casuistarum propositiones, quarum quinquaginta quatuor priores vel licitum reddunt ac permittunt Sacerdotibus in Sacramentorum administratione, & Judiciis in ferendis circa res civiles & criminales Sententiis, usum sequendi opinionem minus probabilem, relictâ probabiliori; vel à peccato excusant Usuras, Simonias, furta, homicidia, duella, mollitiem, & fornicationem,

nem, juramenta, ingluviem, atque amplissimam, sed horribilem licentiam omnigenis hominibus, Sacerdotibus, Religiosis, Beneficiariis, Nobilibus, Famulis, Mercatoribus, Magistratibus, locupletibus, egenis, fœneratoribus, latronibus, adulteris &c. concedunt vivendi, ut libet, suæq; cupiditati indulgendi citrà ullum salutis æternæ periculum. Has quinquaginta quatuor propositiones, ut brevitati consulam, & ne castas aures tuas offendam, hic non describam, sed alias dumtaxat sequentes undecim, quæ Sacramentorum, Eucharistiæ, & Pœnitentiæ administrationem spectant, subnectam, ex quibus facillè perspectum habere poteris, quò usque tandem progressa fuerit quorundam Sæculi xvii. Laxiorum Casuistarum in pervertenda doctrina morali audacia. Propositio, quæ ordine est quinquagesima quinta, his verbis concepta est: *Præcepto Communionis annuæ satisficit per sacrilegam Domini manducationem.* Propositio quinquagesima sexta: *Frequens Confessio, & Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.* Propositio quinquagesima septima: *Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò honestam.* Quinquagesima octava: *Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.* Quinquagesima nona: *Licet Sacramentalitèr absolvere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus pœnitentium, qualis V.G. potest contingere, in die magnæ alicujus festivitatis, aut Indulgentiæ.* Sexagesima: *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi nullæ emendationis spes appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodò ore proferat, se dolere,*

& proponere emendationem. Sexagesima prima : Potest aliquandò absolvi , qui in proxima occasione peccandi versatur , quam potest , & non vult omittere , quinimò directè & ex proposito querit , aut ei se ingerit . Sexagesima secunda : Proxima occasio peccandi non est fugienda , quandò causa aliqua utilis , aut honesta non fugiendi occurrat. Sexagesima tertia : Licitum est querere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali , vel temporali nostro , vel proximi. Sexagesima quarta : Absolutionis capax est homo quantumvis laboret ignorantia Mysteriorum Fidei , & etiamsi per negligentiam , etiam culpabilem , nesciat Mysteria Sanctissimæ Trinitatis , & Incarnationis Domini Nostri Jesu Christi . Sexagesima quinta : Sufficit Mysteria illa semel credidisse . Has Propositiones numero sexaginta quinque , tanquàm ut minimum scandalosas , & in praxi perniciosas proscripsit Innocentius XI. Mitto duas ejusdem farinæ propositiones , quas in superiori Colloquio per censui ab Alexandro VIII. Pontifice Maximo damnatas , unam nimirum , quæ peccatum Philosophicum adstruebat ; Alteram , quæ homines eximebat ab obligatione amandi Deum sive in principio , sive in decursu , sive in fine Vitæ mortalis . Mitto denique alias penè innumeras corruptelas , quibus nonnulli molliores Sæculi xvii. Casuistæ Sanctissima quæque Evangelii documenta , Præcepta Decalogi , & Leges Ecclesiasticas perverterunt , eamque morum disciplinam invehere conati sunt , à quibus Ethnici , non omninò corrupti , penitus abhorruissent . Has , inquam , corruptelas consultò missas facio , veritus , ne tu ipse , dum tam prodigiosam cum divinæ , tum humanæ legis dissipa-

tio-

tionem oculis tuis expanderem, horrore perculsus, aures tuas adtutum obturares, sicut olim Nicænos Patres, ne impii Hæresiarchæ Arii blasphemias audirent, olim fecisse Ecclesiæ Annales referunt. Sufficiat igitur hæc pauca attigisse, tu verò ex ungue Leonem, & ex frusto pannum conjicito.

D. Lubentissimè hic cum S. *Augustino* exclamarem: *Ubi estis fontes lacrymarum! Et quid faciemus, quò ibimus, ubi nos occultabimus ab ira veritatis, si non solùm negligimus cavere mendacia, sed audemus insuper docere perjuriam?* Absit sanè, ut unquam velim horumce laxiorum Casuistarum perolvere libros, aut illos conscientię meæ adsciscere arbitros. Quis enim in cæno fontem requirat? quis de turbida aqua potum petat? quis inde sibi aliquid hauriendum existimet? Quis denique, eos Magistros auscultare & sequi velit, qui in moralibus consiliis dandis sæpè cæcutiunt, ac sæpè cæcis ducatum præbentes, ambo, juxta Christi Domini oraculum, in foveam cadunt. Sed, dicas, amabo, quid sibi velint alii Casuistæ, qui vulgò *Rigidiore*s vocantur, quique, ut nuperrimè audiui, cum sint morosi ac superciliosi morum Censores, & nimium disciplinæ rigorem ubique affectent, jugum Christi plus æquo exasperarunt, & in aliquot circa doctrinam moralem proruperunt errores, qui Sæculo XVII. à Sede Apostolica fuerunt damnati.

M. Fuerunt nonnulli Casuistæ, qui Sæculo XVII. nimio æstu impugnando novas à mollioribus Casuistis inductas corruptelas, in aliud extremum impegerunt, & in Scyllam inciderunt volentes vitare charybdim. Hi siquidem, sub specioso obtentu

veterem Ecclesiæ Disciplinam, & antiquorum Canónum rigorem innovandi, præsentem Ecclesiæ praxim temerario ausu carpere, culpæ ac damnare præsumperunt, certas Regulas, in disciplina morali observandas, nimium rigorem sapientes, præscripserunt, & in errores lapsi sunt quos ex eorum libris excerptos, & propositionibus xxxi. comprehensos *Alexander VIII.* Pontifex Maximus die xx. mensis Decembris anni mdcxc. proscripsit. Has inter Propositiones sunt undecim, quæ doctrinam moralem spectant, quas hic subjiciam, ut ab illis diligenter cavere possis. Propositio, quæ est ordine prima, hæc est: *In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale & demeritum sufficit illa libertas, quæ voluntarium ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, & libertate Adami peccantis.* Altera Propositio, quæ est ordine secunda: *Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa non excusat à peccato formali.* Propositio, quæ est ordine tertia: *Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.* Propositio, quæ est ordine decima sexta, sic habet: *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit, non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, & præscriptio, naturæ rei quodammodo dictante.* Propositio, quæ est ordine decima septima: *Per illam praxim mox absolvendi, ordo pænitentia est inversus.* Propositio, quæ est ordine decima octava: *Consuetudo moderna, quoad administrationem Sacramenti Pænitentia, etiamsi eam plurimorum hominû sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.* Propositio, quæ est ordine

ne decima nona: *Homo debet agere totā Vitā pœnitentiam pro peccato originali*. Propositio, quæ est vigesima: *Confessiones apud Religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ*. Propositio, quæ est ordine vigesima prima: *Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt de imponenda nimis levi & incongrua pœnitentia, seu satisfactione, ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis*. Propositio, quæ est ordine vigesima secunda: *Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint*. Denique Propositio, quæ est ordine vigesima tertia: *Similiter arcendi sunt à Sacra Communione hi, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers*. Has undecim rigidiorum Casuistarum propositiones, ad doctrinam moralem attinentes, unā cum aliis viginti, quæ circa varia doctrinæ capita versantur, jure meritò confixit *Alexander VIII.* Pontifex Maximus, ac subindè, si salutē tuæ, ut par est, consulere velis, necesse est, ut, juxta Romanorum Pontificum Sanctiones, à doctrina morali Casuistarum, cū Laxiorum, tū Rigidiorum, tibi sedulò caveas, eorumque libros, consilia, colloquia ac documenta, rejicias, ac velis remisque fugias.

D. Jubes, & jure quidem merito, ut in integrum abstineam à lectione librorum, quos tam molles, quàm rigidiores Casuistæ in Doctrina morali scripturierunt. At, necdum indicasti, quos libros potissimum legere, quosve Magistros, ceu Duces, in disciplina morum sequi ac tutò adire debeam, eisque immobiliter adhærere, in his quæ
spe

ſpectant ſalutis negotium , in quo nulla eſt ſatis magna ſecuritas , ubi tota periclitatur æternitas .

M. Unum inſtar omnium , ſicut ſæpiùs te-
monui, in doctrina morali ſectari debes Magiſtrum
ac Duceſ S. Thomam Aquinatem , Doctorem An-
gelicum , quem non ſolum ad proſtiganda tot opi-
nionum flagitia , tot errorum monſtra , quæ ad-
verſùs Dei legem , & Chriſtinæ Moralis puritatem
olim graſſata fuiſſe vidimus , verùm etiam , ad ex-
tirpandas novas illas ac peregrinas opiniones, quas
induxerunt rigidiores quidam Caſuiſtæ , divinitùs
proviſum fuiſſe jure affirmare poſſum . Enim verò,
ut obiter dicam , illibata S. Thomæ Aquinatis do-
ctrina & Moralis caſtiſſima , his opinionum tum
Laxiorum , tum Rigidiorum Caſuiſtarum venenis
præſentiffimum & verè Catholicum remedium eſt,
quàm cæteris tutiorem , ut potè legi divinæ con-
ſentaneam , cupiditati adverſam , faventem chari-
tati , & à morum laxitate , non minùs quàm à
Rigorismo alienam , Summi Pontifices commen-
darunt , de qua ſubinde non incongruè dici poteſt,
quod à S. Hilario lib. 2. de Trinitate dictum eſt de
Scriptura Divina : *Magnum eſt tot in eà una reme-
dia eſſe , quot morbi ſunt , & tot veritatis doctrinas ,
quot ſunt ſtudia falſitatis* . Nec mirum ſane : cùm
Doctor Angelicus in dirimendis Quæſtionibus ,
quæ mores ſpectant , non ratiunculis & vanis di-
ſtinctiunculis indulgeat, ſed puram Moralem Chri-
ſtianam ex Divinarum Scripturarum, ex Concilio-
rum , Sanctorumque Patrum fontibus hauſtam
propinet in Secunda Secundæ ſuæ Summæ Tripar-
titæ, & ea, quæ ab antiquis didicit , ita doceat , ut
cùm

cùm dicat novè, non dicat nova. Si vis ergò eos in doctrina Morali declinare scopulos, ad quos Laxiorum, & Rigidiorum Casuistarum allisa navis fracta est, pervolve sæpiùs, ac diurnâ, nocturnâque manu versa Secundam Secundę Summę Tripartitę S. Thomę Aquinatis, & à Regulis, quas ad dirigendos mores in ea præscribit Doctor ille Angelicus, ne latum quidem unguem unquam discede, aliosque, quibus aliqua tecum intercedit necessità, ad hanc tutissimam salutis ineundam viam, adhortare his verbis, quę leguntur cap. 30. v. 21. *Isaię Prophetę: Hęc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.*

D. Cujas erat iste *Michael de Molinos*, quem spurcissimum post homines natos Hæresiarcham appellasti?

M. *Michael de Molinos* natione Hispanus erat, Cæsaraugustanz Diœcesis in Aragonia Presbyter, maximus hypocrita, in cujus vultu habituque omni expressa erat priscorum temporum simplicitas, & affabrè quodammodò facta modestia, quâ in suo incessu sanctitatem integritatemque vitę mentiens, multorum sub specioso devotionis obtentu sibi conciliavit animos. Et sanè, hi, qui *Michaelem Molinosum* ex his, quę corporis sensibus obvia sunt, videlicet ex ipsius barba, pallore, inflexa cervice, oris, totiusque corporis gravitate æstimabant, illum ut Virum sanctum, & optimum conscientiarum Rectorem prædicabant. At, qui præposterum illum *Silenum* aperuerunt, insignem hypocritam invenerunt, divinarum & humanarum legum contemptorem, alterum *Epicurum*, ef-

fræ-

fræni suæ libidini assatim indulgentem, singulis ad perpetranda omnia flagitiorum genera habenas laxantem; indeque compertum ac exploratum habuerunt, magnifica hæc, quæ foris apparebant, insignia, esse puram putamque comædiam, quam ille salacissimus Hæresiarcha, ad fucum incautis facilius faciendum, toto fermè vitæ suæ tempore in orbe lusit. Rem ita esse narrat modernus Author, qui tum Romæ præsens aderat, videlicet *Joannes Baptista Pacichellus* in Epistola, quam eâ de re scripsit, & quæ extat inter ejus Epistolas familiares Tomo I. pag. 220. ubi hæc habet: *Cujusvis infamiam longè superavit damnatissimi nominis Michael Molinos natione Hispanus, patria Aragonius, viginti & duobus annis quibus Romæ vixit, stabiliendæ Quietistarum hæresi, quam ipse commentus est, sedulam navavit operam, à subornatione sequioris sexus, uti Hæreticis semper solemne fuit, auspicatus. Propriam annihilationem (sic enim loquuntur vulgò) qua mediâ, Deo uniri possit anima, & quiescere, minime sollicita de his, quæ corpori obveniunt, summo perè inculcabat, qua in re nimirum doctrinæ suæ cardinem constituit. Ex hoc principio veluti fonte hauriebat, nullum actum animæ positivum, aut præmio, aut pœna dignum esse, cum nec anima, nec ejus potentiæ annihilatæ cooperentur. Hinc facilis in omne scelus, omnemque voluptatem ruina. Capto Molinos anno MDCLXXXVII. propositionibus, quas se promulgasse fassus est, ad examen à Fidei Inquisitoribus coram Cardinalibus, & Summo Pontifice vocatis. Orationis methodum, quam profitebantur Quietistæ, sic dicti à quiete, ob quod & Sectæ nomen adhæsit, damnavit Sancta Sedes simul cum sexaginta octo numero*

mero propositionibus, Hærescos, scandali, & blasphemie. Jussu etiam Summi Pontificis Innocentii XI. cuncta ejus Opera flammis adjudicata sunt. Coactus ipse Molinos de pegmate erecto in Templo Dominicanorum Sanctæ Mariæ super Minervam in Urbe, coram Sacro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Senatu, palinodiam canere, ad perpetuos carceres damnatus fuit. Fertur illum seriò panitere criminum sexagesimum ætatis annum agens. Nativâ, quâ pollebat, dicendi facultate, aliisque artibus, ita plurimis imposuit, ut sanctus haberetur, licet vitam sædissimis sceleribus contaminatam duxerit. Per duodecim integros annos crimina apud Sacerdotem nunquàm deposuit, quamvis à faciendo sacra non abstineret. Quatuor millia aureorum, & duodecim millia Epistolarum, quarum ope Sectatores ejus innotuerunt, reperta sunt in illius scriniis. &c. Ex hac sincera testis oculati narratione facilè nunc judicare potes, quis & qualis fuerit Michael de Molinos, infamis Hæresiarcha, qui tandèm Romæ in carceribus S. Officii die xxvi. mensis Novembris anni MDCXCII. excessit è vivis.

D. Etsi facilè ex ea narratione intelligam, Michaelem Molinosum fuisse Hæresiarcham scelestissimum, optarem tamen, ut mihi uberiores traderes præcipuorum ejus errorum notitiam, quò videlicet turpia ipsius doctrinæ consecraria omni execratione prosequi, dirisque devovere possim.

M. Sexaginta octo propositiones Michaelis Molinosi, quas Sanctissimus Pontifex Innocentius XI. Constitutione datâ die xx. mensis Novembris anni MDCLXXXVII. damnavit tanquàm hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemias, piarum

aurium offensivas , temerarias , Christianæ disciplinæ relaxativas , everivas & seditiosas , hinc inferre , ac singillatim perpendere non patitur Colloquiorum nostrorum brevitās , nec itidem expedire videtur ; maximè cū inter has propositiones , plures sint adeò obscuræ , & fatidæ , ut eas oculis tuis expandere vetet pudor. Nihilofeciùs , ut tibi , ampliorem errorum *Michaelis Molinos* notitiam habere desideranti , utcūque faciam satis , breviter dicam , hujus Hæresiarchæ , & ejus Sectariorum pseudo Mysticorum , qui vulgò *Quietistæ* appellantur , totius perversæ doctrinæ summam in hoc volvi ; ut vellent & assererent , in vita spirituali , sive mystica , hos solos censendos esse perfectos & verè mysticos , qui per unum actum , & solum , modò non revocatum , Deo semel oblatis , & , ut aiebant , totaliter uniti , resignati atque relictī , reliquos omnes ut superfluos suspendunt actus , & velut exanimēs permanendo , nihil prorsus operando , neque volendo , neque petendo , nec de acceptis beneficiis Deo gratias agendo , nec ad proprios defectus reflectendo , sed silendo & merè passivè se habendo , in absoluta permanent indifferentia de omnibus , etiam de pœna , vel de præmio , de Inferno , vel de Paradiso , de æterna damnatione , vel de salute , sinendo ut Deus operetur activè & suam divinam voluntatem impleat in illis. Hinc (quod dictū horrendum) recentes illi pseudo-mystici , ut videre est in damnatis *Michaelis Molinos* propositionibus 41. 42. 46. 47. 48. nefanda libidinum monstra licita reddebant , suas scditates & abominationes non solum dæmoni vim inferenti , sed & Deo non modò permittenti , sed volenti tribue-

buere non verebantur, easque subindè peccata esse negabant, sed his potiùs animam magis purgari, illuminari, roborari, candidiorem evadere, & perfectam acquirere libertatem dicebant. Hic alias describere turpitudines refugit calamus, horretque etiam animus meminisse tot flagitiorum, in quæ infelices quasdam seductas mulieres traxerunt illi pseudo-myfici, duces verè cæci, qui eis hanc legem, velut totius spiritualis perfectionis proram puppinque, imponebant, ut in omnibus cæcam suis Superioribus & Directoribus obedientiam exhiberent, & ut suas abominationes, quas *violentias* appellabant, in Sacramento pœnitentiæ non confiterentur, quia, inquebant, *non sunt peccata, nec etiam venialia.*

D. Vah! effrontes ac propudiosos Sectarios, ex porcorum *Epicuri* harâ prodeuntes, quorum execrabilis doctrina tendit ad suscitanda insulsa & phanatica *Gnosticorum*, *Carpocratianorum*, & *Enthusiastarum* somnia, dudum ab Ecclesia, sicut jam vidimus in præcedentibus nostris Colloquiis, repressa ac proscripta; ad renovandos impios simul & turpes *Beguardorum* & *Beguinarum*, atque *Dulcinistarum* errores in Oecumenico Viennensi Concilio damnatos, & ad confixam ac sepultam ab inferis revocandam insulsam ac phanaticam *Illuminatorum* Sectam. Undè mirari minimè subit, quòd ab hac flagitiosa doctrina, statim ac pestiferum ejus venenum resectum ac propalatum fuit, ita abhorruerint Catholicorum omnium animi, ut & populi clamoribus, & docti argumentis, & Episcopi Censuris, tam nefaria dogmata detestati sint. Neque hoc sanè, ut verbis utar *Vincentii Lirinensis*,

novum, siquidem mos iste semper in Ecclesia viguit, ut quò quisque floreret religiosior, eò promptius novellis adinventionibus contraireret. Sed dicas, amabo, an fuerint aliqui, qui datâ operâ impiam illam & obscenam Michaelis Molinos, ejusque Sequacium spuriorum Mysticorum doctrinam editis Lucubrationibus confutarunt, & quænam sint præcipua argumenta, quibus horribilem illam Sectam profligarunt?

M. Tot inter Viros eruditos, qui in *Michaelis Molinosi*, aliorumque ejus Sequacium spuriorum Mysticorum errores calamum acuerunt, primas tenere debent tres illustrissimi Galliarum Antistites, *Ludovicus Antonius de Noailles*, Parisiensis Archiepiscopus & S. R. E. Cardinalis, qui *Institutionem Pastoralem* publicavit de *Perfectione Christiana & Vita Interiori adversus spuriorum Mysticorum errores*; *Jacobus Benignus Bossuet*, Meldensis Episcopus, qui *Institutionem De Statibus Orationis*, & alia de eodem argumento luculentissima vulgavit Opera; & *Paulus Godet Des Marais*, Carnotensis Episcopus, qui edidit *Institutiones Pastorales contra novæ Mystagogiæ illusiones & errores*. In his, inquam, cedro dignis Operibus, ad Religionis & Fidei, veræque Orationis puritatem vindicandam, singulari zelo, pietate, eruditione ac perspicuitate editis, tres illi Galliarum illustrissimi Antistites invidiis argumentis spuriorum Mysticorum errores confodiunt. Et primò quidem, tum ex Scriptura Sacra, tum ex perpetua Sanctorum Patrum traditione palàm evincunt, hominem in Vita præsentis, secundum legem communem, non posse tantum ac talem consequi perfectionis gradum,

ut

ut reddatur impeccabilis, & amplius proficere non valeat, ac subindè Scripturæ, & traditioni planè contrarium esse illum, quem *Michael Molinos*, aliique ejus Sectarii spurii Mystici comminiscabantur, statum habitualement, continuum & immobilem, ad quem cum semel Viri Spirituales pervenissent, peccare amplius non poterant, & imperturbabili pace fruebantur. Quem capitalem recentium spuriorum Mysticorum errorem jam Concilium Oecumenicum Viennense anno mcccxi. celebratum damnavit in Hæreticis *Beguardis* idem figmentum obtrudentibus, & Concilium Tridentinum Sessione vi. Canone xxiii. confixit, Anathemate percellens eum, qui dixerit, *hominem justum posse in tota Vita omnia peccata venialia vitare, nisi ex speciali privilegio*. Secundò, contrà spurios recentiores Mysticos demonstrant tres illi Galliarum illustrissimi ac doctissimi Antistites, nullum esse in hac vita perfectionis statum, in quo justijunare, carnem macerare & crucifigere, orare, bonaque spiritualia & æterna bona, Dei gratiam, remissionem peccatorum, Virtutes, sanctificationem suam, donum Perseverantiæ, salutem, ac beatitudinem æternam absolutè desiderare, & supplices petere à Deo non debeant, sicut & ei de acceptis beneficiis gratias agere, quantumvis in Vita spirituali profecerint, & ad quemvis perfectionis gradum sint provecti. Tertiò, probant iidem illustrissimi Galliarum Antistites contra illos spurios Mysticos, teneri justos spiritualesque Viros, in quocumque perfectionis gradu constituti supponantur, Ecclesiæ præcepta servare, & Pastoribus ac Præpositis obedire, non solum in iis, quæ di-

disciplinam exteriorē spectant, sicut *Michael Molinos*, ejusque Sectarii pseudo-myfici pertendebant, verū etiam in iis, quæ directionem interioris animarum suarum status attinent, sicut definivit Concilium Viennense contra Hæreticos Beguardos asserentes, eos, *qui sunt in prædicto gradu perfectionis, & spiritu libertatis, non esse humanæ subjectionis obedientiæ, nec ad aliqua Ecclesiæ præcepta obligari, quia ubi Spiritus Domini, ibi libertas*. Quartò, ostendunt illustrissimī illi Galliarum Antistites, hæreticum esse illud spurciorum Mysticorum dogma, quo asseriebant, fornicationem, aliosve carnales actus non esse peccata, quia ei, qui graviter tentatus illos exercet, diabolus vim infert. Hoc, inquam, dogma hæreticum esse ostendunt religiosissimi illi Antistites, tum quia Apostolus *Paulus* illud apertè reprobatur, dicens cap. 6. Epistolæ primæ ad Corinthios: *Nolite errare: neque fornicarii, neque adulteri, neque molles Regnum Dei possidebunt, & ad Galatas capite quinto: Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria Qui talia agunt, Regnum Dei non consequentur*: Tum quia etiam, quantumvis gravi tentatione ad fornicationem, aliosve carnales actus instigetur homo, nihilominus lethalia peccata sunt, æternæque damnatione digna, quia diabolus peccatum licet suggerat, & suadeat, ad illud tamen committendum vim non infert, ejusque tentationibus quibuscumque homo resistere potest & tenetur, ut docent sacri Scriptores, videlicet *S. Petrus* 1. suæ Epistolæ cap. ultimo, ubi hæc habet: *Adversarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circumit quærens quem devoret*, cui
resi-

resistere fortes in fide; & Sanctus Jacobus in Epistola sua Canonica capite quarto: Resistite diabolo, & fugiet à vobis. Denique, ut cætera alia prætermittam, perdocti illi Galliarum Antistites hunc errorem jam à Concilio Generali Viennensi in Hæreticis Beguardis proscriptum, & à modernis spuriiis Mysticis suscitatum, videlicet: Se in actibus exercere virtutum, est hominis imperfecti, & perfecta anima licentiat à se virtutes, hunc, inquam, errorem confutant clarissimi illi Galliarum Antistites ex Scriptura Sacra, quæ passim Christianarum virtutum officia omnibus hominibus proponit, quocumque sint in statu & perfectionis gradu; quæ justos etiam & perfectos spirituales Viros hortatur non ad quietem, non ad otium, non ad suppressivos virtutum actus, nec ad passivam de omnibus, etiam de salute æterna, indifferentiam, sed e contrà monet, urget & instat, ut jugiter operemur bonum, dum tempus habemus; ut vigilemus, ut oremus, ut nos humilitatis, patientiæ, charitatis, obedientiæ, cæterarum virtutum Christianarum exercitio occupemus, & abundemus in omni opere bono; ut cum timore & tremore operemur salutem nostram; ut sic curramus, ut comprehendamus gloriæ bravium; ut contendamus intrare per angustam Cœli portam; ut pulsemus, & aperietur nobis, ut petamus, & accipiemus, ut quæramus & inveniemus; ut sic luceat lux nostra coràm hominibus, ut videant opera nostra bona, ut postremò Vocationem nostram per bona opera certam faciamus, dicente S. Petro c. 1. vers. 10. Epistolæ suæ secundæ: Satagite, ut per bona vestra opera certam vestram vocationem & ele-

*ctionem faciatis ; sic enim facientes non peccabitis aliquandò . His , & aliis id genus argumentis , quibus referendis , ne longior sim , consultò superse-
deo , refelluntur impii & obscæni Michaelis de Mo-
linos , & spuriorum Mysticorum errores , quos in
Hæreticis Beguardis à Concilio Viennensi damnatos
noster sui Sæculi piissimus Scriptor Taulerus deplorat
& insectatur his verbis : Hi sunt , seu Hæretici Be-
guardi , & falsi Mystici sui temporis , qui se à peccatis
immunes , Deo sine medio unitos , omnibus & divinis
& humanis solutos legibus , & ad nulla demùm opera
bona obligatos arbitrantur , hoc errore seducti , quòd
putent otium illud , cui vacant , pro sui nobilitate &
excellencia , nullo pacto esse interturbandum impedi-
endumque . Nihil penitus in virtutibus se se exercent ,
sed otio vanissimo tradunt . Vis scire quale sectentur
otium ? Non gratias agere , non Deum laudare , nihil
habere , nihil cognoscere , nihil amare , nihil orare ,
nihil desiderare volunt Tantam sibi liber-
tatem usurpant , ut nulli prorsus obedire velint , neque
Papæ , nec Episcopis , nec Pastoribus suis , & quam-
vis interdum extrinsecus obedire se simulent , intus ta-
men nulli omnino subjiciuntur , nec voluntate , nec
actione . Ab omnibus Sanctæ Ecclesiæ consuetudinibus
& legibus exempti esse volunt , palam asserentes , quòd
quandiu aliquis virtutibus consequendis navat ope-
ram , tandiu adhuc imperfectus sit . Insuper credunt ,
se nec deinceps ullum posse vel virtutis augmentum
capere , vel admittere peccatum , ea de causa quòd absq;
voluntate vivant , ut ipsis videtur , spiritumque suum
quieti ac otio tradiderint . Proinde cunctis naturæ de-
sideriis absque peccato liberè se satisfacere posse stul-
tissime credunt , ut potè qui summam adepti sunt inno-*

centiam, quibusque lex nulla posita sit. Breviter ergo, ne spiritus otium, quies & libertas ullum patiatur impedimentum, cunctis naturæ affectibus & concupiscentiis indulgent & obsequuntur Hi Antichristi prænuntii sunt, qui viam illius præparant, deducentem ad infidelitatem & damnationem perpetuam. Confer nunc, quæso, ejusmodi Beguardorum errores, quos noster Taulerus Sermone 2. in Dominicam primam Quadragesimæ describit ac perstringit, cum erroribus Michaelis Molinosi & falsorum Mysticorum, & ultrò fateberis, Michaellem Molinosum, aliosque malè feriatos modernos pseudo-Mysticos, antiquam dumtaxat crambem in sua Mystagogia recoxisse, & jam pridem exoletas Beguardorum, aliorumq; falsorum & otiosorum Mysticorum delirationes, illusiones, & obscenitates, ex orco revocasse. Sed satis hætenùs dictum sit de Michaelle Molinoso, & de spuriiis atque otiosis hujus tempestatis Mysticis, quos plenis velis fugere debes, ne te multam malitiam doceat illorum otiositas, sicut legitur Ecclesiastici cap. 33. v. 29.

D. Ad respuendam detestabilem illam Michaelis Molinosi, ejusque sequacium pseudo-Mysticorum doctrinam, sufficit communis sensus, sufficit communis pietatis vulgaris institutio, quæ ad tam nefaria ac sæculenta dogmata exhorrescens, ipsum etiam tot spurcitiarum fontem execrationibus prosequi debet. Hinc, ut obiter dicam, planè mirari subit, quo pacto Michael Molinosus tot spurcitiarum parens, potuerit per viginti duos annos Romæ vivere, tam fæda, tam execranda patrare flagitia, tam pestilentem disseminare doctrinam, tot homines ac mulieres promissâ molli

quiete decipere, & in eos tam absolutum exercere imperium, ut nullus ex his, qui nefandæ illius Sæctæ mysteriis erant initiati, ex iterit, qui hanc errorum colluviem, hanc vitiorum sentinam, hanc turpitudinum cloacam patefacere voluerit. Certè, tam alti, tamque diuturni silentii causam non aliundè profectam fuisse existimaverim, quàm ex *Quietistarum*, discipulorum *Michaelis Molinosi*, malâ conscientia simul & tranquillâ, quæ peccata, sine pudore, sine dubitatione operabatur, quia bona esse, & ad Vitæ spiritualis perfectionem tendere, deplorandis tenebris, sed peccatorum frequentia, & nimia erga suæ Sæctæ Principem credulitate accersitis, sibi perperam persuadebat. Est enim, ut nuperrimè legebam apud *S. Bernardum* in libro de *Conscientia*, est, inquam, mala & tranquilla conscientia, qua sicut nihil est pejus, ita nihil est infelicius. Quæris quænam illa sit? Quæ nec Deum, nec hominem reveretur; quæ cum venerit in profundum malorum contemnit. In brevi temporis spatio non solum non sentit, sed & placet, & dulce fit quod amarum erat, & asperum vertitur in suave. Ducitur deindè in consuetudinem, ut jam non modò placeat, sed & assidue placeat, & se continere non possit. Ad extremum verò non potest avelli, quia consuetudo vertitur in naturam, & quod priùs ad faciendū erat impossibile, jam impossibile est ad continendum.... Hac est mala conscientia, quæ per hujusmodi discrimina, immò præcipitia ruit, & corrui, & irruit super se ipsam. Quomodò tranquilla? Cum mundi hujus prosperitas alludit & illudit, cum laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur; cum peccantium favor, & peccare nolentium pavor, nolens & dolens

arri-

arridet ei , cū non est qui arguat Nihil
 æque exasperat illius tremendi iudicii maiestatem ,
 quā peccare , & securè peccare , & de vitiis quasi
 de Virtutibus gloriari . Hæc est iniquitas , cuius non
 miseretur Deus , cū homo defendit , quod Deus odit ,
 peccatum iustitiam asserit , & quod Deus adstruit ,
 quantum in ipso est destruit , dicens malum bonum , &
 bonum malum , amarum dulce , & dulce amarum ; lu-
 cem tenebras , & tenebras lucem . Hanc verò tran-
 quillitatem nutrit impunitas , securitatis & negligē-
 tiæ mater , noverca Virtutum , Religionis Virus , ti-
 nea sanctitatis . Hæc est vera , & fortassis unica causa ,
 cur serò Orbi innotuerint sordes , obscenitates , &
 nefanda flagitia horum pseudo-mythicorū hypo-
 critarum , quos Apostolus Paulus cap. 16. v. 18.
 Epistolæ ad Romanos graphicè describit his ver-
 bis : Hujuscemodi enim Christo Domino Nostro non
 serviunt , sed suo ventri , & per dulces sermones &
 benedictiones seducunt corda innocentium . Et ad Phi-
 lippenles c. 4. v. 18. Multi enim ambulant , quos sæpè
 dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos
 crucis Christi , quorum finis interitus , quorum Deus
 venter est , & gloria in confusione ipsorum . Sed mit-
 tamus illos spurios Mysticos , quibus , ad occul-
 tandas suas obscenitates , solemne erat , perindè ac
 olim Hæreticis Priscillianistis , hoc Effatum : jura ,
 perjura , secretum prodere noli , quorumve spurcissi-
 ma dogmata manifestasse , abundè confutasse est .
 Nunc lubenti animo audiam te differentem de pro-
 scriptâ sæpiùs à Romanis Pontificibus doctrinâ
 Cornelii Jansenii , Iprensis Episcopi , cuius Scripta
 initium dederunt gravissimis Controversiis , turbis ,
 rixis , ac dissensionibus , quæ perstrepunt per to-

tum Orbem Christianū, & nondūm conquiescunt.

M. Quò clariùs perspectum habere possis ortum ac progressum Jansenismi, cujus Historiam & Theologi in Scholis, & eruditi in Academiis, in Circulis mulierculæ, in Officinis opifices opportunè importunè apud Gallos & Belgas etiamnum crebris sermonibus usurpare solent, necesse est ut rem totam ab ovo, ut ajunt, repetam, paucisque ostendam, initia, quæ magnis incendiis esse solent, ut nec primū ardeant, nec humanis oculis statim luceant, eadem illa Jansenismo, gravissimisque ejus occasione excitatis de Divina Gratia Controversiis contigisse, quibus postea Sæculo Ecclesiæ decimo septimo totus penè Orbis Christianus disputationum incendio conflagravit. *Cornelius Jansenius*, natione Belga, ex Doctore Lovaniensi, Episcopus Iprensis, suisq; in *Moyse* Pentateuchum, & in quatuor Evangelia editis Commentariis notissimus, Volumen magnæ molis de Divina Gratia, à se lucubratum, in publicam lucem edere, non potuerat, è Vita anno MDCXXXVI. sublatus, dum ægrotis inserviret tempore pestis, quæ in ejus Diœcesi grassabatur. Fato proximus *Jansenius* palàm protestatus est in Testamento quod condidit, se tanquàm Matris Ecclesiæ obedientiæ filium velle mori, omnia sua Scripta sincero obsequio subicere judicio, correctioni & emendationi Romani Pontificis, Doctrinæ à Summis Pontificibus approbatæ se firmiter adherere, falsa verò dogmata ab iisdem damnata ex animo reprobare. Eandem protestationem inferuit *Jansenius* ad calcem libri de *Gratia Christi*. Hoc certè, ut obiter dicam, obedientiæ exemplum, quod *Jansenius* in

in morte reliquit , sequuti non sunt ejus discipuli , qui, solempni quinque propositionum ex libro *Jansenii* excerptarum damnationi à Romanis Pontificibus factæ , acquiescere noluerunt , sed potius adversus Romanos Pontifices caput attollentes , eorumq; Decretis obtemperare detrectantes, turbas contentiones,& tragædias ubiq; excitarunt, atq; libellos ediderunt, jurgiis, maledictis, mendaciis, calumniis, apertâq; in Pontifices irreverentiâ ac temeritate undequaq; scatentes, sicut constabit ex his , quæ mox dicturi sumus . Mortuo *Cornelio Jansenio* an. , ut diximus, MDCXXXVI I I. Liber ab ipso de Divina Gratia exaratus , curis *Liberti Fromondi* typis anno MDCXXXIX. mandatus est sub hoc titulo *Augustinus Cornelii Jansenii* , quasi in illo Opere exponeretur genuina , ac pura putaque Sancti *Augustini* doctrina , à recentioribus Theologis non satis hactenus intellecta, & antiquioribus Patribus, maxime Græcis , incognita . Et sanè *Jansenius* eo in Opere suis viribus plus æquo confusus , non solum damnat doctrinam Patrum Græcorum , quibus (ut inquit cap. 4. libri de *Heresi Pelagiana*) aliquid eis ex pulvere subtilissimi erroris Semipelagianorum adhefit, sed etiam passim in omnes Theologos Scholasticos invehitur , potissimum Scholæ S. *Thomæ* discipulos , qui Gratiaë efficaciam in Prædeterminatione physica sitam esse contendunt, eoque audaciæ prorumpit , ut Tomo 2. de *Gratia primi hominis & Angelorum* cap. 20. & ultimo , non dubitet asserere , concursum , motionem , & prædeterminationem physicam , quam post S. *Thomam*, ejus Discipuli, Magistrum secuti, admittunt , *Tricas esse Aristotelicæ Philosophiæ , aut ineptias* , &

Clas-

*classibus Dialecticis in Theologiam immixtas, quibus
 cœlestis medicinae sinceritas adulterata est. Quod
 etiam reperit idem Jansenius Tomo 3. lib. 8. cap. 2.
 ubi postquam recensuit septem discrimina, quæ
 reperiri putat inter Adjutorium Dei medicinale, &
 Prædeterminationem physicam, prout à Discipu-
 lis S. Thomæ traditur, ac defenditur, subdit: Qua-
 propter, qui medicinalem Christi Salvatoris gratiam
 sic defendere conantur, ut eam in talem prædetermina-
 tionem physicam transforment, omni statui hominum
 lapsorum & innocentium ex vi causæ primæ, & indif-
 ferentiæ voluntatis necessariam, magis profectò Ari-
 stotelici, quàm Augustiniani sunt. Nam talis præde-
 terminatio sic asserta, non solum nullo testimonio ejus
 probari potest, sed potius universam doctrinam ejus
 innumeris locis traditam inexplicabili confusione per-
 turbat. Totum ergo fundamentum gratiæ
 medicinalis Christi funditus subvertitur, & Scriptu-
 ræ Sacræ subnervantur; dum gratiæ necessitas, non
 ex vulnere voluntatis, sed ex naturali ejus indifferen-
 tia, & omnium causarum naturali subordinatione,
 sub altiore suspenditur. Quæ duplex ratio necessitatis
 gratiæ, sicut universis Augustini operibus inaudita est,
 & repugnat principiis ejus, ita quoque indicat, præ-
 determinationem physicam, tanquam gratiam, eo mo-
 do, & latitudine ad omnes humanæ naturæ status di-
 latatam ab Augustini sensibus esse remotissimam, &
 potius vi humanæ Philosophiæ, quàm Augustinianæ
 Theologiæ expressam & inventam esse. &c. Ex qui-
 bus verbis facili negotio intelligere potes, Jansenium
 in suo Opere bellum indixisse non solum illis
 Theologis, qui Sancti Augustini doctrinæ de gra-
 tia se ipsâ efficaci, & de prædestinatione gratuita
 ad-*

adversantur, verum etiam nullam planè rationem habuisse Scholæ S. *Thomæ*, quam tamen probè sciebat pro defensione gratiæ se ipsâ efficacis, & prædestinationis gratuite ad gloriam per suos discipulos *Thomam Lemosium*, & *Didacum Alvaresium*, strenuè in Congregationibus de Auxiliis sub Summis Pontificibus *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitis, juxta inconcussa SS. *Augustini* & *Thomæ* doctrinæ principia gloriosè decertasse. Mirum itaque tibi videri non debet, quòd, cum *Jansenius* Gratiæ Divinæ mysteria super omnes alios docentes se Theologos intelligere præsumens, & à tritis discipulorum S. *Thomæ* semitis recedens, solus contra omnes stare voluerit, contra eum itidem omnes steterint, ac de se illud probaverit, quod de *Ismaele* dictum est: *Manus ejus contra omnes, & manus omnium contra eum*. At enim, cum communi Catholicorum offensione prodiit hoc à *Cornelio Jansenio* exaratum de divina gratia Opus, cùmque gravibus erroribus esset respersum, Theologi Sacræ Facultatis Parisiensis post maturum ac diuturnum examen illos in quinque propositiones collegerunt, & statim Episcopi Gallicani numero octoginta quinque scripserunt anno MDCL. ad Summum Pontificem *Innocentium X.* eum etiam atque etiam obtestantes, ut has præsertim quinque propositiones, de quibus disceptatio periculosior, ac contentio ardentior erat, diligenter expenderet, & perspicuam, ac certâ de unaquâque Sententiam ferret. Episcoporum Galliæ votis lubens annuit *Innocentius X.* Pontifex Maximus, & post longam accurati examinis indaginem, & preces Patri luminum enixè fufas, Constitutionem tandem pridie

diē Kalend. Junii anni MDCLIII. publicavit, quā quinque propositiones ex libro *Cornelii Jansenii* excerptas damnavit, & unicuique propositioni singularem damnationis notam, seu Censuram inussit.

D. Profer, si placet, quinque illas propositiones ex libro *Cornelii Jansenii* Episcopi Iprensis excerptas, quas Summus Pontifex *Innocentius X.* confixit.

M. Prima Propositio hæc est: *Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus, secundum præsentem, quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.* Altera Propositio: *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ nunquam resistitur.* Tertia: *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ non requiritur in homine libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione.* Quarta: *Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei, & in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse, cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.* Quinta: *Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.* Primam propositionem declaravit *Innocentius X.* Pontifex Maximus, temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnatam, & ut talem damnavit. Secundæ & tertiæ propositionibus eandem censuram inussit Pontifex Maximus, utramque declaravit hæreticam, & uti talem damnavit. Quartam propositionem declaravit falsam & hæreticam, & uti talem damnavit. Quintam propositionem declaravit falsam, temerariam & scandalosam, & intellectam eo sensu, ut Christus pro salute dumtaxat
Præ-

Prædestinatorum mortuus sit, impiam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam, ac uti talem damnavit.

D. Hæc *Innocentii X.* Pontificis Maximi contra *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, librum promulgata Constitutio fuit ne eâ, quâ par est, veneratione suscepta in Galliis?

M. Summâ veneratione hæc *Innocentii X.* contra famosas quinque *Jansenii* propositiones Constitutio à Galliarum Episcopis excepta est, ut videre est in Epistola gratulatoria, quam iidem illustrissimi Antistites die xv. mensis Julii anni MDCLII. ad hunc Summum Pontificem scripserunt, in qua hæc habent: *Optata pervenit ad nos tandem Constitutio illa, quâ Vestræ Sanctitatis auctoritate, quid sentiendum sit de Controversis quinque Propositionibus, quæ sunt excerptæ à Cornelii Jansenii Iprensis Episcopi libris, perspicuè decernitur. Excitata in Belgio contentiones flagrabant etiam in Galliis, & latissimum incendium per universas Ecclesiæ partes minabantur, ni pesti grassanti, & certissimam perniciem allatura obstitisset Beatitudinis Vestræ indefessum studium, & ex alto petita potestas, quæ sola acerrimam illam animorum collisionem compescere poterat. Addunt etiam in eadem Epistola Gallicani Episcopi, se, nullo conditionum, vel statuum discrimine facto, in omnes contumaces & Pontificiæ Constitutionis violatores his pœnis animadversuros, quæ à jure Hæreticis infliguntur.*

D. Sic igitur finita est causa *Jansenii*, & contusis veritatis hostium animis, de his quinque proscriptis famosis propositionibus, ex ejusdem *Jansenii* libro excerptis, triumphos egit Ecclesia?

M. Eâ

M. Eâ *Innocentii X.* Pontificis Maximi Constitutione finita quidem fuit *Jansenii* causa, sed non finitus error. Enim verò, Discipuli *Jansenii* nolentes imitari exemplum sui Magistri, qui, sicut superius observavi, in extremis positus, libri sui & doctrinæ in eo contentæ Romanum Pontificem judicem appellavit, ejusque judicio adhærere se velle professus est; novas turbas & contentiones excitarunt, seque palam inobedientes ac contumaces exhibuerunt: adeò ut de illis verè cum *Vincentio Lirinensi* in suo *Commonitorio* dicere possem: *O mira rerum conversio, authores ejusdem opinionis Catholici, & consecratores hæretici judicantur; absolvuntur Magistri, condemnantur Discipuli.* Præcipuas hîc referam & eâdem operâ refellam artes & machinas, quibus Janseniani hanc Pontificiam *Innocentii X.* Constitutionem impetere, aut eludere tentarunt. In primis, postquàm Janseniani Propositiones quinque de Gratia & libero Arbitrio excerptas ex libro *Jansenii* Vaticanis fulminibus obtritas senserunt, fremere, indignari, & exclamare cæperunt per *Jansenii* latus *Augustinum* peti, Divinam ejus doctrinam, tot Conciliorum Decretis, tot Romanorum Pontificum sanctionibus, tot Sanctorum Patrum elogiis consecratam, explodi, sugillari, proscribi, *Molina* verò, ejusque discipulorum doctrinam extolli, probari, triumphare. Sed hoc esse putidum Jansenianorum mendacium certissimè constat tum ex vivæ vocis oraculis, tum ex Diplommatibus Romanorum Pontificum *Innocentii X. Alexandri VII. Clementis IX. Clementis X. Innocentii XI. Alexandri VIII. Innocentii XII. & Clementis XI.* qui omnes, Romanorum Pontificum

cum suorum Prædecessorum vestigiis inhærentes, sæpiùs declararunt, doctrinam S. *Augustini* de Gratia & libero Arbitrio à Sede Apostolica esse receptam, approbatam, & in Ecclesia consecratam, doctrinam verò *Cornelii Jansenii* Episcopi Iprensis ab ipsis eo potissimùm nomine fuisse damnatam, quòd ille non solum toto ostio, sed totis etiam ædibus à germana Sancti *Augustini* doctrina aberraverit. Nec minùs falsum est, quod dictitabant Janseniani, videlicet, proscriptis semel quinque propositionibus *Jansenii*, triumphum egisse, *Ludovici Molinae* doctrinam: id, inquam, oppidò falsum esse ex eo vel maximè liquet, quòd datur medium inter proscriptos Jansenianorum errores, & toleratas *Ludovici Molinae* opiniones, adeò ut in doctrina de Gratia & Libero Arbitrio liceat esse Catholicum, nec propterea Molinistam. Illud porro medium nihil aliud est, quàm S. *Thomæ* Doctoris Angelici celeberrima Schola, quæ ideò *Thomistica* dicitur, quæque non solum doctrinam de Gratia se ipsà efficaci & de Prædestinatione gratuita in Congregationibus de Auxiliis, coram *Clemente VIII.* & *Paulo V.* habitis, juxta tutissima SS. *Augustini* & *Thomæ* principia, contra *Molinianæ* doctrinæ defensores constanter propugnavit, sed etiam eandem doctrinam, post proscriptas à Romanis Pontificibus quinque *Jansenii* propositiones, magno æstu tum in publicis disputationibus, tum in libris in lucem editis defendit ac tutata est ubique terrarum, sed præsertim Romæ, ubi, annuentibus Romanis Pontificibus, duorum insignium Scholæ Thomisticę discipulorum præclara de Divina Gratia Opera summo omnium virorum

cruditorum applausu publicam lucem adspexerunt, quorum primum prodiit sub *Innocentio XI.* Pontifice Maximo, & est *Panoplia de Divina Gratia Thomæ De Lemos*, Ordinis Prædicatorum, typis edita Leodii anno MDCCLXXVI. Tentarunt quidem, fateor, nonnulli impedire, ne hæc nostri *Thomæ de Lemos* *Panoplia* Romæ publicè divenderetur, sed habito à Congregatione S. Officii super hocce negotio examine, tandè permillum est Cameræ Apostolicæ Typographo, ut illam publicè divenderet, affixo ad consueta Urbis compita hoc Magistri Sacri Palatii programme :

*F. Raymundus Capisuccus Ord. Præd. Sac. Palatii
Apostolici Magister.*

Omnibus, ad quos spectat, notum facimus, qualiter Nicolaus Angelus Tinaassius, publicus Impressor Urbis, admodum R. P. F. Thomæ de Lemos Panopliam gratiæ, seu de rationalis creaturæ ad finem supernaturalem gratuitæ, divinæ, suavi-potentis ordinatione, ductu, mediis, liberoque progressu, Dissertationes Theologicas, ab Authore in quatuor Tomos distributas, Leodii ex Officina Claudij Landas, Impressoris publici, anno 1676. impressas, publicè Romæ vendit anno 1681. In quorum fidem, his Sigillo nostro munitis propria manu subscripsimus, Romæ in Palatio Apostolico die 26. Augusti 1681.

Ita est, qui supra F. Raymundus Capisuccus.

Alterum non minus singulare Opus, cui titulus est: Divus Thomas sui Interpres de Divina Motione, seu de Divinis Auxiliis, Summo Pontifici Innocentio XII. dicatum, Romæ typis & sumptibus Josephi

Van-

Vannacii an. MDXCIII. publicâ luce donavit alter doctissimus Scholę Thomisticę discipulus R.P. *Antoninus Massoulié*, Ordinis Prædicatorum, qui à Sacra Congregatione S. Officii licentiam prædictum Opus in lucem edendi postulavit & obtinuit, ut videre est in hoc ejusdem Congregationis Rescripto: *Feriâ quartâ die 23. Novembris 1689. in Generali Congregatione Sancti Officii lecto supradicto Memoriali (oblato à Patre Antonino Massoulié) Eminentissimi & Reverendissimi DD. Cardinales Generales Inquisitores, servatis servandis, licentiam petitam dicto Oratori concesserunt.*

Alexander Speronus S. Romanę, & Universalis Inquisitionis Notarius.

Loco ✠ Sigilli.

Videant ergò nunc Janseniani, quâ fronte poterint asserere; confixis semel quinque *Jansenii* propositionibus, actum & conclamatum fuisse de S. *Augustini* doctrina, & *Ludovici Molina*, aliorumque ejus sequacium doctrinam triumphasse, cum tamen certissimè constet, Scholę Thomisticę Discipulos, etiam post damnatas à Summis Pontificibus quinque *Jansenii* Propositiones, multa vulgasse, & Romę etiam edidisse Opera, in quibus non perfunctoriè, sed lato calamo, omnique argumentorum genere avitam Sanctorum *Augustini* & *Thomę* doctrinam de Gratia se ipsâ efficaci & de Prædestinatione gratuitâ ad gloriam astruunt, probant ac vindicant, iisque armis ac telis ad profligandos errores *Jansenii*, & refellendas opiniones *Ludovici Molina* utuntur, quæ illis integrum de Jansenismo & Molinismo triumphum adscribunt. Plura non addam ad evertendam illam machinam,

Tom. VIII.

Q

quam

quam primò fabricarunt Janseniani, cùm ipsimet relictâ tandem hac quæstione juris, an videlicet quinque propositiones eo sensu, quo à Summis Pontificibus damnatæ sunt, sint reverà falsæ & contrariæ Sancti *Augustini* doctrinæ? recurrerint ad quæstionem facti, nimirum, utrùm eadem propositiones fideliter excerptæ sint ex libro *Jansenii*, & in eo reperiantur? Eò Janseniani, cæteris munimentis dejectis, sese receperunt, novâq; lite Ecclesiam lacerare. Negarunt quippè, has quinque propositiones fideliter excerptas esse ex libro *Jansenii*, Hæresim Jansenianam, Chimæricam & Imaginariam appellarunt, librum *Jansenii* absque ullo prævio examine damnatum esse, nec auditos ejus defensores, & Censuram per vim extortam fuisse effutierunt. Denique, contenderunt, in hac quæstione facti non esse opus judice; sed sanis oculis, quibus librum *Jansenii* evolvere liceret, in quo, quinque illas propositiones, adhibitâ licet omni diligentia, se nec legere, videre, aut ullo pacto deprehendere potuissent asseverabant. Hoc est alterum Jansenianorum effugium, quod ipsis *Alexander VII.* Pontifex Maximus omninò præcluserit eâ Constitutione, quam edidit anno MDCLVI. in qua hæc habet: *Cùm autem, sicut accepimus, nonnulli iniquitatis filii prædictas quinque Propositiones in libro Jansenii prædicto non reperiri, sed fictè & pro arbitrio compositas esse, vel etiam sensu ab eodem intento damnatas non esse, asserere magno cum Christi fidelium scandalo non reformidant. Nos præallatam Innocentii prædecessoris nostri declarationem, Constitutionem, ac definitionem, harum serie confirmamus, approbamus, innovamus, & quinque illas Propositi-*
tio-

*tionēs ex libro præmemorati Cornelii Jansenii
 excerptas , ac in sensu ab eodem Cornelio Jansenio in-
 tento damnatas fuisse declaramus ac definimus , ac uti
 tales iterum damnamus . &c. Optarem hic libentis-
 simè , ut , in defensionem hujusce Constitutionis
 Alexandri VII. Pontificis Maximi , mihi per tem-
 pus liceret integros proferre Jansenii Textus , ex
 quibus certò colligitur , quinque Propositiones à
 Summis Pontificibus proscriptas germanum esse
 illius ingenii factum . Sed quia nimis longum esset
 hic inserere & expendere integros libri Jansenii
 Textus , in quibus mentem suam veluti radiis solis
 depinxit , sufficiet in præsentia ea indigitare loca ,
 in quibus Jansenius doctrinam , quinque damnatis
 Propositionibus , à nobis superius indicatis , con-
 tentam , apertè profitetur . Primam Propositionem
 disertè docet Jansenius libro 3. de Gratia Salvato-
 ris cap. 13. ubi hæc habet : Hæc igitur omnia plenis-
 simè planissimèque demonstrant nihil esse in S. Augu-
 stini doctrina certius ac fundatius , esse præcepta quæ-
 dam , quæ hominibus , non tantum infidelibus , excæ-
 catis , induratis ; sed fidelibus quoque , & justis , vo-
 lentibus & conantibus , secundum præsentēs quas ha-
 bent vires , sunt impossibilia ; deesse quoque Gratiā ,
 quæ possibilia fiant . Alteram Propositionem his
 verbis conceptam : Interiori gratiæ in statu naturæ
 lapsæ nunquam resistitur , clarè itidem exprimit
 Jansenius libro 2. de Gratia Salvatoris cap. 25. ubi
 ait : Hæc est vera ratio , ut nulla omnino medicinalis
 gratia Christi effectu suo careat ; sed omnis efficit , ut
 voluntas velit , & aliquid operetur . Et cap. 27. as-
 serit , quòd Sanctus Augustinus nullam agnovit aliam
 actualem Christi gratiam , nec agnoscere potuerit .*

Tertiam Propositionem , quæ his verbis concepta est : *Ad merendum & demerendum in statu naturæ lapsæ , non requiritur in homine libertas à necessitate , sed sufficit libertas à coactione* , non minùs evidentèr adstruit *Jansenius* libri sexti de *Gratia Salvatoris* capite sexto , cui hunc titulum inscribit : *Duplex necessitas Augustino , coactionis , & simplex , seu Voluntaria . Illa , non hæc , repugnat libertati .* Deinde , eodem in capite totius libertatis humanæ cubile lustrans , rationem reddit , cur ea simplex , & Voluntaria necessitas minimè repugnet libertati ; nimirum quòd non sit voluntati adversa , nec quidquam aliud libertas exigit præter nudam ac simplicem Voluntatem , ac tandem concludit his verbis : *Mira videbitur Scholasticis ista doctrina , & tamen in Augustini principiis (malè ab ipso intellectis) est indubitata .* Quartam Propositionem his verbis conceptam : *Semipelagiani admittebant gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus , etiam ad initium Fidei , & in hoc erant Hæretici , quòd vellent eam gratiam talem esse , cui posset Voluntas humana resistere , vel obtemperare ,* docet pariter *Jansenius* cap. 12. lib. 2. de *Gratia Salvatoris* , & lib. 3. c. 1. post medium , atque ex ejus doctrinæ principiis manifestò sequitur illa Propositio , cum passim dicat *Jansenius* , & quasi totius suæ doctrinæ basim stabiliat , nullam aliam in statu naturæ lapsæ dari gratiam , præter eam , quæ ex natura sua est efficax , & cui resistere , vel obtemperare non est in potestate voluntatis humanæ . Postremò , quintam Propositionem his verbis conceptam . *Semipelagianum est dicere , Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse , aut sanguinem fudisse ; sed mor-*

mortuus est dumtaxat pro salute Prædestinatorum, tam clarè docuit *Jansenius*, præsertim capite 21. libri 3. de *Gratia Christi Salvatoris*, ut nullum planè de sua mente dubitandi locum reliquerit. In eo siquidem capite generalem voluntatem Dei ergà salutem omnium, tanquàm machinam à Semi-pelagianis introductam, & à Sanctis Patribus *Augustino*, *Prospero*, *Fulgentio*, necnon ab antiqua Ecclesia explosam penitus repudiat, definitque, Christum non esse mortuum pro aliorum salute quàm prædestinatorum: *Nullo modo*, inquit, *principiis ejus* (scilicet *Augustini*) *consentaneum est*, ut *Christus Dominus*, pro infidelium in infidelitate morientium, vel pro justorum non perseverantium æterna salute mortuus esse, sanguinem fudisse, se ipsum redemptionem dedisse, Patrem orasse sentiatur Ex quo factum est, ut, juxta Sanctissimum Doctorem, non magis Patrem pro æterna liberatione ipsorum, quàm pro diaboli deprecatus fuerit. Sed si quid pro illis rogavit Patrem, pro temporalibus justitiæ effectibus rogavit, & pro eisdem obtinendis obtulit pretium, fuditque sanguinem suum. Adverte, quæso, diligenter Virus Jansenianum latere in his verbis: *Siquid pro illis*, seu reprobis, *patrem rogavit Christus*, pro temporalibus justitiæ effectibus rogavit; quibus verbis clarissimè docet *Jansenius*, Christum Dominum mortuum quidem esse pro reprobis quoad gratias temporales, quas eis aliquandò largitur, sed non esse mortuum pro æterna reproborum salute, impertiendo videlicet illis gratias sufficientes, quæ ad æternam eorum salutem ordinentur. Hæc *Jansenii* loca, quæ hætenùs non tam retuli, quàm digito monstravi, si tu, charissime Disci-

pule, adire, & legere non graveris, confestim ultrò fateberis, *Jansenii* Discipulos Tirefiâ, vel talpâ esse cæciores, dùm jactant, se nec vidisse, nec deprehendisse in libro *Jansenii* quinque propositiones à Summis Pontificibus damnatas, sed potiùs in eo vidisse ac legisse ipsissimam S. *Augustini* doctrinam; tute, inquam, ultrò fateberis, *Jansenii* Discipulos falsâ evidentiz imagine delusos in duas cæcitates incurrisse, videlicet eos vidisse in libro *Jansenii* ea quæ non sunt, scilicet doctrinam S. *Augustini*, quæ profectò in prædicto libro non est; & non vidisse in libro *Jansenii* ea quæ sunt, videlicet quinque Propositiones, quas octo Summi Pontifices, Insignes Antistites, qui tùm in Gallia, tùm alibi floruerunt, celeberrimæ Academiæ, quas inter Parisiensem appellare licet, & innumeri Doctores ac Theologi, in libro *Jansenii* reperiri, & cum ejus doctrinæ principiis esse omninò connexas sæpissimè declararunt. Numquid, amabo, Janseniani se ingenii acumine, & oculorum perspicaciâ tot Pontifices, tot Episcopos, tot Academiæ, tot Doctores, ac Theologes vincere & antecellere dicent? Sed hoc esset insolentissimæ & à Sæculis inauditæ superbiæ. Numquid etiam dicent Janseniani, librum *Jansenii* non satis accurately examine fuisse discussum, seque adhuc in defensionem *Jansenii* velle audiri? Sed hoc est non solum imitari Hæreticos Calvinistas, qui quotidie falsò queruntur, se non satis auditos fuisse, & Episcopos, in Concilio Tridentino Summi Pontificis auctoritatem reveritos, non liberè dixisse quæ sentirent; Verùm etiam, hæc injusta Discipulorum *Jansenii* petitio reddit vana prorsus atque irrita.

Sum.

Summorum Pontificum atque Episcoporum Decreta ac Tribunalia, quæ dirimendis in Ecclesia emergentibus controversiis, & fovendæ tranquillitati Reipublicæ Christianæ Deus instituit. Cum enim quisque, sicut, heu nimium! funestâ experientâ constat, suæ opinionis ac sententiæ tenacissimus sit, regnarent æternùm in Ecclesia perpetuæ lites, contentiones & jurgia, procùlque exularet illa pax, quam suis Christus Dominus reliquit pretiosissimam hæreditatem. Ab hac ergò injustâ petitione, quâ iterùm audiri volebant, jure optimo exclusi Janseniani, & aliundè cõacti in Galliis Regiâ autoritate subscribere *Alexandri VII.* Pontificis Maximi *Formulario*, ut vocant, ac solemnî juramento affirmare, se damnare quinque famosas Propositiones in sensu libri *Jansenii*, novam fraudem in lubrico versantes excogitarunt. Statuerunt quippè, se *Formulario Alexandri VII.* subscribere, posse, & solemnî juramento asserere, se damnare quinque Propositiones in sensu libri *Jansenii*, modò circâ quæstionem facti se continerent intra limites externæ dumtaxat obedientiæ, & religiosi silentii, licèt animo contradicerent, & penès se pro comperto haberent, quinque illas Propositiones reverà nec esse in libro *Jansenii*, nec eas in ejusdem Auctoris sensu esse damnatas. Hanc retentam fraudem *Clemens XI.* Pontifex Maximus, Constitutione datâ anno MDCCV. damnavit, definivitque, ad subscriptionem *Formularii* requiri non solum externam, sed etiam internam obedientiam, simplicemque & absolutam mentis & cordis adhæSIONEM, sine qua externa species obedientiæ nihil aliud est, quàm mera simulatio, illusio, hypocrisis,

gis, mendacium adversus Spiritum Sanctum, sacrilego etiam perjurio confirmatum ab iis, qui credere se vel sentire jurant super Sancta Evangelia, quod reapse non credunt, vel sentiunt, seque parere Constitutionibus Apostolicis profitentur, quibus animo contradicunt. Huic igitur Constitutioni *Clementis XI.* Pontificis Maximi, semotis omnibus distinctionibus, subdolis interpretationibus, ancipitis significationis vocibus, & restrictionibus mentalibus, nos constanter adhærentes, dubitare non debemus, quin famosæ illæ quinque Propositiones, ab *Innocentio X.* & *Alexandro VII.* in sensu *Jansenii* damnatæ, hæreticæ sint, justèque in ejusdem Auctoris sensu, quem verba præ se ferunt, confixæ ac proscriptæ: quin Summorum illorum Pontificum Constitutionibus, aliisque ad illarum confirmationem editis Sedis Apostolicæ Decretis, parem debeant fideles omnes promptam exhibere non exteriorem solum, sed internam obedientiam & sinceram animi adhæSIONem.

D. Paulò uberius velim hîc exponas id quod obiter de *Jansenio* mox observasti, eum videlicet totius doctrinæ suæ basim in hoc potissimum constituisse, quòd velit, nullas alias in statu naturæ lapsæ actuales gratias dari, præter eas, quæ sunt ex natura suâ efficaces, & quibus resistere vel obtemperare non est in potestate voluntatis humanæ. Id quippè si semel eviceris, manifestò constabit, fundamentum doctrinæ *Jansenii* caducum ac ruinosum esse, & ex eo, tanquam ex mala radice, pullulare quinque famosas Propositiones à Romanis Pontificibus confixas.

M. Præcipuum fundamentum, cui totius do-

doctrinæ *Jansenii* veluti tota moles incumbit , in hoc maximè sistit , quòd *Jansenius* nullam in statu naturæ innocentis admittat gratiam ex natura suâ efficacem , sed velit , omnem actualem gratiam , quæ à Deo data est *Adamo* in statu innocentiae constituto , fuisse dumtaxat sufficientem , versatilem , è nutu liberi arbitrii pendentem , cuique Voluntas *Adami* ita dominaretur , ut eam in omnem partem , quam vellet , pro arbitrio suo flecteret & inclinaret . Cùm enim , inquit *Jansenius* , eo in statu innocentiae felicissimo positus *Adamus* , sanus esset , viresque haberet integras , voluntatem rectam , libertatis arbitrium robustissimum , nullâ pugnâ passionum , nullo perduellis concupiscentiae inordinato motu debilitatum aut perturbatum , indè opus non habebat aliquo *Adjutorio quo* , seu *Auxilio* se ipso efficaci , ad operandum ; sed tantùm indigebat *Auxilio sine quo* , seu gratiâ sufficienti , subditâ ejus libero arbitrio , præter quam ad benè operandum alia ex parte Dei , quæ esset se ipsâ efficax , non esset necessaria . Hinc primò infert *Jansenius* , Voluntatem Dei salvandi homines , eisque præparandi gratias sufficientes ad salutem , pertinuisse dumtaxat ad statum innocentiae . Secundò , ait , bonos Angelos perstitisse in accepta justitia per liberum arbitrium solâ adjutum gratiâ sufficienti , ad omnem usum vertibili , atque ex eorum voluntate suspensâ & ei subiectâ , ac subindè prædestinationem bonorum Angelorum ad gloriam à Deo factam fuisse post eorum prævisionem meritorum . Sic *Jansenius* solam versatilem gratiam sufficientem , & *Adami* , Angelorumque libero arbitrio subditam ab benè operandum , & perseverandum
in

in statu innocentiae necessariam agnoscit, & ab eo statu arcet omnino omnem gratiam suapte naturā efficacem. At in statu naturae lapsae longè aliter discurrit *Jansenius*. Cum enim ex sola infirmitate, naturae humanae laesae ac sauciatae per primigeniam protoparentis labem necessitatem gratiae se ipsā efficacis repetendam esse existimet, docet primò, nullas dari in statu naturae lapsae gratias sufficientes, ut potè omnino inutiles ad sanandam naturam humanam gravissimo infirmitatis pondere depressam, sed omnem gratiam, quae datur in statu naturae lapsae, esse se ipsā efficacem, medicinalem, reparantem, sanantem, quæque voluntati tam potenti imperio dominetur, ut nullā ei renitendi, dissentiendique relicta facultate, planèque absorpta libertate, necessariò victrici delectatione rapiatur. Secundò, contendit *Jansenius*, Deum in statu naturae lapsae habere dumtaxat Voluntatem consequentem salvandi Electos ac prædestinatos, dando eis Auxilia per se efficacia; Voluntatem verò Antecedentem, quā Deus præparat, vel concedit Auxilia sufficientia pertinuisse tantummodò ad statum innocentiae, nec ullum ampliùs in statu naturae lapsae habere locum, aut si adhuc in statu naturae lapsae admittatur Voluntas Dei Antecedens salvandi omnes homines, asserit *Jansenius*, quòd hæc *Antecedens Voluntas in sola præcisione mentis, adeoque nuda Velleitate, nihil gratiae causante, consistere potest*. Ita docet ac pluribus in locis inculcat *Jansenius*, sed præsertim Tomo 3. de *Gratia Christi Salvatoris* lib. 3. cap. 20. ubi illud Apostoli explicat: *Deus omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*. Triplex ergò discrimen inter sta-

statum naturæ innocentis & statum naturæ lapsæ assignat *Jansenius*. Primò, in statu innocentie admittit gratias sufficientes; in statu verò naturæ lapsæ omnem explodit gratiam sufficientem. Secundò, à statu innocentie ablegat gratias per se & ab intrinseco efficaces; in statu verò naturæ lapsæ nullam agnoscit gratiam, præter se ipsam efficacem, quæ, absorpta penitus libertate, voluntatem victrici delectatione necessariò rapiat. Tertiò, perrendit *Jansenius*, Deum statui naturæ innocenti consuluisse per solam voluntatem Antecedentem, per quam præparabat, vel concedebat gratias sufficientes ad consequendam salutem æternam; statui verò naturæ lapsæ Deum prospicere tantum per voluntatem consequentem, ex qua Deus solis Electis & prædestinatis confert gratias per se efficaces ad salutem æternam obtinendam, ac subindè Deum in statu naturæ lapsæ non præparare, nec concedere reprobis per voluntatem Antecedentem, gratias sufficientes necessarias ad salutem, quia in statu naturæ lapsæ, inquit *Jansenius*, Voluntas Dei Antecedens de salute omnium hominum in sola præcisione mentis, adeòque nudâ quadam Velleitate, nihil gratiæ causante, consistere potest. Expende nunc, quæso te, illud discrimen, quod statuit *Jansenius* inter statum naturæ innocentis & statum naturæ lapsæ, & perspicuè intelliges, ex prædicto discrimine, quod ipsi *Jansenio* & prora & puppis fuit, tanquam ex virulento fonte scaturisse quinque famosas Propositiones, quæ unanimi Ecclesiæ consensione fuerunt damnatæ.

D. Paucis verbis complexus es Summam doctrinæ *Jansenii*, ac veluti integrum ejus Systema, fuis.

fuisque omnibus partibus compactum ; quod dùm tacitus mecum perpendo , illudque conféro cum his , quæ me olim de Divina gratia , juxtà germanam S. *Thomæ* , ejusque Scholæ mentem , docuisti , dùm Theologiæ operam navabam , sole clariùs perspicio , S. *Thomæ* Discipulorum doctrinam de gratia & libero Arbitrio tam in statu innocentia , quàm in statu naturæ lapsæ , longè latèque discrepare à doctrina *Jansenii* . Hæc quippè sunt de Divina gratia Scholæ Thomistarum principia , quæ à te , studiorum meorum duce ac Magistro , olim accepi , quæque penitùs memoriæ meæ hætenùs infixæ hæserunt , hærebuntque semper . In primis , docent Scholæ S. *Thomæ* Discipuli , necessariam fuisse in statu innocentia tam Adamo , quàm Angelis ad benè operandum , & perseverandum in accepta justitiâ gratiam per se efficacem , ideòque dicunt , Adamum & malos Angelos non perseverasse , quia eis defuit donum per se efficax perseverantia , bonos verò Angelos perseverasse , quia donum per se efficax perseverantia à Deo acceperunt . Volunt etiam Thomistæ , prædestinationem bonorum Angelorum ad gloriam fuisse purè gratuitam , & omninò independentem ab eorum prævisione meritorum . Porro hæc omnia negat *Jansenius* , qui , uti mox ostendisti , eliminat à statu innocentia gratias per se efficaces , & contendit bonos Angelos in accepta justitia perseverasse per suum liberum arbitrium , adjutum dumtaxat à Deo gratiâ versatile , indifferenti , & eorum subditâ libero Arbitrio , vultque prædestinationem bonorum Angelorum ad gloriam non fuisse gratuitam , sed à Deo factam esse ex illorum prævisione meritorum . Secun-

cundò, Scholæ S. Thomæ Discipuli fatentur quidem, Adamum in statu innocentiz, & Angelos, ut possent benè operari, & perseverare in accepta justitia, habuisse gratiam verè sufficientem in suo ordine, idest, ad disponendam, complendam, & perficiendam potentiam benè operandi, & perseverandi; volunt attamen Thomistæ, Adamum in statu Innocentiz, & Angelos, præter gratiam illam sufficientem in ordine potentiz, opus habuisse ad actu benè operandum & perseverandum gratiâ se ipsâ efficaci. At *Jansenius* nomine gratiæ sufficientis, quam Adamo in statu innocentiz, & Angelis datam esse dicit, intelligit gratiam versatilem, Adami, & Angelorum libero subditam arbitrio, & ita sufficientem, ut complecteretur omnia, quæ erant necessaria ad actu agendum, & perseverandum, nullâque aliâ gratiâ ex parte Dei quæ esset per se efficax, ad operandum & perseverandum in accepta justitiâ, Adamus in statu innocentiz & Angeli ullo pacto indigerent. Hæc autem doctrinæ *Jansenii* de gratia in statu naturæ innocentis principia è diametro principiis doctrinæ Scholæ Thomisticæ esse opposita nemo est qui non videat. Nec minor est oppositio Jansenium inter & Scholam Thomisticam circa naturam, necessitatem & efficaciam gratiæ in statu naturæ lapsæ. Nam primò, *Jansenius*, ut mox observasti, nullas in statu naturæ lapsæ agnoscit gratias sufficientes, sed solum admittit gratias per se efficaces: Discipuli verò Scholæ S. Thomæ admittunt gratias sufficientes, non quidem in sensu Moliniano, idest, quæ complectantur omnia, quæ sunt necessaria ad actu operandum, sed gratias sufficientes in sensu Thomi-

mistico, hoc est, quæ complent ac perficiunt potentiam benè operandi, præter quas tamen ad actum operandum aliæ ex parte Dei requirantur, quæ sint per se efficaces. Secundò, *Jansenius* gratiæ per se efficaciæ necessitatem repetit tantum ex infirmitate naturæ læsæ per peccatum originale: Thomistæ verò gratiæ per se efficaciæ necessitatem habuerunt tum ex infirmitate naturæ peccato originali sauciata, tum etiam ex supremo dominio & omnipotentia Dei, ex subordinatione causarum secundarum ad primam, scilicet Deum; & ex indifferentia seu flexibilitate Voluntatis ad operandum. Hinc post Doctorem Angelicum docent omnes ad unum ejus discipuli, hominem in statu naturæ lapsæ ad benè operandum & perseverandum indigere *adjutorio quo*, seu auxilio, quod sit ex utroque capite per se efficax, & quod proinde dicitur *medicinale*, seu *gratia Salvatoris*; Adamo verò in statu innocentia, & Angelis ad bene operandum & perseverandum fuisse dumtaxat necessarium *adjutorium quo*, seu Auxilium, quod ex secundo capite est per se efficax, quodque Thomistæ *Prædeterminationem Physicam* appellant, sed ipsis non fuisse necessarium *Adjutorium quo*, seu illud Auxilium, quod ex primo capite est per se efficax, quodque dicitur *Auxilium medicinale*, seu *gratia Salvatoris*. Eo quippè *Adjutorio quo medicinali* nec Adamus in statu innocentia, nec Angeli sive ad benè operandum, sive ad perseverandum opus habebant, cum in ipsis nulla esset sananda naturæ infirmitas, & ideo *S. Augustinus* jure optimo lib. de *Correptione & gratia* cap. xi. & xii. asserit, Adamum in statu innocentia opus non habuisse *adjutorio quo medicinali*,

nali , seu Auxilio illo per se efficaci , quo homines in statu naturæ lapsæ ad sanandam naturæ infirmitatem nunc egent . Sic enim ibi loquitur Aquilinus ille Doctor : *Ille* (seu Adamus) *non opus habebat eo adjutorio, quod implorant isti* (seu homines in statu naturæ lapsæ) *cùm dicunt, video aliam legem in membris meis* , seu pugnam passionum, & naturæ infirmitatem, ad quam juvandam , sanandam & reparandam indigent *adjutorio quo per se efficaci medicinali* , seu gratiâ Salvatoris , quâ Adamus in statu innocentiz minimè egebat . Ceterum , licet S. *Augustinus* eo in libro de *Correptione & gratia* contra Semipelagianos disputando mentionem dumtaxat fecerit *Adjutorii quo per se efficaci medicinalis* , seu gratiæ Salvatoris , innumeris tamen in locis , quæ mihi olim indicasti , & adhuc memoriâ teneo , sed illis referendis , brevitatis ergo , supersedebo , repetit S. ille Doctor & probat efficaciam *Adjutorii quo* , ad operandum omninò necessarij , ex supremo dominio & omnipotentia Dei , ex dependentia , seu subordinatione causarum secundarum ad primam , quæ omnes causas secundas determinare & applicare debet ad operandum , illiusque per se efficaci *Adjutorii quo* necessitatem , ad statum tam naturæ lapsæ , quàm ad statum innocentiz , ac subindè ad Adamum & Angelos extendit Sanctus *Augustinus* , sicut ipsum explicat ac interpretatur S. *Thomas*, Doctor Angelicus , ejus fidissimus Discipulus , & in doctrina præstantissimi illius Magistri , teste ipsomet *Jansenio* , versatissimus , à cujus Angelica interpretatione , quam , ad rectè intelligendam in Systemate de gratia genuinam S. *Augustini* doctrinam , verè clavam re-

giam ,

giam, & filum Ariadneum nuncupare possum, dum recessit *Jansenius*, in varios abiit errores ab Ecclesia proscriptos, qui utriusque S. Doctoris, *Augustini* & *Thomæ*, Scholæ principiis rectâ fronte opponuntur. Tertiò, *Jansenius* non solum gratiam per se efficacem, exclusâ gratiâ sufficienti, in statu naturæ lapsæ dominari pertendit, sed etiam vult eam esse ineluctabilem, & inferre necessitatem humanæ Voluntati, quæ tantâ dulcedine, seu victrici delectatione rapitur, ut libertate absorptâ, nihil nisi velle possit se eâ voluptate rapi, & dulci imperio premi. At Discipuli S. *Thomæ* gratiam quidem per se efficacem admittunt, asserunt tamen, Deum, omnis & multiformis gratiæ authorem, ita eam victricem delectationem temperare, ut licet hominis Voluntas eâ gratiæ dulcedine & voluptate se trahi sinat, nihilominus, cum libertati locus relictus sit, possit trahentem voluptatem non sequi, adeoque semper retineat gratiæ per se efficaci dissentendi potentiam. Denique, *Jansenius* negat, Deum habere in statu naturæ lapsæ voluntatem Antecedentem salvandi omnes homines, eisque præparandi auxilia sufficientia ad salutem æternam consequendam. Sed S. *Thomæ* Discipuli docent, Deum, præter eam, quam habet, Voluntatem consequentem salvandi in statu naturæ lapsæ Electos & prædestinatos, dando illis grâtiâs per se efficaces, quibus infallibiliter salutem æternam consequuntur, habere insuper Voluntatem Antecedentem salvandi omnes homines in statu naturæ lapsæ, eisque præparare grâtiâs sufficientes, in sensu Thomistico intellectas, quibus possunt salutem æternam adipisci; idèò autem non omnes homines salvari

vari docent Thomistę, quòd, cùm pręter illas gratias sufficientes, quas Deus omnibus hominibus pręparat per voluntatem Antecedentem, & quibus reprobi salutem æternam consequi possunt, alię ad consequendam salutem æternam necessariae sint gratię per se efficaces & donum perseverantię, quod Deus solis concedit Electis & prędestinatis, quorum salutem vult voluntate consequenti, damnentur reprobi, quibus Deus denegat justo iudicio gratias illas per se efficaces, & magnum perseverantię donum, quibus suā culpā privati, nunquā consequentur salutem æternam, quamvis eam consequi possint per gratias illas sufficientes, in sensu Thomistico intellectas, quas Deus illis pręparat per eam, quam habet etiam in statu naturę lapsę, voluntatem Antecedentem salvandi omnes homines. Hęc igitur principia Scholę Discipulorum, S. Thomę circa doctrinam de naturā, efficaciam & necessitate gratię in utroque statu, videlicet innocentię, & naturę lapsę, quorum notitiā me, dum Theologię Thomisticę stadium decurrerem, imbuisti, cùm attentā mente perpendo, eaque confereo cum eā Jansenii doctrinę Summā, quam paulò antè exhibuisti, compertum ac exploratum habeo, nihil inter Thomistas, & Jansenium commune intercedere, nec ullos à doctrinā Jansenii, jure optimo ab Ecclesia proscriptā, remotiores esse posse, quā S. Thomę Discipulos, cùm in nullo principio conveniant, nec convenient unquā, quandiū jactis à suo Magistro inconcussis principiis firmitèr adhærebunt.

M. Impensè tibi gratulor, quòd ex sola notitia Scholę Thomisticę principiorum, quę ut video

Tom.VIII.

R

ap-

apprimè calles, & altè memoriæ infixæ tenes, illico intellexeris, nihil commune in doctrina de gratia inter Thomistas & *Jansenium* intercedere, ac subindè solam principiorum doctrinæ Discipulorum S. *Thomæ* notitiam sat superq; sufficere ad vindicandam Scholam Thomisticam à Jansenismo, quæ quidam æmuli obtrectatores ei per summam calumniam impingere tentarunt. Quæ cum ita sint, diutiùs hîc non immorabor in adornanda Apologiâ ad purgandam ab hac calumnia Thomistarum de gratia doctrinam, maximè cum eâ provinciâ præclarè jam perfuncti sint clarissimi Societatis Jesu Scriptores, *Joannes Martinus Ripalda* libro 2. Operis *adversus errores Michaelis Baii* Disput. 14. Sect. 5. *Joannes Martinonus*, seu per anagramma purum, *Antonius Moraines*, in suo *Antijansenio*, *Franciscus Annatus* in libro Romæ edito, quo tempore *Jansenii* causa pendêret, cui & titulum dedit: *Jansenius à Thomistis gratiæ per se ipsam efficacis defensoribus condemnatus, circa quinque Propositiones*. Et in *Informatione*, quam idem *Franciscus Annatus* edidit, de quinque Propositionibus, aliisque passim libellis, quos sub idem fermè tempus elaboravit, in quibus duodeviginti Thomisticæ ac Jansenianæ doctrinæ discrimina Lectorum oculis subjecit. Nec prætermittere debeo *Petrum Deschamps*, cultissimum ejusdem Societatis Jesu Scriptorem, qui libro 2. de *Hæresi Janseniana* Disputatione 3. cap. 3. & Disputatione 6. cap. 9. sic Jansenianos perstringit: *Glorientur licet Janseniani, tot se nuperi dogmatis patronos habere, quot Physicæ prædeterminationis defensores extiterunt; verè tamen mihi videor dicturus, nullos huic doctrinæ insensiores reperiri, quàm qui*
post

post natam *Calvini Hæresim*, ex *S. Dominici Ordine*, aliisque ejusdem Sacramenti Theologis, majoris eruditionis & ingenii laude floruerunt. Hanc illustrium Societatis Jesu Scriptorum in gratiam Scholę Thomisticę susceptam contra Jansenium, ejusque Discipulos, defensionem comprobarunt innumeri penę Familię Dominicanę Theologi, qui editis libris doctrinam *Jansenii* aperto Marte impugnarunt, vel Jansenismi notam, perperam à nonnullis malè feriatis obtreçtatoribus afflictam Scholę Thomisticę, instructis Vindiciis, omnique argumentorum genere ab hac celeberrima Schola depulerunt, præsertim *Joannes Nicolai*, *Bernardus Guyard*, *Syphilla*, *Vincentius Baronius*, *Antonius Reginaldus*, *Joannes Baptista Gonetus*, *Vincentius Casalas*, *Contensonius*, *Antoninus Massoulie*, *Hyacinthus Serry*, qui vulgatis perdoctis lucubrationibus, sole clariùs demonstrarunt, quàm immane distet Schola Thomistica à *Jansenii* doctrinâ sæpiùs ab Ecclesia confixâ. Actum itaque agerem, si post celebres & Societatis Jesu, & Familię Dominicanę Scriptores, qui pro Schola Thomistica contra *Jansenium* ejusque Discipulos tam egregias Vindicias conscripserunt, ipse in eodem argumento in præsentia versari vellem. Hoc unum dumtaxat dicam, non defuturos unquàm in Schola Thomistica Theologos, qui pro ejus illibatę doctrinę defensione pro aris ac focis pugnabūt, eiq; objectas calumnias invictę veritatis clypeo repellent. Quamvis enim expediat aliquandò calumnias aliquas contemnere & surdâ aure præterire, has tamen calumnias, quę famam cum multorum periculo conjunctam, Fidem, ac doctrinam impetunt, silentio præmere

ac dissimulare minimè licet . Legimus quippè : *Qui negligit famam , crudelis est , & legimus : responde stulto juxta stultitiam suam* . Et Christus Dominus noster ad quædam maledicta obtulit , ad quædam diligenter respondit . Audivit *Samaritanus es* , & dissimulavit ; audivit , *dæmonium habes* , & accuratè refellit calumniam . Est ergò ubi conveniat respondere stulto juxta stultitiam suam , ne sibi videatur sapiens , sicut dicitur Proverbiorum cap. xxvi . Sic respondit Apostolus Paulus stulto juxta stultitiam suam *Elymæ Mago* dicens : *O plene omni dolo , & omni fallacia , inimice omnis justitiæ , non desinis subvertere Vias Domini rectas , & nunc ecce manus Domini super te , & eris cæcus & non videns usque ad tempus* , Actorum cap. xiii . Cùm igitur S. Thomæ Discipuli , qui aliis in Disputationibus Scholasticis religiosæ modestiæ consulere , & paci silentio litare debent , viderint Scholæ suæ doctrinam calumniis impeti & Jansenismi insimulari , omnium temporis tenentur abrumpere silentium , Vindicias doctrinæ suæ palàm agere , & respondere stulto juxta stultitiam suam . Alioquin Matris suæ Scholæ , quæ illos suo in sinu fovit , ac doctrinæ pietatisque lacte aluit , degeneres & ingratiſſimos filios se proderent , si ullum ipsius causâ periculum detrectarent , & si tela in ipsam mendaciorum , & calumniarum amento ab æmulis invidisque obtretractoribus contorta , objectu proprii corporis excipere , omnique virium suarum conatu justâ defensione repellere recusarent .

D. Satis hætenus , meâ quidè̃m sententiâ , huic putidæ de Jansenismo calumniæ respondit Schola Thomistica , quippè quæ dictis , factis , &
Scri-

Scriptis tam apertè declaravit apud omnes, hanc calumniam in sese non competere, ut hæc infamia reciderit in calumniatores. Si quis ergò me, doctrinæ Scholæ Thomisticæ addictissimum, & à doctrina quinque Propositionū *Jansenii* penitus alienum, tanquàm Jansenianum traducere voluerit, non prolixam certè concinnabo Apologiam, ut hanc retundam calumniam, & à me amoliar hanc Jansenismi notam, sed dumtaxat ipsissima verba, usurpabo doctissimi Patris *Valeriani*, ex Illustissima Familia oriundi, Ordinis Capuccinorum, qui calumniis à nescio quibus impetitus, calumniatores suos in libello, quæ Pragæ anno MDCLV. edidit, provocavit his verbis: *Quapropter hoc experimento edoctus, has recentiores contumelias diluo eadem ratione. Ajo, Authores illius scripti mentiri impudentissimè. Si illa, quæ mihi obiiciunt tam acerbè, sunt vera, habent multa Tribunalia, apud quæ me postulent reum; sin verò non audent me provocare, impudentissimum mendacium illis objectum, esto ratum. Hæc sufficient. contestandæ meæ innocentia &c.* Sed de Jansenismo hactenùs satis. Nunc alios, quæso te, breviter percense Novatores, qui errores, vel Hæreses eodem Sæculo XVII. procuderunt.

M. Prodiit Sæculo XVII. Novator quidam, dictus *Isaacus Pereyrus*, Calvinista, natione Gallus, qui anno MDCLV. ausus est asserere, Adamum fuisse dumtaxat primum Parentem judæorum, quorum Historiam *Moses* in libro Geneseos describendam suscepit, sed non fuisse primum parentem Gentilium, ac subindè alios ante Adamum extitisse à Deo creatos homines, quos ideò *Præadamitas* appellavit. Novum istud & perabsur-

dum Systema ut in vulgus spargeret ille Hereticus, duos edidit libros, unum, cui hunc indidit titulum: *Præadamitæ, sive Exercitatio super versus XII. XIIII. & XIV. Capitis V. Epistolæ ad Romanos*; Alterum, cui hunc præfixit titulum: *Systema Theologicum ex Præadamitarum hypotesi*. Nullum patronum nancisci potuit tam insulsum, tamque malè confarcinatum Systema, sed potius ab omnibus, non tam Scriptis, quàm sibilis explosum est, & meritò quidem, cùm Scripturæ Sacræ sit apertè contrarium, & duo præcipua Catholicæ Religionis Dogmata ab ipsis fundamentis evertat, sicut breviter his quatuor momentis evinco. Primò, legitur cap. V. libri Geneseos vers. v. quòd quando Deus formavit, seu creavit hominem, scilicèt *Adamum*, de limo terræ, nullus re ipsâ erat homo: *Et homo non erat, qui operaretur terram*. Si nullus erat homo, qui operaretur terram, quando Deus formavit *Adamum*, ergò nulli fuerunt homines ante *Adamum*, ac subindè nulli *Præadamitæ*, ab illo somniatore *Pereyro* conficti. Dicitur etiam, eodem in capite Geneseos vers. XIX. quòd, postquam Deus formasset de humo cuncta animantia terræ, & universa volatilia cœli, *adduxit ea ad Adam, ut videret, quid vocaret ea, omne enim, quod vocavit Adam animæ viventis, ipsum est nomen ejus*. Credibile autem nè est, si reverà ante *Adamum* extitissent homines, illos cuncta terræ animantia, & volatilia Cœli anonyma reliquisse? Secundò, Author Systematis *Præadamitarum*, *Chronologiæ Sacri Textus Hebræi*, cui omninò consona est Editio nostra vulgata à Concilio Tridentino *Authentica* declarata, præfert Historias

Ægy-

Ægyptiorum, Assyriorum, Chaldæorum, & Sinarum, quæ supponunt Monarchias fuisse in mundo institutas longè ante tempus, quo *Moses* in libro *Genesis* scribit Adamum fuisse à Deo creatum. Sed non advertit hic Somniator, ejus modi Orientalium nationum Historias ad aniles fabulas esse ablegandas, ut potè quæ scatent infinitis erroribus, & plusquàm cimmeriis tenebris in putatione annorum involvuntur, & uni standum esse Historiæ Sacræ à *Mose*, divino spiritu afflato, conscriptæ, quæ omnibus veritatis characteribus cum sit insignita, fabulosas nationum Orientalium Historias aperte falsi convincit, sicut docet *S. Augustinus* libri 18. de Civitate Dei cap. 40. his verbis: *Nos verò in nostræ Religionis Historia fulti autoritate divina, quidquid ei resistit, non dubitamus esse falsissimum, quomodolibet sese habeant cetera in secularibus litteris.* Perperam ergò Author Systematis Præadamitarum, Historiâ Sacrâ valere jussâ, cui tamen constanter adhærere debebat, consuluit, & sequutus est Gentilium, seu nationum Orientalium Historias, quæ, cum mendaciis & fabulis refertæ sint, eum in errorem præcipitem egerunt: Nemo quippè (ut appositè ait *Tertullianus* lib. de Præscript. cap. 12.) indè instrui potest, undè destruitur, nemo ab eo illuminatur, à quo contenebratur. Quæramus ergo in nostro, & à nostris, & de nostro: idque dumtaxat, quod salvâ regulâ fidei potest in questionem devenire. Tertiò, Author Systematis Præadamitarum convellit Catholicum dogma de Peccati Originalis ad omnes omninò homines propagatione, quia si reverâ extiterint homines ante Adamum, illi certè peccatum Originale contra-

here minimè potuerunt, quippè qui nunquam fuerunt in Adamo, tanquam in Capite morali, nec eorum parens dici potest Adamus per seminalem propagationem, per quam tamen, ut docent omnes Theologi, post sanctos Patres, ad omnes homines transfunditur peccatum Originale. Undè etià sequitur, Verbum Divinum pro illis Prædamitis non fuisse incarnatum, cùm motivum Incarnationis sit peccatum Originale, ita ut, juxta probabiliorem Theologorum sententiam, si Adamus non peccasset, Verbum Divinum non fuisset incarnatum. Quartò, Author Systematis Prædamitarum funditus evertit dogma, quo credimus, Christum Dominum esse mortuum pro omnibus, omninò hominibus, ut ait Apostolus Paulus Epist. 2. ad Corinth. cap. 5. vers. 15. *Si unus pro omnibus mortuus est, ergò omnes mortui sunt: & pro omnibus mortuus est Christus; & ad Romanos cap. 5. vers. 18. Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem, sic per unius, scilicèt Christi, justitiam in omnes homines in justificationem Vita.* Probat Apostolus Paulus, Christum mortuum esse pro omnibus hominibus, ac subindè esse Redemptorem, & Salvatorem omnium hominum, quia omnes homines mortui erant in Adamo; At si extitissent homines ante Adamum, illi non mortui fuissent in Adamo, seu non contraxissent peccatum Originale, ergò pro illis Christus non fuisset mortuus, adeoque Christus, juxta Prædamitarum Systema, dici haud posset Salvator, & Redemptor omnium hominum. Hæc momenta, hætenus à me adducta, planè sufficere debent ad exsufflandum insulsum istud & malè consarcinatum

Præ-

Præadamitarum Systema, maximè cum illius Author *Isaacus Pereyrus*, post varios casus, variaque discrimina rerum, facti tandem pœnitens, Romam, sedente *Alexandro VII.* supplex veniam petiturus accesserit, ubi anno MDCLVII. publicavit Epistolam ad *Philotimum* directam, in qua exponit rationes, propter quas ejuraverit Sectam *Calvini*, quam ipse profitebatur, & librum de Præadamitis. Attexuit etiam ad calcem ejusdem Epistolæ libellum supplicem, quem porrexit Romano Pontifici, & in quo sui Præadamitarum Systematis palinodiam sincero animo decantat his verbis. Fateor coràm sanctitate vestra, tanquàm coràm Deo, cujus imaginem sanctitas vestra gerit in Ecclesia Dei, me non latuisse Hypotesim, quæ mihi venit in mentem de primis hominibus ante Adamum conditis, diversam penitus abiiisse ab opinione Sanctorum Patrum, necnon aberravisse à toto Orthodoxorum Canone Conciliorum, tanquàm Doctrinæ Christianæ fabricam de homine lapsæ & redempto fundatam fuisse à Patribus & Conciliis super Hypotesim de Adamo primo omnium hominum formato, à quo deinceps totum genus humanum derivatum ac propagatum esset. Sic tandem *Isaacus Pereyrus*, post ejuratam Calvinianam Hæresim, quam hætenus professus fuerat, & damnatum suum de chymæricis Præadamitis Systema, se se ad meliorem frugem convertit, & in sinu Ecclesiæ Catholicæ obiit. Sed diversam planè sortem habuerunt duo scelesti homines, *Benedictus Spinoza*, & *Lucilius Vanini*, qui eodem Sæculo XVII. Atheismum profiteri ac docere non erubuerunt, & nefandis cupiditatibus impliciti, nullisque conscientiz stimulis acti, in sua impietate obdurati & occæcati miserè perierunt.

D. Ex.

D. Expone, quæso, uberius genus, patriam, Doctrinam, & Gesta tam *Benedicti Spinoza*, quam *Lucilii Vanini*, quos Seculo XVII. excusso omnis Religionis jugo, Atheismum profiteri ac docere non puduit?

M. *Benedictus Spinoza*, patriâ Amstelodamensis fuit, Religione Judæus, postea Judæismi desertor, ac tandem Athens evasit. Philosophicis Disciplinis, & linguarum Hebraicæ ac Græcæ notitiâ excultus, Tractatû edidit *Theologico Politicû*, variaque reliquit Opera posthuma, in quibus purum putumque obtrudit Atheismum. Docet quippè, Deum non distingui à materia, cumque nihil aliud esse, quàm substantiam, seu naturam unam extensam simul & cogitantem; omnia vero entia, quæ sunt in mundo, sive animata, sive inanimata, esse dumtaxat modificationes illius substantiæ, ita ut animæ, quibus præditi sunt homines, sint modificationes hujus substantiæ, quatenus est cogitans; cætera verò entia, seu corpora, sint modificationes ejusdem substantiæ, quatenus extensa est. Hoc tam insulsum Paradoxum retulisse, abundè confutasse est. Quis enim non videt impossibile omnino esse, ut eadem substantia sit simul extensa & cogitans. Substantia quippè extensa, materia est, quæ ex se prorsus expers est cogitationis; & substantia cogitans incapax est extensionis, ut potè spiritualis. Fingere ergò unicam substantiam in mundo, quæ sit extensa, & cogitans, & cujus omnia entia, quæ sunt in mundo, sint tantum modificationes, ab illa substantia realiter non distinguenda, delirium est à sæculis planè inauditum; sed asserere, Deum non distingui à materia, cumque

nihil

nihil aliud esse, quàm substantiam extensam, & per omnia entia & corpora in mundo diffusam, summa impietas est, quam omnes execrantur in Atheis, Luciano, Lucretio, Epicuro, Confucio, Sinarum Philosopho, & in impiis Scriptis Spinosæ, in quibus totus est, ut omnes Religiones evertat, sicut testatur Joannes Baptista Pacichellus in suis Epistolis Familiaribus Tomo 1. pag. 216. ubi hæc habet: Spinosæ Auctor est Tractatus Theologico-Politicus, qui Hamburgi Anno 1670. in lucem prodiit. Parentibus Judæis natus est, quorum Religionem nunquam ejuravit, nec Christianis sacris hætenus initatus est. Plurimæ memorantur hujus Viri de Religione sententiæ. In Tractatu prædicto, omnium Religionum, sed præcipuè Judæicæ, & Christianæ eversionem sibi proposuisse videtur, ut Atheismo & Libertinismo aditus pateat. Religiones omnes inventas esse asserit propter bonum, quod Reipublicæ evenit, cum plurimum conferat; ut Cives inter se pacem colant, & Magistratibus obediant: Neque admittit ob spem præmii, aut metu pænarum in altera vita, homines virtutem complecti, sed potiùs propter virtutis ipsius præstantiam, & commoda, quæ in hac vita ab ejus cultoribus decerpuntur. Qualem de Deo opinionem foveat, non satis apertè prodit. Videtur tamen innuere, Deum sibi non videri ens summè perfectum, intelligentia præditum, & felicissimum, qualem homines vulgò sibi suadent, sed solam virtutem singulis rebus inditam, & per omnia diffusam, unicum esse Numen. Hagæ Comitum, ubi aliquandò hæsit, crebrò invisebatur ab omnibus novitatum paulò amantioribus, etiam à puellis melioris notæ, quæ sibi de ingenio blandiebantur, & supra sui sexus sortem sapere cupiebant. In Hollandia, ubi

ma-

maximè serpit hæc pestis, Spinofistæ non se audent in publicum proferre, nec rotundè animi sensus exprimerè, Magistratum Decretis coerciti. Multas novas & inauditas sententias, quæque à communibus hominum opinionibus abhorrent, in lucem prodidit Spinosæ. Quas inter vel illa mirabilis est, quam de Prophetiæ dono vulgavit, quod vi imaginativæ fortiori attribuit. Verbo absolvam, totus in eo est, ut Religionem ad normam suæ Philosophiæ, quæ in multis errat, effingat. Atheismi virus, quod in suo Tractatu Theologico-Politico de industria occultaverat Spinosæ, apertè postea effudit ac propalavit in suis Operibus post humis, quæ nunc in Hollandia (quòd sanè nullatenus ferendum esset) in Officinis venalia prostant. Spinosam in professione Atheismi præcessit Lucilius Vanini, patriâ Neapolitanus, qui sub initium sæculi XVII. humaniorum litterarum haud mediocri notitiâ præditus, in Gallias venit, ubi in cæno libidinum demersus, inter epulas, convivia & crapulas, quibus, cum nonnullis geneonibus, & projectæ conscientiæ juvenibus, affatim indulgebat, perfrictâ fronte negavit Dei, supremi rerum omnium conditoris, existentiam, animæ rationalis immortalitatem, Infernum, Paradisum, cæteraque id genus, quæ vel ipsa ratio, vel Religio de Deo, & de altera vitâ docent, tanquàm aniles fabulas, & inania commenta derisit, atque in aliquot libellis, quos in Galliis edidit, & invulgus temerè sparsit, Atheismum sub verborum involucris datâ operâ obtexit, ut incautos faciliùs deciperet, et declinaret omnium odium, quod semel manifestata ejus impietas confestim in ipsum concitrasset. At, ut vulgò dicitur, frustrâ jacitur
rete

rete ante oculos pennatorū . Detectus siquidem est *Lucilii Vanini* Atheismus , & Decreto Senatus Tolosani captus ipse & in carcerem conjectus , ut periclitanti vitæ suæ consuleret , se Catholicum esse simulavit , ac ore , sermone , necnon frequenti Sacramentorum Ecclesiæ Pœnitentiæ , & Eucharistiæ perceptione , speciem Catholici effinxit ac mentitus est , quandiū pristinam libertatem recuperandi aliqua ei affulset spes . Sed , statim ac Senatus Tolosanus , post maturum ac diuturnum examen , Sententiam mortis in ipsum tulisset , furere cæpit ille impius , deūm hominumque irrisor ; palamque Atheismum professus est . Quocircā , post præcisam sacrilegam ejus linguam , quā tot blasphemias in Deum , in Christum Salvatorem nostrum , & in Religionem evomuerat , die 1x. mensis Februarij anni mdcxix. in impietate sua pertinax , vivus comburi jussus est , & meritò quidem ; indignus est enim vitā , quisquis Deum vitæ Auctorem negat , quem ipsa ratio naturalis demonstrat , quem Orbis universus prædicat , quem omnis natio quantumvis barbarā , omnis homo quantumvis inhumanus , & ferox , incultus , & plumbeus , sive Gentilis , sive Judæus , sive Latinus , sive Græcus , Afer , & Scythia , Indus & Danus , à mari ad mare , nobilis & ignobilis , pius & impius , ipse quoque licet perditissimus *Athens* , Dei inimicus , in vitæ extremis , in discrimine mortis positus agnoscit , ad Deū recurrit & inclamat , sicut contigit huic *Lucilio Vanini* , qui irrevocabili Decreto morti se addictum dolens , exclamavit , *o Deus* , nec tamen respuit , sed adstantibus eum interrogantibus his verbis : *Fateris igitur esse Deum ?* respon-

pondit scelestus ille Atheus : *hic est modus loquendi*, & vocem illam, existentiam Dei confitentem, quæ ex primævo naturæ instinctu erumpit, quamque eleganter *Tertullianus* appellat *Testimonium animæ naturaliter Christianæ*, obstinatione suâ præfocavit in corde quidem, sed non in mente, quia, ut ait *Propheta Regius Psalm. xlii. Dixit insipiens in corde suo, non est Deus*. In corde, inquit, non in mente; quia Athei, ut vitiis liberè indulgeant, & scelerum conscientiam & angoribus non exedantur, nollent dari Deum, quem ignorare hæud possunt, quemve flagitiorum ultorem timent. Falsæ libertatis & impunitatis libido parit in illis odium legis, & legis odium procreat Legislatoris tædium, quod postea in ejusdem exterminium prorumpit. In summâ eò collimant impii & Athei, ut securitatem sibi quærant, atque licentiam faciendi quid quid libuerit, ut subintret impietas inverecunda, impavida circa illicitum regnet audacia, & timor omnis penitus excutiat, dum nec pæna timetur, nec à Deo ullum commodum speratur; hinc, idem *Propheta Regius*, postquam ait : *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus*, continuò tantæ Atheorum insanix causam detegens, subdit : *corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in studiis suis*.

D. Hanc esse veram & unicam Atheorum insanix causam satis ipse compertum habeo ex his, quæ duobus abhinc annis Romæ propriis oculis vidi & audiui, dum in Ecclesia *S. Mariæ super Minervam*, Ord. Prædicatorum, præsentibus Cardinalibus, Prælatis, Consultoribus, Ministris Tribunalis *S. Officii*; inspectantibus ex variis cancellis, hinc inde per Ecclesiam dispositis, Principi-

bus

bus & nobilibus Romanis , ac concurrente ad hoc spectaculum totâ ex urbe populo , quinque nequissimi viri oriundi Velitris , quæ urbs est Volscorum , xx mille passuum Româ distans , Atheismum publicè ejurarunt . Horum primus , & aliorum quatuor Antesignanus , erat *Silvester Legni* , alter *Joannes Vecchioli* , tertius , *Julius Legni* , filius prænominati *Silvestri Legni* , quartus , *Bonaventura Arigoni* , postremus , *Bernardinus Salvati* . Dolore , fateor , contabui , & obrigui timore , dum altâ voce legerentur impietates , quarum rei manifestò & ex propria confessione convicti sunt flagitiosissimi illi homines , negantes existentiam Dei , immortalitatem animæ rationalis , Infernum & Paradisum ; Dùm audiui sacrilegas , & hætenus inauditas blasphemias , quas in Christum Dominum Salvatorem nostrum infrunito ore proferre soliti erant , necnon execranda libidinum monstra , quibus sese turpiter sædabant , quæ hic referre pudor vetat , quæque non aliter , quàm vivicomburio expiari debebant , mitiori tamen pœnâ in eos animadversum est , quia impietates suas non solum confessi , sed etiam coram Tribunali Sacræ Inquisitionis detestati sunt , easque palàm induti habitu pœnitentiæ ejurarunt in Ecclesia *S. Mariæ* super Minervam , ubi à Reverendissimo Patre *Ludovico Maria Lucino* , Ordinis Prædicatorum , Sanctæ Romanæ Inquisitionis Commissario Generali , ab excommunicatione majori , quam incurrerant , fuerunt absoluti , & postea ad plangenda peccata sua , & impietates salutari pœnitentiâ expiandas in carceribus Sancti Officii reclusi sunt , cum hoc tamen discrimine , quòd *Silvester Legni* , qui alios

etate & impietate superabat, quique Atheismum ejuravit die 25. mensis Januarii anni mcccix. duro, arcto, & perpetuo carceri mancipatus sit; Alter, seu *Joannes Vecchioli*, qui itidem die 25. Januarii ejusdem anni Atheismum ejuravit, carceri ad septennium addictus sit; Tertio, seu *Julio Legni*, qui Atheismum ejuravit die 26. ejusdem mensis anni mcccix. quique impietate Patrē suum æquabat, eadem ac patri imposita fuerit pœna, seu durus, arctus ac perpetuus carcer. Denique alii duo, seu *Bonaventura Arigoni*, & *Bernardinus Salviati*, qui pariter die xxvi. ejusdem mensis & anni Atheismū ejurant, pœnam carceris ad decennium subire jussi sint. Sic ubique terrarum puniri ac cœrceri deberent impii illi homines, qui juvenum animos pravis colloquiis corrumpunt, eosque, falsæ libertatis, & in vitiis vitæque deliciis immunitatis promissâ securitate, sensim sine sensu in Atheismum præcipitant his verbis, quæ sacer Author libri *Sapientiæ* cap. 2. refert: *Exiguum*, inquiunt, & cum tadio est tempus vitæ nostræ, & non est refrigerium in fine hominis, & non est qui agnitus sit reversus ab Inferis, quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus tanquàm non fuerimus; quoniam fumus flatus est in naribus nostris, & sermo scintilla ad commovendum cor nostrum, quæ extincta, cinis erit corpus nostrum, & spiritus diffundetur tanquàm mollis aer, & transibit vita nostra tanquàm vestigium nubes, Ex his semel jactis Atheismi impiis principiis, funestas istas deducunt consecutiones, quas ibidem memorat sacer libri *Sapientiæ* Author: *Venite ergo*, inquiunt, & fruamur bonis, quæ sunt, & utamur creaturâ tanquàm in juventute celeritèr: *Vino pretioso*,

so, & unguentis nos impleamus, & non prætereas nos flos temporis Nemo nostrum exors sit luxuria nostra opprimamus pauperem iustum; & non parcamus Viduæ, nec Veterani revereamur canos multi temporis. Sit autem fortitudo nostra Lex iustitiæ &c. Sed, missis Atheis, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, errores aliorum Sæculi xvii. Novatorum perstringe, & eorum Catalogo finem impone.

M. Duo alii Novatores, præter eos, quorum hætenus memini, Sæculo xvii. emerferunt, videlicet *Marcus Antonius de Dominis*, & *Edmundus Richerius*, quorum primus, olim Religiosus Societatis Jesu, deindè Archiepiscopus Spalatensis, Dalmatiæ & Croatiæ Primas, innatâ animi levitate ex Romanæ Ecclesiæ alumno, sævus ipsius perduellis; ex Catholico, Apostata; ex Pastore, Idolum; ex Episcopo, lupus; ex Præsule, transfuga; ex Fidei Magistro, tandè Schismaticus & Hæreticus factus, in Angliam se recepit; ubi duo ingentia Volumina contra Fidem Catholicam, & Pontificiam Authoritatem evulgavit, quæ inscriptæ *de Republica Christiana*. Infaustus ille prædicti Archiepiscopi in Apostasiam, & Hæresim lapsus originem habuit ex ipsius superbia, invidia, inanis gloriæ cupiditate, improbis moribus, studio novitatis, & acerrimo odio in Romanum Pontificem, cujus authoritatem ac Primatum totis viribus impetere, ac penitus convellere tentavit in suis libris *de Republica Christiana*, ubi sæpius inculcat, *S. Petrum non habuisse supremum in Ecclesiâ Principatum, nec formaliter & verè, sed potius pa-*

*rabolicè Claves recepisse à Domino : Papam in Episcopos nullam potestatem habere , aut exercere posse : Potestatem Episcopi non pendere à Papa , sed æqualem cum Papa habere in tota Ecclesia . Ecclesiam Romanam paucarum dumtaxat Ecclesiarum esse Caput , & ejus præminentiam ab Urbis magnitudine pendere : Papam Romanum non esse verè Petri Successorem : Ait , in Ecclesia Romana Scripturas Sacras ad sensus vanos , inutiles , ac impertinentes , immò etiam perniciosos detorqueri ; miserabiliter populum deludi , inventaque avaritiæ & ambitionis pro Sanctis Fidei dogmatibus , non sine superstitionibus obtrudi & inculcari : Romæ absque ullo fundamento , immò per summam vim innumeros Fidei articulos novos quotidie cudi . Denique , Marcus Antonius de Dominis , ut missos faciam cæteros ejus errores , supra Ecclesiam , supra omnes Ecclesiæ Episcopos , supra Concilia , supra Sanctos Patres se erigit , ac solum se sapere prædicat ; antiquorum & recentiorum Hæreticorum calumnias in Catholicam & Romanam Ecclesiam refricat , eam adulteram appellat , quam tamen , ut alibi ostendimus , ceù veram ac legitimam Ecclesiam , & incorruptam Christi Sponsam , omnia priora Sæcula agnoverunt , eamque nunc solam in terris esse Ecclesiam Dei , nullo unquam errore aut infidelitate prosternendam , Sole meridiano clariùs probant ipsum Catholicæ nomen , ipsa cultus ac Religionis unitas , ipsa fida antiquitas , & consensus , ipsa doctrinæ sinceritas , & cum antiqua doctrina conspiratio , ipsa legitima Pontificum successio , ipsa morum sanctimonia , ac miraculorum evidentia , & postremò , ipsa Romanæ Ecclesiæ constantia , atque invictum robur , quo
omni-*

omnibus Hæresibus, ac persecutionibus, quibus sæpius exagitata fuit, superior evasit, juxta Oraculum Christi Domini, dicentis S. Petro Apostolorum Principi: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & Porta Inferi non prævalent adversus eam.*

D. Numquid tandem resipuit infelix ille *Marcus Antonius de Dominis*, qui tanquàm novus è cælo Lucifer, è sublimi Archiepiscopalis dignitatis. Arce dejectus, in Apostasiam, & in Hæresim corruit?

M. *Marcus Antonius de Dominis*, qui anno MDCXVI. Fidei Catholicæ desertor in Angliam secesserat, ad se postea reversus & Vitam Hæreticorum pertæsus, consilium sapientissimum, divinâ adspirante gratiâ, & admitti sceleris stimulis agitatatus cepit ad gremium Catholicæ Romanæ Ecclesiæ redeundi, illudque abjectâ omni procrastinatione perfecit, adjutus præsertim patrocinio Oratoris Hispaniarum Regis in Anglia commorantis, qui illum de venia obtinenda spem inter & metum adhuc fluctuantem confirmavit, & nomine Romani Pontificis Gregorii XV. plenè securum reddidit. Ex Anglia itaque profectus *Marcus Antonius de Dominis* Romam pervenit ad finem mensis Novembris an. MDCXXI. ibique ad pedes Sanctissimi Pontificis provolutus, & lacrymarum imbris perfusus, in hæc verba prorupit: *Pater peccavi in Cælum, & coram te, jam non sum dignus vocari filius tuus, sed fac me sicut unum de mercenariis tuis: Eravi, sicut ovis, quæ periit, quare, Beatissime Pater, servum tuum, quia mandata Dei & Ecclesiæ non sum oblitus. Hæc ubi dixisset, suorum errorum palinodiam cecinit, Hæresim ejuravit, & Scriptionem*

edidit, quâ distinctim revocavit, quæcumque adversus Ecclesię doctrinam scripturierat, eademq; confutavit. At, *Marcus Antonius de Dominis*, licet summam Romani Pontificis benignitatem fuisset expertus, diu tamen in Fide Catholica constans non permansit. Vidisti eum Fidei Catholicę desertorem & Apostatam; vidisti eum ad Ecclesię Catholicę gremium revertentem, suosque errores revocantem; vide illum nunc in eisdem errores relabentem, adeò vario & inconstanti erat animo, ut illud *Terentii* verè usurpare posset: *Quod volo, nolo; quod nolo, volo*. Anno siquidem MDCXXIV. seu biennio postquàm ex Anglia Romani redux suos errores ejurasset, ad vomitum reversus est, novaque per Litteras de Hæresi cum Anglis inire consilia detectus, in Arcem Sancti Angeli, jussu Romani Pontificis *Urbani VIII.* tunc sedentis, conjectus fuit, ubi paulò post, cùm jam senex, pinguis & obesus esset, gravi morbo correptus, visus est (teste *Spondano* in *Annalium Ecclesię Continuatione* ad annum MDCXXIV. Num. 11.) ad cor redire, detestarique errores; ac propedièm moriturus Sacramentis Ecclesię munitus est, cum signis pœnitentię. Nihilosociùs corpus ejus, ob relapsum, de quo certissimè constabat, cum impiis ejus Scriptis, in exemplum & terrorem aliorum, manu carnificis in Campo Florę publicè combustum est mense Decembri, quo è Vita migravit.

D. Obtigitne eadem fors *Edmundo Richerio*, alteri, quem mox appellasti, Sæculi XVI. Novatori?

M. *Edmundus Richerius*, natione Gallus, Presbyter Lingonensis, Doctor Theologus Sacrę Facultatis Parisiensis, librum edidit de *Ecclesiastica*

& Po-

& *Politica potestate*, in quo Authoritatem Romani Pontificis & Ecclesiæ deprimebat, & Politicam potestatem nimium extollebat. Sed hic malè natus liber statim damnatus est à Synodo Parisiensi, quam Cardinalis *Perronius*, Metropolitanus Senonensis, anno MDCXII. unà cum suis septem Episcopis Suffraganeis celebravit. Proscriptus est etiam idem liber in Synodo Aquensi, quam *Paulus*, Aquensis Archiepiscopus, eodem anno convocavit. Multi in hunc librum calamum acuerunt, sed præsertim *Andreas Duvallius*, insignis Doctor Sorbonicus, & Regius Theologiæ Professor in Academia Parisiensi Primarius. Pœnam suæ temeritatis luit *Edmundus Richerius*, quippè qui Regiâ Authoritate & Decreto Sacre Facultatis Parisiensis depositus est Officio Syndici ejusdè Facultatis, quod tum temporis gerebat. Tandem *Richerius*, facti pœnitens, declarationem die VII. Decembris anni MDCXXIX. coram testibus edidit à se scriptam & obsignatam, quâ se, libellumque suum de *Ecclesiastica & Politica potestate*, ac quascumque ejus propositiones, Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, & S. Sedis Apostolicæ judicio jubjicere affirmat, eam Matrem & Magistram omnium Ecclesiarum, & infallibilem Veritatis Judicem agnoscens, & eas, quatenus eidem Romanæ Ecclesiæ essent contrariæ, improbavit & condemnavit, hancq; Daclarationem suam consignavit Eminentissimo Cardinali *Richelio*, Provisori Domûs Sorbonæ. Occasione istius libri ab *Edmundo Richerio* editi, Sacra Facultas Parisiensis (sicut observat *Spondanus* in Annalibus Ecclesiæ ad annum MDCXXIX. Num. x.) decrevit, ut deinceps renovaretur, mos antiquus & laudabilis, à quibusdâ

omitti captus, videlicet ut quicumque ejusdem Facultatis Baccalaureus, in Theologiæ Actibus respondens, juraret in Decreta Summorum Pontificum. Quem morem retinet etiamnum Sacra illa Parisiensis Facultas, & à Baccalaureis in Actibus Theologicis ad amussim servari curat. Observat etiam idem Spondanus ad an. MDCXXXIX. Num. 1. prodiisse eodem anno Parisiis, absque Auctoris, aut typographi nomine, & edendi facultate, duo grandia Volumina vulgari idiomate Gallico, sub specioso titulo *Jurium & Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ*; earumque Probationum: quæ, cum multa continerent libertati Ecclesiæ contraria, & ad excitandum Schisma tendentia, fuerunt statim Censurâ Cardinaliû, & Ecclesiæ Gallicanæ Antistitum, qui hoc an. MDCXXXIX. Parisiis reperti sunt numero viginti, omninò proscripta atque damnata: *Nescit enim*, subdit Spondanus, *Ecclesiæ Gallicanæ Libertates, quæ malum operentur: nescit Jura, quæ illam à Romanæ Matris suæ firmissima connexionē, & filiali obedientia divellant ac separent. Quæ verò legitimæ sunt Privilegia, & sinceræ Libertates tam ipsius Ecclesiæ, quàm Regis & Regni; eas ad sanguinem usque parata est defendere ac tueri. Omnium Novatorum, qui Sæculo XVI. errores disseminarunt, agmen claudet Josephus, Franciscus Borri, Mediolanensis, qui, spretis piis ac salutaribus documentis, quibus in Seminario Romano sub Disciplina Patrum Societatis Jesu imbutus fuerat, contaminatâ vitâ, pestilentibus exemplis, virulentis colloquiis, & absurdissimis erroribus otiosos quosdam homines, velut quodam contagio morbi, infecit. Jactabat se esse Christum, qui totum Orbem debebat suis*
sub-

subdere legibus, novam fidem, novos ritus, novam Ecclesiam instituere. Visiones Angelorum, miracula, & nescio quas prædictiones ineptissime obtrudebat. De Mysterio Sanctissimæ Trinitatis impiè garriebat, & Beatam Mariam Viginem Deam esse effatiebat, aliaque perindè ridicula procudebat dogmata, quæ ut per totum Orbem disseminare posset, duodecim Socios, velut totidem Apostolos, sibi delegit lymphaticus ille Novator, quibus, quod satis festivum ac lepidum est, Regnorum dominia, amplissimas opes, & aureos montes pollicitus est. At, pro thesauro, carbones, & pro Regnis, opibusque, carceres, exilia, expoliationem bonorum, variasque calamitates offenderunt delusi illi pseudo-Apostoli. Româ siquidem *Josephus Borri* sub Pontificatu *Alexandri VII.* præcipiti fugâ cum suis sociis secedere cōactus, Mediolanum, patriam suam, se recepit, ubi diu nec ipse, nec ejus pseudo-Apostoli pedem figere potuerunt. Detecti quippè à vigilantissimo hujus urbis Fidei Inquisitore, tanquàm mures in pice, capti sunt, quorum alii carceribus mancipati, alii in exilium acti, & bonis omnibus privati, alii multati pœnis, quæ hæreticis ex jure infligi solent, serò intellexerunt, se vanâ spe lactatos, falsisque promissis à suo Antesignano *Josepho Borri* fuisse inescatos. Suis Sociis cautior, ac felicior *Josephus Borri* è naufragio enatavit, atque tempestivè fugam arripiens venit in Germaniam, Dein, in Bataviam, & inde in Daniam, ita ut, instar alterius *Caini*, per universam terram profugus videretur. Tandem in Germaniam reversus, ibi captus est, & à *Leopoldo* Imperatore traditus Summo Pon-

tifici *Clementi X.* eâ tamen lege , ut ejus Vitz , quamvis multis sceleribus conspurcatâ , parceretur . Tunc *Josephus Borri* , post salutare pœnitentias , & exhortationes , rediit ad sanam mentē , quam jam pridem emotam ipse , licet peritus Medicus , sumpto helleboro , hætenûs curare noluerat . Nec solum deliria sua , divinâ affulgente gratiâ , agnovit *Josephus Borri* , verum etiam solemni execratione ea ejuravit in Ecclesia S. *Marię* super Minervam , Ord. Prædicatorum , die xxvii. mensis Septembris anni mdcLxxii. & à Censuris absolutus , atque , ut moris est , habitu Pœnitentię indutus , in Carceres Sancti Officii primùm detrusus est , inde postea ad Molem Hadriani , quæ nunc Arx Sancti Angeli appellatur , translatus fuit , ubi , editis veræ pœnitentię , ac sinceræ conversionis signis (sicut fidem faciunt adhuc superstitēs viri , probatissimæ fidei & oculati testes) ex hac vita migravit . Consultò prætermisi Sectam , quæ dicitur *Illuminatorum* , quæque in Hispania Sæculo xvii. hoc est , circâ annum mdcxxiii. sub Pontificatu *Urbani VIII.* erupit ; consultò , inquam , hanc Sectam prætermisi , quia eadem planè est ac Secta *Quietistarum* , seu spuriorum Mysticorum , quam *Michael Molinos* per Italiam propagavit , & de qua plura superiùs diximus . *Bonaventura Malvasia* in Catalogo Hæresum Centuriâ decimâ sextâ refert sexaginta sex propositiones , quas ab his Sectariis , dictis *Illuminatis* , assertas *Andreas Paccetus* , Supremus in Hispaniarum Regno Fidei Inquisitor , damnavit , ex quibus aliquas hîc inferam , ut faciliùs intelligas , hanc *Illuminatorum* Sectam non discrepassè à Secta *Quietistarum* , seu discipulorum *Michaelis*

Mo-

Molinos, quamvis eam tempore præcesserit. In primis, asseriebant hi Sectarii, qui *Illuminati* dicebantur, *Mentalem Orationē* Divino præcepto adeò imperatam esse, ut per eam omnia impleantur. Secundò, *Dei Servos* nec laborare debere, nec Pralato ulli obedire, quandò mentalis oratio impeditur. Tertiò, in elevatione Sanctissimi Sacramenti claudendos esse oculos. Quartò, eum, qui pervenerit ad certum perfectionis statum, nec videre posse sacras Imagines, nec divinum Verbum audire, neque alia facere, huic Sectæ & doctrinæ contraria. Quintò, Orationem & abstinenciam non posse diu simul, nisi miraculo, consistere. Sextò, Orantem ita se debere in Dei præsentiam colligere, ut nec discurrat, nec meditetur vel passionem, vel humanitatem Christi. Septimò, eum, qui orationi mentali vacat, posse ab audienda Missa etiam diebus festis abstinere. Octavò, posse hominem ad eum perfectionis gradum pervenire, ut gratia animæ facultates submergat, nec possit anima vel progredi, vel retrogredi, & ad eum perfectionis statum pervenire, ut Sanctorum intercessione non egeat. Nonò, Illuminatos spernere debere omnes Theologos & Concionatores. Denique, ut cæteros prætermittam errores, dictitabant isti Sectarii, *Actus* eò magis meritorios esse, quò minor est sensibilis devotio, & turpes actus, & inhonestos tactus cum Sectæ suæ sæminis ac puellis, non esse peccata, immò virtutes potius ac pietatem. Confer nunc hanc Sectæ Illuminatorum doctrinam, cum doctrina Sectæ Quietistarum, seu discipulorum Michaelis Molinos, quam superius exposuimus, & confestim intelliges, tantam esse inter utramque doctrinam spurcitie principiorum affinitatem ac similitudinem, ut ovum non

non videretur alteri ovo similis. Idem iudicium ferendum esse censeo de altera quâdam Secta, quæ sub finem Sæculi xvi. in Brixia, Urbe Ditionis Venetorum, & in aliis vicinis locis latè diffusa est, dictaque fuit *Pelaginarum* Secta, à quodam *Jacobo Philippo à Sancta Pelagia*, Viro Mediolanensi Laico, qui ejusmodi Sectam ex obscuris ac turpissimis Illuminatorum ac Quietistarum doctrinæ principiis conflata invehit, in cujus propudiosis ac nefandis referendis erroribus necesse non est, ut hîc diutius immoremur, maximè, cum *Petrus Ottoboni*, patriâ Venetus (qui tum temporis erat Episcopus Brixie, & postea ad Summum Pontificatum, evehctus, dictus est *Alexander Octavus*) hanc *Pelaginarum* Sectam, malam Quietistarum Sectæ propaginem, in tota Brixienfi Diœcesi latè instar cancri serpentem, summâ adhibitâ industriâ detexerit, eamque detectam feliciter extinxerit, sicut jam observavimus in superiori Colloquio. Sed de Hæresibus, erroribus, ac Sectis Sæculi xvi. hæc satis superque hætenus dicta sufficiant.

D. Plenam quidè & accuratam errorum, Hæresum, & Sectarum Sæculi xvi. notitiam hûc usque tradidisti, sed necdum exposuisti originem & progressum Controversiarum, quæ eodem Sæculo inter Catholicos fuerunt agitatae.

M. Duæ potissimum Sæculo xvi. exortæ sunt inter Catholicos Controversiæ, quarum prima, licet in Anglia originem habuerit, graves tamen in Galliis excitavit tumultus; altera verò in Galliis enata est ex diversâ Interpretatione Canonis II. Concilii I. Arauscani. Exordium, progressum atque exitum harumce duarum Controversiarum.

fi.

fiarum breviter expositurus, incipiam à prima Controversia, cui nonnulli è Clero Anglicano Catholici locum & occasionem dederunt. At enim, cum Catholica Ecclesia Anglicana, mortuo Illustrissimo Antistite *Guillelmo Bishopio*, Sacrae facultatis Parisiensis Doctore Sorbonico, qui ad eam à *Gregorio XV.* Pontifice Maximo fuerat delegatus, Pastore fuisset orbata; Sanctissimus Pontifex *Urbanus VIII.* ad eandem Ecclesiam Reverendissimum *Richardum Smithæum*, Episcopum Chalcedonensem, instructum Ordinarii potestate, direxit. Jussis Romani Pontificis morem gessit prædictus Episcopus, & omni semotâ cunctatione, in Angliam delatus, cum debitâ reverentiâ, & obsequentissimis, ut par erat, animis, ab omni populo Catholico susceptus est. Sed progressu temporis, injecto discordiæ pomo, quidam è Clero Anglicano Catholici, moti certis quibusdam rationibus, quas hic silentio premere consultius esse duco, huic Episcopo, licet Cleri & Populi Anglicani Votis diu optato, & afflictæ huic Ecclesiæ omninò necessario, negotium facessere cæperunt, & Laïcis ac rudioribus Angliæ Catholicis suggerere rationes, quibus debitam *Urano VIII.* Pontifici Maximo, à quo jam laudatus Episcopus in Angliam fuerat delegatus, obedientiam eluderent. Ejusmodi turbas inter Catholicos Cleri Anglicani intempestivè excitatas, nec non molestias, quas quidam delusi Catholici Angli optimo Episcopo, qui à Romano Pontifice missus erat, continuò exhibebant, ægrè admodum tulerunt omnes Viri pii, & ad pacem possibilibus revocandam, atque tuendam & asserendam Episcopalem Authoritatem suas omnes curas ac labo-

labores contulerunt, præsertim Doctor *Kellifonus*, Duacensis Anglorum Collegii Rector, qui scripsit Anglicè, ac in lucem edidit Tractatum de *Hierarchia Ecclesiastica*, ut adstrueret & commendaret Episcopalem Authoritatem, tot oraculis Scripturæ Sacræ, tot Sæculorum antiquitate firmatam, quam pauci è Clero Anglicano Catholici delusâ mente deprimere pro viribus satagebant. Huic Doctoris *Kellifoni* libro, ubi primum in lucem prodiit, quidam Anglus Catholicus, unus videlicet ex iis, qui Episcopo infensi erant, confestim respondit altero libro, Anglicè itidem conscripto, cui titulus erat: *Modesta & brevis Discussio &c.* Sed cum prædicta *Discussio* approbationes præferret duorum Regularium, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctorum, Clerus Anglicanus Catholicus propositiones, quasdam ex eodem libro excerptas, atque in Latinum conversas, ad eandem Sacram Facultatem Parisiensem misit, ut ipsa decerneret, quid de ejusmodi propositionibus sentiendum esset? Hanc provinciam ultrò suscepit Sacra Parisiensis Facultas. Sed cum ejusmodi propositiones in Comitibus ejusdem Facultatis Parisiensis ventilarentur, ac maturo examine discuterentur, editus est ab uno ex his Cleri Anglicani Catholicis, qui Episcopo Chalcedonensi, à Summo Pontifice in Angliam misso, parère detrectabant, alter libellus, Anglicè etiam scriptus, cui titulus erat: *Apolo-
gia pro modo procedendi Sedis Apostolicæ &c.* Hi igitur duo libelli longo tempore à Sacra Facultate Parisiensi fuerunt discussi, ac tandem in Generalibus Comitibus apud Sorbonam habitis die xv. Februarii anni mdcxxxix. post diuturnam, solemnem-
que

que deliberationem, proscripti sunt. Priusquam tamen hæc Facultatis Parisiensis vulgaretur Censura, Illustrissimus Archiepiscopus Parisiensis omnes illos Anglicanorum libellorum errores damnaverat generali Censurâ, quæ sic inscripta erat: *Censura Illustrissimi & Reverendissimi in Christo Patris & Domini D. Parisiensis Archiepiscopi, die trigesimo mensis Januarii præsentis anni 1631. lata in quasdam Propositiones Hibernicas, & duos libellos Anglicanos, quorum prioris titulus est: Modesta & brevis Discussio aliquarum Propositionum Doctoris Kellisoni in Tractatu de Hierarchia Ecclesiasticâ, Authore Nicolao Smithæo: Posterioris verò: Apologia pro modo procedendi Sanctæ Sedis Apostolicæ, in regendis Angliæ Catholicis tempore persecutionis, Auctore Daniele à Jesu Parisiis ex Officina Roberti Stephani MDCXXXI.* Hanc Censuram prædictorum librorum Anglicanorum ab Illustrissimo Archiepiscopo Parisiensi factam subsecutæ sunt paulòpost aliæ duæ Censuræ, quarum primam Illustrissimi Galliarum Antistites, qui tùm Parisiis agebant; promulgarunt in Epistola Encyclica, quam scripserunt ad omnes Archiepiscopos & Episcopos Regni Galliæ anno MDCXXXI. Alteram Censuram edidit Sacra Facultas Parisiensis, cujus hic titulus erat: *Censura Propositionum quarundam tùm ex Hibernia, tùm ex duobus libris, Anglo sermone conscriptis, in latinum bona fide conversis, excerptarum, per Sacram Theologiæ Facultatem Parisiensem facta, Parisiis apud Carolum Morellum 1631.* Major & sanior Cleri Anglicani Catholici portio, conspirante secum fidelis populi multitudine, inviolabili obedientiâ adhæsit Reverendissimo Episcopo Chal-

cedonensi, plures pro eo Apologias adornavit, omnique ope ac studio contendit, ut Antistitis sui, toties à Deo expetiti, ac tandem à Sede Apostolicâ concessi, famam ac dignitatem illâsam inviolatamque tueretur. Verùm, hæc Cleri Anglicani Catholici pro Pastore suo sollicitudo sicut coràm Deo mercede non caruit, ità eo, quem sperabat, sine frustrata est. Illustrissimus quippè *Richardus Smithæus*, Episcopus Chalcedonensis, tot in Anglia insidiis petitus, tot turbis ac præstigiis vexatus, tandem ex Anglia, ad quam fuerat à Summo Pontifice delegatus, in Galliam se recipere cōactus est, ubi ab Eminentissimo Cardinali *Richelieu* honorificè ac benignissimè acceptus, injuriam sibi illatam, & persecutionem injultè ab æmulis in ipsum excitatam Christiano animo, hoc est heroicâ patientiâ & infracto pectore sustinuit.

D. Hoc pacto itaque finis isti Controversiæ impositus est, ac tandem sedatæ illæ intempestivæ in Catholico Clero Anglicano excitatæ turbæ?

M. Post Illustrissimi Episcopi Chalcedonensis in Gallias appulsum, turbæ illæ in Catholico Clero Anglicano motæ Clerum itidè Gallicanum, & Sacram Facultatem Parisiensem exagitare cæperunt. Hi siquidem Catholici, qui Illustrissimo Domino *Smithæo*, Episcopo Chalcedonensi, adversabantur, malè habentes, & iniquis animis ferentes, duos libellos Anglicos, quos contra prædictum Episcopum ediderant, ab Episcopis Ecclesiæ Gallicanæ, & Sacrà Facultate Parisiensi fuisse damnatos, duos alios ejusdem fursuris publicarunt libellos, unum, quo in celeberrimam Facultatem Parisiensem; alterum, quo in Illustris-

strissimos Galliarum Antistites magno conatu, virulentoque calamo infecti sunt. Priori libello, quo Sacram Facultatem Parisiensem insectabantur, hic titulus inditus erat: *Hermanni Loëmelii Antuerpiensis, Sacræ Theologiæ Licentiati, & Canonici Lectoralis Ecclesiæ Cathedralis Audomarenfis Spongia, qua diluuntur calumniæ nomine Facultatis Parisiensis impositæ libro, qui inscribitur: Apologia Sanctæ Sedis Apostolicæ. Et in fine ejusdem libri: Appendix circa censuram Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Parisiensis Archiepiscopi Parathesis circa duo Brevia Apostolica ad Reverendissimum Episcopum Chalcedonensem, cum Responsiuncula ad libellum, qui putatur ejusdem Reverendissimi, Anglicè sine nomine Authoris editum, cui titulus: Brevis & necessaria discussio pro Catholicis Angliæ, quoad suum Pastorem, ex Anglico in Latinum fidelitèr versum.* Alter verò libellus, quo illi Catholici Scriptores Angli Epistolam Illustrissimorum Galliarum Antistitum mordaci stylo perstringebant, sic inscriptus erat: *Ecclesiæ Anglicanæ querimonia Apologetica &c. Auctore Hermanno Loëmelio Antuerpiensi Sacræ Theologiæ Licentiato, & Canonico Lectorali Ecclesiæ Cathedralis Audomarenfis. Audomari 1631.* Hos duos libellos statim subsecuti sunt alii duo, eodem genio compositi, quorum primus hunc præferebat titulum: *Vindiciæ pro Nicolao Smithæo contra Censuram nomine Facultatis Parisiensis editam in ejusdem librum, cui nomen: Modesta & brevis discussio &c. Autore R. D. Antonio Goffar, S. Theologiæ Doctore & Protonotario Apostolico. Leodii 1631.* Alterius libelli hic titulus erat: *Examen juridicum Censuræ Facultatis Theologiæ Parisiensis, & ejusdem Civitatis*
Ar-

*Archiepiscopi lata circa quasdam propositiones &c. Auctore Eadmundo Ursulano Hiberno. Francofurti 1631. Istorum libellorum Scriptores Angli, licet essent Catholici, universæ Facultatis Parisiensis famam lacerabant, Reverendissimum Episcopum, Chalcedonensem convitiis impetebant, & Illustrissimorum Galliarum Episcoporum dignitatem tot maledictis, & contumeliis incessabant, violabant, ac deprimebant, ut à nullo pio viro & Christianæ veritatis amante, absque ira & indignatione legi possent. Hinc factum est, ut viri eruditi calamum acuentes, animum ad scribendum appulerint, ut totis ingenii & eloquentiæ suæ viribus veritatem ab erroribus, dignitatem Episcopalem à contumeliis, & clarissimam Facultatem Parisiensem à calumniis & dictis vindicarent. Primus in certamen prodiit *Franciscus Hallier*, Doctor Sorbonicus, qui librum doctissimum lucubravimus, cujus hic titulus est: *Defensio Ecclesiasticæ Hierarchiæ, seu Vindiciæ Censuræ Facultatis Theologiæ Parisiensis, adversus Hermannii Loëmelii Spongiam &c. Parisiis 1632.* Paucis post mensibus alius Theologus Parisiensis, sumpto *Petri Aurelii* nomine, librum concinnavit, eumque hoc titulo donavit: *Vindiciæ Censuræ Facultatis Theologiæ Parisiensis, seu Responsio dispunctatoria ad libellum, cui titulus: Hermannii Loëmelii Antuerpiensis &c. Spongia. Parisiis apud Carolum Morellum MDCXXXII.* Hisce Scriptoribus tertius addendus est *Nicolaus Le Maître*, Socius Sorbonicus, qui anno MDCXXXIII. librum Parisiis apud *Guillelmum Pelè* edi curavit, eumque sic inscripsit: *Institutio antiqui Episcoporum Principatus, & religiosæ erga eosdem Monachorum & Clericorum**

omnium observantia; cui præmissa est confutatio rationum, quas Sorbonica Censura obiicit Spongia. Victoriam adjudicarunt periti iudices his tribus clarissimis Scriptoribus, qui de Autoritate Episcopali, & de Sacra Parisiensi Facultate optimè meriti sunt, & enata huic Controversiæ ultimam diem imposuerunt. Tentavit quidem *Ludovicus Cellotius* hanc litem redintegrare in Opere, quod anno MDCXLI. edidit, cui titulus: *De Hierarchia, & Hierarchis libri IX. &c.* Sed huic Authori malè cessit martis alca. Ab Episcopis quippè Ecclesiæ Gallicanæ, & à Sacra Facultate Parisiensi cōactus est *Cellotius* multis in locis damnare Opus suum, & duorum Regularium, Sacræ Facultatis Parisiensis Doctorum, qui prædicto *Cellotii* Operi approbationem inscripserant, unus adhuc superstes (jam enim alter è vivis excefferat) à Sacra Facultate Parisiensi citatus, in Sorbonæ Comitibus, primâ die mensis Julij anni MDCXLI. habitis, approbationem suam rescindere compulsus est.

D. In quo præcipuè sita erat altera Controversia, quam in Galliis ex varia lectione, seu Interpretatione Canonis secundi Concilii primi Arausici obortam fuisse superius insinuasti?

M. Hæc altera Controversia, nihil aliud fuit, quam Literaria quædam concertatio, quam *Jacobus Sirmondus*, doctissimus Societatis Jesu Theologus, ob diversam lectionem, seu varium sensum Canonis secundi Concilii Arausici primi, quod anno Christi 441. in Galliis fuit celebratum, habuit cum altero Theologo Parisiensi, qui sibi *Petri Aurelii* nomen adscivit. Canonis secundi Concilii Arausici I. Lectionem sic, juxta quos-

dam MSS. Codices , restituerat *Sirmondus* Tomo I. Conciliorum Galliz : *Nullus Ministrorum , qui baptizandi recepit officium , sine Chrismate usquam debet progredi , quia inter nos placuit semel Chrsimari . De eo autem , qui in Baptismate , quacumque necessitate faciente , non Chrsimatus fuerit , in Confirmatione Sacerdos commonebitur . Nam inter quoslibet Chrsimatis ipsius non nisi una benedictio est : non ut præjudicans quidquam , sed ut non necessaria habeatur repetita Chrsimatio . Porro , mentem hujus Canonis hanc esse asserbat *Sirmondus* , ut unicam , eamque in fronte , Chrsimatis unctionem fieri præcipiat , ideòque Ministrum Baptismi Chrsima in promptu semper habere debere , ut baptizatum mox inungat in fronte . Si quo verò casu aliquis non fuerit in Baptismate Chrsimatus , commonendum esse Episcopum in Confirmatione , nimirum ut Baptizatus , qui in Baptismo Chrsimate linitus non est , in susceptione Sacramenti Confirmationis ab Episcopo Chrsimetur , quia Chrsimatis una est benedictio , vel in Baptismo , vel in Confirmatione . Si autem Baptizatus jam Chrsimate à Ministro Baptismi linitus fuerit , non esse necessariam repetitam Chrsimationem , idest , non esse necessarium ut illum in susceptione Sacramenti Confirmationis Episcopus iterum Chrsimate inungat in fronte , sed sufficere , ut Episcopus ei manum imponat ; quia (ut putat *Sirmondus*) sola Episcopi manuum impositio est materia essentialis Sacramenti Confirmationis , non verò Chrsimatio . Hanc Lectionem Canonis secundi Concilii Arausici primi , sicut & sensum , quem ei affingebat *Sirmondus* , magno animi æstu improbavit Theologus ille*

ille Parisiensis, dictus *Petrus Aurelius*, qui finem prædicti canonis, sic juxta antiquos MSS. Codices legendum esse affirmabat: *Sed & necessaria habeatur repetita Chrismatio*; non verò, sicut *Sirmondus*, insertâ particula, *Non*, dicebat sic esse legendum: *Sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*. Sensum autem verum ac genuinum hujus Canonis secundi Concilii Arausicani primi hunc esse autumabat *Petrus Aurelius*, ut videlicet Patres illius primi Concilii Arausicani eo canone definire tantum voluerint, quod, cum accidere sæpè soleat, ut nempè nondum baptizatus in mortis discrimen inopinatò incurrat, debet Parochus, seu Baptismi Minister, secum assidue Sacrum Chrisma deferre, ut, si tale ingruat periculum, præsto sit ad baptizandum simul & Chrismate inungendum. Sed, si occurrente periculo, aliquis fuerit baptizatus, non tamen Chrismate delinitus, ac deinde periculo creptus, Sacramentum Confirmationis suscipere velit, admonendus erit Episcopus duplicem curet adhiberi Chrismationem, unam, quæ fieri debet in Vertice Capitis, & dicitur Verticalis, & purè est cæremonialis, quæque anteaçto Baptismo defuit, & alteram Sacramentalem Chrismationem, quam Episcopus in Sacramenti administratione facere debet in fronte. Ambas enim Chrismationes Synodus Arausicana judicat esse necessarias. Ex quo infert laudatus *Petrus Aurelius*, in Canone secundo prædictæ Synodì legendum esse: *Sed ut necessaria habeatur repetita Chrismatio*; non verò, ut legendum cum negatione existimabat *Sirmondus*: *Sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*. Hic fuit status Controversiæ, quam

Jacobus Sirmondus habuit cum *Petro Aurelio*, quæque utrique Theologo occasionem dedit, varias edendi eâ de re Lucubrationes. Primus in arenam descendit *Jacobus Sirmondus*, & quasi classicum, canens, *Petrum Aurelium*, ad quem scripsit Epistolam, ad certamen provocavit. Ad hanc *Sirmondi* Epistolam confestim respondit *Petrus Aurelius*. Adversus hanc *Petri Aurelii* Responsionem, *Sirmondus* edidit Antirrheticum primum, cui titulus erat: *Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu Presbyteri, Antirrheticus de Canone Arausicano adversus Petri Aurelii Theologi responsionem, qua ejus Epistolam infirmare conatus est. Parisiis apud Sebastianum Cramoisi 1633.* Contra hunc *Sirmondi* librum, *Petrus Aurelius* suum in lucem emisit *Anæreticum*, eique hunc indidit titulum: *Petri Aurelii Anæreticus, adversus errores & hæreses, quibus Canonem Arausicanum, & Sacramentum Confirmationis aspersit Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu Presbyteri, Antirrheticus.* Huic *Anæretico Petri Aurelii* opposuit *Sirmondus* alium Antirrheticum (Latinè contradictorium) quem sic inscripsit: *Jacobi Sirmondi, Societatis Jesu Presbyteri, Antirrheticus II. de Canone Arausicano, adversus Petri Aurelii Theologi Anæreticum, quo priorem ejus Antirrheticum impugnare conatus est.* Denique, hunc secundum *Sirmondi* Antirrheticum *Petrus Aurelius* confutavit alio libro, cui *Orthodoxi* titulum dedit. Sic de Canone Arausicano, ejusque genuino sensu, bellum, supra quàm credibile sit pertinax, inter illos duos Theologos exarsit, & tanto, quantum esse maximum potest, studio ultrò citròque certatum.

D. Intellego quidè, vehementèr incaluisse hanc

hanc literariâ Concertationē, in qua duo illi Theologi *Jacobus Sirmondus*, & *Petrus Aurelius*, quasi pro aris, ac focis dimicantes, directâ utrinque acie, infestis signis, diû, multùmque pugnarunt; At quem potissimùm ex duobus illis Theologis in lectione, & genuina hujus Canonis Concilii Arausicani primî interpretatione sectari debeam, dubius adhuc hæreo, nescius, cui victoriam adscribere debeam.

M. Sententiam *Petri Aurelii* circa lectionem & germanam Canonis Arausicani interpretationem multis nominibus præferendam esse opinionem *Jacobi Sirmondi* asserunt periti Theologi, quia *Jacobus Sirmondus*, ut probet legendum esse cum particula, *Non*, Canonem Arausicanum hoc pacto: *Sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*, supponit Chrismationem, quæ fiebat à Ministro Baptismi, factam esse in fronte Baptizati, undè infert, Episcopum non debuisse iterùm chismare eos, quibus administrabat Confirmationis Sacramentum, quos constabat fuisse jam in Baptismate Chismatos, sed solùm debuisse eis manus imponere, quia, inquit, sola impositio manuum, nullo adhibito Chrismate, est materia essentialis Sacramenti Confirmationis: hæc autem momenta, quæ ad fulciendam suam de Canone Arausicano interpretationem adducit *Sirmondus*, nec cum Disciplina Ecclesiastica, nec cum pervulgata Theologorum doctrina conciliari possunt. Primò, juxta Ecclesiæ Disciplinam duæ distingui debent Unctiones, seu Chrismationes. Prima, quæ fit in vertice, & ideò dicitur Verticalis, ac pura est Baptismi cæremonia, quæ fieri debet à Ministro Baptismi. Altera Unctio, seu Chrismatio fit in fronte, &

est Sacramentalis , cujus minister ordinarius est solus Episcopus in Sacramento Confirmationis. Hinc *Innocentius I.* in Epistola 1. ad *Decentium* Episcopum Eugubinum ait , licere Presbyteris baptizatos ungere Chrismate , quod ab Episcopo fuerit consecratum , *non tamen frontem ex eodem oleo signare , quod solis debetur Episcopis , cum tradunt Spiritum Paracletum .* & *Innocentius IV.* in Epistola ad Episcopum Tusculanum , Sanctæ Sedis in Regno Cypri Legatum , inquit: *Soli Episcopi consignent Chrismate in frontibus baptizatos , quia ejus unctio non debet nisi per Episcopum fieri : quoniam soli Apostoli , quorum vices gerunt Episcopi , per manus impositionem , quam Confirmatio , vel frontis Chrysmatio repræsentat , Spiritum Sanctum tribuisse leguntur.* Non unica igitur , sicut docet *Sirmondus* , admitenda est Chrysmatio sive in Baptismo , sive in Sacramento Confirmationis , sed duæ Chrysmationes toto cælo distinguî omninò debent , quarum prima , quæ habetur in Baptismo , ita secundam , quæ fit ab Episcopo in Sacramento Confirmationis præcedere debet , ut si quis in Baptismate Verticalem Unctionem , seu Chrysmationem non perceperit , non possit ab Episcopo , Sacramenti Confirmationis ministro , Chrysmari in fronte , nisi prius ad Presbyteros , seu Baptismi ministros , remissus , verticalem , seu baptismalem ab eis acceperit Chrysmationem , ne videlicet Episcopus duplicem Chrysmationem præbeat contra Ecclesiæ consuetudinem . Verticalem quippè Chrysmationem à Presbyteris , & Diaconis , qui sunt ministri Baptismi , fieri debere , & non ab Episcopo , patet ex omnibus Decretis , quæ de ea Unctione

ha-

habentur, quibus illa Verticalis, seu Baptismalis Unctio Presbyteris, & Diaconis tribuitur, & ab Episcopali Chrismatione omninò separatur. Hinc est, quòd olim Episcopi, quandò solemnem Baptismum conferebant, nunquàm Baptizatorum Verticem more presbyterorum ungerent; & Pontificale Romanum etiam præscribit, ut Antistes Episcopali ritu baptizans nullam adhibeat Unctionem Verticalem, sed mox ab affusa baptizato aqua ad frontis unctionem seu Chrismationem procedat. Judicans ergo Concilium Arausicanum I. utramque Chrismationem, Baptismalem videlicet, & Episcopalem, esse necessariam; statuit Canone secundo, cum, qui in Baptismate à Presbyteris non fuit Chrismatus, debere in vertice Chrismari, priusquàm ab Episcopo confirmetur, seu ab illo Chrismetur in fronte, ut nulli Chrismationi præjudicium inferatur, *Sed ut necessaria habeatur repetita Chrismatio*; non verò, ut perperam legit Sirmondus: *Sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*. Secundò, si juxta mentem secundi illius Canonis Arausicani primi unica sufficeret Chrismatio, ut asserit Sirmondus, & Episcopus tunc solùm monendus esset ut baptizatum Chrismaret, quandò is, prohibente necessitate, à ministro Baptismi Chrismari haud potuit, si, inquam, hæc vera esset illius Canonis Arausicani mens, sequeretur Chrismationem Episcopalem esse tantùm supplementum Chrismationis Presbyterorum, & ordinarium Chrismandi munus non pertinere ad Episcopos, sed ad Presbyteros; quin, magis esset necessaria Presbyterorum, quàm Episcoporum Chrismatio, cum Episcopi non nisi per ac-

cidens, & in supplementum Chrismare deberent; id autem, cum à consuetudine Ecclesiæ, & Sanctorum Patrum traditione penitus alienum sit, catholicus horret ac refugit sensus. Tertiò, *Sirmondus*, ut suam de unica sive in Baptismo, sive in Confirmatione, Chrismatione sententiam adstruat, contendit solam impositionem manuum Episcopi esse materiam essentialem Sacramenti Confirmationis, nullam verò Unctionem, seu Chrimationem esse de essentia Sacramenti Confirmationis, sed ceremoniam esse dumtaxat accidentalem, ab Ecclesia ad ornatum adjectam, de præcepto quidem servandam, sed in quam tamen dispensatio Ecclesiæ, & Summi Pontificis cadere possit. Verùm, hæc *Sirmondi* doctrina & suâ novitate malè audit, & utriusque Ecclesiæ Orientalis, & Occidentalis traditioni consentanea non est, & adversatur doctrinæ omnium Theologorum, qui post Sanctos Patres cum Græcos, tum Latinos, docent, Chrimationem frontalem, & impositionem manuum Episcopi constituere materiam adæquatam essentialem Sacramenti Confirmationis. In doctrina autem, quæ spectat Sacramenta à Christo Domino instituta, si semel novitatibus aditus aperiatur, si unicuique suas conjecturas & opiniones obtrudendi licentia permittatur, spectat Theologorum omnium consensione, repudiato communi Ecclesiæ sensu, fractâque & dejectâ Majorum nostrorum ab antiquissimis sæculis perenni doctrinâ & auctoritate, frustrâ de Religionis Decretis, & Institutis laborabimus, jacebit Christiana Religio, nihil in ea tutum, nihil firmum, nihil sanctum permanebit, si pro cujuslibet arbitratu

res

res exploratissimas , intimis non solum Theologorum , sed fidelium etiam animis infixas , infringere , & explodere liceat . Denique, etsi verum esset quod contendit *Sirmondus* , hunc Canonem secundum Concilii Arausici primi legendum esse cum particula, *Non* , idest , *sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio* ; indè tamen inferre minimè debuisset *Sirmondus*, Patres Concilii Arausici primi unicam tantum sive in Baptismo, sive in Confirmatione Chrismationem eo Canone præcepisse , sed inferre dumtaxat debuisset , Patres Concilii Arausici primi per hæc verba , *sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio* , innuere dumtaxat voluisse, ejusmodi supplementum Chrismationis Verticalis , quam baptizatus , propter occurrentem aliquam necessitatem percipere à Ministro Baptismi non potuit, & quâ subindè inungi debet, antequàm Chrismationem frontalem in Sacramento Confirmationis ab Episcopo accipiat ; esse quidem necessarium illud Chrismationis Verticalis , seu Baptismalis , supplementum ex usu , disciplinâ , & præcepto Ecclesiæ, sed non esse necessarium ut valeant, hoc est , ut effectum Sacramenti Confirmationis producant Episcopi manuum impositio , & Chrismatio frontalis , quæ essentialem , & adæquatam Sacramenti Confirmationis materiam constituunt. Quocircâ , hujus Canonis secundi Concilii Arausici primi , si legatur (ut vult *Sirmondus*) cum particula , *Non* , videlicet , *sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio* , hic verus sensus esse debet: Nullus Baptismatis Minister , vel Diaconus, omittat in Baptismo Verticalem Unctionem , si tamen , occurrente aliquâ necessitate , prætermissa

fue-

fuerit, Episcopus monebitur, ut curet eam suppleri, antequam Neophyto manum imponat, & inungat in fronte; quod tamen ita intelligendum, non est, ut illius Verticalis Unctionis, quæ Baptizato defuit, supplementum censeatur necessarium, ut valeant, seu Sacramenti Confirmationis effectum producant frontalis Chrismatio, & Episcopi manuum impositio, ex quibus constat essentialis, & adæquata Sacramenti Confirmationis materia. Sed hæc dicta sufficiant de vera intelligentia hujus Canonis Concilii Arausicani, qui, sive legatur in hunc modum: *Sed ut non necessaria habeatur repetita Chrismatio*; sive, ut melius alii volunt, hoc pacto legatur: *Sed ut repetita habeatur Chrismatio*, suffragari minimè potest novæ, & traditioni Sanctorum Patrum, atque Theologorum consensio contrariæ opinioni Jacobi Sirmondi, asserentis eo Canone Arausicano præcipi unicam, sive in Baptismo, sive in Confirmatione, Chrismationem, solam manuum Episcopi impositionem esse materiam essentialem Sacramenti Confirmationis, & Chrismationem frontalem, quæ sit ab Episcopo, esse tantum cæremoniam accidentalem impositioni manuum Episcopi ab Ecclesia ad ornatum adjectam. Quam in re in Jacobum Sirmondum hæc verba S. Bernardi justè usurpare possum: *Nonne omnium meritò in se provocat manus, cujus manus contra omnes? Quid ergò tu, quid melius offers? quid subtilius invenis? quid secretius tibi revelatum jactas, quod præterierit Sanctos, effugerit Sapientes? Hoc planè nemini, te excepto, videtur, tu videris, ubi videris.*

D. De Hæresibus, erroribus & Controversiis Sæculo XVII. enatis cum nihil aliud impræsentiarum

tiarum tibi supersit dicendum, Colloquio nostro finem imponamus, proximum Colloquium postridie habituri, in quo de Conciliis, quæ eodem Sæculo celebrata sunt, sermonem, bene fortunante Deo, instituemus.

M. Mane tantisper. Nec enim expedit, ut silentio prætermittam duas celebres Censuras, quas Sacra Facultas Parisiensis sub finem Sæculi XVII. tulit in quosdam libros, quorum lectio veræ fidelium pietati ac doctrinæ non pauca damna afferre potuisset. Et primò quidè, exeunte Sæculo XVII. prodierunt in Galliarum Regno libri quidam Gallico idiomate conscripti, in quibus asserabatur primò, Sinarum gentem per duo circiter annorum milia ante Christum natum, puram ac integram conservasse unius, ac veri Dei cognitionem, ab eaque toto eo tempore Deum verum eâ ratione adoratum fuisse, ut Christianis exemplo esse potuerit. Asserebatur secundò, eandem Sinarum gentem, uni ac vero Deo sacrificasse in Templo omnium antiquissimo, & per amplissimum illud temporis spatium apud Sinas fuisse Fideles verâ sanctitate præditos, plenos Dei spiritu, Regularum purissimæ Charitatis observantissimos, ita ut illorum hominum sanctitatem, charitatem, Deus etiam miraculis confirmaverit. Denique asserabatur, nulli cumulatius, quàm Sinarum genti, Deum beneficiorum ac gratiarum dona contulisse. Ejusmodi doctrinam, his & aliis novis ac perniciosis propositionibus, contentam, Sacra Facultas Parisiensis, post varia, quæ habuit, ordinaria Comitia, tandem die xvi i. mensis Augusti anni mdcc. tanquam *falsam, temerariam, scandalosam, impiam, verbo Dei*

Dei contrariam, hæreticam, Christianæ Fidei, & Religionis everſivam, virtutem Paſſionis Chriſti, & Crucis ejus evacuantem, damnavit, atque declaravit, extra gentem judaicam, ſeu extra poſteros Abrahami, nullum alium populum, in unum Reipublicæ corpus adunatum, ante Chriſtum natum, veram ac puram Religionem eſſe profeſſum, ſeu ſincerâ charitate præditum, aut ſanctis ritibus uſum; quia Scriptura Sacra quotiès loquitur de gentibus, quæ, extra populum judaicum, ante Chriſtum natum vixerunt, eas univerſim Idololatrias appellat: Omnes dii gentium demonia, Pfalm. 95. Simulachra gentium, argentum, & aurum, Pfalm. 113. Notus in Judæa Deus, Pfalm. 75. Non fecit taliter omni nationi, & judicia ſua non manifeſtavit eis Pfalm. 147. Teſtatur etiam Apoſtolus Paulus, gentes, ante Chriſtum natum, excepto populo judaico, fuiſſe ſine Deo in hoc mundo: memores eſtote, vos gentes, qui eratis in illo tempore ſine Chriſto, alienati à converſatione Iſraël, & hoſpites teſtamentorum, promiſſionis ſpem non habentes, & ſine Deo in hoc mundo. Ad Ephēſios cap. 2. Et S. Lucas cap. 14. Actuum Apoſtolorum diſertè aſſerit, permiſiſſe Deum, ut omnes gentes, excepto populo judaico, ante Chriſtum natum, ingrederentur vias ſuas, hoc eſt, in tenebris Idololatriæ jacerent immerſæ: In præteritis generationibus, inquit, dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas. Scripturæ itaque Sacræ, necnon doctrinæ omnium Sanctorum Patrum cùm Græcorum, tùm Latinorum, è diametro opponebatur hic illorum Scriptorum error, aſſerentium, Gentes, ſeu nationem aliquam integram, extra populum judaicum, ante Chriſtum natum, veram ac puram
Reli-

Religionem coluisse, sincerâ charitate præditam, sanctisque ritibus ac sacrificiis usam fuisse; ac subindè jure optimo hunc errorè in his libris gallico idiomate exaratis, & in vulgus temerè sparsis asfertum censorio stigmate confixit Sacra Parisiensis Facultas. Aliâ Censurâ perstrinxit eadem Parisiensis Facultas anno MDCXCVI. quemdam librum, cujus Autoris nomini parco, in quo novæ & hætenus inauditæ jactabantur revelationes, quas non recipit Ecclesia, Scripturæ Sacræ ad sensum, improprium detorquebantur, & multa stupenda obtrudebantur miracula ac prodigia, inter quæ hoc unum præ cæteris aliis me olim legisse adhuc memini, quòd videlicet Beatissima Virgo *Maria*, statim ac nata est, ab Angelis fuerit adorata, & actutum celebri pompâ ac solemni Angelorum comitatu in Cælum etiam cum corpore translata, & posita in Altissimi throno: Quòd insupèr, Sanctissimam Virginem *Mariam* mille Angeli semper stiparent in terris, ita ut nongenti Angeli, centum videlicet ex unoquoque Ordine, ad ejus custodiam essent destinati; duodecim Angeli in corporali forma semper ei ministrarent; Septuaginta Seraphini ad Colloquia assignati jugiter assisterent, cæteri verò Angeli ad Legationes sive ordinarias, sive extraordinarias continuò præsto essent. Profectò hisce Revelationibus opus non habet Ecclesia, nec illis fictitiis prodigiis indiget Beatissima Virgo *Maria*, quæ omnigenâ Cælestium donorum copiâ abundè exornata, innumeris ac veris cumulatur honoribus. Hinc meritò culpari debent illi Scriptores, qui, sive describendo Vitas Sanctorum, sive Christi Domini, ejusque Virginis Matris texendo

xendo Historiam, novas, sed fictas revelationes publicarunt, commenta, & fabulas inferuerunt, & insolita prodigia excogitarunt, quæ suâ novitate simplicium animos allicere possent. Grande illud malum, pietati ac religioni exitiale, observavit summus sui ævi censor ac doctissimus Scriptor noster *Melchior Canus*, idemque depelli uehementer optavit lib. xi. de *Locis Theologicis* cap. vi. ubi hæc habet: *Nec Sanctæ Virgini, nec Christo Domino, hominum impudentia pepercit, quin, quod in aliis Divis (seu in Vitis Sanctorum) fastitavit, idem quoque in Christi, & Matris ejus historia scribenda faceret, & pro humani ingenii levitate, multa vana & ridicula comminisceretur.*

COLLOQUIUM IV.

De Conciliis, quæ Sæculo XVII. variis in locis fuerunt celebrata.

D. **C**UM nulla Sæculo decimo septimo habita fuerint Concilia Generalia, sufficiet hic investigare, ac breviter per censere Concilia, sive Nationalia, sive Diœcesana, quæ in Ecclesia Occidentali celebrata sunt, prætermittis aliis Conciliis, quæ eodem Sæculo XVII. convocavit Ecclesia Orientalis. Ea quippè Concilia cum à Schismaticis Patriarchis Græcis indicta & habita fuerint, non pluris, meâ quidè sententiâ, ea scire interest, quàm Lutheranorum, Calvinistarum, aliorumque Hæreticorum Conciliabula, quorum nullam prorsus mentionem facere debemus.

M. Tua profecto te fallit opinio. Notitia quippè Conciliorum, quæ Sæculo XVII. in Ecclesia Orientali à Schismaticis Patriarchis & Episcopis Græcis celebrata sunt, tibi omninò necessaria est, ut indè intelligas, & eâdem operâ refellas putidissimas calumnias Hæreticorum Lutheranorum, & Calvinistarum, qui Sæculo XVII. sparsis ubique libellis, ausi sunt per summam impudentiam asserere, Ecclesiam Orientalem de Deo, rebusque divinis, ac Fidei Dogmatibus secum sentire. Quam injuriam sibi illatam ferre non valens Ecclesia Orientalis, confestim plures congregavit Synodos, in quibus errores Lutheranorum & Calvinistarum proscripsit, diris devovit, anathe-

themate perculit, & solidissimis Scriptis sole clariùs demonstravit, ejusmodi Novatores ab antiqua Fidei Catholicæ doctrina penitus recessisse. His Ecclesiæ Orientalis Synodis non abs re erit quædam adnectere Hæreticorum Conciliabula, non ut in eorum doctrinam inquiramus, sed ut perspectum habeas, nunquàm Hæreticos sibi in doctrina constare, eisque solenne esse utroque genu claudicare, & sua dogmata in Conciliabulis, quæ actitant, mutare, variare, fingere, refingere pro suo arbitrio, adeò ut nullum inveniant locum, ubi tutò possint figere pedem.

D. Rectè mones, nec meliùs sanè Colloquium nostrum de Conciliis auspicari possumus, quàm à notitia illorum Conciliorum, quæ Ecclesia Orientalis Sæculo xvii. contra Lutheranos & Calvinistas celebravit, ut ex his certissimis ac notis monumentis manifestò pateat, errores illorum, Hæreticorum ab utraque Ecclesia, Occidentali scilicet & Orientali, fuisse reprobatos, atque natalitiis tenebris damnatos. Age ergò, & expone, quæso, quæ causa potissimùm compulerit Ecclesiam Orientalem, ut dogmata proscriberet Lutheranorum, & Calvinistarum, qui tamen non in Orientali Ecclesia, sed duntaxat in Occidentali, suos errores disseminarunt, ac propagarunt.

M. Ut vera causa, quæ Ecclesiam Orientalem, seu Græcam, ad confingendos Lutheranorum & Calvinistarum errores compulit, faciliùs tibi innotescere possit, rem totam paulò altiùs repetere necesse est. Hæretici Lutherani, Sæctæ suæ propagandæ intenti, & Orientalem Ecclesiam diro Schismate ab Ecclesia Occidentali, seu Latinâ, scissim,

(on-

conspicientes, sibi persuaserunt, hanc Ecclesiam in eorum partes illicò transituram, indèque inculpatam fore doctrinæ suæ Lutheranæ professionem, si semel Orientalium Fidei & Ecclesiæ nomine esset obducta. Eam ob rem, *Martinus Crusius*, Lutheranus, & in Academia Tubingenfi Græcarum Litterarum Professor, aliiq̃ue inter Hæreticos Lutheranos præcipui, rogarunt *Stephanum Gerlachium*, ejusdem Lutheranæ Hæreseos Sectatorem (qui tunc temporis, seu anno MDLXXIV. Constantinopoli degebat, & Oratoris Cæsarei, Viri ibidem Lutherani, ad *Selimum*, Turcarum Imperatorem, concionator erat) ut offerret *Jeremie*, Græcorum Patriarchæ Constantinopolitano, Augustanam Confessionem Lutheranā, Græcè dudum conversam à *Paulo Dolscio*, seu ab ipso *Melancthone*, Scriptore apud Lutheranos magni nominis. Hanc provinciam sibi demandatam lubentissimè suscepit *Stephannus Gerlachius*, nihilque non molitus est, ut *Jeremiam*, Græcorum Patriarcham Constantinopolitanum, induceret ad probandam Confessionem Augustanam Lutheranam, tanquā Fidei Ecclesiæ Orientalis consentaneam. Sed, post varias adhibitās artes, oleum & operam perdidit *Gerlachius*, ejusque conatus ad nihilum omninò reciderunt. Græcorum siquidem Patriarcha Constantinopolitanus *Jeremias* non solum constantèr renuit in Religionis dogmatibus Lutheranæ doctrinæ suffragari, verum etiam apertè refragatus est, & Catholicorum omnia, quæ Lutherani impugnabant, dogmata confirmavit, suoque calculo approbavit. Quin, non contentus ille Græcorum Patriarcha Constantinopolitanus virulenta rejecisse Lutheranorum

dogmata, tribus etiam Responsionibus, erudito calamo exaratis, quas ad eos misit, illorum errores detexit, & oppugnavit, atque tandem sub finem tertiæ suæ Responsionis, jam tædio affectus importunæ pervicaciæ Lutheranorum, qui doctrinam suam defendere satagentes, illum variis Scriptis fatigabant, monet ipsos, ne posthac ei molesti essent, neque amplius de iis Scriptis ad ipsum mitterent, quippè qui nimium de se præsumentes, & ab avita doctrina desciscientes, nollent antiquæ Ecclesiæ adherere Theologis, seu Sanctis Patribus, cum Græcis, tum Latinis, ex quorum nihilominus interpretatione ac doctrinâ haurienda sit probatio Fidei Veteris ac primitivæ Ecclesiæ. Hujus Facti Historici, quod huc usque narravimus, veritatem confirmant Episcopi Græci, qui anno MDCLXXII. in Synodo Bethlehemiticâ, seu Hierosolymitana, Præside *Dositheo* Patriarchâ Hierosolymitano, ad damnandos Hæreticorum Calvinistarum errores congregati, hoc testimonium protulerunt, quod ipse, juxta Versionem, seu Interpretationem ejusdem Synodi Bethlehemiticæ ab Anonymo Patre, Benedictino Congregationis *S. Mauri* latinè adornatam, & Parisiis apud Viduam *Edmundi Martini* anno MDCLXXVI. typis editam, hic latinè referam: *Martinus Crugius Tubingensis*, cæterique cum eo novitatum Lutheri peritiores (inquiunt Episcopi Græci Synodi Bethlehemiticæ) suæ capita professionis ad eum, qui Catholicæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ id temporis clavum tenebat (seu Jeremiâ) direxerunt, quatenus (ut dicebant Lutherani) dignoscerent, an cum Orientali Ecclesia de doctrina convenirent? Verum ad illos, immò & contra ipsos insignis ille Patriar-

triarcha Sermones tres, seu magis peritas Responsiones, rescripsit, quibus & omnem eorum Hæresim theologicè juxta ac Catholicè confutabat, & Orthodoxas opiniones, quas cumque à principio Ecclesia obtinuit Orientalis, eos edocebat: quamquàm illi, seu Lutherani, nequaquàm attenderunt, quippè nuntium pietati penitus remiserunt. Habetur liber iste Græcè & Latine editus Witembergæ in Germania anno salutis millesimo quingentesimo octuagesimo quarto, Sed & ante Patriarcham istum nomine Jeremiam, Joannes Nathanael Presbyter, & Æconomus Constantinopoleos in Tractatu, quem de Expositione Sacræ Liturgiæ edidit; ac rursus post eundem Jeremiam, Gabriel Severus Moreanus, Fratrum nostrorum Cretensium Archiepiscopus, in libro, quem de septem Ecclesiæ Catholice Sacramentis composuit, Universam Ecclesiæ Orientalis doctrinam manifestius exhibuere. Ex hoc Græcorum Episcoporum, qui ad damnandos Calvinistarum errores ad Synodum Bethlehemiticam anno MDCLXXII. convenerunt, locupletissimo testimonio evidenter colligitur, causæ, quæ permovit Ecclesiam Orientalem ad profligandos Lutheranorum errores, locum, & occasionem dedisse ipsosmet Hæreticos Lutheranos, qui Ecclesiam Orientalem provocarunt, nihilque intentatum reliquerunt, ut hæc Ecclesia, quæ ab Ecclesia Romana separatam cernebant, approbaret Lutheranam Confessionem Augustanam. Quin, eò impudentiæ & audaciæ proruperunt Lutherani, ut palàm assererent, seu potius mentirentur, Ecclesiam Orientalem in dogmatibus Fidei idem planè cum ipsis sentire. Ea Lutheranorum audacia necessitatem imposuit Ecclesiæ Orientali hanc teterrimam sibi impactam.

calumniam repellendi, atque tum in Synodis, tum editis libris publicè declarandi, Doctrinam suam, in Fidei dogmatibus, longè latèque discrepare ab erroribus, quos spargebant, & obstinatis animis propugnabant Lutherani. Quà in re, ut obiter dicam, summoperè mirari debemus divinæ Providentiæ sapientiam, cujus singulari beneficio factum est, ut alius omninò atque speraverant Lutherani, dolosæ, quam instruxerant, machinationis eventus acciderit, & ut illi nefarii Hæretici, præter suam expectationem, in Ecclesia Orientali (quamvis diuturno Schismate jam divulsâ penitus ab Ecclesia Occidentali) invenerint doctrinæ suæ exitium, ubi sperabant adjumentum ad suos latius per Orbem errores propagandos.

D. Tentaruntne paritèr Hæretici Calviniani in pestiferæ suæ doctrinæ consortium adducere Ecclesiam Orientalem, ac falsò aliis persuadere, hanc Ecclesiam in præcipuis Christianæ doctrinæ Capitibus à se ipsis non dissentire.

M. Hæretici Calviniani non solùm Sæculo XVII. omnem moverunt lapidem, ut Ecclesiam Orientalem suas in partes traherent, sed etiam pecuniâ, aliisque pravis artibus corruperunt, ac pestilenti doctrinâ suâ imbuerunt quemdam *Cyryllum Lucarem*, Patriarcham Constantinopolitanum, qui Calvinianam Confessionem Fidei promulgavit nomine suo, eamque in Batavia typis editam auctum publicarunt Calvinistæ, ubique inclamantes, doctrinam Calvinianam toti Ecclesiæ Orientali probatam fuisse. At, hic vanus Calvinistarum triumphus in maximum illorum dedecus cessit, & perenne Catholicis suppeditavit monumentum ad de-

demonstrandam in præcipuis Fidei suæ dogmatibus perpetuam utriusque Ecclesiæ, Orientalis, seu Græcæ, & Occidentalis, seu Latinæ, consensionem, sicut manifestò constat ex multis Factis Historicis, quæ in hujus rei evidentiam hîc inferere necessarium omninò duxi. In primis, *Cyrillus Lucar*, cujus Calvinianam Confessionem Fidei tantoperè venditant Hæretici Calvinistæ, fuit vir versipellis ingenii, Fidei Græcæ, Turcicæ, & Calvinianæ mixturâ prodigiosus, qui irrepsit primùm in Ecclesiam Alexandrinam, & deindè acceptâ à Calvinistis Batavis pecuniâ, Sedem Constantinopolitanam invasit, & doctrinam Calvinianam professus, tandèm Sede Patriarchali, jubente Turcarum Imperatore, ob multa ab ipso perpetrata scelera, depositus, in turrim maris nigri conjectus, & in mare præcipitatus, meritas dedit pœnas, Heresum & turbarum, quas Constantinopoli excitaverat. Necessè igitur est, ut omnem frontem ac pudorem exuerint Hæretici Calvinistæ, qui nefarium illum hominem, ac verum in religione *Protheum*, laudare, & quasi locupletem Græcorum, seu Orientalis Ecclesiæ Fidei teltem, producere ausi sunt. Præterea, tantùm abest, ut hæc Calviniana *Cyrilli Lucaris*, Patriarchæ Constantinopolitani, Fidei confessio, quâ tantoperè gloriantur Hæretici Calviniani, aliquod Orthodoxæ Fidei præjudiciû intulerit, ut potiùs perpetuam Ecclesiæ Græcæ cum Latina circa præcipua Fidei Catholicæ dogmata confessionem sensibilem reddiderit. At enim, Græci, statim ac prodiiit Constantinopoli hæc Calviniana Fidei Confessio, *Cyrillum Lucarem*, Patriarcham Constantinopolitanum, ejus Auctorem, cõa-

Etâ Synodo, exauctorarunt, ejusque loco suffecerunt, *Cyrillum Berrobensem*, qui unâ cum Patriarchis Alexandrino, & Hierosolymitano, cum tribus supra viginti Orientalibus Episcopis, cum universo Ecclesiæ Constantinopolitanæ Clero in Synodo Constantinopoli anno MDCXXXVII. habitâ, ipsi *Cyrillo Lucari*, & Calvinianæ Confessioni ab ipso editæ anathema dixerunt. Non multò post, *Cyrillus Berrobenfis* è Sede Constantinopolitana infidiis & pecuniâ *Parthenii*, Episcopi Adrianopolitani, dejectus est, *Parthenius* verò Patriarchatû Constantinopolitanum adeptus, alteram Synodum anno MDCXLI. Jassi apud Moldaviâ celebravit, in qua Calviniana Fidei Confessio à *Cyrillo Lucare* edita, tanquàm Orthodoxæ Græcorum Fidei omninò contraria, fuit damnata. Præter has duas Synodos, quæ in Ecclesia Orientali ad proscribendam Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Fidei Confessionem habitæ sunt, tertiam Synodum, quæ dicitur Bethlehemitica, vel Hierosolymitana, die XVI. mensis Martii anni MDCLXXI. cœegit *Dositheus*, Patriarcha Hierosolymitanus, eique interfuerunt *Nectarius* Expatriarcha, sex Metropolitani, & Archimandritæ, Presbyteri, Diaconi, & Monachi tres supra quinquaginta. Titulus hujus Synodi Bethlehemiticæ, juxta Versionem, seu Interpretationem jam citati Anonymi Patris Benedictini Congregationis S. Mauri, hic est: *Clypeus Fidei Orthodoxæ, seu Apologia adversus Hæreticos Calvinistas, Ecclesiam Orientalem secum idem de Deo, rebusque divinis sentire mentientes, editus à Synodo Hierosolymitana sub Patriarcha Dositheo*. Porro, in hoc Clypeo Fidei Orthodoxæ Græci in ea Synodo Bethlehemiticâ, seu

seu Hierosolymitanâ congregati, ut firmiorem, tum propriæ Confessionis Fidei expositionem, tum Calvinianæ *Cyrilli Lucaris* Confessionis damnationem ederent, utriusque Synodi adversus eandem ipsam *Cyrilli Lucaris* Calvinianâ Fidei Confessionem antehâc celebratæ Acta referunt, innovant ac confirmant. Graviter etiam conqueruntur, quòd Calvinistæ (quos vocant *Vaniloquos, Novatores, Hæreticos, mendaces Architectos, Apostatas, Artificiosos Scripturæ, & Patrum, Hæreticorum more, expositores*) post tot Græcorû Patriarcharum Declarationes, post typis editam Confessionem Orthodoxam, post reprobata & anathemate perculsa *Cyrilli Lucaris* impias responsiones, post *Gabrielis*, Archiepiscopi Philadelphiensis, *Gregorii Protosyncelli*, *Theophanis*, Patriarchæ Hierosolymitani, clarissimas Lucubrationes, Ecclesiam Græcam calumniari non cessent, asserendo hanc Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Fidei Confessionem universæ Ecclesiæ Orientali fuisse probatam. Quod putidum mendacium ut falsi convincat prædicta Synodus Bethlehemitica, declarat primò, hanc Confessionem Calvinianam à *Cyrillo Lucari*, nemine Orientalium conscio, sed prorsus clanculùm editâ ac malè confarcinatam fuisse. Secundò, ejusdem *Cyrilli Lucaris* Calvinianam Confessionem, non esse Orientalis Ecclesiæ Confessionem. Tertiò, prædictæ Confessionis *Cyrilli Lucaris* Capita ita ab Ecclesia Orientali fuisse reprobata, ut his contraria vel ipse *Cyrillus Lucar* etiam cum execratione docuerit, atque ab Synodis duabus frequentissimis propterea excommunicatione & anathemate perculsus sit, quòd Scriptis quoque ea impugnare detrectaverit. Post illas Declara-

tiones, Synodus Bethlehemitica, seu Hierosolymitana, octodecim capitibus clarè explicat, ac solidè asserit Ecclesiæ Orientalis Doctrinam, definitq; contra Hæreticos Calvinistas, liberum hominis arbitrium per peccatum Adami non fuisse extinctum: Ad justificationem non sufficere solam fidem in Christum mediatorem absque bonis operibus: Septem esse Sacramenta: Baptismum delere peccatum originale; Panem & Vinum substantialiter converti in Corpus & Sanguinem Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento: Sanctos, tanquam Dei amicos, esse colendos ac invocandos: Sacris Imaginibus cultum esse exhibendum: retinendas esse traditiones, quas sive per Scripturam, sive per sermonem, Catholica didicit Ecclesia, quæ, Sancto Spiritu erudita, errare non potest. Hæc Fidei Catholicæ Dogmata, contra Calvinistarum commenta in his octodecim capitibus tam candidè proponit hæc Synodus Bethlehemitica, tam clarè edisserit, tam nervosè vindicat, ut perpetua utriusq; Ecclesiæ, seu Orientalis & Occidentalis, in his Fidei capitibus consensus in evidentiori lumine, ad obturanda Calvinistarum ora, collocari non potuerit. Hunc *Clypeum Orthodoxæ Fidei* adversus Calvinistas compositum à *Dositheo* Patriarcha Hierosolymitano, & à Synodo *Bethlehemitica* approbatum, idem Patriarcha *Dositheus* novis argumentis & testimoniis Patrum Græcorum auxit, illustravit & an. MDCXC. in Walachia publicavit sub hoc novo Titulo: *Enchiridion Fidei necessariū ad confutandas Calumnias Calvinistarum, qui Ecclesiā Orientalem de Deo, rebusque divinis cum ipsis idem sentire mentiuntur.* Paulò antequàm celebraretur hæc Bethlehemitica, seu

seu Hierosolymitana Synodus, *Dionysius*, Patriarcha Constantinopolitanus, mense Januario anni MDCLXXII. convocavit Constantinopoli Synodum, in qua Græci ad quæstiones, quas nonnulli Hæretici Calviniani ad tentandam, seu potius subornandam eorum Fidem, ipsis proposuerant, respondentes, declararunt primò, Ecclesiam Orientalem, seu Græcam, septem admittere novæ Legis Sacramenta, ac firmitè credere, juxta constantem Patrum Græcorum doctrinam, substantiam panis & vini transmutari operatione Spiritus Sancti in substantiam Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento. Secundò, Baptismum esse omnibus ac singulis infantibus omninò necessarium, & in eo verè deleri peccatum originale, ita ut tamen hi, qui per Baptismum sunt justificati, à justificationis gratiâ non solum per infidelitatem, sed per quodlibet aliud peccatum lethale excidere possint. Tertiò, profitentur Ecclesiam Catholicam esse visibilem & infallibilem, Episcopos esse Presbyteris superiores; Cultum Dei-paræ Virgini & Sanctis esse deferendum; Sacrarum Imaginum cultum conservandum esse sanciunt, jejuniorum, quæ statis temporibus ab Ecclesia sunt indiéta, observationem, & à quibusdam cibis abstinenciam approbant; uno verbo, damnant, rejiciunt, & anathemate percellunt omnes errores Calvinistarum, ut videre est in Actis illius Synodi Constantinopolitane, quam ex Græco idiomate latine vertit, & unà cum Synodo Bethlehemiticâ Parisiis anno MDCLXXIV. publicavit Anonymus Pater Benedictinus Congregationis S. *Mauri*.

D. Facile nunc percipio, Catholicos insignem

gnem de Hæreticis Calvinianis retulisse Victoriā. Asserebant quippè illi Hæretici, doctrinā, quam Catholici propugnabant de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, de Transubstantiatione, de cultu Sanctorum, & Sacrarum Imaginum, de visibilitate & infallibilitate Ecclesiæ, de Traditionis autoritate, & de aliis id genus capitibus controversis, novam esse ac penitus alienam à doctrina Ecclesiæ Orientalis. Contrā verò Catholici pertendebant, doctrinā, quam in his controversis Capitibus tuebantur, traditam à Christo Domino, per Apostolos & Sanctos Patres perpetuā traditione in Ecclesia Romana retentam, ad se ipsos illibatam, derivasse, eamque Orientalis Ecclesiæ Fidei omnino consentaneam esse. De eā contentione certior facta Ecclesia Orientalis, suumque iudicium ferre rogata, varias Synodos, quarum superiùs meministi, cœgit, ac tandem, post maturum ad deliberatum examen, declaravit, doctrinā, quam in his capitibus de Religione controversis propugnabant Catholici, veram esse, à Christo traditam, ab Apostolis profectam, unanimi Ecclesiæ Orientalis consensione firmatam, per universum terrarum Orbem Latium & Græcum nusquam interruptā Sæculorum serie acceptam, custoditam, prædicatam in tectis, expositam in pulpitis, exaratam in libris, celebratam in Templis: Calvinistas verò, qui secus opinabantur, eadem Ecclesia Orientalis in suis Synodis damnavit, eosque perstrinxit tanquā Hæreticos, & calumniatores, qui Ecclesiam Orientalem in his controversis de Religione capitibus idem cum illis sentire, effutire aude-

debant. Certè, post tam solemne Ecclesiæ Orientalis iudicium nihil ampliùs relinquitur reconditum, nihil abstrusum, nihil quod non possit à videntibus & audientibus solo sensu adjunctorio iudicari. Nec solùm Theologi, aliique viri eruditi, sed etiam omnes qui habent oculos, aures, sensumq; communem, nec passionum æstu, aut præjudiciis excæcati sunt, nullo negotio ex ipsâ solâ Græcorum, seu Ecclesiæ Orientalis, Confessione Fidei comperitum ac exploratum habere possunt, doctrinam, quam in his controversis de Religione capitibus defendunt etiamnùm Catholici, perpetuâ utriusq; Ecclesiæ, Occidentalis & Orientalis, consensione muniri, firmari, roborari; Calvinistas verò apud omnes audire debere tanquàm Novatores & calumniatores, quippè qui falsò jaçtantes, impiæ Calvinianæ Factionis commenta universæ Ecclesiæ Orientali probari, ab eadem Orientali Ecclesia, pluribus in Synodis, velut Hæretici & impostores damnati, proscripti, ac confixi fuerunt. Ad hoc argumentum, quod, meâ quidem sententiâ, omni nervo efficacius, omni demonstratione verius haberi debet, quid respondeant hæretici, scire vehementer optarem.

M. Hæretici Calviniani pondere veritatis oppressi, & tamen adversùs eam sibi probè perspectam rabidis motibus furentes, ad extremum sceleris cumulum venerunt, perfugium in mendacio quæsierunt, atque in horrendis imposturis fiduciam suam collocarunt, dictitantes, illas Ecclesiæ Orientalis Synodos, in quibus damnata fuit Calviniana doctrina, coaluisse dumtaxat ex Græcorum Patriarchis, Metropolitanis, & Episcopis, qui
in

in Ecclesiæ Latinæ dogmata jam pridem propensi erant, iisque addicti; vel pecuniâ corrupti, reli- ctâ verâ Ecclesiæ Orientalis Fide, in Latinorum partes transierunt, *Græculi* subindè potius, quam *Græci* appellandi. Vah effrontes homines! quos non pudet tam insigne mendacium palam, apertè, asseveranter, inspectante & stupeunte Orbe Christia- no confirmare, Ecclesiam Occidentalem, seu La- tinam, cum *Chamo* infamare, & toti Ecclesiæ Orien- tali, seu Græcæ, publicam, eamque atrocissimam, injuriam irrogare. Ubi pudor mentis, ubi rubor frontis, ubi bona fides, ubi naturæ & honestatis sensus? Sed hæc in Hæreticis, qui affluentem veritatis splendorem repellunt, & verum falsum, falsum verum, perfrictâ fronte pronuntiant, quis requirat? Non possum tamen quin breviter osten- dam, Hæreticos Calvinistas, dum adeò execrabi- lem imposturam procuderunt, simul prodidisse, quantum veritatem oderint, & quantum adversus eam nihil possint. At enim primò, Episcopos Græ- cos, qui in suis Synodis doctrinam Calvinianam, condemnarunt, in Latinorum partes transisse, seu obsequio Ecclesiæ Latinæ, sicut ogganniunt Hæ- retici Calviniani, omninò fuisse addictos, tam fal- sum est, quàm quod maximè. *Nectarius* siquidem, Expatriarcha Hierosolymitanus, Latinæ Ecclesiæ erat infensus, ut constat ex libro quem composuit contra *Primum Papæ*, & quem *Dositheus* ejus ne- pos, & in Sede Hierosolymitana successor, in pu- blicam lucem emisit anno MDCLXXXI. Idem etiam *Dositheus*, Patriarcha Hierosolymitanus, plura Opuscula *Simeonis* Thessalonicensis an. MDCLXXXIII. publicâ luce donavit, præsertim illa in quibus hic

Scri-

Scriptor Græcus datâ Operâ Latinos impugnare circa Primatum Papæ , circa Eucharistiam in pane Azimo & non in fermento conficiendam , & circa Processionem Spiritus Sancti à Patre Filioque, quæ sunt præcipua capita in quibus Latini dissentiunt à Græcis. Porro, *Nectarius* Expatriarcha Hierosolymitanus interfuit Synodo Bethlehemiticæ, in qua damnata est Calviniana doctrina, & *Dositheus*, Patriarcha Hierosolymitanus , præfuit huic Synodo Bethlehemiticæ. Falsum igitur est , Synodos, quæ in Ecclesia Orientali ad proscribendam Calvinianam doctrinam fuerunt celebratæ , coaluisse dumtaxat ex Græcis Ecclesiæ Latinæ addictis. Præterea , si ad Latinorum dumtaxat petitionem , & ad eorum gratiam aucupandam , ut mentiuntur Hæretici Calviniani , hanc Fidei Confessionem adversus Calvinianam Factionem *Nectarius* , *Dositheus* , alique Græci in Synodo Bethlehemiticæ congregati , edidissent , omni procul dubio in hac Confessione Fidei , ne offenderent Ecclesiam Latinam , siluissent suum dogma de Processione Spiritu Sancti à solo Patre , nec improbassent dogma Ecclesiæ Latinæ , docentis , Spiritum Sanctum à Patre Filioque procedere ; & tamen Græci, qui interfuerunt Synodo Bethlehemiticæ, profitentur in sua Confessione Fidei, Spiritum Sanctum à solo Patre procedere , & improbant dogma Latinorum de Processione Spiritus Sancti à Patre Filioque: quod quidem argumento est , Græcos , qui Synodo Bethlehemiticæ interfuerunt , hanc Confessionem Fidei contra Hæreticos Calvinistas edidisse , non ut assentarentur Ecclesiæ Latinæ , sed potius ut integram exhiberent Ecclesiæ Orientalis Fidem , &

elin-

elinguēs redderent Calvinistas, quos non pudebat asserere, Ecclesiam Orientalem in præcipuis Fidei capitibus idem sentire cum ipsis. Tertiò, si illæ Synodi, quæ Confessionem Fidei contra Calvinistas promulgarunt, studio assentandi, palpandiq; Ecclesiæ Latinæ, ut mentiuntur Calvinistæ, recessissent à doctrinâ Ecclesiæ Orientalis, confestim alii Episcopi Græci hujus doctrinæ retinendæ tenacissimi, reclamassent, Synodos convocassent ad stabililiendâ & propalandam veram Ecclesiæ Orientalis Fidem; *Dionysium*, Patriarcham Constantinopolitanum, qui præfuit Concilio Constantinopolitano, in quo damnata est Calviniana doctrina, & *Dositheum*, Patriarcham Hierosolymitanum, qui præfuit Synodo Bethlehemiticæ, in qua itidem proscripta est Calviniana Factio, tanquàm Novatores, & Ecclesiæ Orientalis doctrinæ desertores exauctorassent, eorumque Fidei Confessionem cum execratione repudiassent; & tamen certissimè constat, nullos Episcopos Græcos unquàm reclamasse adversus illas Synodos Ecclesiæ Orientalis, quæ contra Calvinianam doctrinam Confessionem Fidei ediderunt. Nunquàm *Dionysius* Patriarcha Constantinopolitanus, & *Dositheus* Patriarcha Hierosolymitanus, tanquam Novatores, & doctrinæ Ecclesiæ Orientalis desertores, suâ Sede dejecti sunt; quin immò, *Dositheus*; scientibus & applaudentibus Græcis, edidit anno MDCXC. in Walachia, ubi, sicut & in Moldavia, viget Ecclesiæ Orientalis doctrina, eique Græci has Provincias incolentes tenacissimè adhærent, edidit, inquam, *Enchiridion Fidei necessarium ad confutandas calumnias Calvinistarum, qui Ecclesiam Orientalem de Deo, rebusque divinis*
idem

idem cum ipsis sentire mentiuntur, sicut jam superius observavimus. Quartò, ubi primum vulgata est Calviniana Fidei Confessio, quam *Cyrillus Lucar* Patriarcha Constantinopolitanus, concinnaverat, non solum à *Parthenio*, *Cyrillo Berrobenfi*, *Dionysio*, Patriarchis Constantinopolitanis, & à *Dositheo*, Hierosolymorum Patriarchâ, coactis Synodis, damnata est tanquã prorsus aliena ab Ecclesiæ Orientalis doctrinâ, sed etiam in eandem *Cyrilli Lucaris* Calvinianam Fidei Confessionem conglomerato agmine insurrexerunt omnes Archimandritæ, seu Abbates, Monachi, & Laïci Græci, necnon varii populi Christiani, qui per Orientem dispersi diversis Sectis impliciti sunt, videlicet Copti, Jacobitæ, Nestoriani, Maronitæ, Syri, Armeni, & alii, qui, licet ab Ecclesiæ Latine communione sint divulsi, hanc tamen Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Confessionem palam verbo & Scriptis detestati sunt, & Calvinistas, qui, ob illam Calvinianam *Cyrilli Lucaris* Fidei Confessionem, falsò gloriabantur in Occidente, ac jactitare solebant, Ecclesiam Orientalem idem in doctrina Fidei cum ipsis sentire, appellare non dubitarunt, *impudentes, furiosos, insolentes, superbos hæreticos, stultè opinantes, perversè sentientes, injustis suspicionibus Ecclesiam Græcam infamantes, iniquos impostores, Ecclesiæ Orientalis calumniatores &c.* atque ut Ecclesiæ Orientalis Fidem, & calumnias Calvinistarum, qui eam imposturis dehonestabant, toti Orbi Christiano manifestarent, publicas & authenticas eâ de re dederunt testificationes amplissimas, Metropolitānorum, Episcoporum, Sacerdotum, Abbatum, & Monachorum Ecclesiæ Orientalis subscriptionibus

bus munitas, quas insertas Tomo 3. *Perpetuitatis Ecclesiæ Catholicæ de Eucharistia Fidei* legere poteris; eas quippè integras hîc exhibere nimis longum, esset. Consule etiam, si tibi per otium liceat, Tomos quartum & quintum, quos tribus prioribus Tomis *Perpetuitatis Ecclesiæ Catholicæ de Eucharistia Fidei* nuperrimè addidit doctissimus Abbas *Eusebius Renandotius*, qui Linguarum Orientalium, notitiâ apprimè excultus, ejusmodi Græcorum testimonificationes egregiè vindicat à calumniis Calvinistarum, & invictis momentis exsufflat inanes quasdam conjecturas, quas iidem hæretici magno quidem sed irritò conatu ad earum fidem elevandam hætenùs excogitarunt. Quintò, sese omnibus deridendos propinant Hæretici Calviniani, dum sibi persuadent, & aliis persuadere se posse putant, illas Synodos, quas Græci ad damnandam Calvinianam doctrinam celebrarunt, recessisse ab Ecclesiæ Orientalis doctrinâ, quia prædictæ Synodi in ea Fidei Confessione, quam contra Calvinistas promulgarunt, disertè profitentur, se credere dogmata de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, de Transubstantiatione, de invocatione Sanctorum, de Cultu Sacrarum Imaginum, de necessitate Sacramentalis Confessionis, de Autoritate Traditionis, de precibus pro defunctis, de Visibilitate & infallibilitate Ecclesiæ, de Episcoporum authoritate, quâ jure divino simplicibus Presbyteris sunt superiores &c. Cum igitur, inquit Calvinistæ, ejusmodi dogmata nova sint & procusa ab Ecclesia Latina, sequitur, illas Synodos, quas Græci ad proscribendam Calvinianam doctrinam convocarunt, ejusmodi dogmata,

ut

ut assentarentur Ecclesiæ Latinæ, approbasse, ac subindè ab Ecclesiæ Orientalis doctrinâ descivisse. Verùm, dum hæc impudorato ore garriunt Hæretici Calviniani, ridendi potius sunt, quàm confutandi, quia Polemici nostri Scriptores sole clariùs evicerunt, ejusmodi dogmata, quæ Synodi contra Calvinianam Doctrinam à Græcis celebratæ in sua Confessione Fidei profitentur, non esse nova in Ecclesia Orientali, sed potius à Christo Domino & ab Apostolis tradita; idque probant, ex Græcorum antiquissimis Liturgiis, præsertim SS. *Basilii*, & *Chrysostomi*, ex eorum Horologiis, Triodis, Euchologiis, Synaxariis, qui libri sunt apud Græcos pervulgati, in quibus eadem dogmata exprimentur, eaque omnes ad unum Græci fatentur, semper in Ecclesia Orientali, juxta perpetuam Patrum Græcorum doctrinam, & continuam traditionem ad hæc usque tempora propagatam, ab omnibus Fidelibus credita fuisse. Nec soli Græci Schismatici hæc dogmata tenent, sed ea etiam inter Fidei suæ articulos reponunt omnes Christiani, qui in Oriente varias in Sectas distracti, ab Ecclesiæ Latinæ communione sunt separati, nimirum *Cophti*, *Jacobitæ*, *Ægyptii*, *Nestoriani*, *Syri*, *Armeni*, *Maronitæ* &c. sicut ex eorum Liturgiis aperte demonstrat jam laudatus *Eusebius Renandotius* in libro, quem Parisiis anno MDCCXVI. edidit, cuique hunc indidit titulum: *Collectio Liturgiarum Orientalium*. Desipiunt ergò planè Calviniani, dum audacter asserunt, has Synodos, quas Græci ad confingendam Calvinianam doctrinam, celebrarunt, recessisse à doctrina Ecclesiæ Orientalis, & , ut adstipularentur Ecclesiæ Latinæ, hæc

dogmata in sua Fidei Confessione recepisse. De-
 buissent saltem illi Hæretici unam proferre Syno-
 dum, in qua Græci ad vindicandam doctrinam
 Ecclesiæ Orientalis damnassent illas Synodos, in
 quibus alii Græci proscribendo Calvinianā doctri-
 nam reliquissent Orientalis Ecclesiæ doctrinam,
 & ut gratificarentur Ecclesiæ Latinæ, nova Fidei
 dogmata obtrussissent. Nec enim credibile est om-
 nes Patriarchas, & Episcopos Græcos voluisse dor-
 mire in utramvis aurem, & impunè permittere,
 ut illæ Synodi ab Ecclesiæ Orientalis doctrina re-
 cederent, & nova Fidei dogmata inveharent. Nul-
 lam tamen Hæretici Calviniani, sæpius licèt à Ca-
 tholicis Doctoribus provocati, proferre unquam
 potuerunt Synodum, in qua Græci damnaverint
 aut accusaverint illas Synodos, quæ Calvinianam
 doctrinā reprobarunt, quòd descivissent ab Orien-
 talis Ecclesiæ doctrinā, & nova dogmata appro-
 bassent. Immò ex certissimis monumentis constat,
 omnes Græcos Schismaticos definitionibus ha-
 rumce Synodorum, quæ doctrinæ Calvinianæ ana-
 thema dixerunt, firmitèr adhæsisse, & etiamnùm
 adhærere, tanquā doctrinæ totius Ecclesiæ Orien-
 talis, omnesque Christianos, qui in Oriente va-
 rias in Sectas sunt divisi, & ab Ecclesiæ Latinæ
 communione divulsi, damnationi Calvinianæ do-
 ctrinæ iridèm subscripsisse, & eam ita execrari, ut
 compertum sit ex manifestissimis Relationibus
 (quas Author aurei Operis *de perpetuitate Fidei
 Eucharistiæ* Tomo 3. lib. 8. cap. 9. refert) omnes
 Orientales, & Græcos Schismaticos, suorum dis-
 fidiorum oblitos, solis Catholicis, seu his, qui
 Romanæ Ecclesiæ Fidem profitentur, Sacramenta

ac

ac sepulturam concedere , Lutheranis verò & Calvinianis prorsùs eliminatis , eò quòd illos , tanquàm Hæreticos , detestentur , nec ullam cum illis societatem in his , quæ Religionem spectant , habere velint . Hæc , quæ hætenùs adduxi , momenta , si Hæretici Calviniani , semoto partium studio , & abdicatis suæ Sectæ præjudiciis , perpendere velint , omni procul dubio intelligent , ea Dogmata , quæ nunc ipsi tanto animorum æltu impugnant , non recens ab Ecclesia Latina fuisse procusa , sicut oppidò mentiuntur , sed perpetuâ utriusque Ecclesiæ , Orientalis , seu Græcæ , & Occidentalis , seu Latinæ , consensione firmari , eamque etiam utriusque Ecclesiæ in asserendis iisdem dogmatibus continuam consensionem nullo negotio percipere poterunt ex unionibus Ecclesiæ Græcæ cum Latina factis , præsertim in Conciliis Generalibus Lugdunensi II. & Florentino . In his quippè Conciliis Græci , antequàm unionem inirent cum Latinis , disputarunt quidem de Primatu Romani Pontificis , de Processione Spiritus Sancti à Patre , Filioque ; de Eucharistia in Azimo conficienda , de Additione particulæ *Filioque* Symbolo Nicæno factâ , in quibus Controversiis Græci dissidebant à Latinis : at nullam Græci in his Conciliis disputationem instituerunt de Præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento , de Transubstantiatione , de septenario Sacramentorum novæ legis numero , de invocatione Sanctorum , de Cultu Reliquiarum & Sacrarum Imaginum , de Missæ Sacrificio , de precibus pro defunctis &c. De his , inquam , dogmatibus nullam unquàm Græci cum Latinis disputationem , vel mi-

nimam litem moverunt, nec vicissim Latini, qui in his Conciliis pacem ac fœdus cum Græcis pepigêre, illos unquam alicujus erroris circâ prædicta dogmata arguerunt, aut insinularunt; quod quidem argumento est, in utraque Ecclesia, Græcâ videlicet & Latinâ, hæc dogmata perenni, sibiq; semper constanti consensione credita fuisse atque retenta. Ad hanc tamen utriusque Ecclesiæ in fide illorum dogmatum perpetuam conspirationem, radiis fulgentem Sole meridiano splendidioribus, adhuc cæcutiunt Calviniani, alique nefarii hæretici, eique universi Orbis Christiani, Græci, ac Latini traditioni ab incunabilis Ecclesiæ ad hæc usque tempore nunquam interruptæ, deplorandam suam & miserabilem Petrobusianorum, Henricianorum, Waldensium, Albigenſium, Hussitarum, aliorumque infamium Hæreticorum, quos Ecclesia Catholica jam pridem protrivit, traditionem anteponunt. Quod sanè, ut nemo non videt, desperatæ causæ desperata defensio est, agnitæ veritatis manifesta repudiatio, & evidentissimum insanix argumentum, quia, ut appositè ait S. *Augustinus*, *si quid universalitèr per Orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare insolentissimæ est insanix*. Hæc fortassis paulò fusiùs, quàm solem, de Synodis, quas Græci Schismatici ad damnandam Calvinianam doctrinam Sæculo Ecclesiæ decimo septimo celebrarunt, dicere necessarium esse duxi, tum ut illas Synodos à calumniis Hæreticorum, potissimum Calvinistarum, vindicarem; tum etiam, ut in optimo lumine collocarem invictum illud, quod, ad propugnanda Fidei Catholicæ dogmata, quæ nunc à Calvinistis, aliisque

que Hæreticis oppugnantur, doctissimi Scriptores Catholici, præsertim *Leo Allatius*, *Antonius Arnaldus*, & *Eusebius Renaudotius*, nobis suppeditarunt argumentum ex perpetuâ utriusque Ecclesiæ, Occidentalis & Orientalis Consensione petitum, ad quod Hæretici, quantumvis sese vehementer torserint, nihil solidi hætenùs hiscere atque musitare potuerunt. Porro, hæ duæ Synodi, videlicet Constantinopolitana, & Bethlehemitica, seu Hierosolymitana, quæ Sæculo XVII. à Græcis Schismaticis ad damnandos Calvinistarum errores, & ad perpetuam Ecclesiæ Orientalis asserendam doctrinam fuerunt celebratæ, extant Græco-Latinæ in Tomo XI. Conciliorum Generalium, quæ nupèr, seu anno MDCCXV. *Joannes Harduinus*, è Societate Jesu, Parisiis in Typographia Regia Typis mandari curavit.

D. Hoc argumentum ad persuadendam cuilibet veritatem dogmatum, quæ perperam Hæretici in controversiam vocant, abundè sufficere debet. Quicumque enim sincerus est veritatis amator, etiamsi nec immensa Sanctorum Patrum Opera, nec Theologorum lucubrationes legerit, sic discurrere potest: Scio, totum Orbem Christianum his adhæsisse Fidei dogmatibus, antequàm prodirent postremis hisce temporibus Hæretici Lutherani, Calvinistæ, Sociniani &c. His etiam dogmatibus assensum præbuisse Ecclesiam Latinam universam cerno, nec consensus illius initium invenio: His quoque dogmatibus Ecclesiam Græcam, licèt Ecclesiæ Latinæ, à qua diuturno schismate separata est, infensissimam, consentire perspicio: in eadem dogmata alias Christianas Societates, quæ Latinæ

perindè ac Græcæ Ecclesiæ communionem aver-
santur, conspirare compertum habeo: nullum in
his Fidei dogmatibus mutationis vestigium in Ec-
clesiasticis monumentis offendo, incunctanter igitur
credere debeo, quod ubique, quod semper
universa credidit, & etiamnum credit Ecclesia, quod
certè neque crederet, neque cum tanta consensu
credidisset, nisi illa dogmata inviolabili, ac perpetuâ
ab Apostolis profectâ traditione, veluti canali perenni,
recepisset. Hoc, inquam, argumentum quemlibet veritatis amatorem, & suæ salutis
percupidum convincere debet, eique persuadere
falsas esse Sectas Lutheranorum, Calvinistarum,
aliorumque hujus temporis Hæreticorum, qui, repudi-
atâ universæ Ecclesiæ doctrinâ, nova dogmata
procuderunt.

M. Gandeo planè, quòd ex illis Synodis, quas
universa Ecclesia Orientalis ad damnandam, pestiferam
Lutheri, & *Calvini* doctrinam Sæculo XVII. celebravit,
clare intelligas, quàm facile ex utriusque Ecclesiæ,
Orientalis, & Occidentalis, perpetuâ consensione
confutari possint horum Sectariorum errores. Sed audi
nunc aliud ad refellendos illorum errores non minùs
efficax argumentum petiit ex pseudo-Synodis, quas
ipsimet Hæretici Sæculo XVII. habuerunt, & in quibus,
nunquàm sibi in Fide constantes, sua recuderunt
dogmata, variarunt linguis & sententiis, calidum
simul & frigidum ex eodem ore perflarunt, &
quod gravius est, impia sanxerunt Fidei dogmata,
ex quibus totius Moralis Christianæ sequitur ex-
terminium, & scelestis hominibus impunè laxan-
tur habenæ gravissima perpetrandi crimina absque
ullo

ullo tamen amittendæ justificationis, & salutis æternæ jacturam faciendi periculo. Et primò quidem, ut cum majori perspicacitate intelligere possis, quò tandem hæc figendi ac refigendi in variis Synodis doctrinam suam proruperit effrænis Hæreticorum licentia, debes in antecessum observare, Hæreticos Calvinistas in pluribus Synodis, suæque Fidei Confessionibus apertè negare realem præsentiam Corporis, & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, eosque tantâ execratione prosequi Assertores doctrinæ de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, ut eos appellare non dubitent *Sarcophagos, cruentos, flagitiosos, insanos, deliros, Idololatrias &c.* Sed vide, quæso, quàm parùm sibi in doctrina consent illi Hæretici Calviniani, qui, dum plenis ac crepitantibus buccis à doctrina de præsentia reali Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento se abhorrere clamitant, concordiam tamen cum Lutheranis, qui hanc doctrinam de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia profitentur, inierunt, eosque non obstante hujus contrarietate doctrinæ, in suam communionem receperunt in Synodo *Carentonica*, in Galliis habitâ anno MDCXXXI. sicut testantur Gallicani pseudo-Ministri Calviniani in sua ad *Duræum* Epistola, in qua Decretum illius Calvinianæ Nationalis Synodi referentes, hæc habent: *Unum est, quòd cætera concordēs (Lutheranos scilicet & Calvinianos) dirimit; modus quo Christi caro nobis in eo Mysterio communicatur. Res apud utrosque eadem, rei tantum ratio diversa. Tantulum dissidium fatemur quidem non esse nullius momenti: Tanti esse, ut tam necessariam Orbi*

*Christiano Fratrum gratiam , tam mirabiliter planè-
que divinitus coëxntem , abrumpere debeat , id verò
est quod constantissimè negamus . Deindè subdunt :
Sed quod exteris minùs fortassè cognitum , quodque bo-
nis omnibus ac pacificis ingeniis gratissimum fore con-
fidimus , id verè hoc loco tacere non possumus , Ec-
clesias Reformatas (seu Calvinistarum sectam) in
hoc Galliarum Regno , sic semper de his litibus (scili-
cet de doctrina de præsentia reali Corporis & san-
guinis Christi in Eucharistiæ Sacramento) judicasse ,
suumque hoc judicium variis antehàc argumentis , tum
novissimè in Synodo Generali , quæ hìc apud nos Ca-
rentonæ in Suburbio Parisiensi anno 1631. habita est ,
disertissimo , luculentissimoque Decreto testatas esse .
Denique concludunt his verbis : Non ignorantes
multa esse , quæ à Vitiligatoribus in hanc sententiam
obiici possunt . Sed ea pleraque levissima sunt , neque
ullo modo cum gravissimis Fidei ac charitatis Christia-
næ rationibus comparanda . Apologeticum pro isto
Carentonicæ Calvinianæ Synodi Decreto edidit an-
no MDCXXXI II. Dallæus Calvinista , qui cap. 7. sic
effatur : Diffidium nos inter & Fratres nostros , quos
Lutheranos nuncupant , enatum , pietati præjudicium
nequaquam facit . Agnosco non magis posse nos crede-
re quàm concipere , quod ponunt , Corpus Domini esse
præsens realiter intra panem Eucharistiæ . Nihilomi-
nùs , hæc , quam tuentur , opinio , hos intra manens
terminos , nullum habet venenum Hypothe-
sis hæc nulli nos involvit , quod sit oppositum seu pie-
tati , seu charitati , seu honori Dei , aut bono homi-
num . Ea propter Regni hujus Ecclesiæ (seu Sectæ Cal-
vinianæ) haud ita pridem in ultima earum Synodo Na-
tionali Carentoni anno 1631. Decreto expressè sancito ,
Lu-*

Lutheranos, ut vocant, Communioni & Mensæ admittunt propriæ, hac non obstante opinione, & paucis aliis minoris adhuc momenti, particularibus, nec nobiscum communibus. Hæc Pseudo-Ministrorum Calvinianæ Sectæ verba hic exscribere operæ pretium duxi, ut videas quàm absurdis antilogiis se se implicant nefarii illi Hæretici, qui dùm disputant, dum scribunt, dùm synodos cogunt contra Catholicos, acriter invehuntur in doctrinam de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, & infrunito ore asserunt, eam esse doctrinam cruentam, flagitiosam, contra Fidei naturæquæ Regulam pugnantem, quæ à solis Sarcophagis, insanis, deliris, atque Idololatriæ propugnatur: at dùm in Synodo Carentonica fœdus ineunt cum Lutheranis, hoc in dogmate cum Catholicis consentientibus, sententiam mutant, aiuntque doctrinam de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia nullum habere venenum, nullique nos involvere, quod sit oppositum charitati, pietati, honori Dei, aut bono hominum. Catholicorum, realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam credentium, & credendam esse docentium, communionem execrantur Hæretici Calviniani, & tamen Lutheranos, qui in ejusdem Dogmatis confessione cum Catholicis concordantes sunt, in suam communionem admittunt. Denique, in hac synodo Carentonica Hæretici Calviniani fatentur, doctrinam de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento nihil habere quod sit oppositum pietati, charitati, & honori Dei; & tamen adorationem Eucharistiæ ut grande crimen, utque idolo-

latriam Catholicis obiiiciunt. Quasi verò Religio non doceat, Christum, ubicumque sit, esse adorandum? Si ergò doctrina de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, fatentibus ipsismet Hæreticis Calvinianis in Synodo Carentonica, nihil pietati, charitati & honori Dei officiat, nec etiam pietati & honori Dei adversabitur adoratio Christi in Eucharistiæ Sacramento, immò potius illi consona erit, & Christo omninò debita. Et sanè, si in Regis aut Principis conspectum nemo sanus prodit, quin cultum, & reverentiam ei debitam exhibeat; eritne Idololatriæ scelus adorare in Eucharistiæ Sacramento Christum, quem ibi realiter præsentem esse docent Catholici, qui adhærent doctrinæ perpetuâ utriusque Ecclesiæ, Græcæ & Latinæ, consensione firmatæ, de reali præsentia Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistiæ Sacramento, quam etiam Hæretici Calviniani in Synodo Carentonica fassi sunt non officere pietati, charitati, & honori Dei? Has variationes, seu potius antilogias, quibus circà doctrinam de Sacramento Eucharistiæ se se implicant Hæretici Calviniani, jam ante observaverat *Hugo Grotius* (cujus testimonium Calvinistis suspectum esse non debet) in *Discussione*, quam edidit, *contra Apologeticum Riveti*, ubi hæc habet: *Calvini discipuli longè aliter hac de re, seu de Sacramento Eucharistiæ, loquuntur in Confessionibus suis; longè aliter ubi disputationibus mentem suam apertè detegunt. In Confessionibus audies, realiter, substantialiter, essentialiter sumi Corpus & Sanguinem Christi: in disputationibus, rem caelestem hic esse, non ipsâ substantiâ, sed significante mysterio;*
per-

perceptionemque sola Fide fieri, nempe quia is; qui sumit, credit Christum pro se esse mortuum. Mitto, ne longior sim, alias mutationes & variationes, quibus Hæretici, Fidem temporum, non Evangeliorum sectantes, cætera sua dogmata de Ecclesia, de Sacramentis, de Gratia, de Prædestinatione, de peccatis &c. in Synodis, quas Sæculo XVII. celebrarunt, reformarunt, recuderunt, reflexerunt, mutant quadrata rotundis, & rotunda quadratis. Legendi sunt super hac re Catholici Scriptores Polemici, qui hoc argumentum feliciter tractarunt, & quorum scrinia compilare nolo; sed præcipuè lectitare debes *Historiam Variationum Ecclesiarum Protestantium* duobus Tomis comprehensam, & Gallico idiomate editam ab Illustrissimo Benigno Bossuet Episcopo Meldensi, qui in conscribendi genere supra cæteros excelluit *Quantum lenta solent inter viburna cupressi.*

D. Mirari certè non subit, quòd Hæretici versatili ingenio præditi, sæpius in Synodis, Sæculo XVII. habitis, sua immutarint variarintque dogmata. At vehementer optarem, ut hic paulò uberius ea explicares dogmata, quæ, ut mox ajebas, iidem Hæretici in suis Synodis Sæcul. XVII. Fide divinâ suis sectariis credenda proposuere, & ex quibus sequitur totius Moralis Christianæ exterminium. Hæc quippè impia dogmata patefacere necesse est, ut larva detrahatur illis Novatoribus, qui se, tanquàm Ecclesiæ, morumque reformatores extraordinariâ missione à Deo missos, non minus impie, quàm superbè jactare solent.

M. Hæretici Calviniani Sæculo XVII. seu anno MDCXIX. famosam in Belgio habuerunt Synodum
Dor-

Dordracenam, cui interfuerunt hujus Sectæ pseudo-Ministri Germaniæ, Angliæ, & Belgii, soli Calviniani Ministri Galliæ Regni, à Rege Christianissimo inhibiti, accedere non potuerunt. In hac porro Synodo Dordracena Pseudo-Ministri Calviniani in duas Sectas, *Gomariorum* videlicet, & *Arminiorum* distracti, se se crudeliter dilacerarunt, ac tandem Principis Arausicani, non minus Religionis, quam armorum in Batavia Arbitri, auctoritate prævaluit Secta *Gomariorum*, qui Calvinistas, dictos *Arminianos*, eorumque dogmata damnarunt. Inter præcipua suæ doctrinæ capita, quæ in hac Synodo Dordracena Calvinistæ Gomariani stabilierunt, duo sunt, quæ omnibus suæ Sectæ hominibus firmiter credenda proponunt, quæque ad omnia flagitiorum genera impunè perpetranda latissimam viam aperiunt. Primum est, teneri quemlibet in Secta Calviniana baptizatum, credere, se esse justificatum per solam Fidem in Christum mediatorem sine bonis operibus, eamque Fidem justificantem, nullo, quantumvis gravissimo, peccato amitti posse, excepto incredulitatis, seu Apostasiæ à Fide peccato. Ex quo sacrilego dogmate palàm sequitur, fures, homicidas, fornicarios, ebrios, adulteros &c. teneri Fide divina credere, se esse justos, filios & amicos Dei, dum actu nefandis sceleribus & omnium iniquitatum sordibus se se polluant. Profecto, impium istud Calvinistarum de sola Fide justificante, ejusque inamissibilitate dogma in eorum Synodo Dordracena definitum, non minùs moralem Christianam corrumpit, & in omnium vitiorum sentinam præcipitare potest, quàm spurcissimum, &
omni

omni execratione dignum dogma *Quietistarem*, seu Discipulorum *Michaelis Molinos*, qui, ut superius observavimus, asserebant, eos, qui semel ad statum perfectionis provecti, per Orationem Quietis Deo amore puro uniti sunt, adeò justos evadere, ut ex illo perfectionis ac justitiæ statu excidere deinceps non possent, etiamsi horrendis flagitiis, & turpissimarum libidinum monstris se se fœdarent. Hujus detestabilis tam Calvinistarum, quam Quietistarum Dogmatis non solum impietatem, sed & manifestam contradictionem, nemo est, si micam sensus communis, vel scintillam rationis habeat, qui statim non percipiat. Quis enim non videt, impossibile omninò esse, ut idem homo simul & eodem tempore sit Deo exosus per peccatum, & ipsi gratus per justitiam; vivus simul & mortuus; à Deo dissitus & ipsi unitus, mundus simul & inquinatus; objectum divinæ dilectionis simul & odii divini; habens jus ad hæreditatem patriæ, & dignus tamen æterno supplicio; Deo serviens & mammonæ; filius Dei & Diaboli: *Quæ participatio justitiæ cum iniquitate? aut quæ societas luci ad tenebras? quæ autem conventio Christi ad Belial?* inquit Apostolus Paulus Epistolæ 2. ad Corinthios cap. 6. Alterum perindè puritati Moralis Christianæ infestum dogma in hac Synodo Dordracena pseudo-Ministri Calviniani constituerunt, definieruntque, justificatos per Fidem in Christum Fide divinâ credere debere, se plenam & omnimodam habere certitudinem de sua salute. Quod quidem, ut nemo non videt, superbiam ingenerat, & extinguit in justis sanctum illum timorem, quem tam sæpè commendat Scriptura sacra, dùm ait: *In timore*
 & tre-

& tremore salutem vestram operemini : Nemo scit an odio , vel amore dignus sit : Qui stat , videat ne cadat : Nihil mihi conscius sum , sed in hoc justificatus non sum : Castigo corpus meum , & in servitutem redigo , ne , dum aliis prædicavero , ipse reprobus efficiar &c. Hinc quot quot viri justi ac solidè pii invigilant incessanter , & incumbunt in comprimendis suis cupiditatibus , virtutum officiis jugiter & indefessè funguntur , jejunia frequentant , orationibus noctes diesque vacant , eleemosynas profundunt , conscientiam pro virili humanis affectibus expurgant , & quamvis indè multam non immeritò spem , fiduciamque de misericordia Dei , & de sua æterna salute concipiant , non plenam tamen & omnimodam certitudinem ac securitatem , (quam promittunt , & non dant Calviniani aliique Hæretici) habent , sed sancto timore concussi salutem suam operantur , sataguntque bonis operibus certam suam vocationem facere . Contrà verò Calvinistæ , aliique Hæretici , qui falsò Reformationum nomen ambiunt , non tantum credunt , se justificari per solam Fidem in Christum absque bonis operibus , eamque Fidem justificantem nunquam se perdere posse , etiamsi in omnium vitiorum , ac libidinum cæno immergantur ; sed etiam profitentur , divinâ Fide credere , se habere omnimodam certitudinem de sua salute , quamvis voluntariam mortificationem , castitatem , pro satisfactione peccatorum admissorum laboriosam penitentiam , aliaque virtutum officia contemnant , & explodant , quia sibi persuadent , omnia peccata , etsi gravissima , quæ committere possunt , per solam Fidem , quam habent in Christum , deleri ,
nec

nec sibi imputari. Ex quibus Hæreticorum doctrinæ principiiis necesse est ut apud ipsos erumpat maxima in moribus corruptela, & impunè regnet effrænis licentia peccandi, cum, nullo amplius retinente fræno, spontè in peccata corruat accensâ cupiditate fragilitas humana. Quod si respondeant Hæretici, in Ecclesia etiam Romana multas circa moralem Disciplinam laxas opiniones doceri, quibus ad omnem corruptelam aditus patet: Si id, inquam, respondeant Hæretici, facilè erit hanc calumniam depellere, & apertè demonstrare, parem eâ in re non esse utrobique rationem, sed potius longum latumque intercedere discrimen. At enim, licèt negari haud possit, extitisse aliquos laxiores in Ecclesia Romana Theologos, seu Casuistas, qui ad excusandas excusationes in peccatis Legem Dei plus æquo emollierunt, & nefariis novitatibus Moralis Christianæ integritatem corruperunt; certum tamen est, ejusmodi corruptelas in morum Disciplinam ab illis laxioribus Casuistis inuectas, circa usuras, simonias, restitutionis onus, injuriarum tolerantiam, homicidii veniam, & aliorum præceptorum Dei & Ecclesiæ observantiam, statim Summorum Pontificum Decretis, Episcoporum censuris, & Conciliorum canonibus fuisse proscriptas, & in eas insurrexisse omnes Catholicos, simul ac pestiferum illud venenum reiectum est, sicut in superiori Colloquio demonstravimus. Quæ cum ita sint, impium omnino foret in Ecclesiam Romanam refundere quorundam privatorum errores, & aliquorum contagione membrorum totum corpus infectum existimare. At de Hæreticis longè dispar ratio est.

ipli

Ipsi quippè in suis Synodis , quas Sæculo XVII. celebrarunt , præsertim in Synodo Dordracena , definierunt , & in suis Confessionibus Fidei credenda proposuerunt. propudiosa dogmata , quæ rectè ad perniciem & integrum Moralis Christianæ exterminium collimant , omnesque Hæreticorum Sectis addictos obstringunt , ut Fide divinâ credant primò , se justificari per solam Fidem in Christum , absque bonis operibus . Secundò , unquam hanc Fidem justificantem nullo , quantumvis gravi , peccato , excepto solo infidelitatis , seu Apostasiæ à Fide delicto , amitti posse , ita ut fures , homicidæ , adulteri haberi debeant tanquàm iusti , filii Dei , & hæredes Regni cœlestis . Tertiò , ut credant , se habere omnimodam certitudinem de sua salute , etiamsi omnibus vitiis se dedant , quia peccata habentibus Fidem in Christum non imputantur , ac subindè tanquam supersticiosam damnari debere eam Sacramenti Pœnitentiæ & rigoris Ecclesiastici disciplinam , quam ad expianda peccata necessariam esse docet Ecclesia Romana . Hæc nefaria Dogmata , quibus ad corrumpendos mores nihil unquam pestilentius fingi & excogitari potuit , non solum suis sectariis , *Lutherus* , *Calvinus* , *Socinus* , credenda proposuerunt , sed etiam eorum discipuli in suis Synodis confirmarunt , in suis Confessionibus Fidei inseruerunt , & in libris , quos ediderunt , magno animorum æstu propugnarunt , ita ut in dubium revocari minimè possit , hæc virulenta Dogmata , quæ absque horrore audiri non possunt , etiamnum Hæreticis probari tanquàm præcipua doctrinæ suæ capita , sicut in victis momentis petitis ex eorum Synodis , Confes-

fessionibus Fidei, & Operibus demonstrat clarissimus *Antonius Arnaldus*, in aureo libro, quem adversus illos Gallico idiomate lucubravit, & cui titulus est: *Le renversement de la Morale de Jhesu Christ par les erreurs des Calvinistes touchant la justification*, idest, *Doctrina Moralis Jhesu Christi erroribus Calvinistarum de Justificatione omnino profligata.*

D. Hæ Synodi, quas hætennis percensuisti, quæque tum à Græcis Schismaticis, tum ab Hæreticis Sæculo XVII. fuerunt celebratæ, duo mihi luculentissima suppeditant argumenta ad probandum Sectas Lutheranorum, Calvinistarum, & aliorum nostri temporis Hæreticorum esse Synagogas Satanæ. Sic enim primum argumentor: Illæ Sectæ sunt Synagogæ Satanæ, quæ ea Fidei dogmata credere nolunt, quæ perpetuâ utriusque Ecclesiæ, Latinæ videlicet, ac Græcæ, consensione probantur; atqui ex Synodis, quas Græci Schismatici in Ecclesia Orientali Sæculo XVII. contra Lutheranos, & Calvinistas convocarunt, liquidò constat, Sectas horumce Hæreticorum nolle ea Fidei credere dogmata, quæ perpetuâ utriusque Ecclesiæ Græcæ & Latinæ consensione probantur: ergò Lutheranorum, Calvinistarum, aliorumque nostri temporis Hæreticorū Sectæ sunt Synagogæ Satanæ. Aliud argumentum sic instauro. Hæ Sectæ sunt Synagogæ Satanæ, quæ præcipua doctrinæ suæ Capita in Synodis variarunt, mutarunt, interpolarunt, atque doctrinam Moralem Christianam, inductis perniciosis dogmatibus, corruerunt; atqui Sectæ Lutheranorum, Calvinistarum, aliorumque hujus tempestatis Hæreticorum præcipua, &, ut vulgò ajunt, fundamentalia doctrinæ suæ Capita in Sy-

nodis Sæculo XVII. habitis variarunt, mutilarunt, interpolarunt, atque Doctrinam Moralem Christianam execrandis laxitatibus corruperunt: ergò Lutheranorum, Calvinistarum, aliorumque hujus temporis Hæreticorum Sectæ sunt Synagogæ Sathanæ. Sed in proponendis adversus illorum Hæreticorum Sectas argumentis, quorum evidentia sat, superque patet ex his, quas hætenus memorasti, Synodis, diutiùs immorari non debemus. Præstat nunc, ut ea percurramus Concilia Provincialia, Nationalia, vel Diœcesana, quæ Sæculo XVII. in Ecclesiâ Romanâ, solâ ac verâ Christi Sponsâ, tum ad proscribendos enatos errores, tum ad sanciendam Ecclesiæ disciplinam, tum denique ad reformatandos mores fuerunt celebrata.

M. Incipiam à Conciliis, quæ Sæculo XVII. in Galliis habita fuerunt, eaque juxta ordinem Chronologicum percensebo. Primum Concilium Provinciale, quod in Gallia Sæculo XVII. fuit celebratum, est Concilium Narbonense, à Ludovico de Vervins Archiepiscopo, & Primate Narbonensi anno MDCIX. indictum, in quo multa statuta ac decreta sunt, ex quibus pauca, quæ singulari observatione digna videntur, hic inseram. In primis, circa Doctrinam Christianam districte prohibet istud Concilium Narbonense, nè quis Sacra Biblia, Gallico idiomate conscripta, legere, aut domi retinere possit, nisi ab Episcopo, aut ejus Vicario Generali obtentâ licentiâ, quam non concedent, nisi priùs iisdem visis, lectis, & approbatis, ne venenum ab Hæreticis sparsum, in permultis Versionibus blandè serpens, animas alioqui pias inficiat. Secundo, ut nemo à Quadagesimalis jejunii lege, absque

legiti-

legitimâ causâ se se eximere posset, præcipit istud Concilium Narbonense Medicis, ut, propriæ suæ salutis memores, sedulò caveant, ne nimîâ facilitate cujuspîam malè affectam sanitatem testentur, sibi-que parent gehennam, alios nimîâ adulatione perdentes. Tertiò, circâ Sacramentorum administrationem decernit Concilium Narbonense, ut Parochus, ad quem Sacramentorum administratio spectat, purus sit, & ab omni lethalis peccati labe alienus, eosque à participatione Sacramentorum arceat, qui ad ea suscipienda elatâ fronte, vel arma gestantes accedunt, & exteriori corporis gestu internam non produnt devotam animi submissionem. Statuit etiam idem Concilium, ut nullo pacto permittatur feminis ad Altare propiùs accedere, cùm Divina peraguntur, nec eis licitum sit parare Altare, aut Sacerdoti Missæ Sacrificium celebranti ministrare, cùm fæminæ silere debeant in Ecclesia, & propter Sacerdotes faciem velare. Denique, Concilium Narbonense Episcopis præbet saluberrima documenta, videlicet, ut quotidie certam sibi horam sumant, quam in studio, & exercitatione Divinarum contemplationum insuniant, profectis diebus Missæ sacrificio intersint, Dominicis verò & festivis diebus Missam celebrent, & Divinis Officiis adsint: Ut Officiarios, & maximè Officiales ac Promotores, Viros probâ vitâ & doctrinâ conspicuos instituant: Ut se faciles adeuntibus præbeant, egentibus largas eleemosynas concedant, inimicos reconcilient, infirmos visitent; convivium non faciant frequentia, à Laicorum nimîâ familiaritate abstineant, petentibus consilium dent, & afflictos benignè consolentur; in domibus suis fæ-

minas non admittant, domesticos de Fide benè sentientes, modestos, & pios habeant, quos semel in mense confiteri, & Sacram Eucharistiam sumere, procurent, & lectionem sacrarum Librorum in mensa per Clericum faciendam: Ut frugali mensâ & mediocri suppellectili contenti sint, atque in reliquo vitæ genere frugalitatem sectentur, & mediocritatem, caveantque, ne quid in tota familia sua ab hoc sancto Instituto alienum appareat, quodque simplicitatem, pietatem, divini cultus ardorem, & vanitatis, mundique contemptum non præferat: Ut tonsuram semper conspicuam gerant in capite, grandiore multò quàm cæteri Sacerdotes, tanquàm à terrenis curis magis abstracti: Ut picturas omnes, profanas res representantes, domi non retineant, omninò reiiciant, easque tantùm habeant, quæ ad pietatem promoveant intuentes: Denique, ut universam Diocesim, si non singulis annis, tertio saltem quoque anno visitent, moderato tamen comitatu, ne subditos nimis sumptibus opprimant, domique habeant Clericos decenti, seu Clericali habitu indutos, illosque non retineant, nisi sint bonæ existimationis, seu morum probitate benè apud omnes audiant. Hæc sunt utilissima, quæ Concilium Narbonense Episcopis, quos Spiritus Sanctus posuit regere Ecclesiam suam, suppeditavit documenta, ad quæ si ipsi vitæ suæ rationem, uti par esset, exigèrent, pristinus Ecclesiæ propediem restitueretur splendor, & Disciplinæ Ecclesiasticæ, quæ temporum injuriâ collapsa est, restauraretur vigor. Aliud Concilium, quod in Galliis Sæculo XVII. habitum est, vulgò dicitur Senonense, eò quòd à *Jacobo Davio Perronio*, Cardinali, Archiepiscopo

plſcopo Senonenſi, indiſtum ſit, licet fuerit Pariſiis celebratum anno MDCXII. tempore *Pauli V.* Pontificis Max., & *Ludovici XIII.* Galliarum Regis. In hoc Concilio Senonenſi libellus, cui, abſq; nomine Authoris, & Typographi, titulus erat : *De Eccleſiaſtica Potestate*, damnatus eſt, ob multas, quas continebat, propoſitiones, expoſitiones, & allegationes falſas, erroneas, ſcandalofas, ſchiſmaticas, & hæreticas. Verus libelli Author fuit *Edmundus Richerius*, Sacræ Facultatis Pariſienſis Doſtor, ſicut in ſuperiori Colloquio jam obſervavimus. Cenſuram latam in hunc *Edmundi Richerii* libellum vehementer approbavit *Paulus V.* Pontifex Maximus, & *Andreas Duvallius* Doſtor Sorbonicus, ac Regius Theologiæ Profeſſor, qui prædictum libellum confutavit, plurimùm commendat Episcopos, qui in hoc Concilio Senonenſi prædictum libellum cenſorio ſtigmate confixerunt, aitque, illos veterum Galliæ Episcoporum in retundendis erroribus, & fugandis Hæreticorum monſtris zelum fuiſſe imitatos. Verùm, cùm hic *Edmundi Richerii* libellus *De Eccleſiaſtica, & Politica Potestate*, per Gallias ſparſus, in multorum manibus verſaretur, ac periculum eſſet, ne novæ, erroneæ, & perversæ ſententiæ in eorum animos irreperent, & in Eccleſiæ perniciem impunè graſſarentur; hoc periculum avertere volens *Paulus Huraltus Hoſpitalius*, Archiepiſcopus Aquenſis, eodem anno MDCXII. Episcopos Provinciæ Aquenſis, ad Aquas Sextias (quæ urbs eſt Gallo-Provinciæ) convocavit, ibique Concilium, dictum Aquenſe, celebravit, in quo hic libellus iterùm damnatus eſt. Hac utriuſque Concilii, Senonenſis, & Aquenſis, cenſurâ perſtriſtus *Edmundus*

Richerius, hujus malè confarcinati libelli Author, divinâ affulgente gratiâ, resipuit, & ab erroribus, quibus suum libellum resperferat, resiliit. Nec solùm, ut in superiori Colloquio jam annotavimus, coràm dignis testibus *Edmundus Richerius* declarationem à se anno MDCXXIX. scriptam consignavit Eminentissimo Cardinali *Richelao* Provisori Domus Sorbonæ, in qua disertè profitetur, se, libellumque suum *De Ecclesiastica, & Politica Potestate*, ac quascumque ejus propositiones, Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, & Sanctæ Sedis Apostolicæ judicio subjicere, & quatenùs contrariæ illæ essent eidem Ecclesiæ Romanæ (quam Matrem & Magistram omnium Ecclesiarum, & infallibilem veritatis agnoscit) declarat, eas à se sincero animo improbari ac damnari; sed etiam eâ declaratione, non contentus *Edmundus Richerius*, cùm aliquantò post editam declarationē lethali morbo correptus lecto decumberet, sumpto à Parocho suo Sacratissimo Viatico, coràm illo, & multis adstantibus palàm professus est, se spontè, & absque ullo potentissimorum Virorum, ut plerique clanculùm, susurrabant, declarationem prædictam edidisse, immò, se ad eam redintegrandam, seu repetendam paratissimum esse. Quod coràm Notario Apostolico plures probatissimæ fidei, & omni exceptione majores oculati, & auriti testes declararunt, ac prædictæ declarationis, ejusque, jam imminente morte, renovationis exemplaria, cum testium subscribentium nominibus, *Andreas Duvallius*, Parisiensis Doctor, jam à me laudatus, præmisit suo Tractatui *De Suprema Summi Pontificis Potestate*, in Admonitione ad Lectorem in Tomo posteriori suo-

suorum Operum editionis anni MDCXXXVI. Si plura de infausta sorte, quam nactus est hic libellus *De Ecclesiastica, & Politica Potestate* ab *Edmundo Richerio* editus, & de turbis, quæ in pluribus Comitibus Sacræ Facultatis Parisiensis illius occasione excitatæ sunt, scire desideres, legis *Bibliothecam juris Gallici*, idiomate Gallico conscriptam, ubi, verbo *Syndicus*, turbæ, quas in Galliis excitavit seditiosus hic libellus, accuratè referuntur, à quibus omnibus repræsentandis hic consultò abstinēbimus, quia non minùs paci, quàm brevitati consulendi nobis incumbit necessitas. Galliam non multò post turbavit etiam alius libellus, hunc præferens titulum: *Optatus Gallicus de cavendo Schismate*, absque Auctoris, & Typographi nomine, furtivè in lucem emissus; qui cum multa contineret, quæ magis ad servitutem Ecclesiæ tendere, & ad Schisma viam sternere videbantur, primùm à Consistorio regio prohibitus est distrahi ac vendi: deindè, in Cætu Eminentissimorum Cardinalium, cæterorumque Gallicanæ Ecclesiæ Antistitum, qui tunc Lutetiæ reperti sunt numero undeviginti, censurâ notatus ac damnatus est. Ex quo quilibet facili negotio intelligere potest, securius esse sibi & Musis intra siparium canere, quàm temerè velle se se ingerere in negotio & jurisdictione utriusque Potestatis, Ecclesiasticæ videlicet & Politicæ, eosque omnes, qui absque eâ, quæ debetur, circumspectione maximâ, de utraque potestate loqui aut scribere præsumpserunt, quasi ad lapidem caput impingentes, fuisse contritos, juxta illud Matthæi cap. 21. *Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur, super*

per quem verò ceciderit , conteret eum . Ad sancien-
dam Ecclesiæ Disciplinam Concilium Provinciale
Eminentissimus Cardinalis *Franciscus Surdisius* ,
Burdigalensium Archiepiscopus , Aquitanix Pri-
mas , convocavit Burdigalæ anno MDCXXIV. seden-
te Summo Pontifice *Urbano VIII.* & regnante in
Galliis *Ludovico XIII.* In eo Burdigalensi Concilio
actum est de Disciplina , & morum reformatione ,
ac jurisdictione Ecclesiasticâ , atque inter alia De-
creta , quæ in eo edita sunt , statuitur primò , ut
Episcopus his , qui ejus Ecclesiæ ac jurisdictioni
subditi sunt , per semetipsum Ordines conferat ,
nisi ægritudine aut aliâ justâ causâ impediatur :
quâ subsistente, subditos suos non aliter quàm jam
probatos , examinatos , & de quorum probitate ,
moribus & conversatione per denunciations in
Ecclesia factas sibi constet , ad alium viciniorem
Episcopum , seu alios certos , non quoscumque ,
dimittat , causam in litteris experimendo , cur à
se non potuerint ordinari ; neque ad plures Ordines
Sacros suscipiendos , sed ad unum Ordinem
dumtaxat mittantur . Quod quidem ut summâ di-
ligentiâ observari possit , ibidem districtè præcipi-
tur , ut nullus deinceps à quoquam Episcopo ,
etiam cujusvis generalis aut specialis Rescripti vel
privilegii prætextu , etiam statis temporibus , pro-
moveatur , nisi ejus probitas ac mores Ordinarii
sui testimonio commendentur : *si secus fiat , ait*
istud Burdigalense Concilium , Ordinans à collatio-
ne Ordinum per annum , juxta Sacri Concilii Tridentini
Decretum , & Ordinatus à susceptorum Ordinum exe-
cutione , quamdiù proprio Ordinario videbitur expe-
dire , sit suspensus . Præterea , idem Concilium

Bur-

Burdigalense doctrinæ Moralis Christianæ puritati consulere volens, tulit in libros cujusdam *Petri Milhardi* de casibus conscientię censuram, his verbis conceptam: *Quid verò inter casus conscientię à Petro Milhardo vulgari sermone in lucem editos, multa sunt, quæ potius animas pusillorum offendunt, quàm adificant, dùm Simonia & Usuræ circumstantias ita delineat, ut ejusmodi peccatis, quasi viam aperire magis, quàm præcludere videatur, necnon libertinis ansam aliquam dare, pretextu prava mul-torum consuetudinis, impune violandi generalia illa, præcepta Ecclesiastica de audiendo sacro diebus festis, & jejunandis Quadragesimæ temporibus: Nos his, aliisque permultis de causis lectionem librorum omnium, quos prædictus Milhardus de casibus Conscientia quovis idiomate conscripsit, & quocumque titulo censeantur, omnibus Provinciæ fidelibus omninò interdici-mus: invigilent Ordinarii censuris, cùm opus fuerit, adhibitis, ne ejusmodi, aut aliis erroribus sibi commissæ plebes inficiantur. Missa facio, ne longior sim, alia Concilii Burdigalensis Acta ac Decreta, quæ Parisiis anno mdcxxv. typis edita sunt, & Disciplinæ Ecclesiasticæ, morumque spectant reformationem. Eiusdem Concilij Burdigalensis, sicut & aliorum Conciliorum Provincialiũ Galliæ, quæ mox indicavimus, videlicet Narbonensis, Senonensis, & Aquensis, Acta & Decreta extant in Tomo xi. Conciliorum Generaliũ, quæ Joannes Harduinus, è Societate Jesu, Parisiis in Typographia Regia anno mdcxxv. excusa publicavit.*

D. Hæc sunt itaque omnia Concilia Provincialia, quæ Ecclesia Gallicana Sæculo decimo-septimo celebravit?

Præ-

M. Præter hæc, jam à me laudata, Concilia Provincialia, Episcopi Gallicani singulis quinquenniis habuerunt Sæculo Ecclesiæ decimo septimo Comitia Generalia, quæ vulgò dicuntur Conventus Cleri Gallicani, & sunt instar Synodorum Nationalium, quem morem etiamnum retinet Clerus Gallicanus. Infinitus profectò essem, si hic vellem singillatim percensere omnes Cleri Gallicani Conventus, qui simul collecti, & sex Tomis in Folio comprehensi, Parisiis anno MDCLXXV. in lucem editi sunt, hunc titulum præferentes: *Recueil des Actes, Titres, & Memoires concernant le Clergé de France, seu Collectio Actorum, Titulorum, ac Documentorum Clerum Gallicanum spectantium*. Non permittunt itaque nostrorum Colloquiorum angustia, ut de his omnibus Cleri Gallicani Conventibus differamus, immò, cum omnes illi Conventus ad eundem finem referantur, videlicet ad extirpandas penitus in Galliis reliquias Sectarum Lutheri & Calvinii; ad obtinendam à Rege Christianissimo promulgationem Concilii Generalis Tridentini in Galliarum Regno; ad damnandos emergentes errores, potissimum *Jansenii*, ad sanciendam Disciplinam Ecclesiæ; ad stabiliendam ac vindicandam auctoritatem, & jurisdictionem Ecclesiasticam; ad conservandam puritatem doctrinæ Moralis Christianæ; & demùm ad instituentem rerum temporalium Cleri Gallicani rectam administrationem; cum, inquam, ad eundem finem referantur omnes Conventus Cleri Gallicani, supervacaneum omninò esset de his singulatim in præsentiarum agere, tibi que earundem rerum, quæ in his statutæ sunt, iteratâ repetitione fastidium

dium intempestivè creare. Abundè igitur sufficiet duos celebriores hìc proferre Cleri Gallicani Conventus, in quorum primo accuratè præscribuntur omnia, quæ ad restaurandam Ecclesiæ Disciplinam conducere possunt; in altero damnantur tum errores *Cornelii Jansenii*, Episcopi Iprensis, tum etiam quorundam laxiorum Casuistarum, qui Sæculo XVII. doctrinam Moralem Christianam multis corruptelis labefactare moliti sunt. Prior Cleri Gallicani Conventus, qui totam complectitur Disciplinam Ecclesiæ Gallicanæ, quam cæteri postea ejusdem Cleri Conventus Sæculi XVII. confirmarunt, dicitur Melodunensis, eò quòd Meloduni sub finem Sæculi XVI. hoc est, anno MDLXXIX. fuerit convocatus, continetque quadraginta Titulos, Disciplinam Ecclesiæ, morumque reformationem spectantes, quos breviter indicabimus, & res, quæ in præcipuis Titulis sunt majoris momenti, summatim delibabimus. Primus Titulus obligat omnes fideles ad profitendam publicè Catholicam Fidem Ecclesiæ Romanæ. Secundus Titulus hortatur Prælatos, ut jugiter excubias agant, summæque diligentiam caveant, ne serpent Hæreses, & Hæretici irrumpant in Ovile Christi. Tertius, est contra Blasphemos, qui gravibus pænis subjacere debent. Quartus, est contra Magos, Ariolos, Divinatores, Sortilegos, Necromanticos, Pyromanticos, Chiromanticos, Hydro-manticos, & alios hujusmodi, aut alterius generis hujus superstitionis maculâ pollutos. Quintus Titulus præfigit Ecclesiarum Visitationem, & cuncta, quæ ab Episcopis tempore Visitationis fieri & observari debent. Sextus Titulus dierum Festo-

rum

rum cultum imperat, prohibetque, ne festivis diebus officinæ omnino, aut aliquâ ex parte aperiantur; ne Aurigæ, aut quivis alii vectores suas publicas vecturas exercean: ne nundinæ, præcipuè in Templorum Vestibulis, claustris, aut portis exercean, aut culinæ admittantur: ne Moriones, & Saltatores Festa Suburbiorum cum tympano prænuntient populis urbium, ut eos ad luxum, voluptates, & ebrietates à sua Paræcia evocatos ad se trahant: ne ludi equestres, certamina, saltationes, aut alia inania ludicra, & prophana diebus Festis peragantur, sed potius instruantur & edoceantur populi ad memorias Sanctorum recolendas, ad sectanda eorum vestigia, ad participationem & meritum & precum Sanctorum, quæ omnia ut assequi valeant, monendi erunt, ut & prædicationi Verbi Dei, & Horis ac divinis Officiis, Sanctorum recolendis virtutibus, ac præcipuè Dei eximiis in memoriam revocandis beneficiis, interfint assiduè. Septimus Titulus spectat Sacramenta in genere, præcipitque Parochis, ut Sacramentorum Vim pro suo subditorum captu sæpissimè explicent, hortenturque eos ad assiduam pœnitentiam, & Eucharistiæ perceptionem, præsertim in Nativitatis Christi, Paschæ, & Pentecostes, ac aliis Ecclesiæ solemnitatibus. Titulus octavus agit de Sacramentis in specie, & primum de Baptismo, damnatque abusum à quibusdam inventum, qui in Baptismo nomina turpia ridicula & prophana imponebant; atque ad tollendum de medio prædictum abusum, jubet ut honestiora dumtaxat & pietatem Christianam redolentia nomina, quæ in Catholica Ecclesia rece-
pta

pta sunt, admittantur in Baptismo. Nonus Titulus versatur circa Confirmationem, & injungit Parochis, ut populos suæ curæ concreditos ad hujus Sacramenti susceptionem vehementer adhortentur, eosque edoceant, quantâ cum fiduciâ & animi puritate illud suscipere debeant, quò cœlestibus ex eo perceptis gratiis roborati, adversus ingruentes insidias Diaboli, Mundi, & Carnis impetus facilè victores evadere possint. Decimus Titulus exponit ea, quæ attinent ad augustissimum Eucharistiæ Sacramentum, statuitque ut ad frequentem Communionem cum Fidei sinceritate, spei confidentiâ, charitatis ardore, ac animarum puritate populi excitentur: Ut convicti concubinariï, fœneratores, ac juratores blasphemï, aut alii publicè peccantes, ad Sacram Communionem, donec resipiscant, & mores emendent, non admittantur: Ut juvenes, qui primùm ad tanti Sacramenti sumptionem admitti volunt, per dies aliquot, antequàm fiant illius Sacramenti participes, ad Fidei sinceritatem, usum, & fructum tam augusti Sacramenti diligenter instituantur. Undecimus Titulus præscribit ea, quæ spectant celebrationem Missæ, decernitque, ut omnis turpis ex Missarum celebratione abarceatur quæstus, & omnis superstitiosæ incantationis impietas, aut sortilegii: Ut, dùm Missæ celebrantur, absint ab Ecclesia deambulationes, sive Clerici, sive Laici sint, si verò incorrigibiles sint, ab Episcopo castigentur, & si necessitas exigat, Excommunicationis penâ feriantur: Ut à novarum (sicut vulgò dicitur) Missarum celebratione choreæ, sumptuosa convivia, & alii, si qui irrepsert, abu-

abusus penitus abigantur, & in tanta Myſteriorum celebratione adſit omnis modeſtia, & gravitas, abſitque omnis indecens geſtus ac celeritas, & audientes Miſſam pariter orantes devotè & decen- ter ſe componant. Titulus Duodecimus tractat de Sacramento Pœnitentiæ, ſancitque, ut tales ſeli- gantur excipiendis Fidelium Confeſſionibus, qui ſint pietate, doctrinâ, & prudenti judicio prædi- ti, ne animarum mœdela impuris, imperitis, & imprudentibus committatur: Ut beneficio abſo- lutionis non donentur, hi qui ſunt uſurarii, vel concubinariï publici, aut qui renuunt ſatisfactio- nes vel reſtitutiones qualeſcumque facere: Ut pu- blicè peccantibus publica iniungatur pœnitentia, ſicut à Synodo Tridentina præceptum eſt. Titulus decimus tertius ſtatuit, ut ab omnibus obſervetur Quadrageſimæ & quatuor Temporum jejunium, quod ornari debet precum aſſiduitate, victus ho- neſtâ tenuitate, & eleemoſynarum piâ largitione. Prohibet inſuper omnia mala, videlicet luxum, ebrietates, ludos, & alia fortè deteriora, quæ, appetente Quadrageſimæ tempore, ideſt, in carniſpriviis, & in ludicris feriis genialibus, quæ vulgò Bacchanalia dicuntur, cum graviffimo mul- torum damno & ſcandalo fieri ſolenne eſt; quaſi Sacra Quadrageſima ingluviem & impietatem omnem initii ſui loco habere debeat, & impio ſu- perſtitioſæ gentilitatis more conſpurcari. Deci- mus quartus Titulus, qui eſt de Extremæ Unctio- nis Sacramento, præcipit Parochiſ, ut omnem operam adhibeant, quò infirmi, dùm adhuc ſunt ſanæ mentis, ac ſui compotes, cum omni in Deum fiducia, & omnium terrenarum rerum abjectâ curâ

curâ , hoc Sacramentum suscipiant. Decimus quintus Titulus , qui est de Sacramento Matrimonii , monet nubentes , ut sedulò caveant , ne Sacre Christianorum nuptiæ in Bacchanalia convertantur , eosque excommunicatione percelli debere , declarat , qui sortilegia , veneficia , aut incantationes in illos qui matrimonia contrahunt , aut benedictionem nuptialem suscipiunt , sacrilego ausu exercent . Decimus sextus Titulus , qui est de Sacramento Ordinis & de vita ac honestate Clericorum , iniungit Clericis , ut maximâ cum attentione , ex affectu cordis & elevatâ mente , nocturnum diurnumque Officium recitent . Quod si cordis puritas , animi ardor , & summa attentio requiruntur in precibus Horariis recitandis , quantum putamus decere eos , qui ad tremenda Mysteria peragenda accedere curant : *Animo ergo* , sunt ipsissima verba Episcoporum Ecclesiæ Gallicanæ , *assiduè revolvant Presbyteri duplicem ab Apostolo relatam in temerè id præsumentes ultionem: alteram, qua ait : iudicium sibi manducat & bibit : Alteram verò : Propterea infirmi multi , & dormiunt multi ; addentes illud Christi : nolite Sanctum dare canibus : ac Judæ temerarii ultionis perpetuò memores , in quem , post acceptam bucellam , introiisse Satanam legimus , non quia malum malus accepit , sed quia bonum malè malus accepit , ut ait S. Augustinus . In Titulo decimo nono Episcopi Ecclesiæ Gallicanæ tres causas referunt , ob quas malè audit Clerus . Prima est omnium malorum radix cupiditas , ex qua sacrilegia , simoniæ , & omnis ferè malorum cohors prodiit . *Abstineant ergò Sacerdotes* (sic præcipiunt Episcopi Gallicani) *primum à re-**

TUM

rum terrenarum cura, & omni etiam nepotum tutela & curatela, nisi aut religionis causa aut necessitas suadeant. Caveant à litibus & processibus. Servos Dei non oportet litigare: multò magis à forensi, procurationis, aut causidico munere, nisi quantum per canones licet, abstinere debent. Sit procul omnis turpis lucri aviditas, & proinde ab omni, lucranda pecuniæ gratia, sordida arte recedant. Non theatricam profiteantur vanitatem, hoc est, non histriones agant, non citharædos, non caupones, quandoquidem olim tanta in clero optabatur honestas, ut ne nuptialibus quidem parentum, aut amicorum conviviis interesse liceret; nec tabernas, nisi urgente necessitate ipsa, intrare attentent. Non sortilegia, veneficia, multominus autem incantationes sectentur, turpis lucri gratiâ. Duas alias causas, ob quas Clerus malè audit, ajunt Episcopi Gallicani, esse luxum & fastum. Sed nihil tam indecens & inhonestum esse censent iidem Episcopi Gallicani, quàm dùm Clerici & Sacerdotes, ventris aut cupiditatis gratiâ, fiunt Laicorum mancipia, ac mulierum deambulones, aut procuratores, vel domus Laicæ Præfecti, ita ut hi, quos gregis Domini decebat esse Duces, fiant totius populi caudæ, & turpissimæ alligentur servituti. Titulus decimus octavus, qui est de promotione ad Ordines Sacros, mandat, ut tales ad Ordines Sacros promoveantur, quales & populi salus, & temporum necessitas, ac muneris gravitas exigunt, sicut statuit sancta Tridentina Synodus, qui videlicet sint pietate, doctrinâ, & morum integritate ornati, & qui diebus Dominicis ac festivis, nisi jure impedian-
 tur, sacrum facere non omittant, Canoniarum
 Hora-

Horarum Officium & preces persolvant diebus singulis, sub fructuum Ecclesiasticorum privatione, si sint aliquo Beneficio donati. Titulus decimus nonus, qui est de Episcopis, hanc unam eis proponit Apostolicam Regulam, ut nimirum sint irreprehensibiles, sobrii, prudentes, ornati, benè præpositi, non Neophiti, sed testimonium bonum habentes ab iis, qui foris sunt. Titulus vigesimus, qui est de Canonicis, statuit, ut Canonici preces & divina Officia non cursim, sed devotè, attentè, & gravitè in Choro recitent, iisque districtè inhibet, ne in Ecclesia deambulationes agant, ne in Choro, dùm sacra Officia celebrantur, aut vagentur, aut loquantur unà, aut otiosè taceant, sedeant indecorè, aut strepitus edant. Titulus vigesimus primus, qui est de Parochis, mandat his, quibus incumbit cura animarum, ut instruendis ad Fidem, & morum integritatem gregibus diebus singulis, vel saltè Dominicis, sedulò invigilent, ad populum sacram concionem habeant, pauperum, Orphanorum, Viduarum, ac Virginum sollicitudinem haud parvam habeant, vitia publica & privata prudenter corrigant, & corrigenda curent; lites componant, ab omni simoniæ labe puri sint, dies Festos ritè & Christianè servari satagant, & ab omni cupiditate atque avaritia sint alieni, verbi Apostolici jugitèr memores, dicentis: *habentes alimenta, & quibus tegamur, & his contenti simus.* Titulus xxii. est de Residentia. Titulus xxiii. complectitur Capita de Reformatione Regularium. Titulus xxiv. præstituit leges observandas in Seminario, quod juxta Concilii Tridentini Decretum Sessione 23. cap. 18. institui debet in quavis Dice-

celi. Denique, insequentes Conventus Melodunensis Tituli spectant *res temporaneas, Hospitalia & Infirmarias*, quas vulgò *Leprosarias* vocant; *Causas pias*; *cultum & ornatum Ecclesiarum*; *funus & exequias Catholicorum*; *conservationem bonorum Ecclesiasticorum*; *Forensem Episcoporum jurisdictionem*; *pœnas*, quæ publicis criminibus, præsertim meretricibus, Lenonibus, Concubinariis, & Usurariis infligi debent, & ea quæ Ludimagistri, Vicarii Foreni, & Archipresbyteri tenentur obire *Officia &c.* Quæ omnia latè explicantur in hujus Episcoporum Galliarum Conventus Melodunensis Constitutionibus, quæ extant Tomo 1. *Collectionis Actorum, Titulorum, Documentorum Clerum Gallicanum spectantium* à p. 336. usque ad pag. 475. Hæc autem *Disciplinæ Ecclesiasticæ Capita*, in hoc Cleri Gallicani Conventu Melodunensi sancita, alii deinceps ejusdem Cleri Conventus generales, qui Sæculo xvi. fuere celebrati, confirmarunt, quos proindè hic referre superfluum omninò foret. Sufficiet observare, Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & cæteros ex cunctis Galliarum Regni Provinciis Delegatos Viros Ecclesiasticos, qui à Regibus Christianissimis nunquàm obtinere potuerant frequentissimis licèt precibus, ut Generale Concilium Tridentinum regiâ autoritate in Galliarum Regno promulgaretur, tandem in generali Conventu Cleri Gallicani anni mdcxv. Lutetiæ Parisiorum habito Sacrum Concilium Tridentinum unanimi consensu recepisse, illudque se observaturos promississe ac jurasse, promovente id imprimis ingenti Fidei ac Disciplinæ zelo Cardinali Francisco *Rupisfocaldio*, natalibus, pietate, doctrinâ omniq;

vir-

virtutum genere , longè etiam supra dignitatem conspicuo .

D. Ex Constitutionibus , quas in hoc Conventu Melodunensi edidit Clerus Gallicanus , probè compertam habeo Disciplinam , quæ Sæculo decimo septimo obtinuit in Ecclesia Gallicana . Quapropter , missis aliis generalibus Conventibus , quos ad eandem Ecclesiæ Disciplinam vel confirmandam , vel restaurandam eodem Sæculo frequenter indixit Clerus Gallicanus , paululùm nunc differamus de alio celebri Cleri Gallicani Conventu , in quo , ut mox ajebas , Galliarum Episcopi , damnarunt tum errores *Cornelii Jansenii* , Episcopi Iprensis , tum laxiorum Casuistarum , qui Sæculo decimo septimo in moralem Theologiam plures corruptelas , & novas opiniones , in salutis negotio admodum periculosas , invexerant .

M. Clerus Gallicanus in Conventu Generali anno mccc. habito in Palatio Regio San-Germano congregatus , Censuram tulit in centum viginti septem propositiones , quarum benè multas , quæ de industria à laxioribus Casuistis excogitatæ fuerant , sive ad tollendam necessitatem præceptorum de dilectione Dei , & amore proximi , sive ad excusanda homicidia , duella , fornicationes , adulteria , furta , falsa testimonia , mendacia , perjuria , usuræ , simoniæ , & calumniæ peccata , jam Summi Pontifices *Innocentius X.* & *Alexander VII.* in suis Constitutionibus confixerant , sicut in superiori Colloquio agendo de Hæresibus , & erroribus Sæculi xvi i. sat superque commonstravimus . Ne igitur actum agere videamur , consultò abstinemus à recensendis illis corruptelis , seu erroneis

ac flagitiosis laxiorum Casuistarum opinionibus, quarum damnationem jam à Summis Pontificibus, mox à me laudatis, Romæ promulgatam, publicarunt Episcopi Gallicani in ea Censura, quam in materia Fidei & Morum ediderunt in eo Generali Conventu habito in Palatio Regio San-Germano propè Parisios, easque dumtaxat hinc referemus propositiones quæ post obitum Summorum Pontificum *Innocentii X.* & *Alexandri VII.* à Jansenistis, & laxioribus Casuistis per Gallias disseminatæ, jure optimo, ne dirum virus latius serperet, à Galliarum Episcopis in hoc Conventu San-Germano proscriptæ, ac censuris confixæ fuerunt. In primis, doctissimi illi Galliarum Episcopi causam, quæ potissimum illos adduxit, ut has centum viginti septem propositiones, & præsertim illas, quæ Moralis Doctrinæ Christianæ puritatem labefactabant, censurâ notarent, aperiunt his verbis: *Sed enim incredibile dictu est ex pessimis principiis, tota licet reluctante Ecclesia, quanta malorum incrementa provenerint; subtilioribus ingeniis in id unum intentis, ut eo quisque se vel maxime Theologum videri velit, quo plura ejusmodi inventa in probabilitatis auctoritatem adduxerit. Verum, hac constabilire, aut per eam speciem mentes infirmorum in falsam & noxiam securitatem inducere, nihil est aliud quam animas perdere, ac doctrinas & mandata hominum, vanasque traditiones, exemplo Phariseorum, divini mandati loco obtrudere. Quare, tot errorum experientia victi, necesse habuimus ipsam malorum radicem excindere, eam scilicet opinandi rationem, quæ ignota Sanctis Patribus, tanta de rebus maximis dissidia peperit &c.*

rit &c. Hac præmissâ admonitione, Episcopi Gallicani censurâ perstrinxerunt centum viginti septem propositiones, quarum duntaxat aliquas hic subijciemus, illis in integrum prætermisiss, quas jam à Romanis Pontificibus Innocentio X. & Alexandro VII. proscriptas in superiori Colloquio descripsimus. Prima propositio in Conventu Cleri Gallicani congregati in Palatio San-Germano damnata, his verbis concepta est: *Jam tandem Ecclesie & Regnorum Principes ex hoc clarissimo argumento agnoscunt, phantasma Jansenii quasitum ubique, sed nusquam repertum, præterquam in laborante quorundam phantasia.* Altera propositio: *Constitutione Innocenti X. nihil aliud actum, quàm ut renovarentur, & exacerbarentur disputationes* In eandem viam pertractus est Alexander VII. ut homo ab hominibus faciliè impellendus in eas res, quæ parùm ejus officio convenirent Innocentius quoque XII. cùm ex officio teneretur claram proferre sententiam, generalibus æquivocisque verbis adhibitis, dat locum existimandi, se non ausum esse clariùs loqui, tanquàm errare metuentem atque illud, in sensu obvio, ejusdem Pontificis, magis adhuc generale est & vagum, quàm verba Alexandri VII. in sensu à Janzenio intento Episcopi denique Gallicani Libertates Ecclesie Gallicanæ, sub earum asserendarum specie, labefactarunt super suscipienda Constitutione Innocentii X. contra Jansenium. Tertia propositio: *Aliquam huic malo medicinam attulisse videbatur Innocentius XII. in Brevi suo die 6. Februarii anni 1694. Verùm mitigationem illam præsumptam non parùm extenuavit Brevis dato die 24. Novembris anni 1696. ubi Pontifex*

disertè negat , *Constitutionem aut Formularium Alexandri VII. Brevis suo alterata aut reformatam in aliqua minima ejus parte Nec placet eorum opinio , quæ ex ipso primo Brevis die 6. Februarii anni 1694. edito , aliquid mitigationis circa factum tentavit exculpere Sed & nihilo majorem in questione juris progressum factum esse jam quoque convenit ostendere .* Quarta propositio : *Circa condemnationem Augustini Jansenii , opus esset Collatione regulari habita , vel coram judicibus à Romano Pontifice , vel à Rege datis Nondum omnes interierunt , qui sciunt deliberationes (de Janseniano negotio) quas nunc Episcopi ut regulas suarum hodiernarum deliberationum (circa novum Quietismum sumunt) Cleri Gallicani æternum fore præjudicium .* His quatuor propositionibus , quæ Jansenismum spectant , Clerus Gallicanus hanc Censuram inussit : *Hæ quatuor propositiones , quibus inquieti homines Innocentii X. & Alexandri VII. Constitutiones , Innocentii quoque XII. Brevia æquissima , & ab omnibus approbata , apertè contemnunt , Episcopos Gallicanos , rebus judicatis adhærentes , incessunt maledictis , & causam hanc de integro retractari postulant , tanquam tot Constitutionibus Apostolicis , etiam accedente Ecclesiarum consensione , causa nondum finita fuerit ; falsæ sunt , temerariæ , scandalosæ , contumeliosæ in Clerum Gallicanum , Summos Pontifices , & in universam Ecclesiam , Schismaticæ , & erroribus condemnatis faventes .* Præter has quatuor propositiones , quæ Jansenismo favent , aliæ duæ sequentes , quæ Semipelagianismum instaurant , ab eodem Clero Gallicano fuerunt itidem damnatæ , quarum prima hæc est : *Axioma illud Theologicum , Facienti*
ti

et quod in se est Deus non denegat gratiam, non solum verissimum est, atque doctrina Scripturae Sacrae, Conciliorum & Patrum maximè consentaneum: verum etiam per illud significatur obligatio, quam Deus habet dandi gratiam facienti quod in se est, nec solum facienti quod est ex se viribus gratiae, sed etiam illi, qui cum non habeat gratiam, facit quod est in se Viribus naturae. Altera propositio, quae perinde sapit Semipelagianismum, ista est: Quia tamen opera solius naturae viribus elicit, omnino sterilia sunt, atque incapacia merendi dona intrinsecè, & theologicè supernaturalia; idè dicimus obligationem, quam Deus habet conferendi gratiam facienti quod est in se viribus naturae, non oriri ex bonitate talium operum, sed ex pacto inter Christum fideiussorem nostrum & Patrem inito, ad gratiam hominibus conferendam propter merita Christi, respiciendo ea opera naturalia ut purum terminum, non ut meritum ullum, aut rigorosam conditionem. Has duas propositiones Semipelagianismum redolentes Clerus Gallicanus eà Censura notavit. Hae duae propositiones; qua parte causam discernendi inter justos & non justos, in opera merè naturalia referunt, Semipelagianismum instaurant, mutatis tantum vocibus. Pactum autem quod inter Deum & Christum asseritur, commentum est temerarium, erroneum, nec solum tacente, sed etiam adversante Scriptura Sacra, & SS. Patrum traditione prolatum. Ad infirmanda Motiva credibilitatis, quibus vulgò contra Judaeos & Infideles probant Theologi, Christianam Religionem esse veram, quidam laxiores Casuistae in Galliis hanc propositionem propugnabant, his verbis conceptam: Religio Christiana evidenter credibilis; nam evidens

est prudentem esse, quisquis eam amplexatur: non evidenter vera; nam aut obscure docet, aut quæ docet obscura sunt, immò, qui ajunt, Religionem Christianam esse evidenter veram, fatentur necesse est falsam evidenter esse. Infer hinc evidens non esse primò, quòd existat nunc in terris aliqua vera Religio: undè enim habes, non omnem carnem corrupisse viam suam? Secundò, quòd omnium, quæ in terris existunt Religionum, veræ simillima sit Christiana: an enim terras omnes aut peragrasti, aut peragratas ab aliis esse nosti? Tertiò, quòd & Apostolis & demonibus manifesta fuerit divinitas Christi, id enim si doces, docere te oportet, Christum manifestè Deum esse. Quartò, quòd afflante Deo fusa sint Prophetarum Oracula; quid enim mihi opponas, si vel negem illa fuisse vera Vaticinia, vel affirmem fuisse conjecturas? Quintò, quòd vera fuerint, quæ à Christo edita fuisse commemorantur miracula, quanquam negare hæc nemo prudenter potest. Hanc laxiorum Casuistarum propositionem sequenti Censurâ perculit Clerus Gallicanus: Doctrina hæc propositione contenta impia est, blasphemum, erroneum, & inimicis Christianæ Religionis favet. Plures laxiorum Casuistarum Propositiones circa dispositiones & absolutionem Pœnitentis damnavit Clerus Gallicanus, quarum duas duntaxat hîc subnectam. Prima hæc est: *Attritio ex metu gehennæ sufficit, sine ulla dilectione Dei, sive sine ullo ad Deum offensum respectu; quia talis honesta & supernaturalis est.* Altera propositio sic habet: *Concilium Tridentinum adedè expressè definiivit, Attritionem, quæ non vivificet animam, quæque supponatur sine amore Dei esse, sufficere ad Absolutionem, ut anathema pronuntiet adversus negantes.* Primam ex his duabus propositio-

tio-

tionibus Clerus Gallicanus damnat his verbis: *Hæc propositio, qua à dispositionibus necessariis ad Absolutionem excluditur quilibet ad Deum offensum respectus, temeraria est, scandalosa, perniciofa, & in hæresim inducit.* Alteram propositionem hac censurâ ferit Clerus Gallicanus: *Hæc Propositio falsa est, temeraria, Concilio Tridentino contraria, & in hæresim inducit.* Circa peccatores obduratos, qui videlicet diuturnâ & inveteratâ peccandi consuetudine eò tandem pervenerunt, ut nullis amplius exagitati conscientie stimulis in vitiorum luto hæreant immersi, quidam in Galliis è laxiorum Casuistarum grege hanc protulit & docuit propositionem: *Si peccatores consummata malitiæ, cum blasphemant, & flagitiis se immergunt, non habent conscientie stimulos, nec mali, quod agunt, notitiam, cum omnibus Theologis propugno, eos hisce actionibus non peccare.* Quam propositionem Clerus Gallicanus hac censurâ perstringit: *Hæc propositio falsa est, temeraria, perniciofa, bonos mores corrumpit, blasphemias, aliaque peccata excusat, & ut talis à Clero Gallicano jam damnata est.* Denique, ut cæteras propositiones à Clero Gallicano damnatas, brevitatis ergo, prætermittam, hanc laxiore Casuistæ propositionem circa Regulam Morum & Probabilitatem docuerunt; *Puto omnia esse hodie melius examinata, & hanc ob rem in omni materia & præcipuè in Morali libentiùs juniores, quàm antiquiores lego Doctrina Fidei à Veteribus; doctrina morum magis à junioribus petenda.* Inquam Propositionem Clerus Gallicanus hanc Censuram tulit: *Hæc propositio temeraria est, scandalosa, perniciofa, erronea, SS. Patribus & antiquis Do-*
cto-

etoribus contumeliosa, sprete in moribus Christianorum componendis necessaria Scripturarum ac Traditionis auctoritate & interpretatione, Moralem Theologiam arbitrariam facit, Viamque parat ad humanas traditiones, & doctrinas, Christo prohibente, stabiliendas. Post absolutas Propositionum Censuras, idem Conventus Cleri Gallicani, in Palatio Regio Sanguis Germano congregati, *Declarationem* edidit de *Dilectione Dei in Pœnitentiæ Sacramento requisita, & de Probabilium Opinionum Usu*, quam hic integram inferere necessarium esse duxi, eò quòd ad quædam dubia pro rei gravitate enucleatiùs exponenda, & ab ipsis principiis in apertam lucem deducenda, plurimùm conducere potest. Sic autem habet hæc Conventus Cleri Gallicani Declaratio: Et quidem de dilectione Dei, sicut ad Sacramentum Baptismi in adultis, ita ad Sacramentum Pœnitentiæ, quæ est laboriosus Baptismus, requisita, nè necessariam doctrinam omittamus, hæc duo imprimis ex Sacro-Sancta Synodo Tridentina monenda & docenda esse duximus; Primùm, ne quis putet in utroque Sacramento requiri, ut præviam, Contritionem eam, quæ sit Charitate perfecta, & quæ cum voto Sacramenti, *antequàm actu suscipiatur, hominem Deo reconciliet*, ut ait Synodus Tridentina Sessione XIV. cap. IV. Alterum, ne quis putet, in utroque Sacramento securum se esse, si præter Fidei & Spei Actus, non *incipit diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem*, sicut statuit eadem Synodus Tridentina Sessione VI. cap. VI. Neque verò satis adimpleri potest utrique Sacramento Vitæ novæ inchoandæ, ac servandi mandata divina propositum, si Pœnitens primū ac maxi-
mi

mi mandati: quo Deus toto corde diligitur, nullam curam gerat, nec sit saltē animo ita preparato, ut ad illud exequendum, divinā opitulante gratiā, se se excitet ac provocet. Placet etiam caveri à Sacramentorū Administris, ne in Pœnitentiæ Sacramento, aliisque Sacramentis conferendis, sequantur opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore; neve Pœnitentes, ipsorum fidei animam suam committentes, admonere cessent, ut in pœnitendo inchoatæ saltē dilectionis Dei ineant viam, quæ sola secura sit, graviter peccaturi in hoc salutis discrimine, *vel eo solo quòd certis incerta præponant*, sicut docet S. Augustinus lib. 1. contra Donatistas cap. 3. & 5. Hæc quantum ad primum Caput, quod est de *Dilectione Dei in Sacramento Pœnitentiæ requisita*, postquam declaravit Conventus Cleri Gallicani, alterum deindē Caput, quod est de *Probabilium Opinionum Usu*, explanat his verbis: Absit verò, ut probemus eorū errorē, qui negant, *licere sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam*: sed ad rectum usum probabilium opinionū, has Regulas à jure præscriptas agnoscimus. Primum, ut in dubiis de salutis negotio, ubi equalia utrimque animo sese offerunt rationum momenta, sequamur quod tutius, sive quod est eo in casu unicè tutum: neque id consilii, sed præcepti loco habemus, dicente Scriptura: *Qui amat periculum, in illo peribit*, hæc prima Regula. Altera, ut circa probabiles de Christiana Doctrina Sententias, sequamur id, quod Viennense Oecumenicum Concilium circa infusās tam parvulis, quàm adultis in Baptismo virtutes decrevit his verbis: *Nos hanc opinionem tanquam probabiliorem, & dictis San-*
cto-

*etorum, ac Doctorum modernorum Theologia magis consonam & concordem duximus eligendam. Quod Concilii judicium eò magis ad regendos mores pertinere constat, quò magis ex ipso Fidelium Sanctitas ac salus pendet. Ex hac igitur Regula fit consequens; primum, ut in rebus Theologicis ad Fidei & Morum Dogmata spectantibus, Theologos quidem etiam modernos audiamus, si tamen consonas Sanctis Patribus tradant sententias, Deindè, ut, si ab eis recedant, harum opinionum inhibeatur cursus, nedùm earum aliqua ratio habeatur, aut ulla eis tribuatur auctoritas, deniq; ut nemini liceat eligere eam sententiam, quam non veritati magis consentaneam duxerit. Quod ergò in praxi eam nobis liceat sequi sententiam, quam nec ipsi probabiliorem eligendam iudicemus, hoc novum, hoc inauditum, hoc certis ac notis Auctoribus postremo demùm Sæculo proditum, & ab iisdem pro regula morum positum, repugnat huic Effato à Patribus celebrato: *Quod ubique, quod semper, quod ab omnibus*; nec habere potest Christianæ Regulæ securitatem. Hoc initium malorum esse, atque omnium antè dictarum corruptelarum caput, & doctrinæ consecutio & series temporum ostendit. Hoc ab Antecessoribus nostris, viris fortibus ac religiosis, censoriè notatum, hoc sæpè reprehensum, hodièque reprehendi, nullo incusante, immò, bonis probantibus, diffiteri nemo potest. Nos quoque iis de causis, has novas sententias, in salutis negotio periculosas, re diligenter inspectâ, summâ ope caveri, ac prohiberi oportere censuimus ac censemus. Placeat autem illa prudentia, ut antè omnia custodiamus,*

mus,

mus, & in tuto collocemus id, quod *unum est necessarium* Lucæ cap. x. fiatque illud Dominicum, cap. x. Matthæi: *Estote prudentes sicut serpentes*, qui, protecto, quod præcipuum est, capite, sibi consulunt: neque quisquam in dubio salutis ad ætæum profiliat, nisi ipso dubio, non ad nutum voluntatis, aut ex cupiditatis instinctu, sed ex recta ratione deposito, dicente Scripturâ: *Rationabile obsequium vestrum*, Epist. ad Rom. cap. 12. & iterum: *Sapiens timet & declinat à malo, stultus transiit & confidit*, Proverb. cap. 19. postremò, audiat Apostolicum illud: *Omnia probate, quod bonum est tenete*, Epist. 1. ad Thessalonicenses cap. 5. & iterum: *Omne quod non est ex fide, idest, ex conscientia, siue ex persuasionem, peccatum est*, Epist. ad Rom. cap. 14. Denique, ut ait idem Apostolus Paulus: *Testimonium reddente illis conscientia ipsorum*, non aliorum, sed ipsorum & suâ. Hæc est Declaratio, quam Conventus Generalis Cleri Gallicani in Palatio Regio San-Germano congregatus edidit ad exponenda duo præcipua Christianæ Moralis Doctrinæ Capita, videlicet de dilectione Dei in Sacramento Pœnitentiæ requisitâ, & de Probabilium Opinionum usu. Hanc autem Declarationem suam idem Generalis Conventus Cleri Gallicani istâ utilissimâ admonitione concludit: *Admonemus autem (sunt verba doctissimi illius Cleri) Compresbyteros nostros, siue Sæculares, siue Regulares, quicumque Episcoporum auctoritate, vel Verbum Dei prædicant, vel Sacramenta administrant: Ne ullo unquam tempore viam salutis, quam suprema Veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit; in animarum perniciem*

ciem dilatarī, seu veriùs perverti sinant, plebemque Christianam ab ejusmodi spatiosa lataque, per quam itur ad perditionem, via, in rectam semitam evocent. Quæ Christi verba ab Alexandro VII. (in Præfatione sui Decreti dati die 24. Septembris anni 1665.) inculcata, altis animis insidere optamus & oramus; speramusque in Domino, fore ut quicumque hætenus laxiores illas sententias, nullâ certâ ratione, sed alii alios secuti docuerunt, docere ipsas jam desinant, quippè quas & Episcopi, ipsique Romani Pontifices reprehendant; Hæretici verò, immeritò illi quidem, sed tamen pro more suo Ecclesiæ imputent, atque invidiæ vertant: filii quoque Sæculi ut vanas rideant. Quare inanem, Deoque & hominibus exosam Sophisticen aliquandò averfati, auctore Sancto Hieronymo in cap. 3. Micheæ Prophetæ, ad recta se conferant: Ut qui priùs populum blandimentis decipiebant, postea verò annuntiando deterreant, & ad rectam revocent viam; & qui causa erroris fuerant, incipiant mederi vulneribus quæ intulerunt, & esse occasio sanitatis. Hanc Censuram & Declarationem Generalis Conventus Cleri Gallicani, in Palatio Regio San-Germano anno MDCC. habiti jam præcesserant aliæ gravissimæ Censuræ, quibus Episcopi Gallicani laxiorum Casuistarum perniciosas opiniones, & præsertim, vagam illam, & luxuriantem Probabilitatem damnaverant. At enī, ut obiter dicam, Clerus Gallicanus die 1. Februarii anni MDCLVII. jussit ut S. Caroli Borromæi Institutiones in lucem ederentur, quibus (sunt verba ejusdem Cleri Gallicani) grassantes ad Evangelicæ morum institutionis perniciem novarum opinionum labes, opposito velut obice,

coercerentur, & tanquàm aliqua mole reprimi posset novarum opinionum torrens, qui Christianam morum doctrinam perditum ibat. Paulò post, seu die 14. mensis Septembris anni MDCLVII. Illustrissimus Archiepiscopus Senonensis, spectante ac plaudente Synodo Episcopali, hanc Censuram tulit: *Hæc doctrina, qua Author fas esse censet, neglecta probabiliore ac tutiore, sequi opinionem minùs probabilem, & minùs tutam, idest, amplecti & exequi quod illicitum esse, quàm licitum, probabilius putant; atque ad probabilitatem opinionis, unius Scriptoris auctoritatem sufficere affirmat; falsa & periculosa est, innumeris corruptelis viam aperit, bonam conscientiam, quæ est secunda humanarum actionum regula, prorsùs extinguit, ac proindè erronea est, ac B. Paulo contraria, & Christianos ad certam salutis perniciem inducit: Succinuit huic Censuræ Ecclesia Parisiensis, quæ eandem doctrinam temerariam, periculosam, omnem morum disciplinam perturbantem, à Veritatis inquisitione & inventione avocantem, & corruptæ naturæ cupiditatibus obsequi sinentem, disertissimè pronuntiavit. Catervatim accurrerunt alii Galliarum Episcopi, certatim Censuras Censuris adjicientes, quos inter quinque, videlicet Alecensis, Apamiensis, Convenarum, Vasanensis, & Conseranensis, simul congregati, probabilitatis doctrinam, variasque indè perniciosas spontè fluentes corruptelas, Episcopali Censurâ die 24. mensis Octobris anni MDCLVII. perculere his verbis: *Judicamus probabilitatis doctrinam, prout ab Apologia explicatur, & ad omnia promiscuè morum decreta extenditur, falsam esse; simplicitati Christianæ, Spiritus Christi sinceritati, traditæ nobis ab Apostolis**

lis illius nomine doctrinæ contrariam, animasque fallacis spe securitatis ad certam salutis perniciem impellere. Missas facio cæteras censuras per totum Galliciarum Regnum sparsas, Episcoporum Bellovacensis, Venciensis, & aliorum, qui gliscentem Sæculo decimo septimo effrænem illam in materia morum opinandi licentiam, & latam probabilitatem, omnium corruptelarum scaturiginem, improbarunt. Legesis, si plura desideres, Epistolam Conventus Generalis Cleri Gallicani, qui, ut mox diximus, in Palatio Regio San-Germano anno MDCC. habitus est, directam ad Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, & universum Clerum per Gallias, consistentem, & confestim intelliges, quanto studio Episcopi, alique Viri Ecclesiastici in Generalibus Conventibus Cleri Gallicani Sæculo XVII. habitis, in restituenda morum Disciplina, à modernis Casuistis corruptâ, insudarint.

D. Cùm Epistolam Encyclicam hujus Conventus Generalis Cleri Gallicani, anno MDCC. in Palatio Regio San-Germano habiti, ad manum non habeam, eamque haud facilè reperire possem; pergratum mihi esset, si illam hîc integram exhibere velles, ut ex ipsius lectione accuratam rerum, quæ præcipuè in doctrina Morali in Conventibus Cleri Gallicani Generalibus Sæculo decimo septimo celebratis ventilatæ ac definitæ sunt, notitiam haurire possem.

M. Eò lubentiùs hujus Conventus Generalis Cleri Gallicani integram hîc describam Epistolâ Encyclicam, quòd ex ejus lectione adutùm percepturus sis, quid doctissimus ille Clerus, in suis Generalibus Conventibus Sæculo XVII. habitis egerit ad resti-

restituendam morum Disciplinam, ac subindè, quanto tu studio cavere debeas, ne unquam animum tuum incesat libido legendi libros laxiorum Casuistarum, qui Moralem Theologiam variis corruptelis infestarunt. Porro, Epistolæ Encyclicæ hujus Conventus Generalis Cleri Gallicani hic tenor est: Fuit is pridem decor Christianæ Disciplinæ, quem Beatus Paulus cap. 4. Epistolæ ad Philipenses commendaret his verbis: *De cætero, fratres, quæcumque sancta, quæcumque bonæ fæmæ, si qua virtus, si qua laus discipline, hæc cogitate.* Hæc enim est illa pulchritudo justitiæ: hoc veri studiû: is splendor sanctitatis: hæc amabilitas marum: hæc Christiani nominis fama, quæ ad Christum omnia facilè pertraheret: neque aliud fuit, quo scandalû Crucis, quo prædicationis stultitia magis nobilitari posset. Quare, cum ad extrema ventû est tempora, in quibus decor pristinus, imminutâ Fide, refrigescente Charitate, labente Disciplinâ, morum corruptelis, ac denique, ut fit, fallacium opinionum illuvie deteri videbatur; id egerunt omnes pii, atq; ipsa præsertim Ecclesia Gallicana, ut Moralis Theologiæ dignitatem vindicarent. Huic igitur operi ut jam vel maximè salutare admoveatis manus, & nostra judicia vestrà consensione firmetis, communis officii ratio, & charitatis vinculum, & Collegii nostri unitas & auctoritas suo quodam jure postulant. Et quidem doctissimæ ac celeberrimæ Theologiæ Facultates, maximè verò Parisiensis cum Lovaniensi conjuncta, etiam interrogantibus Episcopis, pro officio suo gliscentem, novandi libidinem represserunt. Compresbyteri quoque nostri Parochialium Ecclesiarum Rectores,

cæterique Doctores in amplissimis civitatibus constituti, ad nostra usque tempora non cessarunt exaltare vocem suam in plateis Sion, atque Episcopos in altiore specula collocatos assiduis efflagitationibus incitarunt; qui quidem eorum vocibus, & ipsâ rei necessitate commoti, pro loci sui auctoritate, valentiore manu *gladium spiritus* assumpserunt *quod est Verbum Dei*, ad dirumpenda *cervicæ lia* & *pulvillos* inani arte consutos *sub omni cubito manus*: ne infelices animæ in morte obdormiscerent, ac per falsæ pacis somnium ad æterna supplicia raperentur. Neque tantum fratres nostri, Apostoli Ecclesiarum, gloria Christi, in suis quisque Diœcesibus ascenderunt exadverso, sed & plenitudo exercitus Israël, ipsi nempe Conventus Cleri Gallicani, in Christi nomine ritè adunati, de Fide & Moribus ediderunt præclara Constituta, gravesque Censuras, quarum haud exiguan partem, commemorandam repetendamque censuimus. Nec tacere possumus, Religiosissimi Patres, memorabilem Sententiam, quâ maximus & doctissimus Cætus anno 1655. & sequentibus, Parisiis congregatus, gravissimo judicio suo damnavit pervertitam, ac falsi nominis scientiam, quâ instructi homines non jam accommodarent mores suos ad Evangelicæ doctrinæ normam, sed & ipsam potiùs regulam, ac sancta mandata, ad cupiditates suas inflecterent, & detorquerent, novaque inani Philosophia Christianam Disciplinam in Academicas quæstiones, ac dubias fluctuantesque sententias verterent. Hæc illi: quâ Sententiâ versatilem illam ac noxiam opinionum flexibilitatem, hoc est, ipsum mali caput conterebant. Illud verò judicium, Sancti Caroli Borromæi

Com-

Commonitionibus ad Ministros Pœnitentiæ datis præfixum, ad Collegas suos Ecclesiarum Gallicanarum Episcopos transmiserunt, ac deploratâ sæculi cæcitate id quoque indoluerunt, quod in ipso Comitiorum exitu oppressi negotiis, congruâ medicinâ grassantes morbos propellere non potuerint. Quibus sanè verbis ea remedia non omisisse, prorsus, sed in opportuniora tempora distulisse, eamque provinciam secuturis Conventibus demandasse visi sunt. Hanc paternam velut hæreditatem Cleri Gallicani Cætus anno 1682. Parisiis congregatus exceperat; sed Conventu interrupto, ne salutaris consilii memoria intercideret, sapientissimi Patres pravarum Propositionum Indiculum texuerunt antequàm discederent, ac per Ecclesias mitti voluerunt, ut futuris Conventibus velut digito indicarent, quid tum Gallicana pararet Ecclesia, aut quid à posteris expectari par esset. Ex his profectò liquet, Episcopis Gallicanis, ad Dei gloriam semper intentis, non animum unquàm sed opportunitatem defuisse, quam nacti occultâ quâdam divini Numinis providentiâ, opus in manus resumpsimus, hoc vel maximè tempore, quo fratres nostros à Fide Catholica devios, maximo Rege præeunte, revocare nitimur ad Ecclesiam, cùm nihil sit quo magis optimi ac Religiosissimi Principis studia adjuvare possimus, quàm si demus operam, ut Christianæ de Moribus Regulæ castitas & honestas, magis magisque in dies, nec tantùm decretis atque sententiis, verùm etiam factis & executione enitescat; quippè quâ vel maximè ad Christum omnia trahi, atque etiam infideles ab extremo Orbe ad Fidem converti solere diximus.

Nec defuturam speramus Ecclesiæ laboranti eam, quæ semper adfuit, Regiam Auctoritatem. Extant nostris temporibus (seu anno 1644.) Rege ipso præsentem, Regii Consilii suprema judicia de coercendis erroribus, qui ad Ecclesiæ ac Reipublicæ exitium publicè docerentur, castigatis quoque ac repressis eorum Auctoribus. Neque quidquam est boni utilisque consilii, quod *Ludovici Magni* temporibus non expectari possit; aut est quidquam hujus Regni gloriæ ac splendori congruentius, quàm ut Religionis & Disciplinæ puritas sanctitasque floreat. Hujus ergò rei gratiâ, nos in Spiritu Sancto, & in Christi nomine adunati, ejusque ope freti; non tam novum opus aggredimur, quàm sancta Decreta, quoad fieri potuit, colligimus, ordinamus, adhibitis notis certisque principiis indicatis, quibus instructi Cooperatores nostri Sacramentorum Administri, errores subindè in Ecclesia renascentes non modò perspicere, verùm etiam facilè confutare possint. Hoc opus non tam nostrum, quàm vestrum, vestris quippè auspiciis, vestro spiritu gestum, sanctissimi, & religiosissimi Confacerdotes, vestræ pietati, vestræ fidei commendamus, hoc in tutela præsidioque vestro ponimus: hoc fidele depositum cum cæteris egregiis Monumentis vestrorum Cætuum componendum, & in communes Ecclesiarum usus adhibendum relinquimus, ut in Christo Jesu, quo uno confidimus, Ecclesiæ Gallicanæ, immò etiam Catholicæ gloria inclarescat. Valete in Domino. Datum in Palatio Regio San-Germano Kal. Octobris anni MDCC. Hæc Conventus Cleri Gallicani Epistola Encyclica, quam hic integram dedimus, aperte pro-

prodit zelum Illustrissimorum Galliarum Regni Antistitum, qui ad restituendam Morum Disciplinam in Generalibus Cleri Gallicani Conventibus Sæculi xvi i. habitis, omnem operam adhibuerunt, & serpentibus, latèque sese fundentibus quorundam laxiorum Casuistarum corruptelis veritatis & antiquitatis firmissimos aggeres objecerunt, peptiferum venenum exitu salutari retexerunt, ac Decretis Apostolico spiritu plenis populum fidelem monuerunt, ut doctrinæ flagitia, ex virulento vagæ probabilitatis fonte manantia, fugerent, & pestiferum ipsum fontem quàm studiosissimè caverent.

D. Impensè quidem gratulor doctissimo Clero Gallicano, quòd ad componendos Christianorum mores, ad rectam Sacramentorum administrationem, ad fartam rectam Theologiæ Moralis puritatem conservandam saluberrima in suis Conventibus Generalibus Sæculo xvi i. habitis ediderit Decreta, quibus religiosissimi Antistites procul à suis Diocæsesibus eliminarunt contagionem corruptelæ in Moralem Christianam his temporibus invectæ, quæ præcepta & regulas à Christo positas, cupiditati, ambitioni, & voluptatibus carnalium hominum præposterè accommodabat, & puritatem Moralis Christianæ exquisitis cavillationibus, & stupendis opinionum figmentis depravabat. At quamvis hanc singularem gloriam Galliarum Episcopis lubens concedam, non dubito tamen, quin Deus Optimus Maximus, qui Ecclesiæ suæ semper in necessitatibus ac tribulationibus succurrit, excitarit non solum in Gallia, sed ubique gentium, & præsertim in Italia, Sanctissimos An-

tistites , intrepidus veritatis defensores , qui in Conciliis Sæculo xvi i. à se convocatis avitam cum Disciplinæ Ecclesiasticæ , tum Doctrinæ Morum puritatem ardenti zelo vindicaverint, ac piis sanctis Constitutionibus , populum sibi à Deo commissum monuerint , ut sibi caveret à fallaci fuco depravatæ illius doctrinæ , quæ eò periculosior est , quò sensibus & naturæ corruptæ nimium blanditur . Quocircà , maximam à me inibis gratiam , si hic annexere velis ea Concilia Provincialia vel Diocesana , quæ in Italia Sæculo xvi i. sive ad restaurandam collapsam Ecclesiæ Disciplinam , sive ad illibatam Doctrinæ Morum puritatem retinendam , fuerunt variis in locis celebrata .

M. Omnia Concilia Provincialia , vel Diocesana , quæ in Italia Sæculo Ecclesiæ xvi i. fuerunt celebrata , si percensere , eorumque Acta ac Decreta hic inferere mihi animus esset , longius , quàm par esset , nostrum protraheretur Colloquium , & in tanta rerum dicendarum copia vix exitum posset reperire oratio . At enim , præter triginta quatuor Concilia Beneventana , quæ convocavit , & publicam in lucem emisit Eminentissimus *Vincentius Maria Ursinus* , S. R. E. Cardinalis , Archiepiscopus Beneventanus , Ord. Prædicatorum , qui verè Pastoralis & indefesso zelo succensus , amplissimam suam Diocesim singulis annis perlustrat , Provinciale Synodum cogit , ac totus in id incumbit , ut Clericis , populoque præeat ad sanctitatem Vitæ , atque ut Clerus Sacrorum Canonum plenior doctrinâ imbutus , ad sanctorum Disciplinæ Ecclesiasticæ legum normam mores suos componat ; præter hæc , inquam , triginta quatuor Concilia

Be-

Beneventana, quæ Eminentissimus ille, & omni laude superior Cardinalis habuit, quæq; ipse, tâquàm totius Disciplinæ Ecclesiasticæ promptuarium suscepit; alia quàm plurima sunt Concilia Provincialia & Diocesana in Italia Sæculo XVI. celebrata, inter quæ potissimum numerantur Concilium Mediolanense septimum à *Federico* Cardinali Borromæo, *S. Caroli Borromæi* nepote, successore, & virtutum imitatore, congregatum; Concilium insuper Senense, à *Francesco Maria Taurusio* Cardinali habitum; duo etiam Neapolitana, tria Sanctæ Severinæ, Ravennatense, Florentinum, Urbinate, Turritanum in Sardinia, duæ Synodi Ælinæ sub Cardinali *Matthæo Patricio*, Episcopo Æsino, Albiganensis Synodus, Amerina, sub *Antonio Maria Gratiano* Episcopo, Synodus Assisiensis sub Cardinali *Nerlio*, Synodus Aversana, Synodus Bononiensis, sub Cardinali *Jacobo Boncompagno*, Synodus Cæsenatensis sub Cardinali *Denoff*, Synodi Lunensis, & Sarzanensis sub Cardinali *Benedicto Lomellino*, Synodus Auximana sub Cardinali *Antonio Maria Gallo*, Synodus Montisfalci sub Cardinali *Marco Antonio Barbadico*, Synodus Nolantulæ sub Cardinali *de Angelis*, Synodus Sabinensis sub Cardinali *Prothomæo Gallo*, Synodus Sutrina sub Cardinali *Julio Spinola*, & aliæ ejus modi Synodi Eugubina, Genuensis, Asculana, Rossanensis, Venutina &c. quarum omnium Synodorum, quæ in Italia Sæculo XVI. habitæ sunt, Acta & Decreta, quæ in eodem argumento versantur, seu ad eadem pro sancienda Ecclesiæ Disciplinâ Capita referuntur, cùm hic in medium adducere infinitus penè & valdè mihi operosus, tibi verò fastidiosus, aut

saltem parùm utilis labor esset, consultius esse duxi, prætermisiss omninò hisce Italiæ Conciliis cum Provincialibus tum Diocesanis, unam duntaxat breviter expendere insignem Italiæ Synodum, quam cæteris aliis Italicis Synodis præferendam, esse puto, non solum quia omnia Capita, Disciplinam Ecclesiasticam ac Morum Disciplinam spectantia, quæ in aliis Italiæ Synodis statuuntur, clariùs juxta ac elegantius complectitur, sed quia etiam in ejus directione diligentissimam operam navavit idem ille *Joannes Franciscus Albanus* (dùm adhuc in minoribus esset) qui postea clavum universæ Ecclesiæ gubernavit, *Clemens* divinâ providentiâ Papa XL appellatus. Hæc autem Italiæ Synodus, cujus præcipua Acta ac Decreta hic breviter, quoad ejus fieri poterit, sum descripturus, est Synodus Diocesana insignium Abbatiarum *S. Mariæ Farfensis*, & *S. Salvatoris Majoris*, Ordinis *S. Benedicti*, quam Eminentissimus *Carolus Barberinus*, Presbyter Cardinalis Tituli *S. Laurentii in Lucina*, & Sacro-Sanctæ Basilicæ Principis Apostolorum Archipresbyter, & Sacrorum Monasteriorum earumdem Abbatiarum Abbas & perpetuus Commendator, nec non earumdem Diocesum ac jurisdictionum Ordinarius, celebravit anno MDCLXXXV. Hujus Synodi Farfensis Acta ac Decreta, in varia Capita distributa, cum summa animi oblectatione perlegi, & in his pretiosum totius Disciplinæ Ecclesiasticæ thesaurum, & sanctioris morum doctrinæ regulas offendi, quarum nonnullas eò lubentiùs ac securiùs hic inseram, quòd ad calcem hujus Synodi hæc verba appositâ legerim: *Synodum hanc, seu Farfensem, interven-*

tu suo cobonestarunt, Illustrissimi, & Reverendissimi Domini Franciscus Giangerolami Episcopus Civitatis Ducalis, & Joannes Franciscus de Laurentiis, Episcopus Venesinus Quibus accessit Joannes Franciscus Albanus, Vicarius in Sacro-Sancta Vaticana Basilica ejusdem Eminentissimi Cardinalis (Caroli videlicet Barberini) illius Basilicæ Archipresbyteri, cui etiam ipse in obeunda ab Eminentia sua Visitatione atque præsentis Synodi directione strenuam ac diligentissimam operam navavit. In primis, Synodus Farsensis capite 3. admonet Verbi Dei Præcones, ut sæpius animo reputantes altissimam proprii muneris Vocationem, rectè tractent & annuncient Verbum Veritatis, non semetipsos, sed Jesum Christum prædicantes, non in persuasibilibus humanæ Sapientiæ Verbis, sed in ostensione spiritus & virtutis, ac subindè sese in omnibus exhibeant ejusdem Christi Ministros & dispensatores Mysteriorum Dei: ut loca, ad quæ diverterint, bono virtutum odore perfundant, seque animarum salutem, non temporalis stipendii lucro inhiare ostendant: Parentibus præcipuè inculcent arctissimam obligationem, quâ naturali jure & ex præcepto divino tenentur liberos suos bonis moribus imbuere, & in viam Dei dirigere, adeoque illos moneant, ut filios ipsi instruant, & ad Ecclesias Doctrinâ Christianâ erudiendos mittant. Denique, Verbi Dei præconibus præcipit Synodus Farsensis, ut vitia omnia generatim reprehendant, eaque præsertim, quæ ex Parochorum relatione frequentiora & manifestiora esse noverint in locis, ubi concionantur. Capite Nono, quod est de Sacratissimo Eucharistiæ Sacramento, Synodus Farsensis injungit Parochis,

ut

ut caveant , ne quosvis indiscriminatim ad Sacram
 Communionis mensam admittant , sed potius ex-
 cludant publicè excommunicatos , concubenarios,
 meretrices , blasphemos , maleficos , usurarios pu-
 blicos , itemque publicè criminosos , & eos præte-
 reà , qui in odio proximi cum scandalo perseverant ,
 necnon conjuges cohabitare sine causa legitimâ
 nolentes , nisi priùs ii omnes certum pœnitentiæ
 cum vitæ emendatione signum dederint . Capite
 Undecimo, quod est de *Sacramento Pœnitentiæ*, Sy-
 nodus Farsensis præcipit Confessario, ut, si Pœniten-
 tes offenderit, qui ad restitutionem rerum, seu famæ,
 teneantur , eos exactè de sua obligatione commo-
 neat , cui si satisfacere expressè nolint , aut aliàs
 nolle eam adimplere liquidò judicari possint , eis
 absolutionem deneget , neque eorum pollicitatio-
 nibus , seu ipsi Confessario , seu aliis pluriès factis,
 & semper effectû carentibus , facile credat ; sed eo
 casu , nisi circumstantiis certa spes faciendæ ab eis
 restitutionis effulserit , absolutionem tandiù diffe-
 rat , quousque , restitutione factâ , si possint, illata
 damna reparaverint . Eòque diligentior in hac
 materia operam , probatos Authores legendo , &
 justiciam præ oculis habendo Confessarius adhibe-
 re debet , quòd majus ei periculum imminet, pœ-
 nitentium se peccatis , atque etiam obligationibus
 irretiendi , si injusta consilia , etiam per ignoran-
 tiam crassam & affectatam , suggerendo , alieni
 damni causa extiterit . Præterea , cùm his, qui nec
 peccata , nec proximas peccandi consuetudines re-
 linquere volunt , absolutio tanquàm indignis de-
 neganda sit , prohibet Synodus Farsensis , ne Con-
 fessarius absolutionis beneficium impertiatur Con-
 cu-

cubinariis, Meretricibus, Usurariis, blasphemare inter ludendum solitis, & tamen ludere pergentibus, odia & inimicitias exercentibus, nec tamen deponentibus, aut ignoscere recusantibus, aliisque hujusmodi, nisi per tantum temporis spatium ab his sceleribus se abstineant, ut Confessarius spem moraliter certam habeat, eosdem in posterum Vitam emendandi firmum propositum animo concepisse. Confessarius autem (prosequitur eadem Synodus Farfensis) quam maximam curam adhibebit, ut peccatores gravitatem primum peccatorum suorum ac turpitudinem apprehendant, deinde salutari timore concussi, sed inconcussa Fide, Spe certâ, & Charitate non fictâ erecti præteritos annos in amaritudine animæ recogitantes, vetera commissa detestari, & meliorem vitam inchoare incipiant, atque admissas noxas non solum per humilem miseriarum hujus vitæ perpeffionem, verum etiam per salutares pœnitentias abolere proponant. Et quia satisfactiones pro peccatis non tantum ad novæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum, sed ad præteritorum etiam criminum vindictam & castigationem imponuntur, Confessarius diligentissimè cavere debet, ne connivendo & indulgentius cum pœnitentibus agendo, pro delictis gravissimis opera levissima imponat, & se alienorum criminum participem efficiat. Debebit ergo Confessarius, quantum spiritus & prudentia suggererit, pro qualitate peccatorum, & pœnitentium facultate, inspectâ etiam doloris magnitudine, salutares, convenientes, & peccatorum redemptrices satisfactiones injungere, & quamvis, ob refrigerentem fidelium charitatem,

Ca-

Canonum Pœnitentialium rigor paulatim remissus, multùmque relaxatus in Ecclesia reperiatur, poterit tamen Confessarius illam Sanctissimorum hominum disciplinam pœnitentibus, delictis gravioribus obstrictis, ob oculos ponere, ut dùm lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, & superbis præcipit humilitatem; ii scelerum suorum magnitudinem pœnarum gravitate commetientes, & benigniùs secum agi, quàm commererentur, videntes; libenter, promptè jejunia ad domandam carnis concupiscentiam, eleemosynas ad frænandam concupiscentiam oculorum, Orationem denique ad superbiam vitæ deprimendam, non modò cùm injunguntur, sed ultrò etiam & spontè complectantur. Ut autem Confessarii, quos à purioris doctrinæ moralis studio ac praxi nunquā recedere oportet, semper præ oculis haberent illos errores, à quibus potissimùm in Sacramentorum administratione, præcavere & abhorrere debent, Synodus Farsensis publicari jussit, & inter Acta Synodalia inseruit Primum Decretum *Alexandri VII.* Pontificis Maximi, datum die xxv. mensis Septembris anni MDCLXV. quo viginti octo Laxiorum Casuistarum Propositiones damnantur; insuper alterum ejusdem Pontificis Decretum, datum xviii. mensis Martii anni MDCLXVI. quo septemdecim eorumdem mollium Casuistarum configuntur propositiones; denique Decretum *Innocentii XI.* Summi Pontificis, promulgatum die 2. mensis Novembris anni MDCLXXVI. quo proscribuntur sexaginta quinque Propositiones novellorum illorum Casuistarum, qui Christianæ Moralis doctrinæ puritatem,

per.

perniciosis indu&is corruptelis, infuscarunt, ejusque sanctitatem laxissimis opinionibus, & vanissimis distinctionum metaphysicarum nugis inquinaverunt. Quâ in re, ut obiter dicam, Synodus Farsensis certam Confessariis præmonstravit viam, quam in regimine animarum intrepidè sectentur, ut videlicet ad Disciplinam Ecclesiasticam instaurandam, Morumque Doctrinæ puritatem conservandam sedulò incumbentes, sine metu, falsoque pudore, zelum tamen moderante prudentiâ Christianâ, arguant, & in omni patientia & doctrinâ obsecrent, increpent, ædificent, eradicent, invalescentibus corruptelis pro viribus reluctentur, penitētibus, in momētoſo salutis negotio, in quo de summa rerū agitur, & æternæ mercedis vel pænæ jacitur alea, tutiores opiniones instillent, easq; omninò improbent, quæ peccatores falsâ spe securos reddunt, & latissimâ ad omne flagitiorum genus viam aperiunt. Semper enim improbavit Ecclesia, semper damnat, & in æternum puniet Deus quidquid contra leges & statuta, quidquid contra puræ disciplinæ moralis regulas à Confessariis in foro interno, in quo sunt Judices, ignaviâ ac mollietate peccatur. Sed prosequamur alia Synodi Farsensis Statuta, quæ ad conciliandum Disciplinæ Ecclesiasticæ splendorem, retinendamque Morum Doctrinæ integritatem plurimùm conducere possunt. Capite XVIII. quod est de *Festorum Observantia*, prædicta Synodus Farsensis onus imponit Parochis sollicitè invigilandi, omnemque adhibendi operam, ut populi sibi commissi dies festos ritè observent, simulque eos docendi, dierum festorum observantiam consistere in perfecta & plena applicatione,

ad

ad Divina, & in religiosa ab omni opere servili; sive illud mechanicum, sive rurale sit, cessatione; atque adeò totos sacris meditationibus, precibus, aliisque charitatis & religionis operationibus esse impendendos. Præcipit insuper Parochis, ut præcipuè doceant, teneri sub pœna peccati mortalis omnes fideles singulis diebus Dominicis & Festivis assistere eâ, quâ par est, pietate, mentisque attentione, integræ Missæ Sacrificio, ita ut, dùm Missa, Officia Divina, Sacra Concio, Doctrina Christiana, vel quæcumque alia functio peragitur, nulli in Ecclesia, vel propè illam strepitus, clamores, aut importunæ confabulationes permittantur; cantilevæ autem, instrumentorum concentus, saltationes, luctæ, spectacula, Circulatorum ineptiæ, ludive quilibet propè Ecclesiam nunquàm, nec etiam alibi per plateas dierum Festorum tempore ullatenus tolerentur; denique, intemperantes compotationes, taxillorum & chartarum lusus toto die Festo, etiam per Carnisprivium; omninò prohibeantur, sicut & Comediæ in privatis domibus prædictis diebus, & tempore dum Divina Officia celebrantur. Capite XIX. quod est de *Jejunio*, volens Synodus Farfensis, ut Sacrum, & maximè acceptabile Quadragesimæ tempus, eo, quo debet, fructu à populis celebretur, jubet Parochis, ut eos efficaciter & opportunè præmoneant, illius observantiam licentiâ atque intemperantiâ præcedentium dierum non rectè suscipi, nec in peccatis jejunando rectè peragi, neque sine magno jejunio, abstinentiâ scilicet iniquitatum, Paschali cœlestis panis saturitate licere frui. Quocircâ, ut omnis, non solum culpa, sed etiam culpæ occasio cautiùs

tem-

tempore Quadragesimæ quàm aliàs vitari possint, districtè inhibet prædicta Synodus, ne à Feriâ IV. Cinerum usque ad Festum Paschatis fiant spectacula inania, Conediæ, tripudia, computationes, convivia, alearum & taxillorum ludi, & quælibet licentiosa conventicula sub gravibus pœnis tam contra authores, quàm contra illos, qui eis quomodocumque interfunt. Capite XXI. quod est de *Vita & honestate Clericorum*, Sanctissimas leges condidit Synodus Farsensis, quæ utinam! omnium Clericorum altè infiderent animis, & ad praxim redigerentur. Et primò quidem præcipit Clericis, ut libros pios crebrò evolvant, inanes, scurriles & impuros ne nominari quidem apud se permittant. Secundò, tùm Sacerdotibus, tùm Clericis sub pœna suspensionis à Divinis ipso facto incurrendæ vetat, ne taxillis, aleis, foliisque lusoriis ullo pacto ludere, vel domum ad ludendum commodare audeant, vel quovismodo ludi participes aut spectatores esse. Tertiò, jubet Clericis, ut à venationibus, in quibus canum, armorum, clamorumque strepitus intervenire solent, omninò abstineant, ut convivia sæcularia fugiant, & ubique victus frugalitati studeant: ut vino, in quo est luxuria, modicè utantur: ut choreis, spectaculis scenicis, aliisque cætibus, ubi amatoria, & turpia obscænis verbis, atque indecoris corporis motibus, lascivoque cantu exprimuntur, nullo modo interfint: ut ad comædias non accedant, nec larvati, seu personati in publicum prodeant: ut vitent fæminarum ædes, familiaritates, congressus, & secreta colloquia, quovis officii aut pietatis prætextu, nullatenùs frequentent: ut nullum merca-

turæ , aut negotiationis genus , vel per se , vel per alium exercent , aliena prædia , redditus , vectigalia non conducant , nullisque sæcularibus personis , præcipuè faminis , in procurandis negotiis , aut domus gubernatione famulentur : ut denique domi se , suaque religiosâ disciplinâ componant , rarò per publicum , gravique incessu , oculorum , totiusque corporis modesto habitu interiorem animi moderationem ostendant ; in Ecclesia frequentes suo quisque ministerio & Divino cultui intenti , nihil nisi sanctum faciant aut cogitent , ubique morum innocentiam , tacendi , loquendi , atque agendi prudentiam , in Superiores reverentiam , ac obedientiam , erga alios benignitatem , inter se fraterno amore , vocationis , quâ vocati sunt , memores appareant cum omni humilitate & patientia supportantes invicem in charitate &c. Postremò , ut missa faciam , brevitatis ergò , benè multa alia , quæ ad refarciendam Ecclesiæ Disciplinam , moresque reformandos statuit prædicta Farsensis Synodus , pauca dumtaxat addam , quæ eadem Synodus Capite quadragesimo , quod est de *Usuris & illicitis Contractibus* , ad pestiferam Usurarum luem , utriusque Testamenti paginâ , Civilibus , & Canonicis Legibus reprobata , radicitus extirpanda ; in his , qui incuntur , contractibus necessario observanda decrevit . Hortatur quippè hæc Synodus & obsecrat omnes Parochos , Confessarios , Concionatores , aliosque curam animarum exercentes , ut Sacros Canones , Summorum Pontificum Constitutiones , probatosque Authores indefesso studio evolvantes , sanam de Contractibus doctrinam , apprime calleant , quam populis sibi commissis ,

Con-

Contractus Censuum, Societatum, aliosque inire
 volentibus, omnibus deniquè, maximè Tabellio-
 nibus, aut eorum vice fungentibus, sequendam
 proponant, occasionemque sæpè, & libentè arri-
 piant Fidelem plebem enucleatè docendi atque
 monefaciendi, ut in præfatis Contractibus fa-
 ciendis memores charitatis, justitiæ, æquitatis,
 bonæ fidei, spontanei consensus, inviolabilis ju-
 ramentorum & promissorum religionis, necnon
 Evangelii Moniti: *Mutuum dantes, nihil inde spe-
 rantes*, proximorum in se affectum, vitam, justiti-
 am, & gloriam à Deo omnium patre, & justo
 simul judice consequantur. Monet præterea Syno-
 dus Parochos, Confessarios, & Concionatores,
 ut acritèr invehantur in eos, qui per vim & me-
 tum, per dolos ac fraudes, per collusiones, de-
 ceptiones, pauperumque, per fas & nefas, oppres-
 siones, vias Domini rectas subvertunt, & elusis
 in communem utilitatem latis legibus, nullâ in
 proximos amoris, aut æquitatis ratione habitâ,
 viscera misericordiæ claudunt, & crudeliter ob-
 durant, nefariasque rapinas, aut palàm, cum
 impunè possunt, aut, si secùs, clàm in pupillorum,
 Viduarum, Operariorum, aliorumque miserâ
 oppressorum perniciem exercent. Quamobrem
 ad gravissimos illos tollendos abusus, prohibet
 hæc Synodus Confessariis, ne alienorum bonorum
 raptores, usurpatores, detentores, & præcipuè
 Usurarios, debitarumque Operariis mercedum,
 fraudatores, atque etiam horum omnium filios,
 & hæredes, crudeli, & iniquâ indulgentiâ palpent,
 eosque, nisi factâ reali restitutione, aut certè de-
 cecto in ipsis firmo quamptimum restituendi pro-

posito, à peccatis absolvant; gnari, si secùs fecerint, alienis peccatis innecti, & in defectum suorum Pœnitentium, ad restitutionem obligari. Præcipit quoque eadem Synodus Parochis, ut maximâ diligentiam invigilent super Censuum, Societatum, aliisque factis, faciendisque Contractibus, quibus, si lædi æquitatis, & justitiæ jura, Summorum Pontificum *Pii V.* Constitutionem 79. & *Sixti V.* Constitutionem 45. infringi liquidò cognoverint, quantum possunt, iniri impediant, jamque initos omniconatu rescindi procurent, quorum monitis, & increpationibus si qui manifestè refragentur, perpetuâ infamiâ notati, nec vivi ad Sacramenta, nec mortui ad Ecclesiasticam Sepulturam admittantur, nisi priùs pro usurarum debito solutione reali satisfecerint, aut fidejussoribus, pignoribusve legitimam cautionem præstiterint. Hæc sunt in Summâ Synodi Farsensis præcipua circa disciplinam Ecclesiæ, & doctrinam morum Decreta, quæ omnia, fermè complectuntur Capita, quæ in aliis superiùs à me laudatis Synodis tam Provincialibus, quàm Diocesanis, quæ Sæculo xvii. pro Ecclesiasticæ Disciplinæ instauratione, morumque reformatione fuerunt in Italia celebratæ, à quibus proinde in præsentia referendis, ne in immensum diffundar, & eadem, aut similia Statuta obtrudere, aut fastidiosè inculcare cogar, in integrum superdebo.

D. Cùm Decreta aliorum Conciliorum, quæ in Italia Sæculo xvii. habita fuerunt, ad eundem finem referantur, superfluum omninò esset, in illis percensendis diutiùs hic immorari, & eandem occinere cantilenam. Hoc unum tantum scire per-

cupio, cur hæc Italica Diœcesana Synodus, cujus Acta ac Decreta summatim à te deliberata perlubenti animo auscultavi, appelletur *Farfensis*?

M. Hæc Italica Synodus, cujus præcipua Acta ac Decreta compendiosâ narratione perstrinxi, ideò *Farfensis* nuncupatur, quòd fuerit celebrata in clarissimo Ordinis S. *Benedicti* Monasterio Abbatiz sub titulo S. *Mariæ Virginis*, quæ vulgò *de Farfa* dicitur, eò quòd in Territorio Diœcesis Sabinensis, in Ducatu Spoletano, viginti duobus millibus passuum ab Urbe Roma distans, versùs boream ad *Farfa* fluviolum, vulgò italicè *Farfaro*, sita sit. Hæc autem Abbatia *Farfensis*, quæ à jurisdictione Episcopi exempta, & immediatè Sedi Apostolicæ subiecta est, condita fuit à S. *Laurentio Syro*, Sabinensi Episcopo, qui, reliâs Episcopalibus Infulis, & Vitam Monasticam profectus, primus hujus Monasterii Abbas fuit, obiitque, circa annum 576. Eundem S. *Laurentium Syrum*, antequàm Monasterii *Farfensis* Abbas esset, Spoletanam rexisse Ecclesiam testantur *Sanctus Petrus Damiani* Cardinalis lib. 1. Epist. ad *Nicolaum II.* Pontificem Maximum, & *Joannes Mabillonius* Tomo 1. *Annalium* Ord. S. *Benedicti* pag. 7. Barbarorù furore everfa Abbatia *Farfensis*, à S. *Thoma*, Ordinis S. *Benedicti* Monacho, restaurata est, eique præfuerunt Abbates Regulares usque ad finem Sæculi decimi quarti, hoc est, usque ad Pontificatum *Bonifacii IX.* Pontificis Maximi, qui in locum Abbatis Regularis substituit Abbatem Com mendatatum, in quem transtulit dominium & jurisdictionem prædictæ Abbatiz *Farfensis*, quò fit, ut etiamnum jurisdictio spiritualis ordinaria &

omnimoda, & quasi Episcopalis, sit penès Abbatem Commendatarium, & per eum tam quoad Clerum, quàm quoad populum in foro interno & & externo Ecclesiastico exerceatur. Unita fuit hæc Abbatia Farfensis Congregationi Cassinensi, sive *S. Justinae de Padua*, à *S. Pio V.* Pontifice Maximo, sibi que adjunctam habet alteram ejusdem Ordinis *S. Benedicti* vicinam Abbatiam *S. Salvatoris Majoris de Scandrilia*, & eam ob rem, utriusque Abbatia, sive Farfensis, sive *S. Salvatoris Majoris de Scandrilia*, dominium & jurisdictio spiritualis resident nunc penès eundem Abbatem Commendatarium. Si plura de utriusque Abbatia origine, dominio, & diversorum locorum Ecclesiis, ad quas se se diffundit ipsarum spiritualis jurisdictio, scire aveas, leges *Notitiam Abbatiarum Italiae* editam ab *Augustino Lubino*, Ordinis Eremitarum *S. Augustini*, & librum, cui Titulus est: *Synodus Farfensis celebrata anno MDCLXXV.*

D. Obtinuitne in Hispania Sæculo Ecclesiae decimo septimo antiqua illa & laudabilis Episcoporum ejusdem Regni consuetudo, quâ pro sancienda Ecclesiae Disciplina, & promovenda Morum reformatione, sæpius Concilia celebrare solebant?

M. Pervolvi magnâ cum diligentia *Collectiorem maximam Conciliorum omnium Hispaniae, & Novi Orbis*, quam Romæ anno MDCXCIII. publicâ luce donavit Eminentissimus Cardinalis *Josephus de Aguirre*, & ægrè vidi in Hispania Sæculo Ecclesiae decimo septimo unam dumtaxat Synodum Diocesanam, videlicet *Oriolanam*, in Regno Valentiae celebratam fuisse, tres verò alias Synodos in Novo Orbe, seu in Civitate *Lima*, habitas esse, à qui-

quibus breviter hic nos expedire necesse est, ne in eodem argumento longius, quam par sit, versari videamur. Et primò quidem, Oriolana Synodus ineunte Sæculo xvi. seu anno mdc. indicta est à *Josepho Stephano*, Oriolano Antistite; cujus pietatem, doctrinam, ac cæteras præclaras dotes magno elogio prosequitur Cl. Vir *Nicolaus Antonius* in Bibliotheca Hispaniæ Tomo I. pag. 625. Tribus Sessionibus absoluta est hæc Oriolana Synodus, & in ea condita sunt septuaginta Capita, Disciplinam Ecclesiæ spectantia, ex quibus quatuor tantum seligam, quæ singulari observatione pro morum reformatione digna esse videntur. Primum Caput, quod in ea Oriolana Synodo est ordine vigesimum quartum, & Sessionis primæ ultimum, jubet, ut in Ecclesiis nihil inhonestum, aut indecens fiat. Cum enim domum Dei deceat sanctitudo, ejus veneratio debet esse pacifica, nempe humilis & devotus ingressus, quieta conversatio, tranquilluss affectus. Nihil in Ecclesia fieri debet, quod Divinum perturbet Officium, aut oculos Divinæ Majestatis offendat, ne, ubi peccatorum est venia postulanda, ibi peccatorum detur occasio. Hinc Oriolana Synodus præcipit, ut, juxta Constitutionem *Innocentii III.* quæ incipit: *Cum decorem*, à Sanctuario Dei arceantur Histriones, Mimi, Comediarum Repræsentatores, aut alii, qui insolitis, ridiculis & monstrosis formis, ac ludibriorum larvis induuntur. Cantilenas quoque vulgares, ridiculas, æthyopicâ, & barbarâ linguâ conscriptas, ab Ecclesiasticis locis & officiis arceri mandat, sicut & cantus omnes vulgares, qui ad lyræ, vel parvæ testudinis sonum profanâ modulatione ada-

ptari solent ; ne animi hominum in lasciviam , & turpitudinem propensi, hujusmodi vocibus, & cantu frangantur . Debent enim cantus , qui in Ecclesiis admittuntur , modestâ psallendi gravitate , honestâ , gratâque modulatione ita componi , ut auditorum animi ad devotionem , non ad risum , & cachinnos excitentur . Alterum Caput , quod in Synodo Oriolana est ordine Vigésimum quintum , spectat Clericos , & Christi Sacerdotes , quos hæc Synodus vehementer in Domino adhortatur , ut in omnibus suis actionibus sint compositi , & circumspecti , ut nihil agere , vel loqui audeant , maximè in locis divino ministerio destinatis , quod grave non sit , moderatum , & Religione plenum , cunctisque afferens venerationem : ut fugiant in Ecclesia clamores , strepitus, vociferationes, rixas, conventicula , in Sacratio autem abstineant omnino à mutuis colloquiis , otiosis confabulationibus , & diceriis , quibus sæpè animi acriori sale punguntur ; tum quod ille locus servitio Dei addictus sit , & in eo Sacerdotes se ipsos ad divinorum celebrationem Mysteriorum, ut tantæ Religionis cultus ac reverentia efflagitat , præparare debeant ; tum ne sæcularibus personis exempli sui pravitate occasionem præbeant miscendi vana atque profana colloquia , sed potiùs ea silentii , modestiæ , benèque compositæ vitæ exempla omnium oculis ad imitandum objiciant , quæ domui Dei , & domui orationis convenient . Tertium Caput , quod in Oriolana Synodo est ordine Quadragesimum secundum , præfigit disciplinam , quæ in Choro observari debet , omnibusque Viris Ecclesiasticis , quâcumque dignitate fulgeant , præcipit Synodus ,

ut

mum, refecat pestilentem quemdam abusum indu-
 ctum à mulieribus, quæ, Lupercalium tempore,
 solebant interdium, necnon multâ jam nocte, ope-
 rimento velatæ, & totam faciem tegentes, pri-
 vatas domos, ubi amatoria caneantur, & cho-
 rez ducebantur, ad saltandum introire, ut cum
 his, quos gratiores sibi, aut agiliores, & ad
 choreas ducendas magis expeditos videbant, sal-
 tarent ac tripudiarent. Quam pestem, & anima-
 rum exitium pro Dei honore, & illarum mulierum
 spiritali salute prorsus avertere, & extirpare cu-
 piens hæc Synodus, sub æternæ maledictionis rea-
 tu vetat parentibus omnibus, maritis & heris, ne
 posthac patiantur, vel permittant, filias suas,
 uxores, & ancillas hisce velaminibus contectas
 hujusmodi turpissimis spectaculis, & impudicis
 saltationibus interesse, in quibus omnia vitia unâ
 cum impudentiâ, impudiciâ, atque luxuriâ
 contrahuntur. Hortatur quoque Sæculares Magi-
 stratus, quorum curæ & gubernationi Reipublicæ
 tranquillitas commissa est, ut gravibus pœnis ejus-
 modi spectacula prohibeant, si morum corrupte-
 lam exterminatam è Republica cupiant, & suæ
 conscientiæ integritati consultum velint. Sed hæc
 satis de Synodo Oriolana. Quod verò attinet ad
 alia tria Concilia quæ in novo Orbe, seu in Civi-
 tate Lima, aliâs Civitate Regum, ineunte Sæcu-
 lo decimo septimo, seu anno MDCI. MDCII. & MDCIV.
 habita sunt, quæque Cardinalis de Aguirre ad cal-
 cem *Collectionis Maxima omnium Conciliorum, Hispaniæ
 & novi Orbis* adjecit; cum nihil singulare conti-
 neant, & aliundè ad eundem scopum, seu Cleri
 populique Morum reformationem, spectent; de
 his

his nihil in præsentia dicam, sed solum breviter observabo, hæc tria Concilia celebrata fuisse à *B. Toribio Mogrovero*, Archiepiscopo Limensi in Peruvia, qui zelo salutis animarum, austeritate Vitæ, & pretiosissimis heroicarum virtutum gemmis Peruviam illustravit, locupletavit, variasque Synodos cœgit, in quibus, ut jam diximus, in Colloquio quarto in Historiam Sæculi XVI. Peruvianos, adhuc in Christianismo neophytos, peculiaribus quibusdam decretis ac documentis, eorum ruditati ac conditioni infirmæ adaptatis, ad religionem & pietatem instituit, informavitque. Addam etiam hic ex Cardinali *De Aguirre* in sua Præfatione Tomi quarti ad Capitulum *Ecclesiæ Hispalensis*, *B. Toribium*, Limensem Archiepiscopum, nomen indidisse *S. Rosæ de Sancta Maria*, tertii Ordinis *S. Patris Dominici*, Sacræ Virgini, dum ipsi Sacramentum Confirmationis administraret. Altercantibus enim Avia & matre illius, quo nomine donanda esset; *Toribius*, Archiepiscopus Limensis, controversiam diremit, & *ROSAM* dici voluit, juxta roseam speciem, quæ in nascentis infantulæ vultu apparuerat. Undè illud distinction in utriusque lamina expressum:

*Item Avia & mater renovant, quæ virgo vocetur:
Toribius Scindit: jure puella ROSA est.*

- Præter hæc mox à me laudata Concilia, nulum aliud in Hispania fuit convocatum. Hinc doctissimus Cardinalis *De Aguirre* in eo, quod quarto Tomo *Maximæ Notitiæ Conciliorum Hispaniæ* præfixit, Monito ad Lectorem, hæc habet singulari certè observatione digna: *Dolendum sanè est, quòd in florentissimis Hispaniarum regnis, ubi olim*

tam

*tam frequentia, tam gravia, & toti Ecclesiæ venè-
randa Concilia celebrabantur; jam ab aliquot Saculis
parùm frequentata, aut etiam ferè prætermissa fue-
rint Ita frequenter cogeantur Synodi in Hispa-
nia olim, non modò Diæcesanæ, sed & Provinciales.
Quin & quamplura Generalia totius nationis Concilia
à tempore Concilii Eliberitani usque ad decimum septi-
mum Toletanum intra quatuor Sacula fuerunt celebra-
ta in Hispania. Cùmque circa annum Epochæ Christia-
næ DCXLVII. Alipio, & Ardebure VV. CC. Coss. in
Hispania detectæ fuissent Manichæorum & Priscillia-
nistarum Reliquiæ, S. Leo Papa Epistola xciii. aliàs xv.
ad Turibium Episcopum Asturicensem indixit Conci-
lium Episcopale celebrandum in loco opportuniore Sa-
cerdotibus Provinciarum, ac præterea subdit: De-
dimus litteras ad fratres & Coëpiscopos nostros
Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitanos, atque
Gallicianos, eisque Concilium Synodi Generalis
indiximus. In ordine verò ad id congregandum adi-
tores dat Idatium ac Ceponium Episcopos eidem Turi-
bio, qui in quadam ad utrumque Epistola diuturnita-
tem ejus pestis in Hispania grassantis tribuit omissioni
sive neglectui celebrandi Concilia: Quod quidem per
mala temporis nostri, Synodorum Conventibus,
decretisque cessantibus, liberè crevit. Hoc ipsum
accidit circa relaxationem morum, & Disciplinæ
Ecclesiasticæ, in omnibus Regnis ac Provinciis, ubi
nec Nationalia, nec Provincialia Concilia, immò
nec Diæcesana, nisi fortè rarò, aut perfunctoriè,
celebrantur, quibus Præsules ipsi, Sacerdotes, Cle-
rici, & tandem subditi omnes regantur, ac se in
officio contineant. Eam ipsam Conciliorum frequen-
tiam indicunt Sacri Canones, & exigit necessitas atque
uti-*

utilitas publica. Quot mala, quot peccata, quot animarum detrimenta ex eorum neglectu sequantur; experientia ipsa ubique passim docet. Utinam Illustrissimi quique Primates, Metropolitani, & Episcopi, id præ oculis habeant, ne forte in tremendo iudicio Princeps Pastorum sanguinem animarum de manibus ipsorum requirat. Deserviant exemplo tot Concilia Hispaniæ ac Novi Orbis, tum Provincialia, tum Diacesana, sæculo præcedenti, seu decimo sexto, celebrata, eaque doctissima, ac saluberrima &c. Hæc doctissimi Cardinalis Josephi de Aguirre verba hic consultò exscripsi, ut inde intelligas, quàm utilis Ecclesiæ sit, & interdum necessaria frequens Conciliorum celebratio, ac subindè quantâ animi curâ & contentione satagere debeas, ut eorum, quæ hætenus in Ecclesia habita sunt, Conciliorum perfectam notitiam assequaris, ne fortè contingat aliquandò tibi quod passim accidit etiam hodie nonnullis scionis, qui passim turgidis faucibus, & anhelis pulmonibus Concilia citant, quæ forte nunquàm legerunt, Patres laudant, & grandia quæque auctorum nomina crepitantibus buccis declamant, quorum libros ne primoribus quidem labris degustarunt, sed duntaxat titulos, frontem & Indices Operum inspexerunt.

D. Hunc abusum cavebo, quàm diligentissimè potero, sæpiùsque revolvam omnia, quæ de Conciliis Generalibus, Nationalibus, Provincialibus, & Diacesanis hætenus in præcedentibus nostris Colloquiis expendimus. Novi quippè, Concilia, in quibus maturâ ac sedulâ deliberatione ea, decernuntur, quæ & fidem ab Hæreticis impetitam defendere, & labentem Ecclesiasticam Disci-

pli-

plinam erigere, quæque vigentem confirmare, possunt, esse Ecclesiæ utilissima. Sunt enim Sacra hæc Comitia Antidota adversus venena mortifera, iis radicitus evellendis, quæ plerumque labuntur in abusiones & scandalum. Sunt instrumenta, quibus & ægris, & benè valentibus opportuna paranda sunt pharmaca, quò apta suo quæque tum temporis, tum personis adhibeatur medicina. Sunt denique media, quibus deperdita requiruntur, abiecta reducuntur, confracta alligantur, consolidantur infirma, & fortia custodiuntur. Hos, inquam, uberrimos fructus, quos ex frequenti Conciliorum celebratione abundè percepit Ecclesia, apprimè novi, ac deinceps pro viribus conabor mores meos ad normam Canonum, seu Sanctissimarum illarum legum, quas de vita & honestate Clericorum præscripserunt Concilia, exigere atque componere; pro certo habens, omnem tum Disciplinæ Ecclesiasticæ, tum Morum Doctrinæ relaxationem ex Canonum neglectu suam originem habuisse. Verùm, de Conciliis Sæculo XVI. habitis cùm nihil aliud tibi dicendum suppetat, præsentis Colloquio nostro finem imponamus, & ad diem lunæ proximè sequentem aliud remittamus Colloquium, in quo de Viris Illustribus, qui Sæculo XVII. floruerunt, & de Operibus, quæ lucubrarunt, sermonem instituemus.

